

TANYA'S BEAUTY SALON
Threading/Waxing, Facial(Men & Women)
Anti-Aging Facial, Bleach
Hair Cut, Color and Style

HERBAL FACIAL
\$40
\$20 !!!

40-39 75 St. Jackson Heights, NY 11373
718-478-9009

137-40 Jamaica Avenue Jamaica, NY 11435
718-297-1019

85-03 Roosevelt Avenue Jackson Heights, NY 11373
718-205-7832

ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਗੱਡੀਆਂ, ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਟਰੱਕ, ਲਾਈਫ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਬੋਬੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਚੰਗੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਅੱਜ ਹੀ ਕਾਲ ਕਰੋ

ਬੋਬੀ ਸਿੰਘ
(ਸੈਲ): 718-757-7809
(ਫੈਕਸ): 516-439-5418
(ਫੋਨ (ਦਫਤਰ): 516-439-5420)

ਗੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਸਬੰਧੀ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਕੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਬੱਚਤ ਕਰੋ।

ਪੰਜਾਬੀ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਰ ਪਲ ਹਾਜ਼ਰ

ਚੰਨ ਪਾਰਦੇਸ਼ੀ
ਰੇਡੀਓ ਚੰਨ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ੀ

ਫੋਨ 832-225-5354 'ਤੇ ਕਾਲ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਵੈਬਸਾਈਟ www.channpadesi.com ਰਾਹੀਂ 24 ਘੰਟੇ 7 ਦਿਨ ਸੁਣੋ

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਓ, ਫੋਨ: 815-557-4991
ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ, ਫੋਨ: 219-670-4579

Thirteenth Year in Publication ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਐਡੀਸ਼ਨ Price 50¢ Email: punjabtimes1@sbcglobal.net
ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫਤਾਵਾਰ www.punjabtimesusa.com

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 13, Issue 40, October 6, 2012 20451 N Plum Grove Rd. Palatine, IL 60074 Ph: 847-359-0746, Fax: 847-705-9388

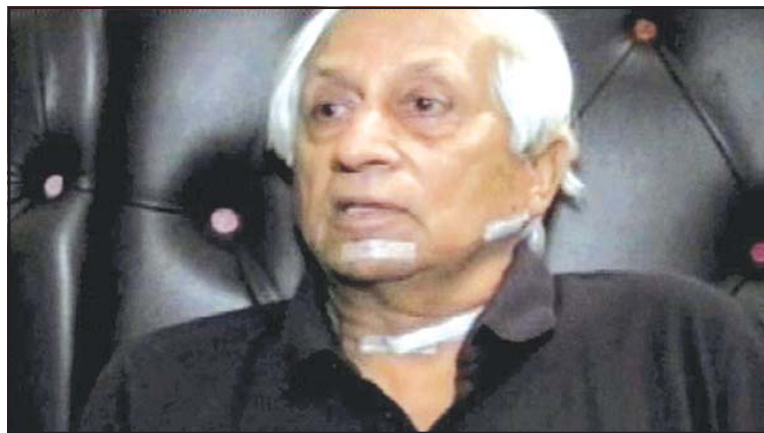
ਜਨਰਲ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ 'ਤੇ ਲੰਡਨ 'ਚ ਹਮਲਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): 1984 ਵਿਚ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ ਦੀ ਕਮਾਨ ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਲੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਜਨਰਲ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ 'ਤੇ ਲੰਡਨ 'ਚ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। 78 ਸਾਲਾ ਜਨਰਲ ਬਰਾੜ 'ਤੇ ਇਹ ਹਮਲਾ ਹੋਟਲ ਦੇ ਬਾਹਰ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਵੀ ਨਾਲ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਹਨ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਸੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜ ਅਹਿਮ ਵਿਅਕਤੀਆਂ 'ਚੋਂ ਤਤਕਾਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਵੈਦਿਆ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਜਨਰਲ ਸੁੰਦਰਜੀ ਤੇ ਜਨਰਲ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਿਆਲ ਕੁਦਰਤੀ ਮੌਤ ਮਰੇ ਅਤੇ ਹੁਣ ਜਨਰਲ ਬਰਾੜ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ ਦੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਗਵਾਈ

ਦੇ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ ਕਾਰਨ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਪੱਖੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਹਮਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਫੌਜ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਜਨਰਲ ਪੀ ਐਨ ਹੂਣ ਨੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਜਨਰਲ ਕੇ ਐਸ ਬਰਾੜ 'ਤੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਪੱਖੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪੂਰੀ ਯੋਜਨਾ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਢੇ ਹੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਹਮਲਾ ਪੂਰੀ ਯੋਜਨਾ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਚਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ।

ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚੋਂ ਛੁੱਟੀ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਨਰਲ ਬਰਾੜ ਨੇ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰਨ ਦੀ ਹੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਟਰਨੈੱਟ 'ਤੇ ਵੀ ਨਿੱਤ ਧਮਕੀਆਂ ਮਿਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਈ ਵਾਰ ਬਚ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਪਰ ਅਗਲੇ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਬਚਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੀ

ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਨਾਮੁਮਕਿਨ ਹੈ। ਹਰ ਸਾਲ ਛੇ ਜੂਨ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ ਦੀ ਬਰਸੀ ਮਨਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਪੱਖੀ ਸਿੱਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾਧੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਹਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੀ ਸਕਾਟਲੈਂਡ

ਯਾਰਡ ਨੇ ਇਸ ਹਮਲੇ ਬਾਰੇ ਆਮ ਜਨਤਾ ਤੋਂ ਸਹਿਯੋਗ ਮੰਗਿਆ ਹੈ। ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਯਾਰਡ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਲੰਮੀਆਂ ਦਾੜ੍ਹੀਆਂ ਵਾਲੇ ਚਾਰ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਰੰਗ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਤੇ ਲੰਮੀਆਂ ਕਾਲੀਆਂ ਜੈਕਟਾਂ ਪਹਿਨੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਸੂਰੀਆ ਵਿੰਗ ਵੱਲੋਂ ਹਰ ਪੱਖ ਦੀ ਘੋਖ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਹਮਲੇ ਪਿਛਲੇ ਉਦੇਸ਼

ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਹਮਲੇ ਲਈ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਭਾਰਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਤਾਲਮੇਲ ਦੀ ਕਮੀ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਨਰਲ ਬਰਾੜ ਨਿੱਜੀ ਦੌਰੇ 'ਤੇ ਆਏ ਸਨ ਪਰ ਇਥੇ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੋਂ ਵਿਚਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਭਾਰਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ 'ਤੇ ਸੁਆਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਲੰਡਨ ਵਿਚਲੇ ਭਾਰਤੀ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੌਰੇ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਲੰਡਨ ਵਿਖੇ ਛੁੱਟੀਆਂ ਮਨਾਉਣ ਜਾਣ ਤੋਂ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੌਰਾਨ ਜਨਰਲ ਬਰਾੜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਈ ਜ਼ਖਮ ਹਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਜੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਹੋਰ ਪਛੜ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਮਹੀਨੇ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਮਨੀਲਾ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਹੀ ਪੱਛਮੀ ਕਮਾਂਡ ਦੇ ਮੁਖੀ ਜਨਰਲ ਸੁੰਦਰਜੀ, ਚੀਫ ਆਫ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਮਗਰੋਂ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਚੌਕਸ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਭਾਰਤੀ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਚੌਕਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਪੰਚ ਪ੍ਰਧਾਨੀ) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬੜਾ ਪਿੰਡ ਤੇ ਭਾਈ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟੂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਜਲੰਧਰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਚਲਾਉਣ ਅਤੇ ਖਾੜਕੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਫੰਡ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤਹਿਤ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੋਰ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਖੁਫੀਆ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਚੌਕਸ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਪੱਖੀ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਮੁੜ ਉਭਰ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਦੋਸ਼ 'ਚ ਵੱਡੀਆਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੇ ਇਹ

ਖਾੜਕੂ ਸਰਗਰਮੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ 'ਚ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ

ਵੀ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਬੈਠੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਪੱਖੀ ਲੋਕ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਖਾੜਕੂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਲਈ ਫੰਡ ਭੇਜ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ

ਵੀ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਸੀ।

ਇਸ ਚਿਤਾਵਨੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਇਕਦਮ ਹਰਕਤ 'ਚ ਆਈ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਭਾਈ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬੜਾ ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਭਾਈ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟੂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ

ਸੀ। ਉਂਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਲਈ ਕੋਈ ਠੋਸ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ ਕਰ ਕੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਅਲੈਚਨਾ ਦਾ ਵੀ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਹੁਣ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਇਟਾਲੀਅਨ ਪਿਸਤੌਲ ਤੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਬਰਾਮਦ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ

ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ ਪੁੱਤਰ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਦੁਹੜਾ ਬਾਣਾ ਆਦਮਪੁਰ ਤੇ ਹਾਲ ਵਾਸੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਆਸੂਤੋਸ਼, ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਮੁਖੀ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਸੰਤ ਸਨ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 120 ਬੀ/121-12/ਏ. ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਆਰਮਡ ਐਕਟ ਤੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਰੋਧੀ ਤੇ ਅਤਿਵਾਦੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਤਹਿਤ ਧਾਰਾ 10, 13, 17, 18-ਬੀ, 20, 38, 39, 40 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਨਗਰ, ਜਲੰਧਰ ਕੋਲੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬੜਾ ਪਿੰਡ 'ਤੇ ਤਸ਼ੱਦਦ ਦਾ ਦੋਸ਼

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਪੰਚ ਪ੍ਰਧਾਨੀ) ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬੜਾ ਪਿੰਡ 'ਤੇ ਤਸ਼ੱਦਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੰਚ ਪ੍ਰਧਾਨੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ, ਮਨਧੀਰ ਸਿੰਘ, ਬੀਬੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਕੌਰ ਪਤਨੀ ਭਾਈ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

ਇੰਡੀਆ ਕਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਸਰਵਿਸ

www.011india.com

\$25 3,000 Minutes
\$50 • \$100 Available

✓ ਵਧੀਆ, ਸਾਫ਼ ਆਵਾਜ਼ ✓ ਮਿੰਟ ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਤਿਆਂ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋਣਗੇ

ਸਾਨੂੰ ਗਾਹਕ ਭੇਜੋ ਤੇ ਫਰੀ ਮਿੰਟ ਲਵੋ!

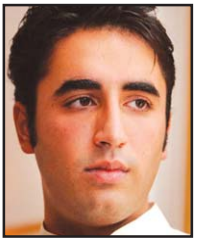
ਇਕੋ ਡੀਲ ਤੇ ਦੋ ਨੰਬਰ ਕੱਠੇ ਚੱਲ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਇਕੋ ਰੇਟ

Limited Time Offer. Restrictions & Fees Apply.

800-914-1013 • 408-726-6103

ਕਿਥੇ ਰੁਕੇਗੀ ਹਿਨਾ-ਬਿਲਾਵਲ ਦੀ ਕਹਾਣੀ?

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ: ਪਾਕਿ ਦੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਹਿਨਾ ਦੇ ਫੋਨ ਕਾਲਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਮੰਤਰੀ ਹਿਨਾ ਰਬਾਨੀ ਖਰ ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਆਸਿਫ ਅਲੀ ਜ਼ਰਦਾਰੀ ਦੇ ਬੇਟੇ ਬਿਲਾਵਲ ਵਿਚਾਲੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਚਰਚੇ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਹਿਨਾ ਦੇ ਅਫੇਅਰ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਫਿਰੋਜ਼ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹਨ। ਉਹ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਘੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਇਕ ਬੇਨਤੀ

ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਤਨੀ ਦੇ ਫੋਨ ਕਾਲਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਫਿਰੋਜ਼ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿਨਾ ਦੇ ਫੋਨ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਅਨਜਾਣ ਨੰਬਰ ਤੋਂ ਫੋਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਘੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਇਕ ਬੇਨਤੀ

ਪੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਉਂਜ ਖਾਰ ਦੇ ਖਾਵੰਦ ਫਿਰੋਜ਼ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਖਰਾਬੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਖਾਰ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸੂਬੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ

ਸਨਅਤਕਾਰ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਨੇ ਜੀਓ ਨਿਊਜ਼ ਚੈਨਲ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਬੇਗ਼ਮ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਦੇ ਲਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਕ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ੀ ਰਸਾਲੇ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਤੋਂ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਛਾਪੀ ਸੀ ਕਿ ਖਾਰ ਦੇ

ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਆਸਿਫ ਅਲੀ ਜ਼ਰਦਾਰੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਬਿਲਾਵਲ ਭੁੱਟੋ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਅਫਵਾਹਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਦੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਉਸ ਨੇ ਅਫਸੋਸ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਜਵਾਨ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਘਤੀਸਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਿਆਦਾ ਭਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸੂਗਰ, ਕੋਲੈਸਟਰੋਲ, ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ, ਕਬਜ਼, ਕਮਰ ਦਰਦ, ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਦਰਦ, ਹਰਦਮ ਥਕਾਵਟ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ, ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਤੁਰਨ ਨਾਲ ਸਾਹ ਚੜ੍ਹਨ ਆਦਿ ਅਲਾਮਤਾਂ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ?

> ਕੀ ਟਰੱਕ ਚਲਾਉਣ ਕਰ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਜ਼ਿਮ ਜਾਣ ਜਾਂ ਕਸਰਤ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਹਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ?
> ਸਾਡੀ ਕੰਪਨੀ ਦੀਆਂ ਦੇਸੀ ਦਵਾਈਆਂ ਵਰਤ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਵਜ਼ਨ ਸੌਖਿਆਂ ਹੀ ਘਟਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਕੋਈ ਸਾਈਡ ਇਫੈਕਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ।
> ਸਾਡੀ ਕੰਪਨੀ ਪਿਛਲੇ 32 ਸਾਲ ਤੋਂ 72 ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਹਰਬਲ ਦਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

Safe & Easy Weight Loss
Ph:317-886-4858

916 East Main Street, Suite 106,
Greenwood, IN 46143
ਦੇਸੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਕਰੀਬ

ਦਫਤਰ ਹਾਈਵੇਅ ਆਈ-65 ਦੇ ਐਗਜ਼ਿਟ 99 ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨੇੜੇ
www.punjabweightloss.blogspot.com
www.goherbalife.com/skaur

ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ: ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰ 204 ਪੌਂਡ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ 164 ਪੌਂਡ

ਟਰੱਕਰ ਵੀਰ EFS, T-check, Com-check ਰਾਹੀਂ ਪੇਅਮੈਂਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

Bhangra, Masti with

DJ Soni

ਇੰਡੀਆਨਾ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ, ਓਹਾਇਓ, ਇਲੀਨਾਇ, ਕੈਨਟਕੀ

Birthday party, Anniversary, Marriage, Jaago, Graduation, or any celebration.

ਜਨਮ ਦਿਨ ਪਾਰਟੀ, ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ, ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ, ਜਾਗੋ, ਗਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਜਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਯਾਦਗਾਰੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੋਨੀ ਡੀ ਜੇ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖੋ

Full Service DJ

We Travel All Over USA

Ph:513-600-4447

e-mail: djsoni718@gmail.com

We Provide Bhangra Group & Dholi Also.

ਸੈਲ! ਸੈਲ!! ਸੈਲ!!!
ਟਰੱਕ ਟਾਇਰਾਂ ਦੀ ਸੈਲ!

ਟਰੱਕਾਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਪੁਰਜਿਆਂ ਅਤੇ ਟਾਇਰਾਂ ਲਈ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਸਰਵਿਸ ਸੈਂਟਰ

- ਬਰੇਕ ਜਾਬ \$170 ਪ੍ਰਤੀ ਐਕਸਲ
- 8 ਡਰਾਈਵ ਟਾਇਰ \$2400
- ਬੈਲੈਂਸ ਬਰੇਕ ਡਰੰਮ \$95 ਪ੍ਰਤੀ ਡਰੰਮ
- ਡਰਾਈਵ ਅਤੇ ਸਟੀਅਰ ਟਾਇਰ \$300

ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਟਾਇਰਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਕੰਟੇਨਰ ਆਰਡਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ
ਰੇਟ ਕੋਟ ਲਈ ਅੱਜ ਹੀ ਕਾਲ ਕਰੋ: 570-497-5463

150 Dessen Dr, West Hazleton, PA 18201
Intersection I-80 & exit 256 and I-81 & exit 145

PH: 570-497-5463

ਜਨਰਲ ਬਰਾੜ ਉਤੇ ਹਮਲਾ: ਕੁਝ ਪੱਖ

1984 ਵਿਚ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਬਕਾ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਜਨਰਲ ਬਰਾੜ ਉਤੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਵੀਂ ਚਰਚਾ ਛਿੜ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਹਮਲੇ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪੰਜ ਬੰਦਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ ਜਨਰਲ ਬਰਾੜ ਹੀ ਇਸ ਵੇਲੇ ਜੀਵਤ ਹਨ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਕੁਝ ਅਹਿਮ ਪੱਖ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਚਰਚਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਚੱਲੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗਹਿਰਾਈ ਨਾਲ ਪੁਣ-ਛਾਣ ਹੋਣੀ ਅਜੇ ਵੀ ਬਾਕੀ ਹੈ।

ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ?

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਲਾਤ 'ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਨਿਗਾਹ ਰੱਖ ਰਹੇ ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਖੁਦ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਉਥਲ-ਪੁਥਲ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਘੜ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਖੋਰਾ ਰੋਕਣਾ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਸੂਬੇ ਵਿਚੋਂ ਖਦੇਤਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਉਚ ਕੇਂਦਰੀ ਆਗੂ ਅਤੇ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਉਚ ਅਫਸਰ ਫਿਕਰਮੰਦ ਹਨ। ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਉਥਲ-ਪੁਥਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਕੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਘਾਣ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਪੈਰੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ-ਸੱਤ ਸਾਲ ਤੋਂ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਬਾਰੇ ਲਗਾਤਾਰ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਦੁਬਾਰਾ ਅਤਿਵਾਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰ ਨਕਸਲਵਾਦ/ਮਾਓਵਾਦ

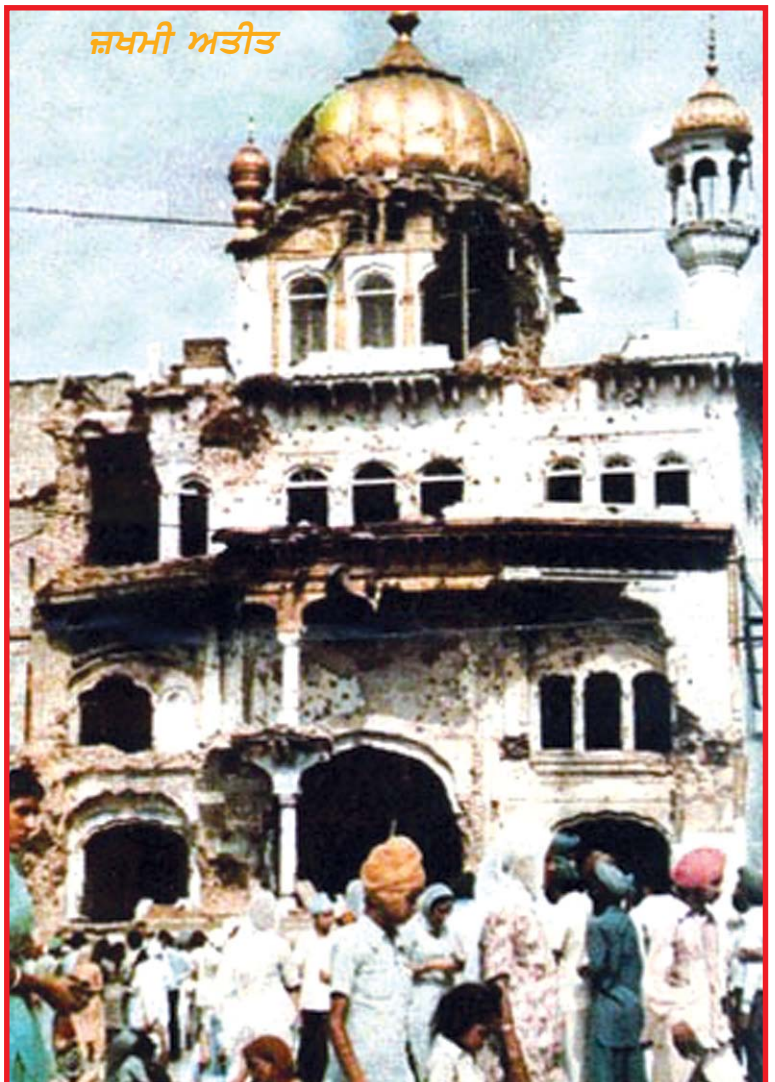

ਦੇ ਦੁਆਰਾ ਪੈਰ ਜਮਾਉਣ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕੁਝ ਨਕਸਲਵਾਦੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਬਾਰੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਵੀ

ਨਸ਼ਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਬਾਰੇ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਂਜ, ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਉਤੇ ਵੱਧ ਜ਼ੋਰ ਸੀ।

ਫੌਜ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਜਨਰਲ ਪੀ.ਐਨ. ਹੁਣ ਨੇ ਜਨਰਲ ਬਰਾੜ ਉਤੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀਆਂ ਦੇ ਹਮਲੇ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਹਮਲਾ ਪੂਰੀ ਯੋਜਨਾ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰ ਕੇ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਜਨਰਲ ਬਰਾੜ ਦਾ ਬਚ ਸਕਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਸੀ।

ਇਸ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਸੂਈ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵੱਲ ਮੁੜਦੀ ਹੈ। ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਕਿ ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਬਹੁਤ ਵਧੇਰੇ ਰੂਪ ਸਰਗਰਮੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਅਤੇ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਤਕਰੀਬਨ ਰਲਗੱਡ ਹੀ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ।

ਜ਼ਖਮੀ ਅਤੀਤ

ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਸਿਰਫ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ!

1992 ਵਿਚ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਲਹਿਰ ਮੱਠੀ ਪੈ ਗਈ ਸੀ। ਭਾਈ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟੂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਖਾੜਕੂ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦਾ ਯਤਨ ਤਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਸ ਲਹਿਰ ਦੇ ਮੁੜ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਬਿੱਟੂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਚੋਣਾਂ ਵੀ ਲੜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਪਰ ਰਾਬਤਾ ਬਹੁਤੀ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਿਆ। ਇਹ ਆਗੂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸਮਝਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਐਨੇ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਖਾੜਕੂ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ

ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਰਣਨੀਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਸਰਗਰਮੀ ਅਤੇ ਜ਼ੋਰ ਆਧੁਨਿਕ ਹਥਿਆਰ ਅਤੇ ਪੈਸਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਉਤੇ ਹੀ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਖਾੜਕੂ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਜਮਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਕਾਰਗਰ ਰਣਨੀਤੀ ਸਾਹਮਣੇ ਨਾ ਆਉਣ ਕਾਰਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਉਤੇ ਬਾਦਲਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰਿਹਾ। ਪਿਛਲੀਆਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਐਨ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧੜੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਖਾੜਕੂਆਂ ਦਾ ਧੜਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਬਾਦਲਾਂ ਨੂੰ ਟੱਕਰ ਦੇਵੇਗਾ ਪਰ ਬਾਦਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚੱਲੀ ਰਣਨੀਤੀ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਬਣੇ ਇਸ ਪੱਥਰ ਮੋਰਚੇ ਨੂੰ ਚਾਰੇ ਖਾਨੇ ਚਿੱਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਬਦਲਾ ਅਜੇ ਵੀ ਬਾਕੀ?

ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਜਨਰਲ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਉਤੇ ਇਸ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਤਤਕਾਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਏ.ਐਸ. ਵੈਦਿਆ ਨੂੰ ਕਤਲ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਿਰ ਹੁਣ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਅਜੇ ਤੱਕ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ? ਅਸਲ ਵਿਚ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਲਹਿਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਗੋਤ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਨਹੀਂ ਸਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੋਈ ਹਿੰਸਾ ਅਤੇ ਇਸ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਬਾਰੇ ਨਿੱਠ ਕੇ ਪੁਣ-ਛਾਣ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਫਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਧਮਾਕਾਖੋਜ

ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦਾ ਗਲੋਬਲੀ ਨੈਟਵਰਕ

ਇਸ ਵੇਲੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਆਗੂ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇੰਗਲੈਂਡ, ਜਰਮਨੀ, ਕੈਨੇਡਾ, ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਹਨ। ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਕਾਜ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਫੰਡ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਤੁਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਇਕ ਅਰਬ ਰੁਪਇਆ ਪੰਜਾਬ ਪੁੱਜਿਆ ਹੈ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਬੱਬਰ ਖਾਲਸਾ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ, ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਿੱਖ ਯੂਥ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ (ਰੋਡੋ) ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮ ਹਨ।

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਬੱਬਰ ਖਾਲਸਾ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਦਾ ਕਾਫੀ ਆਧਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਮੁਲਕ ਤੋਂ ਇਸ ਲਹਿਰ ਲਈ ਪੈਸਾ ਵੀ ਚੋਖਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਹਰ ਇਕ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਜਰਮਨੀ ਵਿਚ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਿੱਖ ਯੂਥ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਬੱਬਰ ਖਾਲਸਾ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਰਗਰਮ ਹੈ। ਜਰਮਨੀ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਰੋਕ-ਟੋਕ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂ ਜਰਮਨੀ ਵਿਚ ਖੁੱਲ੍ਹੇਆਮ ਸਰਗਰਮੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਕਮਾਂਡੋ ਫੋਰਸ ਦੇ ਕੁਝ ਸੈੱਲ ਸਰਗਰਮ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਕਮਾਂਡੋ ਫੋਰਸ ਦੇ ਕੁਝ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਯਤਨ ਵੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਕਈ ਫਰਾਰ ਆਗੂ ਲੁਕੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀ ਆਈ.ਐਸ.ਆਈ. ਤੋਂ ਪੈਸਾ ਤੇ ਹਥਿਆਰ ਮਿਲਣ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵੀ ਹਨ।

ਮੁੱਖ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਆਗੂ

ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ ਬੱਬਰ: ਬੱਬਰ ਖਾਲਸਾ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਦਾ ਮੁਖੀ ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ ਬੱਬਰ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਸ ਵੇਲੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। 2005 ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਤਿਅਮ ਲਿਬਰਟੀ ਸਿਨੇਮਾ ਘਰ ਵਿਚ ਹੋਏ ਬੱਬਰ ਧਮਾਕੇ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੀ ਬਣਾਈ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਜਵੜ: ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਕਮਾਂਡੋ ਫੋਰਸ ਦਾ ਮੁਖੀ ਇਸ ਮੇਲੇ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਜਵੜ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ 2005 ਵਿਚ ਚੰਗੀੜ ਦੇ ਬੱਸ ਅੱਡੇ ਉਤੇ ਹੋਏ ਧਮਾਕੇ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਦੱਸੀਦਾ ਹੈ।

ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤਾਰਾ: ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤਾਰਾ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦਾ ਨਾਂ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਟਾਇਗਰ ਫੋਰਸ ਹੈ। ਇਹ ਜਥੇਬੰਦੀ ਬੱਬਰ ਖਾਲਸਾ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ ਬਣੀ ਸੀ। 2011 ਵਿਚ ਅੰਬਾਲਾ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਫਤਿਹਾ ਆਰ.ਡੀ.ਐਕਸ. ਇਸ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਸਬੰਧਤ ਸੀ।

ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੀਟਾ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੀਟਾ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ ਫੋਰਸ ਦਾ ਮੁਖੀ ਹੈ। 28 ਅਪ੍ਰੈਲ 2006 ਨੂੰ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਹੋਣ ਦੇ ਚਰਚੇ ਹਨ।

ਲਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਰੋਡੋ: ਲਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਰੋਡੋ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਿੱਖ ਯੂਥ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ (ਰੋਡੋ) ਦਾ ਮੁਖੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ ਬੱਬਰ

ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਜਵੜ

ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤਾਰਾ

ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੀਟਾ

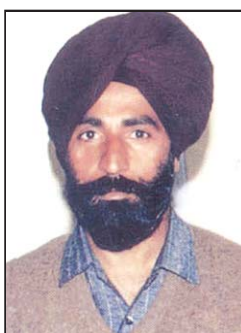
ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਬਾਰੇ ਪੈਂਤੜਾ

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਉਤੇ ਹਮਲੇ ਬਾਰੇ ਕਈ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਗੱਲ ਤੁਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਅਹਿਮ ਪੱਖ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਪਨਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਖਾੜਕੂ ਲਹਿਰ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਨੇ ਖੁਦ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਟਿਕਾਣਾ ਨਾ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਭੇਜਣ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਨਾ ਦੇਣ।

ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੁਲਾਈ 1988 ਵਿਚ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਕਮਾਂਡੋ ਫੋਰਸ ਦੇ ਜਨਰਲ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਮਿਲੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਸ ਮਸਲੇ ਬਾਰੇ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਚਿੱਠੀ ਵਿਚ ਆਏ ਵੇਰਵਿਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਤਾਂ ਜਾਹਿਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਚਿੱਠੀ

ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ

ਜਨਰਲ ਲਾਭ ਸਿੰਘ

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ

ਜਨਰਲ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਖੀ। ਇਸ ਚਿੱਠੀ ਵਿਚ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਨਰਲ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਵੀ ਬੰਦਾ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਇਉਂ ਟਿੱਪਣੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਸ ਚਿੱਠੀ ਦੇ ਲੇਖਕ ਬਾਰੇ ਸੁਹ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਚਿੱਠੀ ਵਿਚ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ

ਵਿਚ ਟਿਕਾਣਾ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਲੜਾਈ ਲੜਨ ਦੇ ਪੈਂਤੜੇ ਨੂੰ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਧੀ ਲੜਾਈ (ਪੁਨੀਸ਼ਨਲ ਵਾਰ) ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਫੌਜ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਟੱਕਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਉਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਲੜਾਈ ਲੜਨ ਦਾ ਪੈਂਤੜਾ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਸੀ।

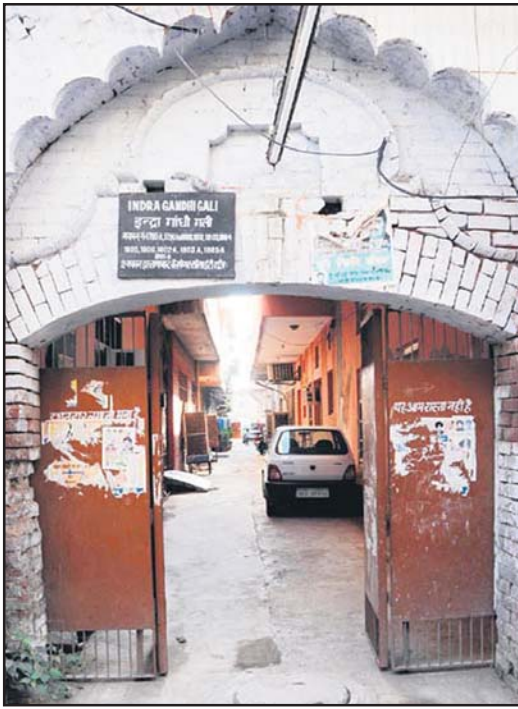
ਮਿਟ ਰਹੀ ਵਿਰਾਸਤ

ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਪੁੰਦਲੀਆਂ ਪੈਣ ਲੱਗੀਆਂ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚਲੇ ਸ਼ਾਦਮਾਨ ਚੌਕ ਦਾ ਨਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਰ ਭਾਰਤ 'ਚ ਉਸ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਦੀਆਂ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਪੁੰਦਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 'ਚ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਉਪਰਾਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਦੁਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਬਾਰਾਂ ਮਕਾਨ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਸ਼ਹੀਦ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਏ.ਐਸ.ਪੀ. ਜੇ.ਪੀ. ਸਾਂਡਰਸ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਮਗਰੋਂ ਸ਼ਰਨ ਲਈ ਤੇ ਪਤਾਅ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਇਲਾਕਾ ਆਪਣੀ ਮੌਲਿਕਤਾ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਪਛਾਣ ਗਵਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਇਥੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨਵੇਂ ਮਕਾਨ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਇਸ ਥਾਂ ਦੀ ਮੌਲਿਕਤਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਚਿੰਤਾ ਚੇਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਬਾਰਾਂ ਮਕਾਨ ਗਲੀ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਵਿਚ ਹੋ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਗਲੀ ਦੇ ਦੋ ਗੇਟਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਉਵੇਂ ਹੀ ਹਨ। ਰੂਪੋਸ਼ ਹੋਏ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਜਿਸ ਖੂਹ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਪੂਰਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਇਮਾਰਤ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਬਾਰਾਂ ਮਕਾਨ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸੜਕਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਗਾਂਧੀ ਗਲੀ, ਜਵਾਹਰ ਗਲੀ, ਤਿਲਕ ਗਲੀ ਤੇ ਲਾਜਪਤ ਗਲੀ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਕਾਨ ਨਵੀਂ ਦਿੱਖ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਪੁਰਾਣੇ ਰੂਪ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਉਂਗਲਾਂ 'ਤੇ ਗਿਣੇ ਜਾਣ ਜੋਗੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਕਾਰਡ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਰਾਂ ਮਕਾਨ ਗਲੀ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ

ਛੇ-ਛੇ ਮਕਾਨ (ਕੁੱਲ ਬਾਰਾਂ) ਸਨ। ਸਿਆਸੀ ਪੱਖੋਂ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਲਈ ਰੂਪੋਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਟਿਕਾਣਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਸਨ ਜਿਥੋਂ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਖੇਤਰ ਦੁਆਲੇ ਬਾਗ਼ ਤੇ ਵਾਹੀ ਹੋਈ ਜ਼ਮੀਨ ਹੁੰਦੀ ਸੀ।

ਸਾਂਡਰਸ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਮਗਰੋਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਨੇ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ ਦੇ ਇਥੇ ਸਥਿਤ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਘਰ 'ਚ ਪਨਾਹ ਲਈ ਸੀ। ਇਹ ਕੇਸ

ਮਗਰੋਂ ਲਾਹੌਰ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਚੱਲਿਆ। ਬਾਰਾਂ ਮਕਾਨ ਖੇਤਰ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪੋਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਲੁਕਵੇਂ ਤੌਰ 'ਤੇ ਛੁਪਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮੈਗਜ਼ੀਨ 'ਕਿਰਤੀ' ਦਾ ਹੈਡਕੁਆਰਟਰ ਵੀ ਸੀ। ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕੀ ਬੋਰਡ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ।

ਬਾਰਾਂ ਮਕਾਨ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ਾਇਰ ਦੇਵ ਦਰਦ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਫੇਰੀ ਬਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਹਨ। ਦੇਵ ਦਰਦ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋਸ਼ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋਰ ਪੁਸਤਕ 'ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮੇਰੀਆਂ

ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਤੇ ਚਾਰ ਹੋਰ ਇਨਕਲਾਬੀ' ਵਿਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਦੇਵ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਥੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਰਹਿੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਸ ਘਰ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਂਡਰਸ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਪੁਲਿਸ ਛਾਪੇ ਵਜਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚ ਉਹ ਘਰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਸਰਹੱਦੀ ਪਿੰਡ ਨਾਰਲੀ ਨਾਲ ਵੀ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਾਂਝ ਸੀ। ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਬਣਿਆ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਚੌਕ

ਲਾਹੌਰ: ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਘੁਲਾਟੀਏ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸੋਚ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਚੌਕ ਦਾ ਨਾਂ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਸ਼ਾਦਮਾਨ ਚੌਕ ਦਾ ਨਾਂ ਹੁਣ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਚੌਕ ਹੋਵੇਗਾ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 23 ਮਾਰਚ, 1931 ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜਿਥੇ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਚੌਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਥਾਵਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਨਾਂ ਬਦਲ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਸਥਾਨਕ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਚੌਕ ਦਾ ਨਾਂ ਬਦਲ ਕੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਖੁੱਲ੍ਹਦਿਲੀ ਵਾਲਾ ਕਦਮ ਹੈ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੂਰਲ ਆਮਿਨ ਮੈਂਗਲ ਨੇ ਹੁਣ ਜਿਹੇ ਹੀ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿਚ ਚੌਕ ਦਾ ਨਾਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਦੀਮ ਗਿਲਾਨੀ ਇਸ ਚੌਕ ਦਾ ਨਾਂ ਚੌਧਰੀ ਰਹਿਮਤ ਅਲੀ ਚੌਕ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਬਾਰੇ ਆਈ ਇਕ ਹੋਰ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੈਂਗਲ ਨੇ ਚੌਕ ਦਾ ਨਾਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਿਲਾਨੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਕੌਣ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਸਥਾਨ (ਸ਼ਾਦਮਾਨ ਚੌਕ) 'ਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਖਿਲਾਫ ਲੜਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਦੇ ਕਾਲ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਡੇਰੇ ਨਾਰਲੀ ਤੋਂ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਖਟਕਤ ਕਲਾਂ ਜਾ ਵਸੇ ਸਨ। ਨਾਰਲੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਸਰਪੰਚ ਮੁਖਤਾਰ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਛੇ ਕਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਬੋਲਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ

ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦ ਦੀ ਮਾਂ ਇਸ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਅਕਸਰ ਇਥੇ ਆਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਸਟੇਡੀਅਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਰਹੱਦਾਂ ਦੀ ਕੰਧ ਕਾਰਨ ਸੱਧਰਾਂ ਰਹੀਆਂ ਅਧੂਰੀਆਂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਭਾਰਤੀਆਂ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਹੀਦ-ਏ-ਆਜ਼ਮ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ 105ਵਾਂ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਇੱਛਾ 'ਤੇ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਨੇ ਵੀਜ਼ੇ ਨਾ ਦੇ ਕੇ ਪਾਣੀ ਫੇਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਚਾਅ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਾਂਝੇ ਸ਼ਹੀਦ ਦਾ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ ਮਨਾਉਣਗੇ ਪਰ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਵੱਲੋਂ ਵੀਜ਼ੇ ਨਾ ਦੇਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸਦਰਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਨਾ ਹੋ ਸਕੀਆਂ।

ਸ਼ਹੀਦ-ਏ-ਆਜ਼ਮ ਦਾ ਜਨਮ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਲਾਇਲਪੁਰ (ਹੁਣ ਫੈਸਲਾਬਾਦ) ਦੇ ਪਿੰਡ ਜੜਾਂਵਾਲਾ ਵਿਖੇ 28, ਸਤੰਬਰ 1907 ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਭਾਰਤ-ਪਾਕੀ ਦੀਆਂ ਸਿਵਲ ਸੁਸਾਇਟੀਜ਼ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਵਿਖੇ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਹੀਦ-ਏ-ਆਜ਼ਮ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮਨਾਉਣ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਸੀ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਮੇਜ਼ਬਾਨੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਲੇਬਰ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਨਿਸਬਤ ਰੋਡ ਤੇ ਸਥਿਤ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਸ਼ਹੀਦ-ਏ-ਆਜ਼ਮ ਨੂੰ 23 ਮਾਰਚ 1931 ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਾਦਮਾਨ ਚੌਕ ਵਿਚ

ਫਾਂਸੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜਨਮ ਦਿਨ ਦਾ ਕੋਕ ਕੱਟਿਆ ਗਿਆ ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਵਫਦ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਸ਼ਹੀਦ-ਏ-ਆਜ਼ਮ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਕਿਰਨਜੀਤ ਸੰਧੂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ 32 ਮੈਂਬਰੀ ਭਾਰਤੀ ਵਫਦ ਨੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸ਼ਰੀਕ ਹੋਣ ਲਈ ਵੀਜ਼ੇ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਵੀਜ਼ੇ ਲੈਣ ਲਈ ਟਿੱਲ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਵਫਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਵੀਜ਼ੇ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਾ ਛੱਡੀ ਪਰ ਉਹ ਵੀ

ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਅੱਗੇ ਬੇਬੇਸ ਹੋ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਵੀਜ਼ੇ ਦੇਣ ਲਈ ਹਰੀ ਝੰਡੀ ਹੀ ਨਾ ਦਿੱਤੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਲੇਬਰ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੀ ਇਸ ਹਰਕਤ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਸ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦ-ਏ-ਆਜ਼ਮ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ 'ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਮਿੱਤਰ ਆਉਣਗੇ ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਤਿਆਰੀ ਕਰੀ ਬੈਠੇ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਾਰਤੀ ਵਫਦ ਨੇ ਵੀ ਵੀਜ਼ਿਆਂ ਲਈ ਮਹੀਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ ਵੀ ਮਨਾਇਆ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ

ਲਾਹੌਰ: ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਜੜਾਂਵਾਲਾ (ਫੈਸਲਾਬਾਦ) ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਫੈਸਲਾਬਾਦ ਸ਼ਹਿਰ (ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਂ ਲਾਇਲਪੁਰ) ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਦੇ ਜੜਾਂਵਾਲਾ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ 10ਵਾਂ ਲੋਕ ਮੇਲਾ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ।

ਲਾਹੌਰ ਪਾਰਕ ਐਂਡ ਹਾਰਟੀ ਕਲਚਰ

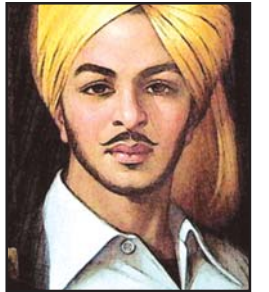
ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਮੀਡੀਆ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਵੇਦ ਸ਼ਾਹਿਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਜੜਾਂਵਾਲਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਨਿਸਬਤ ਰੋਡ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ ਵਿਚ ਸੈਮੀਨਾਰ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਗਏ 32 ਮੈਂਬਰੀ ਵਫਦ ਨੇ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਅਜੋਕਾ ਬੀਏਟਰ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਇਕ ਨਾਟਕ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਸ਼ਾਦਮਾਨ ਚੌਕ ਜਿਥੇ 23 ਮਾਰਚ, 1931 ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਦੇਵ ਤੇ ਰਾਜਗੁਰੂ ਨੂੰ

ਫਾਂਸੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, 'ਤੇ ਕੋਕ ਕੱਟ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਕਮੇਟੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਫੈਸਲਾਬਾਦ ਦੀ ਜੜਾਂਵਾਲਾ-ਫੈਸਲਾਬਾਦ ਰੋਡ 'ਤੇ ਪਿੰਡ ਬੰਗਾ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਦਾ ਨਾਂ ਬਦਲ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਰੋਡ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਵਾਲਾ ਇਕ ਬੋਰਡ ਵੀ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕੋਲਕਾਤਾ 'ਚ ਲਾਇਆ 20 ਫੁੱਟ ਉੱਚਾ ਬੁੱਤ

ਕੋਲਕਾਤਾ: ਕੋਲਕਾਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦ-ਏ-ਆਜ਼ਮ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਇਥੇ ਵੀ ਬਤਾਏ ਸਨ। ਉੱਤਰੀ ਕੋਲਕਾਤਾ ਦੇ ਜਿਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਉਹ ਰਹੇ, ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਮੁੱਚੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੁੱਤ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਕਰੇਗਾ। ਬੁੱਤ ਲਾਉਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਡਨਲਪ ਬ੍ਰਿਜ ਪੰਜਾਬ ਯੂਥ ਕਲੱਬ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਡਨਲਪ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਲਕਾਤਾ ਦਾ ਮਿੰਨੀ ਪੰਜਾਬ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਿਖੇ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬੀਟੀ ਰੋਡ ਨੂੰ ਦਖਨੇਸ਼ਵਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਬਣਾਏ ਗਏ 600 ਮੀਟਰ ਲੰਮੇ ਫਲਾਈਓਵਰ ਦੇ ਹੇਠ ਜਿਥੇ ਇਹ ਦਖਨੇਸ਼ਵਰ ਵੱਲ ਮੋੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਹੀਦ-ਏ-ਆਜ਼ਮ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬੁੱਤ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.ਡੀ ਮੰਤਰੀ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਘੋਸ਼ ਦਸਤੀਦਰ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਦਸਤੀਦਰ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਫਲਾਈਓਵਰ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ। ਦਸਤੀਦਰ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਫਲਾਈਓਵਰ ਦਾ ਨਾਂ ਸ਼ਹੀਦ-ਏ-ਆਜ਼ਮ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ 20 ਫੁੱਟ ਉੱਚਾ ਬੁੱਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮੂਰਤੀਕਾਰ ਗੌਤਮ ਪਾਲ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਏਡਾ ਵੱਡਾ ਬੁੱਤ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਲੇਟ 1100 ਪੌਂਡ 'ਚ ਨਿਲਾਮ

ਲੰਡਨ: ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਵਾਲੀ ਸੋਨੇ ਦੀ ਤਾਰ ਦੀ ਮੀਨਾਕਾਰੀ ਵਾਲੀ ਇਕ ਪਲੇਟ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਮੌਕੌਕਸ ਨਿਲਾਮੀ ਘਰ ਵਿਖੇ 1100 ਪੌਂਡ ਦੀ ਵਿਕੀ ਹੈ ਜਦਕਿ ਨਿਲਾਮੀ ਘਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਅੰਦਾਜ਼ਨ ਨਿਲਾਮੀ 2000 ਤੋਂ 3000 ਪੌਂਡ ਤੱਕ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਸੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਸਿਲਕ ਦੇ ਕੱਪੜੇ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪੇਂਟਿੰਗ 200 ਪੌਂਡ ਦੀ ਵਿਕੀ ਜਦਕਿ ਟੀਪੂ ਸੁਲਤਾਨ ਦੀ ਮੌਤ ਵਾਲੀ ਪੇਂਟਿੰਗ ਨੂੰ ਇਕ ਗਾਹਕ ਨੇ 1500 ਪੌਂਡ ਵਿਚ ਖਰੀਦਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਜਿਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਕਈ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਿਲਾਮ ਹੋਈਆਂ, ਉਥੇ ਹੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਤਿੰਨ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਫਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਤਿੰਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਚਿੱਠੀਆਂ ਦੀ ਵੀ ਨਿਲਾਮੀ ਹੋਈ। ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਵਾਲੀ 1950 ਦੀ ਛਪੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ 40 ਪੌਂਡ ਵਿਚ ਨਿਲਾਮ ਹੋਈ। ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਅਦਭੁਤ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਭੰਗੀਆਂ ਦੀ ਤੋਪ ਜਮਜਮਾ ਦਾ ਇਕ ਛੋਟਾ ਮਾਡਲ ਵੀ ਇਸ ਮੌਕੇ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ 550 ਪੌਂਡ ਵਿਚ ਵੇਚਿਆ ਗਿਆ।

ਅਸਾਂਜੇ ਤੇ ਵਿਕੀਲੀਕਸ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਕਰਾਰ

ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ: ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਵਿਕੀਲੀਕਸ ਦੇ ਬਾਨੀ ਜੂਲੀਅਨ ਅਸਾਂਜੇ ਨੇ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਉਹ ਅਰਬ ਦੇ ਲੋਕ ਵਿਦਰੋਹ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਲਾਭ ਲਈ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਦੋਂਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜ ਨੇ ਅਸਾਂਜੇ ਤੇ ਵਿਕੀਲੀਕਸ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਅਸਾਂਜੇ ਨੇ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਸਫਾਰਤਖਾਨੇ ਤੋਂ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਵੀਡੀਓ ਸੰਪਰਕ ਰਾਹੀਂ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਲਾਇਆ। ਅਸਾਂਜੇ ਨੇ ਲੰਡਨ ਸਥਿਤ ਇਕਵਾਡਰ ਸਫਾਰਤਖਾਨੇ ਵਿਚ ਪਨਾਹ ਲਈ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਉਹ 19 ਜੂਨ ਤੋਂ ਲੰਡਨ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਜਿਸਮਾਨੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਸਵੀਡਨ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਇਕਵਾਡਰ ਸਫਾਰਤਖਾਨੇ ਵਿਚ ਪਨਾਹ ਲਈ ਹੋਈ ਹੈ।

ਅਸਾਂਜੇ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਦਾ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਦਾ ਜਿਸਮਾਨੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦੇ ਜੁਰਮ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਹੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਵਿਕੀਲੀਕਸ ਸਬੰਧੀ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਸਾਂਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਟਿਊਨੀਸੀਆ ਦੇ ਲਈ ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ ਦਾ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਟਿਊਨੀਸੀਆ ਵਿਚ ਸੱਤਾ ਪਰਿਵਰਤਨ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ।

ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜ ਨੇ ਅਸਾਂਜੇ ਤੇ ਵਿਕੀਲੀਕਸ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਲਕਾਇਦਾ ਨੈਟਵਰਕ ਤੇ ਤਾਲਿਬਾਨ ਵਿਦਰੋਹ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਰੱਖ ਲਿਆ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਹਵਾਈ ਫੌਜ ਦੇ ਸੂਹੀਆ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਕੀਲੀਕਸ ਜਾਂ ਵਿਕੀਲੀਕਸ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਫੌਜੀ ਅਮਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਿਡਨੀ ਮਾਰਨਿੰਗ ਹੇਰਾਲਡ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਅਮਰੀਕੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਇਹ ਫੌਜੀ ਜੁਰਮ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਭਾਰਤ 'ਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧੇਰੀ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਬਾਦੀ 2000 ਤੋਂ 2050 ਤਕ ਤਕਰੀਬਨ 60 ਫੀਸਦੀ ਵਧਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਦੇ 60 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤਕ ਪੁੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 360 ਫੀਸਦੀ ਵਧ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣੇ ਤੋਂ ਹੀ ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਇਹ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਆਬਾਦੀ ਵੱਖਰੇਵੇਂ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਵਾਪਰੀ ਘਟਨਾ ਜਾਪਣ।

ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਪਾਪੁਲੇਸ਼ਨ ਫੰਡ (ਯੂ.ਐਨ.ਐਫ.ਪੀ.ਏ.) ਤੇ ਹੈਲਪ ਏਜਾ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਵੱਲੋਂ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ 10 ਕਰੋੜ ਦੇ ਕਰੀਬ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ 2050 ਤਕ 32.30 ਕਰੋੜ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ। ਇਹ ਕੁੱਲ ਆਬਾਦੀ ਦਾ 20 ਫੀਸਦੀ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ 'ਚ ਵਡੇਰੀ ਉਮਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਫਿਕਰਾਂ ਜਿਵੇਂ ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਸਾਲ ਤੇ ਗੁਣਵੱਤਾ ਭਰਪੂਰ ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੀ ਲੋੜ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਮਸਲੇ ਸਮਾਂ ਰਹਿੰਦੇ ਉਚਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠੇ ਗਏ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ।

ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਉਮਰਪੱਖੀ ਤੇ ਸੌਖਿਆਂ ਮਿਲਣਯੋਗ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤਕ ਹੋਣੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਹ ਲੋੜਾਂ ਹਰ ਹੀਲੇ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਮਿਆਰੀ ਸਰੀਰਕ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ

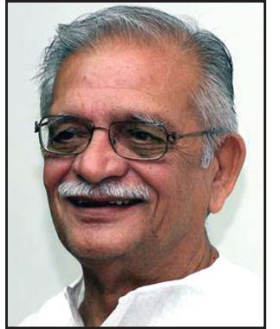

ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕਣ। ਯੂ.ਐਨ.ਐਫ.ਪੀ.ਏ. ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਪੇਂਡੂ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਬਜ਼ੁਰਗ ਇਕੱਲੇ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। 70 ਫੀਸਦੀ ਬਜ਼ੁਰਗ ਆਬਾਦੀ ਅਨਪੜ੍ਹ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ (ਕੰਮਕਾਜ ਦੇ ਸਮੇਂ) ਕਮਾਈ ਬੜੀ ਸੀਮਤ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਜਿਉਣ ਲਈ ਮਜ਼ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਸਨ।

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਪੁਰਸਕਾਰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗੀਤਕਾਰ ਤੇ ਫਿਲਮ ਨਿਰਮਾਤਾ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੋ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ, ਨੂੰ 27ਵੇਂ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਕੌਮੀ ਏਕਤਾ ਪੁਰਸਕਾਰ 2011 ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਕੱਤਰ ਮੋਤੀ ਲਾਲ ਵੇਰਾ ਨੇ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਬਲਿਦਾਨ ਦਿਵਸ ਮੌਕੇ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦੇਣਗੇ।

ਤਿੱਬਤੀਆਂ ਦੇ ਆਤਮਦਾਹ ਬਾਰੇ ਅਮਰੀਕਾ ਫਿਕਰਮੰਦ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਅਮਰੀਕੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਹਿਲੇਰੀ ਕਲਿੰਟਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੀਨੀ ਹਮਰੁਤਬਾ ਯਾਂਗ ਜੀਇਚੀ ਕੋਲ ਤਿੱਬਤ ਵਿਚ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਆਤਮਦਾਹ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੇ ਉਥੇ ਹੋ ਰਹੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ 'ਤੇ ਫਿਕਰ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤਾ। ਦੋਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਆਮ ਸਭਾ ਮੌਕੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਵਿਚ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ। ਬੀਬੀ ਹਿਲੇਰੀ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਤਿੱਬਤੀਆਂ 'ਚ ਵਧੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦੇ ਰੁਝਾਨ 'ਤੇ ਫਿਕਰ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਦਿਆਂ ਚੀਨ ਨੂੰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਬੀਬੀ ਕਲਿੰਟਨ ਨੇ ਇਸਰਾਈਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬੈਂਜਾਮਿਨ ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਨਾਲ ਵੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਰਾਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਇਸਰਾਈਲ ਨੇ ਇਰਾਨ ਦੀ ਪਰਮਾਣੂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਬਾਰੇ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਨਾ ਚੜ੍ਹਨ ਦੇਣ ਲਈ ਆਪਸੀ ਸਹਿਯੋਗ ਤੇ ਤਾਲਮੇਲ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ।

ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਅਮਰੀਕੀ ਤੇ ਚੀਨੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੌਰਾਨ ਹੋਰ ਸਫਾਰਤੀ ਮਸਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਚੀਨ ਤੇ ਜਾਪਾਨ ਵਿਚਾਲੇ ਛਿੱਤ੍ਰੇ ਟਾਪੂਆਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦ, ਦੱਖਣੀ ਚੀਨ ਸਾਗਰ, ਇਰਾਨ ਤੇ ਸੀਰੀਆ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਬੀਬੀ ਕਲਿੰਟਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੀਨੀ ਹਮਰੁਤਬਾ ਨੂੰ ਟਾਪੂਆਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਹੱਲ ਕੱਢਣ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ। ਦੋਹਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਇਰਾਨ ਦੇ ਪਰਮਾਣੂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਬਾਰੇ ਰਣਨੀਤੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵੀ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋਈ।

ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਲੋਂ ਮਿਆਮਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਨਰਮੀ

ਨਿਊ ਯਾਰਕ: ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਮਿਆਮਾਰ ਦੀਆਂ ਦਰਾਮਦਾਂ ਤੋਂ ਰੋਕਾਂ ਨਰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਇਹ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਯਤਨਾਂ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹੈ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮਹਾ ਸਭਾ ਦੇ ਇਜਲਾਸ ਮੌਕੇ ਮਿਆਮਾਰ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਯੂ. ਥੀਨ ਸੀਨ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੌਰਾਨ ਅਮਰੀਕੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਹਿਲੇਰੀ ਕਲਿੰਟਨ ਨੇ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ।

ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਮਿਆਮਾਰ ਦੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਪੱਖੀ ਆਗੂ ਆਂਗ ਸਾਂ ਸੂ ਚੀ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਲੱਗੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਬੀਬੀ ਕਲਿੰਟਨ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਸੀਨ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਯਤਨਾਂ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਵਜੋਂ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਵਜੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਪਾਰਕ ਸਬੰਧ ਆਮ ਵਾਂਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅਗਲਾ ਕਦਮ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਲਈ ਮਿਆਮਾਰ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦੀਆਂ ਦਰਾਮਦਾਂ 'ਤੇ ਰੋਕਾਂ ਨਰਮ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਲਿੰਟਨ ਨੇ ਉਮੀਦ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ ਕਦਮ ਸਦਕਾ ਮਿਆਮਾਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕੀ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੇਚ ਸਕਣ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਮੌਕੇ ਮਿਲਣਗੇ।

ਤਿੰਨ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮਾਂ ਬਣੀ ਔਲੜ ਮੁਟਿਆਰ

ਲੰਡਨ: ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮਾਂ ਜਦੋਂ 10 ਦਿਨ ਕੌਮਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉੱਠੀ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਔਲੜ ਮੁਟਿਆਰ ਸਮਝਣ ਲੱਗੀ। ਬੇਸ਼ਰਤੀ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਸਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁਲਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ।

ਅਸਲ ਵਿਚ 32 ਸਾਲਾ ਸਾਰਾਹ ਥਾਮਸਨ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਖੂਨ ਦਾ ਗੱਤਲਾ ਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀਆਂ 13

ਸਾਲ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਦਾ ਸਫਾਇਆ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਾਰਾਹ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਮੁੜ ਔਲੜ ਮੁਟਿਆਰ ਸਮਝਣ ਲੱਗੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਈਕਲ ਜੈਕਸਨ ਦੀ ਮੌਤ ਬਾਰੇ ਸੁਣ ਕੇ ਧੱਕਾ ਲੱਗਾ। ਹੋਸ਼ ਆਉਣ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਬੱਚੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਪਛਾਣਨ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਬੱਚੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਉਸ ਦੇ ਹੀ ਬੱਚੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਕੋਈ ਹੱਦ ਨਹੀਂ ਰਹੀ।

ਛੇੜਖਾਨੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ 'ਚ ਘਿਰਿਆ ਸਵਾਮੀ ਫਰਾਰ

ਹਿਊਸਟਨ: 83 ਸਾਲਾ ਵੂਲਚੇਅਰ 'ਤੇ ਚਲਦਾ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦਾ ਇਕ ਸਾਧ ਜੋ ਦੋ ਕੁੜੀਆਂ ਨਾਲ ਛੇੜਖਾਨੀ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਭਗੋੜਾ ਹੈ, ਦੇ ਭਾਰਤ ਚਲੇ ਜਾਣ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨੰਦ ਸਰਸਵਤੀ ਜੋ ਆਪਣੇ ਭਗਤਾਂ ਵਿਚ 'ਸਵਾਮੀ ਜੀ' ਵਜੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੀ, ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਖਾਕ ਛਾਣ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਸਵਾਮੀ ਦੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚੋਂ ਫਰਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤ ਭੱਜ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਾਰਚ 2011 ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਦੋ ਭਗਤਣੀਆਂ ਨਾਲ ਛੇੜਖਾਨੀ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਹਿਤ ਉਸ ਨੂੰ 14 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ।

ਇਹ ਸਵਾਮੀ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਹੱਥ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ 'ਗਾਇਬ' ਹੋ ਗਿਆ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਕਿ ਇਹ ਵੂਲਚੇਅਰ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ 'ਬਾਬਾ' ਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ 'ਗਾਇਬ' ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਮੈਕਸੀਕੋ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਉਥੋਂ ਭਾਰਤ ਪੁੱਜ ਗਿਆ। ਇਧਰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਉਸ ਦੀ ਟੈਕਸਾਸ, ਪੈਨਸਿਲਵੇਨੀਆ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਤੇ ਫਲੋਰੀਡਾ ਵਿਚ ਭਾਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਕ ਲੜਕੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਸ ਸਵਾਮੀ ਨੇ ਛੇੜਖਾਨੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ੁੱਕਰ ਹੈ ਉਹ ਇਥੋਂ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਅਮਰੀਕਾ ਆਉਣ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ

National Truck Driving School

ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਅਤੇ ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ

ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਅਤੇ ਡਰਾਈਵਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਕੰਪਨੀ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ 35 ਸੈਂਟ ਪ੍ਰਤੀ ਮੀਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ

***ਟਰੱਕ ਡਰਾਇਵਿੰਗ ਸਕੂਲ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ**
***ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਕੰਮ/ਜੋਬ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ**
***ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਏਅਰਪੋਰਟ ਤੋਂ ਚੁੱਕਣ ਤੇ ਛੱਡਣ ਦਾ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ**
***2-3 ਹਫਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਬਣੋ**

Call For Special Price

Kashmir S. Thandi

Office: (866) 933-3038

Balhar S. Ranu Cell:916-502-7733

Yuba City Ph:530-383-2785

1816 Main Ave., Sacramento CA, 95838

Punjab Times

Established in 2000
13th Year in Publication

Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018
Ph:847-359-0746

Fax:847-705-9388

Email:punjabtimes1@sbcglobal.net
www.punjabtimesusa.com

Editor:

Amolak Singh Jammu

Astt. Editor:

Jaspreet Kaur

Kuljeet Singh

Graphics:

Mandeep Singh

Our Columnists

Ashok Bhaura

Tarlochan Singh Dupalpur

Baljit Basi

Major Kular

California

Shiara Dhindsa

661-703-6664

New York

Iqbal S. Jabowalia

917-375-6395

Circulation

Harbhajan Singh

917-856-5229

Photographer

Kamaljit Singh Viridi

Ph. 847-502-2703

Distributed in:

California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Missisipi,
Iowa, Arkansas, Massachusetts,
Texas, Virginia, Nevada, Washington,
Oregon, Arizona, Georgia, Florida,
New York, New Jersey, Connecticut,
Oklahoma, Pennsylvania, Missouri,
Kentucky

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ

ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 90 ਡਾਲਰ

ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 400 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਾਪੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।

Disclaimer

The views expressed in the articles published in the columns of Punjab Times are that of their writers, and it is not implied that Punjab Times endorses them.

Sameway Punjab Times does not necessarily endorses the claims made in the advertisements published in Punjab Times.

**All disputes subject to
Chicago jurisdiction.**

ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਮਗਰੋਂ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਚੌਕਸ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਅਨੁਸਾਰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ 1965 ਵਿਚ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾ ਕੇ ਵਸ ਗਿਆ ਸੀ। 1989 ਨੂੰ ਉਹ ਡੇਹਰਾ ਸਾਹਿਬ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਕੁਝ ਖਾੜਕੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟੂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ ਤਕਰੀਬਨ ਦੋ ਹਫ਼ਤੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਖਾੜਕੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਨੰਬਰ ਲੈ ਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਉਥੋਂ ਖਾੜਕੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਬੱਬਰ ਖਾਲਸਾ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਤੇ ਕੇ.ਸੀ.ਐਫ. ਨੂੰ ਫੰਡ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 2011 ਵਿਚ ਵੀ ਭਾਰਤ ਆਇਆ ਤੇ 10 ਅਗਸਤ, 2012 ਨੂੰ ਮੁੜ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੁਹੜਾ ਆਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪੁਰਾਣੇ ਖਾੜਕੂਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰ ਕੇ ਸਰਗਰਮੀ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਈ ਖਾੜਕੂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਤੇ ਵਾਰਦਾਤਾਂ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ ਭੇਜ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਦੋ ਸਾਲ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਚੱਕਰ ਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ ਨੀਲਾ ਸਾਕਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖਾੜਕੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਸੀ।

ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ ਸਾਲ 2011 ਤੇ 2012 ਦੇ ਡੇਢ ਸਾਲ ਦੇ ਵਕਫੇ ਵਿਚ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਭਾਰਤ ਆਇਆ ਸੀ। 10

ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਬਲਦੇਵ ਨਗਰ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਦੂਰ ਦੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਕੋਲ ਰਿਹਾ; ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪਿੰਡ ਦੂਹੜੇ ਵਿਚ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਕੋਠੀ ਹੈ।

ਸੂਤਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਆਉਣ 'ਤੇ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ ਨੇ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬੀਰਾ ਬੜਾ ਪਿੰਡ ਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਵਿਚ ਸਾਲ 1993 ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਖਾੜਕੂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਅਕਾਲਗੜ੍ਹ ਗੋਰਾਇਆ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਆਰਥਿਕ

ਮਦਦ ਦਿੱਤੀ। ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ 1993 ਵਿਚ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਖੇ ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਤਿੰਨ ਕੇਸ ਦਰਜ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਭਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਪੈਰੋਲ 'ਤੇ ਆਏ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪੁਲਿਸ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਖਾੜਕੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਮੱਦਦ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਲਗਜ਼ਰੀ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਲਿਫਟ ਮੰਗ ਕੇ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਜਗ੍ਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਦੋ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਐਲਾਨਿਆ ਖਾੜਕੂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੈੱਲ ਨੇ 20 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਐਲਾਨੇ ਗਏ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖਾੜਕੂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਸੁੱਖੀ ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ, ਗੁਜਰਾਤ, ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਛਾਪੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ।

ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਕਤਲ ਤੇ ਇਰਾਦਾ ਕਤਲ ਦੇ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਹ ਵਿਸਫੋਟਕ ਸਮੱਗਰੀ ਕਾਨੂੰਨ, ਹਥਿਆਰਾਂ ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਤੇ ਅਤਿਵਾਦੀ ਤੇ ਭੰਨਤੌਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਨੇ ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ 1992 ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਕ ਮਕਾਬਲੇ ਦੌਰਾਨ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਾਲਾਤ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਜਾਅਲੀ ਨਾਂ ਹੇਠ ਜਨਤਾ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। 2011 ਵਿਚ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਆਪਣੇ ਇਕ ਦੋਸਤ ਰਾਹੀਂ ਬਦਨਾਮ ਸਮੱਗਲਰ ਰਾਜਾ ਕੰਦੋਲਾ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਜਿਸ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹ ਰਾਜਾ ਕੰਦੋਲਾ ਦੇ ਆਈਸ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਕੰਦੋਲਾ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸੋਨੀਆ ਕੋਲ ਬਾਦਲ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦਾ ਵਫ਼ਦ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਕੌਮੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਵਫ਼ਦ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਫਲੈਗਸ਼ਿਪ ਸਕੀਮ ਤਹਿਤ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਭੌਜੀ ਕੇਂਦਰੀ ਗਰਾਂਟ ਖੁਰਦ-ਬੁਰਦ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ (ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ.) ਤੋਂ ਪੜਤਾਲ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ। ਵਫ਼ਦ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਹਿਲ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ. ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਕੀਮਾਂ ਇਸ ਤਹਿਤ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੋਂ ਦੀ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਕੀਮਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਦਲਿਤਾਂ ਤੇ ਗਰੀਬ ਤਬਕੇ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਕਰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੇ ਆਗੂ ਚੌਧਰੀ ਸੁਨੀਲ ਜਾਖੜ ਨੇ ਸੋਨੀਆ

ਮੰਗਲ ਗ੍ਰਹਿ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਦੀ ਨਿਲਾਮੀ 14 ਨੂੰ

ਲੰਡਨ: ਪਿਛਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਵਾਪਰੀ ਪੁਲਾੜੀ ਘਟਨਾ ਦੌਰਾਨ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਡਿੱਗੇ ਮੰਗਲ ਗ੍ਰਹਿ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਦੀ ਨਿਲਾਮੀ ਤੋਂ ਅਮਰੀਕੀ ਨਿਲਾਮੀਕਾਰ ਨੂੰ 1,60,000 ਪੈਂਡ ਕਮਾਉਣ ਦੀ ਆਸ ਹੈ। ਇਸ ਟੁਕੜੇ ਦੀ ਨਿਲਾਮੀ ਲਈ 14 ਅਕਤੂਬਰ ਦਾ ਦਿਨ ਤੈਅ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਨਿਲਾਮੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗੀ।

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਆਪਣੀ ਮਾਤ ਭੂਮੀ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਹੋ ਕੇ ਮੋਰੱਕੋ ਦੇ ਮਾਰੂਥਲ ਵਿਚ ਡਿੱਗੇ ਇਸ ਟੁਕੜੇ ਦੀ ਲੰਬਾਈ 3.5 ਇੰਚ ਤੇ ਭਾਰ 326 ਗਰਾਮ ਹੈ। ਇਹ ਟੁਕੜਾ ਇਕ ਅਮਰੀਕੀ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਹੈ ਜੋ ਅਕਸਰ ਕੀਮਤੀ ਪੱਥਰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਲਾਮੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪੱਥਰ ਦਾ ਨਾਂ ਉਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ 'ਟੀਸ਼ਿਟਾ' ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੋਂ ਇਹ ਮਿਲਿਆ ਸੀ।

ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਸੌਂਪਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਸੌਕਾ ਰਾਹਤ ਪੈਕਜ ਜਾਰੀ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣ ਤੇ ਇਹ ਰਾਹਤ ਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਗਰਾਂਟਾਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਛੋਟੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਤੇ ਉਦਯੋਗਪਤੀਆਂ ਲਈ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੈਕੇਜ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਸ੍ਰੀ ਜਾਖੜ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਗਲਤ ਨੀਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਰਾਜ ਦੇ ਸਨਅਤਕਾਰ ਆਪਣੇ ਯੂਨਿਟ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਹੋਰ ਰਾਜਾਂ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸੂਬੇ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲੱਗ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਫ਼ਦ ਨੇ

ਡੀਜ਼ਲ ਅਦੀਆਂ ਵਧੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਝੋਨੇ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਫ਼ਸਲਾਂ ਦਾ ਭਾਅ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ 50 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਬੋਨਸ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

ਵਫ਼ਦ ਵਿਚ ਚੌਧਰੀ ਜਾਖੜ ਸਮੇਤ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਅੰਬਿਕਾ ਸੋਨੀ ਤੇ ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ, ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਸੰਤੋਸ਼ ਚੌਧਰੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਤ੍ਰਿਪਤ ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ, ਲਾਲ ਸਿੰਘ, ਅਸ਼ਵਨੀ ਸ਼ੇਖੜੀ, ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਕੰਗ, ਰਾਣਾ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ, ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਰੰਧਾਵਾ, ਅਰਵਿੰਦ ਖੰਨਾ, ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੁੱਖ ਸਰਕਾਰੀਆ, ਓ.ਪੀ.ਸੋਨੀ, ਮੁਹੰਮਦ ਸਦੀਕ, ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਭੱਟੀ, ਪ੍ਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਿੱਕੀ, ਅਰੁਣ ਚੌਧਰੀ, ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ ਬਾਜਵਾ ਤੇ ਗੁਰਇਕਬਾਲ ਕੌਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਆਸਟਰੇਲੀਆ 'ਚ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਕੈਦ

ਮੈਲਬਰਨ: ਕੁਇਨਜ਼ਲੈਂਡ ਸੂਬੇ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਬ੍ਰਿਸਬਨ ਦੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 28 ਸਾਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਰ ਚਾਲਕ ਸਨਵੀਰ ਜੱਸੜ ਨੂੰ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਜੁਰਮ ਵਿਚ ਸੱਤ ਸਾਲ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ। ਅਪਰੈਲ 2011 ਵਿਚ ਵਾਪਰੀ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਅਦਾਲਤੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਬਾਈਲੈਂਡ ਤੋਂ ਇਥੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੀਜ਼ੇ 'ਤੇ ਆਈ ਪੀੜਤ ਲੜਕੀ ਆਪਣੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਸਮੇਤ ਰਾਤ ਨੂੰ ਘਰ ਜਾਣ ਲਈ ਸਨਵੀਰ ਦੀ ਟੈਕਸੀ ਵਿਚ ਬੈਠੀ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਉਤਰ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਸਨਵੀਰ ਨੇ ਇਸ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਦੇਖ ਕੇ ਟੈਕਸੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰਸਤੇ ਪਾ ਲਈ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਇਕ ਪੁਲ ਨੇੜੇ ਸੁੰਨਸਾਨ ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਇਸ ਟੈਕਸੀ ਚਾਲਕ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਥੋਂ ਦੌੜ ਗਿਆ।

2008 ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਆਏ ਸਨਵੀਰ ਨੂੰ ਜੱਜ ਟੈਰੀ ਮਾਰਟਿਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਪੀੜਤ ਲੜਕੀ ਤੇ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਰਾਤ ਉਸ ਨਾਲ ਹਾਜ਼ਰ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵੀ ਸੁਣੇ। ਪੀੜਤ ਲੜਕੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਇੰਨੀ ਕੁ ਹੋਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਨਵੀਰ ਨੇ ਟੈਕਸੀ ਗਲਤ ਰਾਹ ਪਾਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਸਨਵੀਰ ਨੂੰ ਸਹੀ ਪਤਾ ਦੱਸਣ ਲਈ ਵੀ ਕਿਹਾ, ਫਿਰ ਵੀ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਟੈਕਸੀ ਸਹੀ ਰਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਪਾਈ। ਬ੍ਰਿਸਬੇਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ 'ਤੇ ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਸੁਣਵਾਈ ਹੋਈ। ਜ਼ਿਉਰੀ ਨੇ ਪੀੜਤ ਲੜਕੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਦੋਸਤਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਸਨ।

ਜਨਰਲ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ 'ਤੇ ਲੰਡਨ 'ਚ ਹਮਲਾ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਸਟਾਫ ਜਨਰਲ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਿਆਲ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿਚ ਜੁਟ ਜਾਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ।

ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਮਗਰੋਂ ਉਹ ਜਿਥੇ ਖਾੜਕੂਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਆ ਗਏ, ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਾਸਾ ਵੰਟ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੰਡਨ ਰਹਿੰਦੇ ਇਕ ਮਾਮੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਭਾਣਜੇ ਨਾਲੋਂ ਨਾਤਾ ਤੋੜ ਲਿਆ ਸੀ। ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ ਦੇ ਨੌਂ ਸਾਲਾਂ ਮਗਰੋਂ ਜਨਰਲ ਬਰਾੜ ਨੇ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਬਾਰੇ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹਮਲਾ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਮੁਲਕ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਸੀ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਵਰੇਜ ਪੜੋਂ ਪੰਨਾ 3 ਉਤੇ

ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬੜਾ ਪਿੰਡ 'ਤੇ ਤਸ਼ੱਦਦ ਦਾ ਦੋਸ਼

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਭਾਈ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬੜਾ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਕਰੰਟ ਲਾ ਕੇ ਤਸੀਹੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ ਭਾਈ ਬੜਾ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਹਿਰਾਸਤ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਤੀਜੇ ਦਰਜੇ ਦਾ ਤਸ਼ੱਦਦ ਕੀਤਾ। ਉਧਰ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਭਾਈ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬੜਾ ਪਿੰਡ ਨੂੰ 10 ਅਕਤੂਬਰ ਤੱਕ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਰਿਮਾਂਡ 'ਤੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਭਾਈ ਬੜਾ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਕੀਲ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਮੱਲ੍ਹੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁਲਿਸ ਰਿਮਾਂਡ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਮੰਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ 1 ਕਰੋੜ 75 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਆਏ ਹਨ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ।

ਭਾਰਤ ਮਿਲਨ ਨਿਆਸ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਦਾ ਵਿਰੋਧ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਸਮੂਹ ਵਿਚ ਬਣ ਰਹੀ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੀ ਭਾਰਤ ਮਿਲਨ ਨਿਆਸ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਆਮਦ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਲ੍ਹਿਆਂਵਾਲਾ ਬਾਗ ਵਿਚ ਤਣਾਅ ਬਣ ਗਿਆ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੀਤ ਸਕੱਤਰ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ਨੇ ਜਲ੍ਹਿਆਂਵਾਲਾ ਬਾਗ ਪੁੱਜ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਕੋਲੋਂ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਲਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਬਣ ਰਹੇ ਸਮਾਰਕ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵੀ ਲਾਈਆਂ ਜਾਣ। ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਸ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਤਕਰੀਬਨ ਅੱਧੀ ਦਰਜਨ ਆਗੂ ਜਲ੍ਹਿਆਂਵਾਲਾ ਬਾਗ ਪੁੱਜ ਗਏ ਸਨ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਾਂਧੀ ਜਯੰਤੀ ਮਨਾਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਜਾ ਕੇ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਸੌਂਪਣਾ ਸੀ ਪਰ ਇਥੇ ਧਰਨਾ ਦੇਣ ਦੇ ਕੀਤੇ ਐਲਾਨ ਕਾਰਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਵੀ ਚੌਕਸ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਲ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਾਅਦ 'ਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੀਤ ਸਕੱਤਰ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ਜਲ੍ਹਿਆਂਵਾਲਾ ਬਾਗ ਪੁੱਜੇ ਤੇ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਕੋਲੋਂ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਲੈ ਲਿਆ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ
ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਅਯੁਧਿਆ ਸਲਵਾਨ
ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿਆੜਾ
ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ
ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ

ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੁਰਾ
ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਬੁੱਧਾਰਾਏ
ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਹੈਪੀ ਹੀਰ
ਸੰਨੀ ਧੂਤ
ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਿੱਪੀ

ਮੇਲਾ ਛਪਾਰ: ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕੱਢੀ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਭੜਾਸ

ਮੰਡੀ ਅਹਿਮਦਗੜ੍ਹ: ਮੇਲੇ ਛਪਾਰ ਦੌਰਾਨ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਹੋਰ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਇਕ ਦੂਜੇ 'ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ। ਸਿਆਸੀ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੇਂਦਰੀ ਆਗੂ ਨੇ ਸ਼ਿਰਕਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਪਰ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਭਖਦੇ ਮਸਲੇ ਹਰ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਗੂੰਜਦੇ ਰਹੇ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਤੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਖਸਤਾ ਹਾਲਤ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹਿਰਾਉਂਦਿਆਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਮੁਲਕ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਿਕਸਤ ਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸੂਬਾ ਬਣਨ ਤੋਂ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕਦੀ।

ਸੂਬਾ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਧੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇਣ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦਾ ਪਰਚੁਨ ਵਪਾਰ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬੋਝ ਦਰਮਿਆਨੇ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਵਰਗ 'ਤੇ ਪਵੇਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਕਣਕ ਅਤੇ ਝੋਨੇ ਦਾ ਭਾਅ ਥੋੜ੍ਹਾ ਵਧ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ।

ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸਪੀਕਰ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ, ਲੋਕ ਨਿਰਮਾਣ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਰਨਜੀਤ

ਸਿੰਘ ਵਿੱਲੋਂ, ਮਾਲ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਮਹੇਸ਼ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਨੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਗਿਣਾਉਂਦਿਆਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਸੂਬੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਸੀਹਾ ਦੱਸਿਆ।

ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ

ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੇ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਸੱਚੇ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਕਿ ਉਹ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਚੁਨ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸਿੱਧੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਿਸ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਹੇਠ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਨੀਤੀ ਦਾ ਸਭ

ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਦੱਸਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਕੋਈ ਏਜੰਸੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਜਿਣਸ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਨਹੀਂ ਖਰੀਦਦੀ ਓਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਲਾਹੇਵੰਦ ਧੰਦਾ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਖਰੀਦ ਮੁੱਲ ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਦਾ ਪੇਟ ਨਹੀਂ ਪਾਲ ਸਕਦਾ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਵਰਕਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਝੂਠੇ ਪਰਚੇ ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਰਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਆਉਂਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਂ ਦੇਣਗੇ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਦੂਸਰੀ ਕਤਾਰ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਮੰਡ ਤੇ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਵਰਕਰਾਂ ਤੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਮਤੇ ਪਾਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੌਸੇਵੇ ਦੇ ਪੈਟਰਨ 'ਤੇ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਢੰਗ ਨਾਲ ਖਾਲਸਤਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤੇ ਸਿੱਖ ਵਸੋਂ ਵਾਲੇ ਸੂਬਿਆਂ ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਰਾਜਸਥਾਨ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਯੂ.ਟੀ.), ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੇ ਲੋਹ ਲਦਾਖ ਨੂੰ ਨੌ ਫਲਾਈ ਜ਼ੋਨ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ ਪੋਡ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਰਾਹ ਤਬਦੀਲ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਬੱਸ ਔਡੋ ਤੋਂ ਯਾਤਰੂਆਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਤੇ ਛੱਡਣ ਵਾਸਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪੁਸਤਾਵਿਤ ਚੁੰਬਕੀ ਪੋਡ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਪੀ.ਆਰ.ਟੀ.ਐਸ. (ਪਰਸਨਲ ਰੇਪਿਡ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਸਿਸਟਮ) ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਰਾਹ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੁਕਾਨਦਾਰਾਂ ਤੇ ਵਿਰਾਸਤ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਚੁੰਬਕੀ ਪੋਡ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਨਾ ਸਿਰਫ ਦੁਕਾਨਦਾਰਾਂ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਵੇਗਾ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨਾਲ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਵਿਰਾਸਤੀ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਦਿੱਖ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਵੇਗੀ।

ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਸ ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਦਾ ਰਾਹ ਬਦਲਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਚਾਲਕ ਦੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਚੁੰਬਕੀ ਪੋਡ ਇਸ ਵੇਲੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਹੀਥਰੋ ਹਵਾਈ ਔਡੋ 'ਤੇ ਚੱਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਬੰਮਾਂ 'ਤੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਚੁੰਬਕੀ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਚਾਲਕ ਛੇ ਸੀਟਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਦੌੜਨਗੀਆਂ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਲੋਕ ਬੱਸ ਔਡੋ ਤੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਆ ਜਾ ਸਕਣਗੇ। ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਪੰਜ ਸਟੇਸ਼ਨ ਬਣਾਏ ਜਾਣਗੇ।

ਅਲਟਰਾ ਫੇਅਰਵੁੱਡ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ

ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਅਸ਼ੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਚੁੰਬਕੀ ਪੋਡ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਪੀ.ਆਰ.ਟੀ.ਐਸ. ਦਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਚੁੰਬਕੀ ਪੋਡ ਹਾਲ ਗੇਟ ਰਸਤੇ ਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ ਸਗੋਂ ਹਾਲ ਗੇਟ ਤੋਂ ਇਸ ਦਾ ਰਸਤਾ ਚਿਤਰਾ ਬੀਏਟਰ ਕੋਲੋਂ ਬਦਲ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਰਸਤੇ ਇਹ ਰਾਮ ਬਾਗ ਚੌਕ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਇੱਥੋਂ ਬਿਜਲੀ ਵਾਲਾ ਚੌਕ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਕਟਤਾ ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਰਾਹੀਂ ਜਲ੍ਹਿਆਂਵਾਲਾ ਬਾਗ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਜੇਗਾ। ਰਸਤਾ ਬਦਲਣ ਨਾਲ ਹਾਲ ਗੇਟ ਤੇ ਹਾਲ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੀ ਪੁਰਾਤਨ ਦਿੱਖ ਬਹਾਲ ਰਹੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਲ੍ਹਿਆਂਵਾਲਾ ਬਾਗ ਨੇੜੇ ਪੁੱਜ ਕੇ ਚੁੰਬਕੀ ਪੋਡ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਉਚਾਈ 30 ਫੁੱਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਇੱਥੇ ਇਹ ਸੜਕ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਇਕ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਤਿਹਾਸਕ ਜਲ੍ਹਿਆਂਵਾਲਾ ਬਾਗ ਦੀ ਬਾਹਰੀ ਦਿੱਖ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਇੱਥੋਂ ਇਹ ਚੁੰਬਕੀ ਪੋਡ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨੇੜੇ ਬਣੀ ਮਾਰਕੀਟ ਦੀ ਛੱਤ 'ਤੇ ਉਤਰੇਗਾ ਜਿਥੇ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਦਿੱਖ 'ਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਸੀ.ਈ.ਓ. ਐਲਨ ਮੋਰੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਚੁੰਬਕੀ ਪੋਡ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਲਈ ਸਟੀਲ

ਦੇ ਬੰਮ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਜੋ ਹਲਕੇ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਪੁਰਾਤਨ ਦਿੱਖ 'ਤੇ ਕੋਈ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ। ਚੁੰਬਕੀ ਪੋਡ ਦੇ ਕੈਰੋਂ ਮਾਰਕੀਟ ਤੇ ਸਾਰਾਗੜ੍ਹੀ ਪਾਰਕਿੰਗ ਨੇੜੇ ਵੀ ਦੋ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹੋਣਗੇ ਤਾਂ ਜੋ ਲੋਕ ਇੱਥੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਖਰੀਦੋ ਫਰੋਖਤ ਕਰ ਸਕਣ। ਅਸ਼ੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਚੁੰਬਕੀ ਪੋਡ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਤਕ ਜਾਣ ਲਈ ਪੰਜ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹੋਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦਿਨ ਦਿਆਲ ਉਪਾਧਿਆਏ ਮਾਰਕੀਟ,

ਕੈਰੋਂ ਮਾਰਕੀਟ ਤੇ ਸਾਰਾਗੜ੍ਹੀ ਪਾਰਕਿੰਗ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ। ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਜਣ ਲਈ ਸਿਰਫ ਸੱਤ ਮਿੰਟ ਲੱਗਣਗੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੱਸ ਔਡੋ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਰਸਤਾ ਮਹਾ ਸਿੰਘ ਗੇਟ ਤੇ ਸਾਰਾਗੜ੍ਹੀ ਪਾਰਕਿੰਗ ਰਾਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਬੱਸ ਔਡੋ ਤੋਂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਜੇਗਾ। ਇਸ 'ਤੇ ਅਜੇ 200 ਚੁੰਬਕੀ ਕਾਰਾਂ ਚਲਣਗੀਆਂ। ਅਗਲੇ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ 'ਚ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਬਾਦਲਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵਾਧਾ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਉੱਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਚ ਅਚਾਨਕ ਵਾਧਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਕੁਝ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ. ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਹਾਸਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਲਿਸ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ: ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਮੁੜ ਤੋਂ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਚ ਪੀ.ਸੀ.ਐਸ. ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਤੈਨਾਤੀ ਦੀ ਥਾਂ ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ. ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪਹਿਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਤੇ ਖੁਫ਼ੀਆ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦੀ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਬੀਤੇ ਦਿਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਭਾਈ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟੂ ਤੇ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੁੱਛ ਪੜਤਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀਤੇ ਅਹਿਮ ਪ੍ਰਗਟਾਵਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐਨ.ਐਸ.ਜੀ ਦੀ ਹੈ ਪਰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਪੂਰੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

Matrimonials

ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਇੰਡੀਆ ਵਿਚ ਰਜਿਸਟਰਡ ਨਰਸ ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਲੜਕੀ, ਉਮਰ 28 ਸਾਲ, ਕੱਦ 5'7" ਲਈ ਅਮਰੀਕਨ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਜਾਂ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਲੜਕੀ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਸੈਟਲ ਹਨ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: 630-656-0536

Well settled Saini Sikh parents seek strictly Gursikh match for US Citizen innocently divorced daughter, 28, 5'-6", M Ed., school teacher. Email biodata @ bsinghmdus@yahoo.com

Suitable match wanted for US born Jatt sikh girl, 35year, 5'-6", working as financial manager with a reputed company in Chicago area. Family well settled in U.S. E-mail bio @ mgs2808@yahoo.com

ਕੰਨਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Sikh Saini parents seek match for US educated son, PhD, BTech Computer Science; 30/5'-9". Employed with a reputed company in Louisville, KY. Caste no bar Email: photo/Bio at harpreetdaurka@gmail.com.

ਇੰਡੀਆ ਰਹਿੰਦੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਜੱਟ ਲੜਕੇ, 28, 5'-7" ਐਮ ਬੀ ਏ (ਯੂ ਕੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ) ਲਈ ਅਮਰੀਕਾ/ਕੈਨੇਡਾ ਜਾਂ ਇੰਡੀਆ ਰਹਿੰਦੀ ਗੁਰਸਿੱਖ (ਜਾਂ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਵੇ) ਸੋਹਣੀ-ਸੁਨੱਖੀ ਪੜ੍ਹੀ-ਲਿਖੀ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: 98152-37747 ਜਾਂ 414-745-1676 ਜਾਂ ਈਮੇਲ ਕਰੋ: jeeta1970singh@yahoo.com

Sikh parents seek match for handsome US educated son, MBA, MS, BS, Engineering, 28/5'-11". Employed with a highly reputed company. Email: photo/bio: sps1083@gmail.com

ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਅਮਰੀਕਨ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਲੜਕੇ, 21 ਸਾਲ, 6 ਫੁਟ ਲਈ ਯੋਗ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਹੀ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ ਜੋ ਲੜਕੇ ਦੇ ਇੰਡੀਆ ਰਹਿੰਦੇ 24 ਸਾਲਾ (6 ਫੁਟ) ਭਰਾ ਲਈ ਅਮਰੀਕਨ ਲੜਕੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਰਵਾ ਸਕਣ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ ਫੋਨ: 408-694-8554

Triple Transport Inc.

5938 S. 13th St., Milwaukee, WI 53221
Ph: 414-282-2363, Fax: 414-282-2370

ਡਰਾਈਵਰ ਅਤੇ ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ

ਮਿਲਵਾਕੀ, ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ ਦੀ ਇਕ ਇੰਟਰਮੋਡਲ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵੀ ਸੀ ਡੀ ਐਲ ਡਰਾਈਵਰ ਅਤੇ ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ

ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ, ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਘਰ ਆ ਸਕਦੇ ਹੋ

WI, MN, Upper MI, IL, Intermodal Freight

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਬੋਪਾਰਾਏ
ਫੋਨ 414-349-3449

OKKJI Transfer LLC.

15238 Radiance Dr., Noblesville, IN, 46060

ਡਰਾਈਵਰ ਤੇ ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ

*ਲੋਕਲ ਤੇ ਲੌਂਗ ਰੂਟ

*ਡਰਾਈ ਅਤੇ ਰੀਫਰ ਲੋਡ

ਕਾਗਜ਼ ਦਿਓ ਤੇ ਪੈਸੇ ਲਓ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:

Toll Free: 1-855-966-5554

Manny Sandhu: 317-603-1000, Sam Bhullar: 732-486-9045
Fax: 317-774-9665

ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਖਰੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਭੱਜੀ

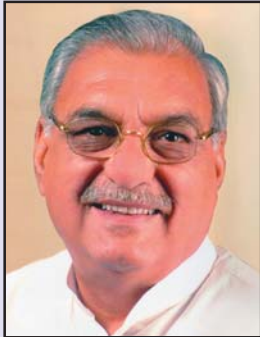
ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੁੱਡਾ ਨੇ ਸੂਬੇ ਦੇ 19 ਲੱਖ ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਵੱਖਰੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਟਾਲਾ ਵੱਟਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਤੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹ ਲਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਲੰਘੇ ਦਿਨ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 'ਚ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਣੀ ਦੌਰਾਨ ਹੁੱਡਾ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ 1925 ਤਹਿਤ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਵੱਖਰੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਉਣਾ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਹਰ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਅਜੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ-ਅਧੀਨ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਮੌਕੇ 2004 ਤੇ 2009 ਦੇ ਚੋਣ ਮਨੋਰਥ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵੱਖਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਨੌਂ ਸਾਲ ਤੋਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਲਟਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ 2002 ਤੋਂ ਹੀ ਇਸ ਮੰਗ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਢਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅੰਬਾਲਾ, ਪੰਚਕੂਲਾ, ਯਮੁਨਾ ਨਗਰ, ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ, ਕਰਨਾਲ, ਕੈਥਲ, ਹਿਸਾਰ, ਫ਼ਤਿਹਾਬਾਦ, ਫ਼ਰੀਦਾਬਾਦ, ਗੁੜਗਾਉਂ

ਤੇ ਸਿਰਸਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਪੰਜ ਲੱਖ ਸਿੱਖ ਜੋ 31 ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਅਸਰ-

ਕਰਦੇ ਹਨ। 12 ਲੱਖ ਸਿੱਖ ਵੋਟਰ ਹਰ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਵਾਸਤੇ ਹਾਰ-ਜਿੱਤ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ

ਸਿੱਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਸਬਕ ਸਿਖਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੁੱਡਾ

ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਨਲਵੀ

ਰਸੂਖ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਵਾਸਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਵੱਖਰੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ। ਇੱਥੇ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਕੁਲ 120 ਸੀਟਾਂ ਜਿਥੋਂ 170 ਮੈਂਬਰ ਚੁਣ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਰਿਆਣੇ ਦੀਆਂ ਸਿਰਫ਼ ਅੱਠ ਸੀਟਾਂ ਤੋਂ 11 ਮੈਂਬਰ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਹਰਿਆਣਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ (ਐਡਹਾਕ) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਨਲਵੀ ਦਾ

ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸ. ਨਲਵੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 2004 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਕੋਲ ਸਿਰਫ਼ 14 ਸੀਟਾਂ ਸਨ ਜਦਕਿ ਚੋਣ ਮਨੋਰਥ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਵਾਅਦੇ ਮਗਰੋਂ ਭੁਗਤੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ 68 ਸੀਟਾਂ ਉਤੇ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਹੋਈ।

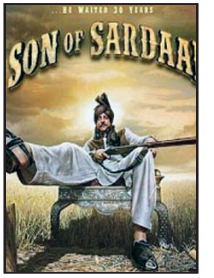
ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਾਗੇ ਲਾਉਣ ਉਪਰੰਤ ਸ੍ਰੀ ਹੁੱਡਾ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਸਬਕ ਸਿਖਾਇਆ ਤੇ 2009 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼

40 ਸੀਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ। ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਕੁੱਲ 90 ਸੀਟਾਂ ਹਨ। ਸ. ਨਲਵੀ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ 1966 ਦੇ ਰਾਜ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 72 ਤਹਿਤ ਜਦੋਂ ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੱਖਰੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਹਿਸਾਰ ਤੇ ਵੱਖਰੀ ਵਿਦਿਅਕ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਤੀਜੇ ਮੁੱਦੇ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦਾ ਵੱਖਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਬਾਰੇ ਕਿਉਂ ਖਾਮੋਸ਼ ਹੈ। ਸ. ਨਲਵੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀ ਵਿਰੁੱਧ ਹਰਿਆਣੇ ਦੇ ਸਿੱਖ ਆਉਂਦਿਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਸਬਕ ਸਿਖਾਉਣਗੇ।

ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਵਿਚ ਇਕੱਠ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈ ਵੱਖਰੀ ਐਡਹਾਕ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਨਲਵੀ, ਤਿੰਨ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਮੋਹਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਾਨੀਪਤ, ਸ. ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਮੋਖਾ ਡਬਵਾਲੀ, ਸ. ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਬਾਦ ਤੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸ. ਸੁਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ ਸੰਘਰਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇਗੀ। ਸ. ਨਲਵੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਹਰਿਆਣੇ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਕਾਲੇ ਦਿਵਸ ਵਜੋਂ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ 1966 ਵਿਚ ਇਸੇ ਦਿਨ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰ ਕੇ ਹਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਧੱਕਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਲੁੱਟ-ਖਸੁੱਟ ਕੀਤੀ।

‘ਸਨ ਆਫ਼ ਸਰਦਾਰ’ ਬਾਰੇ ਮੁੜ ਵਿਵਾਦ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਅਦਾਕਾਰ ਤੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਅਜੇ ਦੇਵਗਨ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਆ ਰਹੀ ਫਿਲਮ ‘ਸਨ ਆਫ਼ ਸਰਦਾਰ’ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਅਕਸ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਇਕ ਸਥਾਨਕ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਸਿੱਖੀ ਸਿਦਕ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਅਦਾਕਾਰ ਦੇਵਗਨ ਤੇ ਫਿਲਮ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਅਸ਼ਵਿਨੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 13 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਰਲੀਜ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਫਿਲਮ ਦੀਆਂ ਵਿਖਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਝਲਕੀਆਂ ਵਿਚ ਦੇਵਗਨ ਸਰਦਾਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਛਾਤੀ ਉਪਰ ਭਗਵਾਨ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਟੈਟੂ ਬਣਵਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਮੂਰਤੀ ਤੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਤੋਂ ਮਨਾਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਗਲਤ ਹੈ ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਗਹਿਰੀ ਸੱਟ ਮਾਰੀ ਗਈ ਹੈ।

ਡੇਰਾ ਬਿਆਸ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਵਿਖੇ ਝੁਕਾਇਆ ਸੀਸ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਰਾਧਾ ਸੁਆਮੀ ਸਤਿਸੰਗ ਡੇਰਾ ਬਿਆਸ ਦੇ ਮੁਖੀ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਲੰਘੇ ਦਿਨੀਂ ਆਮ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਵਾਂਗ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਦੀ ਕਾਫੀ ਚਰਚਾ ਹੈ। ਹਾਸਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਜਾਣ ਵੱਲੋਂ ਜੈਤ ਪਲੱਸ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਚ ਘਿਰੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਸਹਾਇਕਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗਲਿਆਰਾ ਚੌਕੀ ਦਾ ਇਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਮੌਜੂਦ ਸੀ।

ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਨੇ ਆਮ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਵਾਂਗ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਲੱਗ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ। ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਨੇ ਤਕਰੀਬਨ ਇਕ ਘੰਟਾ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਬੈਠ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਸਰਵਣ ਕੀਤਾ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ‘ਤੇ ਵੀ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਫੇਰੀ ਦੀ ਕਾਫੀ ਚਰਚਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਧਾ ਸਵਾਮੀ ਮੱਤ ਦੇ 150 ਸਾਲ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕਹਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ

ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਪੁੱਜਾ ਹੈ। ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਦੀ ਇਹ ਫੇਰੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵੀ

ਸੰਕੇਤ ਵੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੰਥ ਨਾਲ ਕੋਈ ਤਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ।

ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਦੀ ਫੇਰੀ ਬਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਆਉਣ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਅਸਲ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕਦੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸਿੱਖ ਦਾ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਤੇ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਅਖਵਾਉਣਾ ਬੰਦ ਕਰੇ। ਉਪਰ, ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਆਗੂ ਕੰਵਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਸ਼ਖਸੀ ਪੁਜਾਰੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਣਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅੱਗੇ ਸੀਸ ਝੁਕਾਉਣਾ ਭਾਵੇਂ ਹਾਂਪੱਖੀ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਪਰ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕਹਾਉਣਾ ਬੰਦ ਕਰੇ ਤੇ ਸਿਰਫ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਇਸ਼ਟ ਮੰਨੇ।

ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਫੇਰੀ

ਅਹਿਮ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬਿਆਸ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵੜੋਚ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਢਾਹੇ ਜਾਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ‘ਤੇ ਡੇਰਾ ਬਿਆਸ ਤੇ ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਸਨ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਡੇਰੇ ਨੂੰ ਕਲੀਨ ਚਿੱਟ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਕਲੀਨ ਚਿੱਟ ‘ਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਦਾ ਹੀ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਦੀ ਇਹ ਫੇਰੀ ਇਹ

ਅਜੇ ਖਾਲੀ ਹੀ ਰਹਿਣਗੀਆਂ ਤੋਤਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਵਾਲੀਆਂ ਕੁਰਸੀਆਂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਜੇ ਆਪਣੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜਥੇਦਾਰ ਤੋਤਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਵਾਂ ਦੇ ਵਿਭਾਗ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਸੰਭਾਲੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ। ਸ. ਬਾਦਲ ਉਕਤ ਦੋਵਾਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਦਾਇਰ ਅਪੀਲਾਂ ਵੱਲ ਵੇਖ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਕਦੇ ਤੇ ਕੀ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੈ? ਉਪਰ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ. ਬਾਦਲ ਦੇ ਸੁਝਾਅ ‘ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਪਾਟਿਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬ

ਦੇ ਜੇਲ੍ਹ ਤੇ ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਫਿਲੌਰ ਨੂੰ ਸ. ਗੁਲਜਾਰ ਸਿੰਘ ਰਣੀਕੇ ਵਾਲੇ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ, ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ, ਡੇਅਰੀ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਤੇ ਪਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਬਾਰੇ ਵਿਭਾਗ ਵੀ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਬੀਬੀ ਜਾਗੀਰ ਕੌਰ ਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਤੋਤਾ ਸਿੰਘ ਵਾਲੇ ਵਿਭਾਗ ਅਜੇ ਤੱਕ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਹੀ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਿਰਫ ਸ. ਰਣੀਕੇ ਵਾਲੇ ਵਿਭਾਗ ਹੀ ਸ. ਫਿਲੌਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ। ਜਥੇਦਾਰ ਤੋਤਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬੀਬੀ ਜਾਗੀਰ ਕੌਰ ਦੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਉਹ ਨਵੇਂ ਮੰਤਰੀ ਲੈਣ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਲੈ ਸਕਣਗੇ।

ਇੰਡੋ-ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਬੱਸ ਕੰਪਨੀ ‘ਤੇ ਵੀ ਬਾਦਲਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਜਲੰਧਰ-ਦਿੱਲੀ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਵਿਚਕਾਰ ਤਕਰੀਬਨ ਦੋ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ-ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਬੱਸ ਸੇਵਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਇੰਡੋ-ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀ ਬੱਸ ਸੇਵਾ ਖੇਤਰ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਕੰਪਨੀ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਖਰੀਦ ਲਈ ਹੈ।

ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਬੱਸ ਸਰਵਿਸ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। 2007 ਤੱਕ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਦਾ ਫਲੀਟ ਬਨਿੰਡਾ-ਡੱਬਵਾਲੀ, ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ ਤੇ ਹੋਰ ਆਸ-ਪਾਸ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਸੀ ਪਰ 2007 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁੜ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੱਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਬਾਅਦ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਬੱਸ ਸੇਵਾ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਕਰੀਬ ਪੂਰਾ ਪੰਜਾਬ ਹੀ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਾਂ ਤੋਂ ਪਰਮਿਟ ਖਰੀਦ ਕੇ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀ

ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਕਾਫੀ ਚੌੜਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਚਲਦੀਆਂ ਏ.ਸੀ. ਬੱਸਾਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਹਲਕਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਦੀ ਹੀ ਅਜ਼ਾਦਦਾਰੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਆਮ ਬੱਸਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ੀ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀ ਵੱਡੀ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਟੂਰਿਸਟ ਬੱਸ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪਣਾ ਦਖਲ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਇੰਡੋ-ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਕੰਪਨੀ ਵਾਲੀ ਬੱਸ ਕੰਪਨੀ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ 80-80 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਮੁੱਲ ਵਾਲੀਆਂ ਏ.ਸੀ. ਲਗਜ਼ਰੀ ਨਵੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਫਲੀਟ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਨਵੀਂ ਗੱਲ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਮੋਟਰ ਵਹੀਕਲ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਟੂਰਿਸਟ ਬੱਸਾਂ ਦਾ ਰੰਗ ਚਿੱਟਾ ਤੇ ਨੀਲੀ ਜਾਂ ਪੀਲੀ ਧਾਰੀ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪਾਈਆਂ ਬੱਸਾਂ ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਪੀ.ਬੀ. 01 ਨੰਬਰ

ਵਾਲੀਆਂ ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਦੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਸੜਕਾਂ ਉੱਪਰ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਵਿਭਾਗ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਵੀ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਨਵੀਆਂ ਲਗਜ਼ਰੀ ਬੱਸਾਂ ਜਿਥੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸਹੂਲਤ ਵਾਲੀ ਸਫਰ ਸਹੂਲਤ ਤਾਂ ਦੇਣਗੀਆਂ ਪਰ ਇਹ ਥੋੜੀ ਮਹਿੰਗੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਇੰਡੋ-ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਬੱਸ ਸਰਵਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਦਿੱਲੀ-ਜਲੰਧਰ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ 1000 ਰੁਪਏ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਘਟਾ ਕੇ 850 ਰੁਪਏ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਕਿਰਾਇਆ 1200 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਟਿਕਟ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਨਿੱਜੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਲਗਜ਼ਰੀ ਬੱਸ ਸੇਵਾ ਤਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਰੋਡਵੇਜ਼ ਵੱਲੋਂ ਮਹਿੰਗੇ ਭਾਅ ਖਰੀਦ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਚੱਲਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਏ.ਸੀ. ਲਗਜ਼ਰੀ ਵੇਲਵੇ ਬੱਸ ਸੇਵਾ ਬੰਦ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

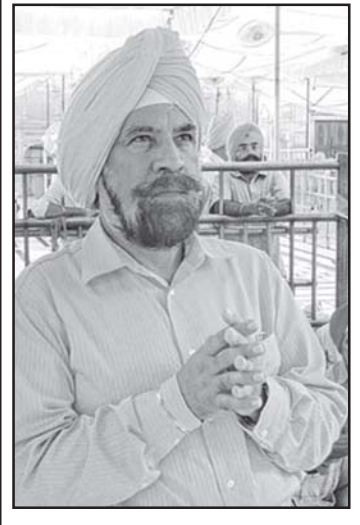
ਪੰਗਤ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ ਲੰਗਰ ਛਕਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ

ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਭੰਡਾਲ ਦੀ ਪੰਥ 'ਚ ਵਾਪਸੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਪੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਲੰਗਰ ਛਕਣ ਬਾਰੇ 1998 ਵਿਚ ਜਾਰੀ ਹੋਏ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਪੰਥ ਵਿਚੋਂ ਛੇਕੇ ਗਏ ਕੈਨੇਡਾ ਵਾਸੀ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰ ਲੈਣ 'ਤੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਲਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਗੁਟਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਗੁਟਕਿਆਂ 'ਤੇ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦਾ ਨਾਂ ਛਾਪਿਆ ਜਾਏ ਤੇ ਮਸ਼ਹੂਰੀਆਂ ਨਾ ਛਾਪੀਆਂ ਜਾਣ। ਇਹ ਫੈਸਲੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਕੱਤਰੇਤ ਵਿਖੇ ਹੋਈ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ, ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ, ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੰਦਗੜ੍ਹ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਗ੍ਰੰਥੀ ਗਿਆਨੀ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਗਿਆਨੀ ਮੱਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਇਕੱਤਰਤਾ ਦੌਰਾਨ ਕੈਨੇਡਾ ਵਾਸੀ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ ਨੂੰ ਇਹ ਤਨਖਾਹ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਫਸੀਲ ਤੋਂ ਸੁਣਾਈ ਗਈ।

ਇਸ ਤਨਖਾਹ ਦੌਰਾਨ ਸ. ਭੰਡਾਲ ਦੇ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਲੰਗਰ ਘਰ ਵਿਚ ਇਕ ਘੰਟਾ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਜੂਠੇ ਬਰਤਨ ਸਾਫ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਜੋੜੇ ਝਾੜਨਗੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਐਤਵਾਰ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਖੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਇਹੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ

ਦੁਹਰਾਉਣਗੇ। ਸ. ਭੰਡਾਲ ਨੇ ਇਸ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕੱਤਰਤਾ ਬਾਰੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸ. ਭੰਡਾਲ ਨੇ 14 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਇਕ ਪੱਤਰ ਦੇ ਕੇ ਮਾਫੀ ਮੰਗੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਕੱਤਰਤਾ

ਵਿਚ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਇਥੇ ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ 1998 ਵਿਚ ਇਹ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਗੁਟਕੇ ਛਾਪਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਗੁਟਕਿਆਂ ਉਪਰ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦਾ ਨਾਂ ਛਾਪਣ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਕੋਈ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਆਦਿ ਨਾ ਛਾਪੀ ਜਾਵੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈ ਬਾਵਾਂ 'ਤੇ ਇਕ-ਓਕਾਰ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸਰੂਪ ਵਿਗਾੜੇ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ-ਓਕਾਰ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨਾਲ ਛੇਤਛਾਤ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮੂਹ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਆਚਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਾਉਣ। ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਲਈ ਰੋਲ ਮਾਡਲ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫਲੈਕਸ ਬੋਰਡਾਂ, ਬੈਨਰਾਂ ਤੇ ਵਾਹਨਾਂ ਉਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਲਿਖਣ ਦੇ ਰੁਝਾਨ ਬਾਰੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਐਡਵੋਕੇਟ ਐਚ.ਐਸ. ਫੂਲਕਾ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਚ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਆਗੂ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪੀਰ ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਸੁਝਾਅ ਨੂੰ ਵੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ 3 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਪਾ ਕੇ ਵਿਵੜੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੈਂਸਰ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦਾ ਤਹੱਈਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚੋਂ ਕੈਂਸਰ ਰੋਗ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਲੰਮੀ ਸੂਬਾ ਪੱਧਰੀ ਕੈਂਸਰ ਚੇਤਨਾ ਤੇ ਲੱਛਣ ਆਧਾਰਤ ਜਲਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਡੋਰ ਟੂ ਡੋਰ ਮੁਹਿੰਮ ਤਜਰਬੇ ਵਜੋਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫਰੀਦਕੋਟ ਤੋਂ ਚਲਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਦਸੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਸਮੁੱਚੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਘਰ-ਘਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿਚ 50,000 ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਉਹ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ 1.25 ਕਰੋੜ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਜਾਣਗੇ ਜੋ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਗੋਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵੀ ਇੱਕ ਵਿਲੱਖਣ ਮੁਹਿੰਮ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਿਹਤ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਭਲਾਈ ਵਿਭਾਗ, ਮੈਡੀਕਲ ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਖੋਜ ਵਿਭਾਗ, ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ਼ ਹੈਲਥ ਸਾਇੰਸਜ਼ ਦੇ ਉਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੈਡੀਕਲ ਕੌਂਸਲ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿਹਤ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦੀ ਉਚ-ਪੱਧਰੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਰਦਿਆਂ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸੂਬਾ ਪੱਧਰੀ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਫਰੀਦਕੋਟ ਵਿਚ ਤਜਰਬੇ ਵਜੋਂ ਚਲਾਉਣ ਉਪਰੰਤ ਉਸ ਦੇ ਸਿੱਟਿਆਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਸੰਬਰ ਤੋਂ ਸੂਬੇ ਦੇ ਹੋਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਉਣ ਬਾਰੇ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਵੱਲੋਂ ਰੱਖੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ ਜੋ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ, ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਫੰਡ ਸਿਹਤ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਭਲਾਈ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਜੋ ਸੂਬੇ ਦੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਕੈਂਸਰ ਰੋਗੀਆਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਛੇਤੀ ਤੇ ਬਹਿਰ ਕਿਸੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਤੋਂ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ 'ਤੇ ਸਿਹਤ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਭਲਾਈ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਕੈਂਸਰ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਜੈਨੇਰਿਕ ਵਰਸ਼ਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਟੈਂਡਰ ਦੇ ਕੇ ਕੈਂਸਰ ਦੀ ਦਵਾਈ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੇਠਾਂ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਇਕ ਯੋਜਨਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ. ਦੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਕੈਂਸਰ ਰੋਗ ਦੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣ ਲਈ ਨਵੀਂ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਰੇਲ ਚਾਲੂ

ਫਗਵਾੜਾ: ਉੱਤਰੀ ਰੇਲਵੇ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਨਵੀਂ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਚਾਲੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜੋ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿਚ ਇਕ ਦਿਨ ਚੱਲਿਆ ਕਰੇਗੀ। ਰੇਲਵੇ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜੰਮੂ ਤਵੀ ਤੋਂ ਨਾਂਦੇੜ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣ ਵਾਲੀ 2422 ਡਾਊਨ ਇਹ ਗੱਡੀ ਹਰ ਸੋਮਵਾਰ ਸਵੇਰੇ 9.45 'ਤੇ ਜੰਮੂ ਤਵੀ ਤੋਂ ਚੱਲਿਆ ਕਰੇਗੀ ਤੇ ਫਗਵਾੜਾ ਸ਼ਾਮੀਂ 3.55 ਵਜੇ ਪੁੱਜ ਕੇ ਨਾਂਦੇੜ ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ 2421 ਅਪ ਨਾਂਦੇੜ ਤੋਂ ਹਰੇਕ ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ ਚੱਲ ਕੇ ਐਤਵਾਰ ਰਾਤ 8.05 ਵਜੇ ਪੁੱਜਿਆ ਕਰੇਗੀ ਤੇ ਜੰਮੂ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਰੇਲਵੇ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੇਲਵੇ ਨੇ ਪਠਾਨਕੋਟ ਤੇ ਬੀਕਾਨੇਰ ਵਿਚਕਾਰ ਵੀ ਇਕ ਸਪੈਸ਼ਲ 4732 ਅਪ ਤੇ 4733 ਡਾਊਨ ਟਰੇਨ ਚਾਲੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਦੁਪਹਿਰ 2 ਵਜੇ ਪਠਾਨਕੋਟ ਤੋਂ ਚੱਲੇਗੀ ਤੇ ਸ਼ਾਮ 4.15 ਵਜੇ ਫਗਵਾੜਾ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਬੀਕਾਨੇਰ ਰਵਾਨਾ ਹੋਵੇਗੀ।

ਪੰਜਾਬੀ ਰੇਡੀਓ ਯੂਐਸਏ ਵੱਲੋਂ ਬੜੇ ਹੀ ਮਾਣ ਨਾਲ..

24 ਘੰਟੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰੇਡੀਓ ਸ਼ੁਰੂ

www.GurbaniRadio.org

ਫੋਨ 'ਤੇ ਸੁਣਨ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ

605.475.6868 Ext. 4

832.551.5029 Ext. 4

ਪੰਜਾਬੀ ਰੇਡੀਓ ਯੂਐਸਏ

Punjabi
RADIO USA

Uniting Punjabi's All Over

Studio Telephone : (408) 272-5200

ਪੰਜਾਬੀ ਰੇਡੀਓ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

- ਸਵੇਰੇ 4 ਵਜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸਚੁ ਨਾਉਂ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਫਰੀਮਾਨ ਤੋਂ ਸਿੱਧਾ ਪ੍ਰਸਾਰਣ
- ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਵਿਆਖਿਆ (ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ : ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ)
- ਆਤਮਿਕ ਆਨੰਦ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ
- ਘਰ ਸੰਸਾਰ, ਦੇਸ਼ੋਂ ਪਰਦੇਸ, ਸੁਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ, ਭੈਣਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ
- ਬੋਲੀਵੁੱਡ ਹਿੱਟਸ (Bollywood Hits)
- ਹਾਸਰਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਹੱਸਦੇ ਹਸਾਉਂਦੇ'
- ਖ਼ਬਰ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ
- ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ- ਘਰੇਲੂ ਨੁਸਖਿਆਂ ਦਾ ਹਿੱਟ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ LIVE
- ਯੂਐਸ ਚੋਣਾਂ 2012 ਸ਼ੋਅ
- ਝਲਮਿਲ ਤਾਰੇ, ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਖਾਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ
- ਧੰਨ ਲਿਖਾਰੀ ਨਾਨਕਾ- ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ
- 'ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਕੁਝ ਗੀਤ'
- 'ਲਹਿਰੇ' (ਬਾਬੂ ਲਾਲ ਤੇ ਬਿਮਲੇਸ਼ ਪ੍ਰਸਾਦ ਫੀਜੀ ਦਾ ਹਿੱਟ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ)
- 6 ਵਜੇ ਸ਼ਾਮ 'ਸਰਬ ਸਾਂਝੀ ਗੁਰਬਾਣੀ' (ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ, ਕੀਰਤਨ, ਢਾਡੀ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਕਥਾ ਵੱਖ ਵੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ)
- ਸੋਮਵਾਰ ਭਖਦੇ ਮਸਲਿਆਂ 'ਤੇ LIVE Talk Show (ਸੁਸ਼ੀਲ ਦੁਸਾਂਝ)
- 'ਇਕ ਸੋਚ'
- ਜੋਬ ਐਂਡ ਬਿਜਨਸ ਸ਼ੋਅ
- ਖ਼ਬਰਸਾਰ (ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟਾ)
- ਇਕ ਖ਼ਾਸ ਮੁਲਾਕਾਤ
- ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਥਾਂਗਾਂ (ਮਸੂਦ ਮੱਲੂ)
- ਪਾਣੀ 'ਚ ਮਧਾਣੀ
- ਬੁਝਾਰਤਾਂ ਦਾ ਹਿੱਟ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ (ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਰਾਤ 8:30 ਤੋਂ 10:00 ਵਜੇ)

ਤਾਜ਼ੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਰੇਡੀਓ 'ਤੇ

ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਸੁਸ਼ੀਲ ਦੁਸਾਂਝ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਮਸੂਦ ਮੱਲੂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖ਼ਬਰਾਂ- ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟਾ ਹੁਣ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਅਤੇ ਬੀਬੀਸੀ ਹਿੰਦੀ ਤੁਸੀਂ 24 ਘੰਟੇ ਕਾਲ ਕਰਕੇ ਸੁਣ ਸਕਦੇ ਹੋ
605.475.6868 Ext. 1 ਜਾਂ
832.551.5029 Ext. 1

ਨਵੇਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

- ਸੱਜਰੀ ਸਵੇਰ -ਸੋਮਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ
- ਨਜ਼ਰੀਆ -ਸਮਾਜਿਕ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਰੋਜਾਨਾ ਰਾਤ ਨੂੰ

- ਤੁਹਾਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਿਹੜੇ -ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਰੋਚਕ ਜਾਣਕਾਰੀ
- ਟੌਪ 10 -ਨਵੇਂ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਵੋਟਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੋਨ ਤੋਂ ਕਾਲ ਕਰਕੇ ਸੁਣ ਸਕਦੇ ਹੋ ਪੰਜਾਬੀ ਰੇਡੀਓ ਯੂਐਸਏ

ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਸੱਤੇ ਦਿਨ 24 ਘੰਟੇ - ਸੁਣਨ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ ਜੀ

605.475.6868 • 832.551.5029

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ 408.722.7698 • Email: info@punjabiradiousa.com • 3750 McKee Road, # B, San Jose CA 95127 • Listen LIVE www.punjabiradiousa.com

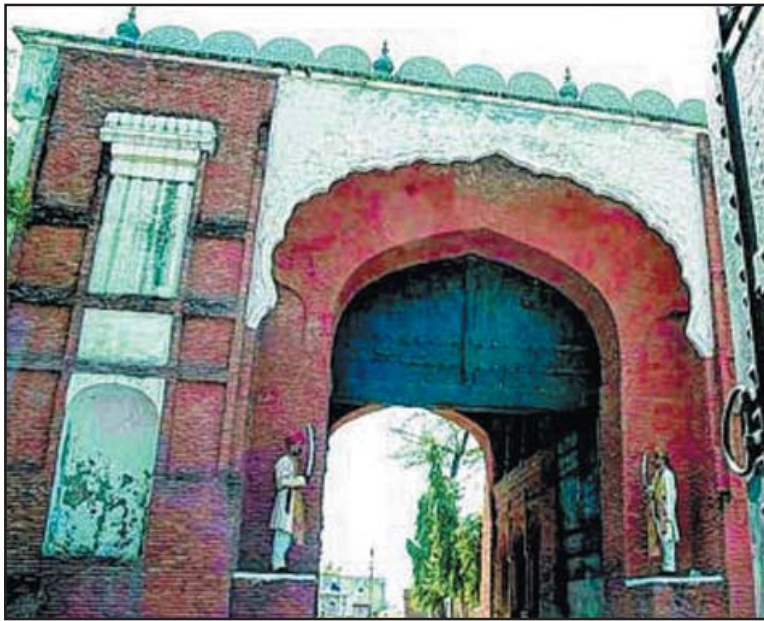
ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਮੰਤਰਾਲੇ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਕਲਚਰਲ ਐਂਡ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਸੈਰ-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਬਣਵਾਏ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਣੀ ਮੇਰਾ ਵੱਲੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਧਨੌਂ ਦੇ ਕਲਾਂ ਵਿਚ ਬਣਾਏ ਪੁਲ ਨੂੰ 'ਪੁਲ ਕੰਜਰੀ' ਦੱਸ ਕੇ ਸੈਰ-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਣੀ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਕਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕੋ-ਇਕ ਬਚੇ ਕਿਲ੍ਹਾ ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ ਦਾ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੁਨਹਿਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਰਡ ਦੀਆਂ ਮਿਹਰਬਾਨੀਆਂ ਸਦਕਾ ਸਿਰਫ ਜਲ੍ਹਿਆਂਵਾਲਾ ਬਾਗ ਕਾਂਡ ਦੇ ਖਲਨਾਇਕ ਜਨਰਲ ਡਾਇਰ ਦੇ ਫਾਂਸੀ ਘਰ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬੰਗਲੇ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਕਿਲ੍ਹਾ ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੀਆਂ ਬੈਰਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਸਿਵਲ ਗਵਰਨਰ ਫਕੀਰ ਇਮਾਮਦੀਨ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦਾ ਤੋਸ਼ਾਖਾਨਾ ਤੇ ਅਸਲ ਤੋਸ਼ਾਖਾਨੇ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਜਨਰਲ ਡਾਇਰ ਦਾ ਫਾਂਸੀ ਘਰ ਦੱਸ ਕੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਬਾਕੀ ਸਮਾਰਕਾਂ ਦਾ ਨਵਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਰਚਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਵੈਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਵੀ ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਨਰਲ ਡਾਇਰ ਆਪਣੇ ਬੰਗਲੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ

ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਗਲਤ ਜਾਣਕਾਰੀ

ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ 'ਤੇ ਲਟਕਦਾ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਫਾਂਸੀ ਘਰ ਦੀ ਏਨੀ ਵੱਡੀ ਕਹਾਣੀ ਘੜਣ ਲੱਗਿਆਂ ਬੋਰਡ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਡਾਇਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਤੇ 18 ਦਿਨ ਰਿਹਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 20 ਦਿਨ ਤੱਕ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਤੇ ਛਾਉਣੀ ਰਾਮਬਾਗ ਵਿਖੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮਰ ਪੈਲੇਸ ਵਿਚ ਰੱਖੀ।

ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਣੀ ਮੇਰਾ ਵੱਲੋਂ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਲਈ ਬਣਵਾਇਆ ਪੁਲ ਜੋ ਸੰਨ 1965-1971 ਦੀਆਂ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜੰਗਾਂ ਵਿਚ ਬਿਲਕੁਲ ਢਹਿ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਪੁਲ ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਪੁਲ ਕੰਜਰੀ ਨਾਂ ਹੇਠ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਬੰਧਿਤ ਵਿਭਾਗ ਕੋਲ ਸਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸਮਾਰਕਾਂ, ਠਾਕੁਰਦਵਾਰਾ ਦਰਿਆਨਾਮੱਲ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਠਾਕੁਰਦੁਆਰਾ, ਠਾਕੁਰਦੁਆਰਾ ਰਾਇ ਕਿਸ਼ਨ ਚੰਦ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣਾ ਮੁਗਲਈ ਮੰਦਰ (ਨਿਰਮਾਣ ਸੰਨ 1875), ਠਾਕੁਰਦੁਆਰਾ ਰਾਜਾ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਮਾਂਦਾਰ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹਵੇਲੀ, ਕੰਪਨੀ ਬਾਗ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੇ ਜਨਰਲ ਵੈਨਤੁਰਾ ਵੱਲੋਂ ਸੰਨ 1823 ਵਿਚ ਬਣਵਾਏ ਰਾਇਲ ਸਵੀਮਿੰਗ ਪੁਲ ਨੂੰ ਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਘਰ, ਆਬਾਦੀ ਰਾਮਬਾਗ ਗੇਟ ਦੀ ਬਾਹਰੀ ਡਿਉਰੀ ਨੂੰ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਰਾਮਬਾਗ ਤੇ ਸੰਨ 1868 ਵਿਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਰਾਮਬਾਗ ਤੋਂ ਖਜ਼ਾਨਾ ਗੇਟ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਬਣਵਾਈ ਦੀਵਾਰ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਬਣਵਾਈ ਦੀਵਾਰ ਦੱਸ ਕੇ ਗੁਮਰਾਹ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਵਿਰਾਸਤੀ ਸਮਾਰਕਾਂ ਸਬੰਧੀ ਯਾਤਰੂਆਂ ਨੂੰ ਉਹ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸੰਪੂਰਨ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਕਦੇ ਨਾ ਪੂਰਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਚਾਚੇ ਵੱਲੋਂ ਭਤੀਜੀ ਨੂੰ ਸਹੁਰੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹੁਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼

ਬਠਿੰਡਾ: ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਸਕੀ ਨਾਬਾਲਗ ਭਤੀਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ 50 ਸਾਲਾ ਸਹੁਰੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹੁਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪਤਾ ਲੱਗਣ

'ਤੇ ਦਸ ਸਾਲ ਦੀ ਬਾਲਤੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਰੁਕਵਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹਾਸਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਮਰਨ ਕੌਰ (10) ਕੌਮ ਬਾਜ਼ੀਗਰ ਵਾਸੀ

ਨਬਾਣਾ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸੋਨਾ ਰਾਮ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੀ ਮਾਤਾ ਛਿੰਦਰ ਕੌਰ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਚਾਚੇ ਗੋਰਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਦਾਦੀ ਬੱਸੀ ਕੌਰ ਕੋਲ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਧਰੇ ਚਲੀ ਗਈ। ਛੇਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੀ ਲੜਕੀ ਦਾ ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਉਸ ਦਾ ਚਾਚਾ ਤੇ ਦਾਦੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਗੋਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਭਤੀਜੀ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਵਿਆਹ ਆਪਣੇ ਸਹੁਰੇ ਨਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਸੌਦਾ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਸੂਚਨਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛ ਕੇ ਵਿਆਹ ਰੁਕਵਾਇਆ।

ਰਾਉਲਿੰਗ ਵੱਲੋਂ ਨਾਵਲ ਲਈ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਡੂੰਘੇ ਅਧਿਐਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ

ਲੰਡਨ: ਉੱਘੀ ਲੇਖਕਾ ਜੇ.ਕੇ. ਰਾਉਲਿੰਗ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਨਾਵਲ 'ਦਿ ਕੈਜ਼ੂਅਲ ਵਕੈਸੀ' ਲਈ ਸਿੱਖੀ ਉੱਪਰ ਡੂੰਘੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਦੱਖਣ-ਪੱਛਮੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਕਾਲਪਨਿਕ ਪਿੰਡ ਮੈਗਫੋਰਡ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਇਕ ਪਰਿਵਾਰ ਉਪਰ ਆਧਾਰਤ ਨਾਵਲ 'ਦਿ ਕੈਜ਼ੂਅਲ ਵਕੈਸੀ' ਦੀ ਘੁੰਢ ਚੁਕਾਈ ਮੌਕੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ 47 ਸਾਲਾ ਰਾਉਲਿੰਗ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦ ਉਹ ਵੀਹ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਵਾਲੀ ਇਕ ਸਿੱਖ ਮਹਿਲਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਸਿੱਖੀ ਬਾਰੇ ਰੁਚੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਪ੍ਰਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਜਿਸ ਗੈਰ-ਗੋਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ

ਸਿੱਖ ਹੈ। ਰਾਉਲਿੰਗ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੈਗਫੋਰਡ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਇਕ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਪਰਿਵਾਰ ਦੂਜੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਾ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪਰਿਵਾਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਬਾਹਰੀ ਵੀ ਲੱਗੇ ਤੇ ਸਥਾਨਕ ਵੀ।

ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਹੈ ਜੋ ਧਾਰਮਿਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਚਰਚ ਆਡ ਇੰਗਲੈਂਡ। ਇਸ ਨਾਵਲ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਪਾਠਕ ਇਸ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਢੰਗ-ਤਰੀਕਿਆਂ ਤੋਂ ਬੇਹੱਦ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਰਾਉਲਿੰਗ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਦਿ ਕੈਜ਼ੂਅਲ ਵਕੈਸੀ' ਦੀਆਂ ਲੱਖਾਂ ਕਾਪੀਆਂ (ਦੋਵੇਂ ਛਪੀਆਂ ਵੀ ਤੇ ਈ-ਬੁੱਕ ਵੀ) ਵਿਕ

ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਮੀਖਿਆਕਾਰਾਂ ਨੇ ਰਲਵੀਂ-ਮਿਲਵੀਂ ਰਾਇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਭਰਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਲਈ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਰਾਉਲਿੰਗ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਈ-ਬੁਕਸ (ਕੰਪਿਊਟਰੀ ਕਿਤਾਬਾਂ) ਨਾਲੋਂ ਕਾਗਜ਼ ਉੱਤੇ ਛਪੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਅਸਲ ਕਿਤਾਬਾਂ ਹੀ ਪਸੰਦ ਹਨ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਇਕ ਟੈਬਲੈਟ ਖਰੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ 200 ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਊਥ ਬੈਂਕ ਸੈਂਟਰ ਵਿਚ ਹੋਏ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ

ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਈ-ਬੁਕਸ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਝਿਜਕ ਹੁੰਦੀ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਨ ਆਉਂਦੀਆਂ ਪਰ ਆਖਰ ਹੁਣ ਸਮਝ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਉਹ ਦੋ ਸੌ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿਤਾਬਾਂ ਇਕੋ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਿਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਵੀ ਮਨਪਸੰਦ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛਪੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਹੀ ਪਸੰਦ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਂਜ ਹੁਣ ਛਪੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਬੜੇ ਘੱਟ ਰਹਿ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ 1990ਵਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਲਿਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਹਾਲਾਤ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੇ ਸਨ।

ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਬਾਰੇ ਵਿਵਾਦ ਹੋਰ ਡੂੰਘਾ

ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ: ਮੌਜੂਦਾ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਬਾਰੇ ਵਿਵਾਦ ਬੀਤੀ 16 ਸਤੰਬਰ ਤੇ 20 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਕਈ ਗੁਰਪੁਰਬ ਇਕੋ ਦਿਨ ਆਉਣ ਕਾਰਨ ਹੋਰ ਡੂੰਘਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੰਥਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਵਿਚ ਪਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਤਰੁੱਟੀਆਂ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਹੋਰ ਭਖ ਗਈ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ 16 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦਿਵਸ ਵੀ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੋਤੀ-ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਦਾ ਪੁਰਬ ਵੀ ਇਸੇ ਦਿਨ ਹੀ ਸੀ। 16 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਹੀ ਤੀਜੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਜੋਤੀ-ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਦਾ ਪੁਰਬ ਸੀ ਤੇ ਇਸੇ 16 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦਿਵਸ ਵੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 22 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਵਿਆਹ ਪੁਰਬ ਤੇ ਜੋਤੀ-ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਦਾ ਪੁਰਬ ਵੀ ਇਕੋ ਦਿਨ ਹੀ ਆ ਗਿਆ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਸੰਗਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਵਿਆਹ ਪੁਰਬ ਨੂੰ ਮਨਾਉਂਦਿਆਂ ਮਨਿਆਈਆਂ ਵਰਤਾ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਉਸੇ ਦਿਨ ਵੈਰਾਗਮਈ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਗਾਇਨ ਕਰਕੇ ਜੋਤੀ-ਜੋਤ ਦਿਨ ਵੀ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਇਸ ਬਾਰੇ ਤਖਤਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਬੇਸ਼ੱਕ ਦਿਨ ਇਕ ਹੈ ਪਰ ਸਾਲ ਤਾਂ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਹੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਉਰਦੂ ਤਰਜਮਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਸ਼ਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਉਰਦੂ ਜ਼ੁਬਾਨ ਵਿਚ ਤਰਜਮਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਰਦੂ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਕਾਰਜ ਇਕ ਤੋਂ ਦੋ ਸਾਲ ਵਿਚ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਬਾਈਬਲ ਦਾ 120 ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਤੇ ਕੁਰਾਨ ਦਾ 72 ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਉਪ ਕੁਲਪਤੀ ਡਾ. ਗੁਰਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਖੋਜ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਉੱਘੇ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਦਵਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਖੋਜ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਉਰਦੂ ਵਿਚ ਕਰਨ ਦਾ ਬੀਤਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ 'ਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਉਰਦੂ ਵਿਚ ਤਰਜਮਾ 16,000 ਪੰਨਿਆਂ ਵਿਚ

ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜੋ 33 ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਰਜਿਸਟਰਾਂ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹਨ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਿੱਦਤ ਵਾਲਾ

ਕੰਮ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਲਈ 15-16 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਆਪਣੇ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਅ ਪੂਰਾ ਹੁੰਦਾ ਦੇਖਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਪਦ-ਅਰਥ, ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਸਹਿਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕੰਮ ਵਾਸਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਜੋ 16 ਸਾਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜਨ ਲਈ ਉਰਦੂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਉੱਘੇ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵੀ ਲਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸਾਂਤੀ ਮਿਲੀ ਹੈ।

ਉਪ ਕੁਲਪਤੀ ਡਾ. ਵਾਲੀਆ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਾਨਵਤਾ, ਮਨੁੱਖੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਤੇ ਸਮਾਜ ਕਲਿਆਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਘਰ-ਘਰ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਵਰਸਿਟੀ ਦੁਨੀਆ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਜ਼ੁਬਾਨਾਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਵਾਏਗੀ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਇਨਟਰਨੈੱਟ 'ਤੇ ਪਾ ਕੇ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਕੋਨੇ-ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਦੇਸ਼ ਪਹੁੰਚਾਵੇਗੀ।

ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਵੀਜ਼ਾ ਅਪਲਾਈ ਕਰਨਾ ਬਣਾਇਆ ਸੌਖਾਲਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਵੀਜ਼ਾ ਅਪਲਾਈ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਸੌਖਾ ਕਰਦਿਆਂ ਨਵੀਂ ਤੇ ਸਰਲ ਆਨ ਲਾਈਨ ਵੀਜ਼ਾ ਅਪਲਾਈ ਯੋਜਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕੰਮ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਰਾਹੀਂ ਤੈਅ ਹੋਣਗੇ। ਸਿਰਫ ਅੰਗੂਣੇ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਤੇ ਵੀਜ਼ਾ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲਈ ਹੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਮਰੀਕਨ ਅੰਬੈਸੀ ਵਿਖੇ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਦਿੱਲੀ ਸਥਿਤ ਅਮਰੀਕਨ ਸਫ਼ਾਰਤਖ਼ਾਨੇ ਦੇ ਕੌਂਸਲ ਜਨਰਲ ਜੌਸ ਗਲੇਜ਼ਰਾਫ਼ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪ੍ਰੈਸ ਕਲੱਬ ਵਿਖੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਯੋਜਨਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਲਈ ਗੁਗਲ ਰਾਹੀਂ ਅਮਰੀਕਨ ਵੀਜ਼ਾ ਅਥਾਰਿਟੀ ਦੀ ਵੈਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਅਕਾਊਂਟ ਬਣਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਅਕਾਊਂਟ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਵੈਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਵੀਜ਼ੇ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਭਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵੀਜ਼ਾ ਫੀਸ ਵੀ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਫੰਡ ਟਰਾਂਸਫਰ ਰਾਹੀਂ, ਮੋਬਾਈਲ ਫ਼ੋਨ ਰਾਹੀਂ ਜਾਂ

ਫਿਰ ਐਕਸਿਸ ਬੈਂਕ ਦੀਆਂ 1800 ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਰਾਂਚਾਂ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਰਾਹੀਂ ਜਾਂ ਫ਼ੋਨ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਲਈ ਵੀਜ਼ਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਸਮਾਂ ਮੰਗਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਕ ਵਾਰ ਆਪਣੇ ਅੰਗੂਣਿਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੇਣ ਤੇ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਵੀਜ਼ੇ ਲਈ ਅੰਬੈਸੀ ਵਿਖੇ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੇਣ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਪੂਰੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਵੀਜ਼ਾ ਅਪਲਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਈਮੇਲ ਜਾਂ ਐਸ.ਐਮ.ਐਸ. ਭੇਜ ਕੇ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਭਰ ਵਿਚ ਬਣੇ 33 ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੇਂਦਰਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵੀਜ਼ਾ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਵੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਦਿੱਲੀ, ਚੇਨਈ, ਹੈਦਰਾਬਾਦ, ਕੋਲਕਾਤਾ ਤੇ ਮੁੰਬਈ ਵਿਖੇ

ਇੰਟਰਨੈੱਟ
ਰਾਹੀਂ
ਹੀ
ਨਿਬੜਣਗੇ
ਸਾਰੇ
ਕੰਮ

ਕਾਲ ਸੈਂਟਰ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟੋਲ ਫਰੀ ਨੰਬਰ 91-206602222 ਤੇ 91-2267209400 ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਸੋਮਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਤੱਕ ਸਵੇਰੇ 8 ਵਜੇ ਤੋਂ ਰਾਤ 8 ਵਜੇ ਤੱਕ ਤੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮੀਂ 6 ਵਜੇ ਤੱਕ ਕਦੇ ਵੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਆਪਣੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ

ਬਾਰੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸੂਚਨਾ ਲਈ ਆਨ ਲਾਈਨ ਚੈਟਿੰਗ ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤੇ ਹਰੇਕ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ 11 ਵਜੇ ਤੋਂ ਦੁਪਹਿਰ 1 ਵਜੇ ਤੱਕ ਫੋਸਬੁੱਕ 'ਤੇ ਵੀ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਚੈਟਿੰਗ ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕਨ ਅੰਬੈਸੀ ਨੇ ਵੀਜ਼ੇ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਏਜੰਟ ਤੈਅ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਵੀਜ਼ਾ ਇੰਟਰਵਿਊ ਤਾਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਹੀ ਹੋਣਗੀਆਂ ਪਰ ਅੰਗੂਣਿਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲੈਣ ਲਈ ਉਹ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਦਫ਼ਤਰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਬਾਰੇ ਉਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਵੀਜ਼ੇ ਵਾਸਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਹੀ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਨਵੀਂ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਵੀਜ਼ਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਸੌਖੀ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਲਗਣ ਵਾਲੀ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣਾ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਕਰੇਗੀ ਭਾਰਤ ਬਾਰੇ ਖੋਜ

ਨਿਊਯਾਰਕ: ਉੱਘੀ ਆਈਵੀ ਲੀਗ ਸੰਸਥਾ ਬ੍ਰਾਉਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ ਭਾਰਤ ਕੇਂਦਰਿਤ 'ਦਿ ਬ੍ਰਾਉਨ ਇੰਡੀਆ ਇਨੀਸ਼ੀਏਟਿਵ' ਨਾਂ ਦਾ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਭਾਰਤ ਬਾਰੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਖੋਜ ਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਭਾਰਤੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ

ਐਸ.ਐਮ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਚ ਇਸ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ 21ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਨੀਤੀ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਇਸ ਪਹਿਲ ਤਹਿਤ ਪੂਰੇ ਵਿਦਿਅਕ ਵਰ੍ਹੇ ਦੌਰਾਨ ਖੋਜ, ਭਾਸ਼ਨ ਲੜੀ ਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵਰਤਮਾਨ ਭਾਰਤ ਬਾਰੇ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਇਹ ਇਕ ਅੰਤਰ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੋਵੇਗਾ। ਬ੍ਰਾਉਨ ਇੰਡੀਆ ਇਨੀਸ਼ੀਏਟਿਵ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਅਸੂਤੋਸ਼ ਵਾਰਸ਼ਨੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਵਰਗ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਾਪਰੇ ਪਰਿਵਰਤਨਾਂ ਨੇ ਖੋਜ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਨਵੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਵੀ ਖੋਜ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹਨ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਿਆਸੀ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇਣ ਸਦਕਾ ਬ੍ਰਾਉਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਛਿੱਤੀ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਅ ਸਕੇਗੀ। ਇਸ ਖੋਜ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਦੋ ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵੀ ਬ੍ਰਾਉਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਭਾਈਵਾਲ ਹੋਣਗੀਆਂ।

ਇਟਲੀ ਵਿਚ ਕੱਚੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਸਪੋਰਟ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ

ਰੋਮ: ਇਟਲੀ ਵਿਚ ਖੁੱਲੀ ਇੰਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਭਾਰਤੀ ਕੌਂਸਲੇਟ ਜਨਰਲ ਮਿਲਾਨ ਵਲੋਂ ਪਿਛਲੇ 15 ਸਤੰਬਰ ਤੋਂ 15 ਅਕਤੂਬਰ ਤੱਕ ਬਿਨਾਂ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਪਾਸਪੋਰਟ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਲਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਟਲੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਭਾਰਤੀ ਕੌਂਸਲੇਟ ਜਨਰਲ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਇਸ ਵੱਡੀ ਰਾਹਤ ਨਾਲ ਇੱਥੇ ਵਸਦੇ ਕੱਚੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਹੋਣ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਮਿਲੀ ਹੈ।

ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੌਂਸਲੇਟ ਜਨਰਲ ਐਸ.ਕੇ.ਵਰਮਾ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਦਿੱਲੀ) ਦੇ ਇਟਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ

ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾਦਵਾਲ, ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕੈਂਗ, ਇੰਡੀਅਨ ਓਵਰਸੀਜ਼ ਕਾਂਗਰਸ, ਇਟਲੀ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀਤਪਾਲ ਤੇ ਇਟਲੀ ਕਬੱਡੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਗਰਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਇਟਲੀ ਦੇ ਕੱਚੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਲਟਕਦੀ ਮੰਗ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਪਰਨੀਤ ਕੌਰ ਦਾ ਇਸ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਇਟਲੀ ਦੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਇਸ ਮੰਗ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕੌਂਸਲੇਟ ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਇਹ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਭਾਰਤੀਆਂ ਲਈ ਬਿਨਾਂ ਮੋਹਰ ਵਾਲਾ ਵੀਜ਼ਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਯਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਬਿਨਾਂ ਮੋਹਰ ਵਾਲੇ ਵੀਜ਼ਾ ਸਿਸਟਮ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸਪੋਰਟ 'ਤੇ ਵੀਜ਼ਾ ਮੋਹਰ ਲਵਾਉਣ ਦੇ ਝੰਜਟ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗੀ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੇ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਪੀਟਰ ਵਰਗੀਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨਵੀਂ ਨੀਤੀ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀਆਂ ਲਈ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਆਉਣਾ ਸੌਖਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਨਵੇਂ ਨਿਯਮਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਵੀਜ਼ਾ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਹੁਣ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਸਟਰੇਲੀਆਈ ਵੀਜ਼ੇ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਮੌਕੇ ਮੋਹਰ ਲਵਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਪਾਸਪੋਰਟ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਭੇਜਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਹੁਣ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀਜ਼ੇ ਦੀ ਆਗਿਆ ਬਾਰੇ ਇਲੈਕਟਰਾਨਿਕ ਪੱਤਰ ਮਿਲਿਆ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਪੱਤਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਉਸੇ ਦਿਨ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀਜ਼ਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੀਜ਼ੇ ਸਬੰਧੀ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਨਵੀਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਦਕਾ ਜਿਥੇ ਵੀਜ਼ਾ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਸਮਾਂ ਘਟੇਗਾ, ਉਥੇ ਸਬੰਧਤ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਮੁਹੱਈਆ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ ਦੇ ਝੰਜਟ ਤੋਂ ਵੀ ਬਚਾਵੇਗੀ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਰਕਾਰ, ਭਾਰਤੀ ਹਵਾਈ ਕੰਪਨੀਆਂ ਤੇ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨਵੀਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਤੋਂ 15 ਕਰੋੜ ਦੀ ਹੈਰੋਇਨ ਬਰਾਮਦ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਇਥੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਰਹੇ 22 ਸਾਲਾਂ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਕਸਟਮ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਤਿੰਨ ਕਿਲੋ ਹੈਰੋਇਨ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਕੀਮਤ 15 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੈ। ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਗੁਣਾਚੌਰ ਦਾ ਮੂਲ ਵਾਸੀ ਹੈ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਵਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਪੱਕੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਉਥੇ ਉਸਦਾ ਚੰਗਾ ਕੰਮਕਾਰ ਹੈ।

ਲੰਘੇ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਅਗਾਊਂ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਸਟਮ ਵਿਭਾਗ ਤੇ ਸਟੇਟ ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਸੈੱਲ ਨੇ ਸਾਂਝੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਵਿਚੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ਤਿੰਨ ਕਿਲੋ ਹੈਰੋਇਨ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸਰਬਜੀਤ ਤੇ

ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਗੁਣਾਚੌਰ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤੱਕ ਛੱਡਣ ਆਇਆ ਸੀ।

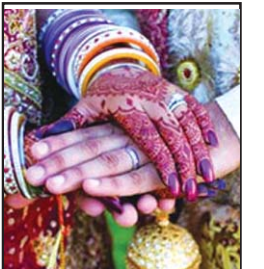
ਸਰਬਜੀਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੁਟਕੇਸ ਦੇ ਉਪਰਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਥਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਹੈਰੋਇਨ ਲੁਕਾਈ ਹੋਈ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਲਿਜਾ ਕੇ ਵੇਚਣੀ ਸੀ। ਮੁੱਢਲੀ

ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਸ਼ੱਖੀ ਨਾਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਤਸਕਰੀ ਦੇ ਧੰਦੇ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਹੈਰੋਇਨ ਲਿਆ ਕੇ ਦੇਣ ਲਈ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਡਾਲਰ ਦੇਣ ਦਾ ਲਾਲਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਹੈਰੋਇਨ ਇਸ ਨੂੰ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਰਾਹ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਲੋਂ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਖੇ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਤਸਕਰੀ ਦੇ ਕੁਝ ਮਾਮਲੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਇਹ ਸਰਹੱਦੀ ਇਲਾਕਾ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਤਸਕਰੀ ਲਈ ਲਾਂਘਾ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਆਉਂਦੀ ਇਹ ਹੈਰੋਇਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਰਸਤੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਸਗੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਆਈਲੈਟਸ ਨੇ ਬਦਲਿਆ ਸਮਾਜ ਦਾ ਔਰਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਨਜ਼ਰੀਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਧੰਨ-ਦੌਲਤ ਨਾਲ ਸੰਪਨ ਤੇ ਖੁਦ ਦੇ ਦਮ 'ਤੇ ਅਯੋਗ ਪਰ ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਸਣ ਦੀਆਂ ਰੀਝਾ ਪਾਲੀ ਬੈਠੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੜਕਿਆਂ ਲਈ ਆਈਲੈਟਸ ਪਾਸ ਲੜਕੀਆਂ ਸੰਕਟ ਮੋਚਨ ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਲਈ ਮੁੱਢਲੀ ਯੋਗਤਾ ਵਾਲੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਆਈਲੈਟਸ ਵਿਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬੈਂਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਵਿਆਹ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਮੌਕੇ ਮੋਟਾ ਦਰੋਜ਼ ਲੈਣ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਕਰਕੇ ਜਿਥੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਕਦਰ ਪਾਈ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਸ ਯੋਗਤਾ ਨਾਲ ਲੈਸ ਲੜਕੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆ ਦੇ ਮਾਨ ਸਨਮਾਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾਇਆ ਹੈ।

ਹਾਸਲ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੂਰੇ ਸੂਬੇ ਤੇ ਰਾਜਧਾਨੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਆਈਲੈਟਸ ਟੈਸਟ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ 300 ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਕੇਚਿਗ ਸੈਂਟਰਾਂ ਦੇ ਜਿਥੇ 70 ਫ਼ੀਸਦੀ ਲੜਕੀਆਂ/ਔਰਤਾਂ ਹੀ ਸਿਖਲਾਈ ਲੈ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 20 ਫ਼ੀਸਦੀ ਨਵ ਵਿਆਹੁਤਾ ਤੇ 10 ਫ਼ੀਸਦੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿੱਤਿਆਂ ਵਿਚ ਲੱਗੀਆਂ ਕੰਮਕਾਜੀ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ 35 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੌਂਸਲ (ਯੂ.ਕੇ.), ਆਈ.ਡੀ.ਪੀ (ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ) ਵੱਲੋਂ ਆਈਲੈਟਸ ਦਾ ਟੈਸਟ ਲੈਣ ਲਈ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਪਟਿਆਲਾ, ਜਲੰਧਰ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੇ ਹੁਣ ਬਠਿੰਡਾ ਟੈਸਟ ਸੈਂਟਰਾਂ ਦੇ ਜਿਥੇ ਵੀ ਹਰ ਪਾਸੇ ਲੜਕੀਆਂ ਦਾ ਹੀ ਬੋਲਬਾਲਾ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਸਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਪੱਕੇ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਲੜਕੀ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਤੋਂ ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਮੋਟਾ ਖਰਚ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿਚ ਚੰਗੇ ਬੈਂਡ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਲੜਕੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਖਰਚ ਵੀ ਲੜਕਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਖੁਦ ਕਰਨ ਦੀ ਹਾਮੀ ਭਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪਾਸ ਲੜਕੀ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਲਾਡਲੇ ਦਾ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਵੱਸਣ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕਣ।

ਬੈਲਜੀਅਮ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਔਰਤ ਤੇ ਤਿੰਨ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਕਤਲ

ਬਰਸਲਜ਼: ਬੈਲਜੀਅਮ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਬਰਸਲਜ਼ ਵਿਚ ਇਕ ਘਰੋਂ ਸਿੱਖ ਔਰਤ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਬਰਾਮਦ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਪਰਿਵਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾ ਕੇ ਵੱਸਿਆ ਸੀ। ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਦਾ ਪਤੀ ਜਦੋਂ ਕੰਮ ਤੋਂ ਘਰ ਪਰਤਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਘਰ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਤੇ ਤਿੰਨ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਖੂਨ ਨਾਲ ਲੱਧਪੱਧ ਪਈਆਂ ਵੇਖੀਆਂ।ਚਾਰੇ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੇ ਗਲੇ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਚਾਰ ਜੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਾਂਚ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਸਥਾਨਕ ਮੀਡੀਆ ਅਨੁਸਾਰ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਦਾ ਪਤੀ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ (37) ਪਿਛਲੇ 15 ਸਾਲ ਤੋਂ ਬੈਲਜੀਅਮ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਇਕ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਉਸ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਹੀ ਸੀ। ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੈਲਜੀਅਮ ਟੀ.ਵੀ. ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਫੋਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫਿਕਰ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਘਰ ਪਰਤ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਘਰ 'ਚ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਦੇ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਵਿਚਾਲੇ ਸੁਖਾਵਾਂ ਰਿਸ਼ਤਾ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਉੱਚਾ ਬੋਲਦੇ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ।

ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਪੱਕਾ ਨਾਗਰਿਕ ਬਣਨਾ ਹੁਣ ਹੋਰ ਵੀ ਔਖਾ

ਕੈਲਗਰੀ (ਸੁਖਵੀਰ ਗਰੇਵਾਲ): ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਨਿਯਮ ਵਿਚ ਹੋਰ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਨਵੇਂ ਨਿਯਮ ਅਧੀਨ ਹੁਣ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਜਾਂ ਫਰੈਂਚ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਲੋੜੀਂਦੀ ਮੁਹਾਰਤ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਤੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਆ ਕੇ ਬਤੌਰ ਪੀ.ਆਰ. ਰਹਿ ਰਹੇ ਲੋਕ ਜਦੋਂ ਇਥੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਠਹਿਰ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਪੱਕੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ (ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ) ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪਾਸ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਮੁਹਾਰਤ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਨਵੇਂ ਨਿਯਮ ਤਹਿਤ

ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਲੈਂਗੂਏਜ ਬੈਂਚ ਮਾਰਕ ਰਾਹੀਂ ਬੋਲਣ ਤੇ ਸੁਣਨ ਦੇ ਚਾਰ ਬੈਂਡ ਲੈਣੇ ਪੈਣਗੇ। ਇਹ ਨਵਾਂ ਨਿਯਮ ਇਸ ਸਾਲ ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਮੰਤਰੀ ਜੈਸਨ ਕੋਨੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਤਕ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਨਵੇਂ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਕੋਲ ਜੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਜਾਂ ਫਰੈਂਚ ਵਿਚ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਸਮਝਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਇਥੋਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ ਤੇ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੰਸਥਾ ਤੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ

ਮੁਹਾਰਤ ਦੇ ਟੈਸਟ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਦਿਖਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਬਿਨੈਕਾਰ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰਵੀਂ ਜਮਾਤ ਤਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਜਾਂ ਫਰੈਂਚ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ ਤੋਂ ਭਾਸ਼ਾ ਸਿਖਲਾਈ ਕੋਰਸ ਦਾ ਸਬੂਤ ਵੀ ਆਪਣੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਲਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਮੁਹਾਰਤ ਪਰਖੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਸ਼ਾ ਮੁਹਾਰਤ ਦੇ ਸਬੂਤ ਅਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਾ ਦੇਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਮੋੜ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਨਵਾਂ ਨਿਯਮ 18 ਤੋਂ 54 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬਿਨੈਕਾਰਾਂ ਉਪਰ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ, 6 ਅਕਤੂਬਰ 2012

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਸਲਾਮੀ

ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਘਰ ਕਰੀ ਬੈਠੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਆਖਰਕਾਰ ਸਲਾਮੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਐਤਕੀ 105ਵੇਂ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮੌਕੇ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਸ਼ਾਦਮਾਨ ਚੌਕ ਦਾ ਨਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਚੌਕ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਉਹੀ ਥਾਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੇ ਜਾਂਬਾਜ਼ ਨੌਜਵਾਨਾਂ-ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਗੁਰੂ ਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ 23 ਮਾਰਚ 1931 ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਜੂਝ ਰਹੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੇ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਚੌਕ ਦਾ ਨਾਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਥਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਲਾਹੌਰ ਅਤੇ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਬੜਾ ਖਾਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਘੁੰਮਿਆ-ਫਿਰਿਆ ਅਤੇ ਵਿਚਰਿਆ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਹਰ ਮਰਹੱਲੇ ਵਿਚ ਕਰਵਾਟਾਂ ਲੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਾਹਿਤ, ਕਲਾ, ਸੰਗੀਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿੜ ਨਿਤ ਦਿਨ ਭਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਰਵਾਟਾਂ ਵਾਲੇ ਇਸ ਸੁੱਚੇ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਭਰਪੂਰ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਇਸ ਯੋਗਦਾਨ ਲਈ ਉਹਨੇ ਅਤੇ ਉਹਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿੜ ਚੁਣਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਸਿਆਸੀ ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਵੀ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਐਨ ਵੱਖਰਾ ਰਾਹ ਅਤੇ ਰੁਖ਼ ਅਖਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਰਾਹ ਚੁਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਚੱਲੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦੀ ਗਹਿਰਾਈ ਨਾਲ ਪੜਚੋਲ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਅਰਾਜਕਤਾਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਪਾਣ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਅਰਾਜਕਤਾਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਹੋਰ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ, ਵਿਚਾਰਿਆ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੁੱਚੀ ਸੋਚ ਦੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਫੜਿਆ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਗਹਿਰਾ ਅਧਿਐਨ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਇਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਪਿੜ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਕ ਧਾਰਾ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਕਿੱਲੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬੱਝੇ, ਸਗੋਂ ਹਾਲਾਤ ਮੁਤਾਬਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿੱਤ ਦਿਨ ਨਵਾਂ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਜੇਰਾ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਦਰੀਆਂ ਦੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਨੀਝ ਨਾਲ ਵਾਚਿਆ, ਬੱਬਰ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਬਾਰੇ ਪੁਣ-ਛਾਣ ਕੀਤੀ, ਕੂਕਿਆਂ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਨੁਕਤੇ ਵਿਚਾਰੇ। ਮੁੱਖਧਾਰਾ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨਾਲ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿੱਧਾ ਆਵਾ ਲਾ ਰਹੇ ਸਨ। 'ਚਾਂਦ' ਦਾ ਫਾਂਸੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਲਾਏ ਟਿੱਲ ਦੀ ਹੀ ਸੂਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬੀਤੇ ਬਾਰੇ ਡੂੰਘੀ ਪੜਚੋਲ ਦਾ ਹੀ ਨਤੀਜਾ ਸੀ ਕਿ ਅੱਜ ਅੱਠ ਦਹਾਕਿਆਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਸੋਚ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਅਕਸਰ ਤੁਰਦੀ ਹੈ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਸੂਝ ਅਤੇ ਸਰਗਰਮੀ ਗਹਿਰਾਈ ਨਾਲ ਗੋਲਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਸੂਝ ਤੇ ਸਰਗਰਮੀ ਦਾ ਇਹ ਸੁਮੇਲ ਸਮਝੇ ਸੋਨੇ ਉੱਤੇ ਸੁਹਾਗੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਇਤਿਹਾਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਸੂਝ ਅਤੇ ਸਰਗਰਮੀ ਦਾ ਸਹੀ ਸੁਮੇਲ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨਵੇਂ ਰਾਹ ਖੁਦ-ਬਖੁਦ ਬਣਦੇ ਸਨ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਾਹਵੇਂ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਹ ਬਣ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹਾਂ ਦਾ ਰਾਹੀ ਬਣ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਅਰਾਜਕਤਾਵਾਦੀਆਂ ਤੋਂ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਿਆ ਪਰ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਇਸ ਜ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਦ ਵਾਂਗ ਵਰਤ ਕੇ ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ ਲੰਘ ਗਿਆ; ਉਹਨੇ ਬੰਬਾਂ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਫਲਸਫੇ ਦੀ ਗੱਲ ਤੋਰ ਲਈ। ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਕਿਹਾ ਬੜਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ ਕਿ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਸ਼ਮਸ਼ੀਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਣ 'ਤੇ ਤਿੱਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕੂਕਿਆਂ, ਗਦਰੀਆਂ ਅਤੇ ਬੱਬਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਸ਼ਮਸ਼ੀਰ ਕਦੀ ਖੁੰਢੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਇਹ ਸ਼ਮਸ਼ੀਰ ਸਾਣ ਉੱਤੇ ਚਾੜ੍ਹੀ ਰੱਖੀ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਧੰਨਭਾਗ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਵੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਤਰਥੱਲੀ ਪਾਈ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਹੀ ਰੜਕਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਜਿਸ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਬਿਹਤਰੀਨ ਪਲ ਗੁਜ਼ਾਰੇ; ਆਪਣੇ ਨਾਲਦਿਆਂ ਤੇ ਨੇੜਲਿਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਜੀਣ ਦੀਆਂ ਤਰਬਾਂ ਛੇੜੀਆਂ; ਅੱਜ ਉਹੀ ਲਾਹੌਰ ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਕਿਸੇ ਚੌਕ, ਪਿੰਡ, ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਂ ਸੜਕ ਦਾ ਨਾਂ ਰੱਖ ਦੇਣਾ ਮਹਿਜ਼ ਰਸਮ ਜਿਹੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਸ਼ਾਦਮਾਨ ਚੌਕ ਦਾ ਨਾਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਗੋਲਣਯੋਗ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਮੁਢਾਦ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਸਰਗਰਮੀ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਇਕ ਕਦਮ ਅਗਾਂਹ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਵਾਂਗ ਹੈ। ਅੱਜ 21ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਅੰਤਾਂ ਦੀ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਜੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗੱਲ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਤਲਿਸਮ ਹੀ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਂਜ ਵੀ ਸਮੇਂ ਨੇ ਇਹ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਮਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਅੰਤਾਂ ਦੀ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਲਈ ਪਿਆਰ ਰੱਤੀ ਭਰ ਵੀ ਮੱਠਾ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਸੋਚ ਅਤੇ ਸਰਗਰਮੀ ਦੀ ਲੜੀ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਸੌੜੀ ਸਿਆਸਤ ਉਕਾ ਹੀ ਨਦਾਰਦ ਸੀ। ਅੱਜ ਅਹਿਮ ਮੋੜ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਸ਼ਖਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਵਾਂਗ ਸਿਆਸੀ ਸੂਝ ਅਤੇ ਸਰਗਰਮੀ ਨੂੰ ਸੁਰ-ਤਾਲ ਕਰ ਕੇ ਜੰਗ ਦਾ ਬਿਗਲ ਵਜਾ ਸਕੇ।

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੇਲਿਹਾਜ਼

ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ ਫਾਟਕ!

ਬਾਬਾ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਸਵਰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ, ਸੁਣ ਕੇ ਹੋਣਗੇ ਬਹੁਤ ਲਾਚਾਰ ਯਾਰੇ। ਕੀਤਾ ਗਠਨ ਸੀ ਤਖਤ ਅਕਾਲ ਉਤੇ, 'ਦਲ' ਪੰਥ ਦਾ ਤਾਬਿਆਦਾਰ ਯਾਰੇ। ਪਹਿਰੇਦਾਰੀ ਜੇ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕੌਮ ਵਾਲੀ, ਪਿਉ-ਪੁੱਤ ਦਾ ਬਣਿਆਂ ਪਰਿਵਾਰ ਯਾਰੇ। ਰਿਹਾ ਜੁੜਦਾ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਹਿਤ ਖਾਤਰ, ਕਿੱਧਰ ਮੋੜ 'ਤੀ ਅੱਜ ਮੁਹਾਰ ਯਾਰੇ। ਜੰਡ, ਕਿੱਕਰਾਂ, ਥੋਰ ਤੇ ਅੱਕ ਡੇਕਾਂ, ਹੱਥੀਂ ਬੀਜ 'ਤੇ ਬਾਗ ਵਿਚ ਮਾਲੀਆਂ ਨੇ। ਆ ਜੋ ਦੀਨਿਆਂ, ਭਾਨਿਆਂ, ਰਾਮ ਚੰਦਾ, ਫਾਟਕ ਖੋਲ੍ਹਤਾ ਆਪਣਾ 'ਕਾਲੀਆਂ ਨੇ!

ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਕੈਦੀਆਂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਹੁਕਮਰਾਨ

ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਵਿਵਾਦ ਛਿੜ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਫ਼ੌਰੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਕੋਲਕਾਤਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ 7 ਮਾਓਵਾਦੀ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਹਮਦਰਦਾਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਕੈਦੀਆਂ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਦੇਣਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਮਾਓਵਾਦੀ ਆਗੂ ਤੇਲਗੂ ਦੀਪਕ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਤਿਆਚਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਲੋਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੁਖੀ ਫਤਹਿਪੁਰ ਮਹਾਤੋ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। 23 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਕੋਲਕਾਤਾ ਦੀ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤੀ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਸਤਾਰ ਦੇ ਕੇ ਹੋਰ 9 ਮਾਓਵਾਦੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਦਰਜਾਸਤ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਕੈਦੀਆਂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ੀ ਏਜੰਸੀ (ਆਈ.ਐੱਨ.ਏ.) ਨੇ ਮੁਜਰਮਾਨਾ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਦੱਸ ਕੇ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮੁਲਕ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ 'ਚ ਅਜਿਹੇ ਦਹਿ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਬੰਦ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਓਵਾਦੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਲਹਿਰ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਵਿਰੁੱਧ ਜੰਗ ਛੇੜਨ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤਹਿਤ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਭਾਰਤੀ ਹਕੂਮਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਕੈਦੀਆਂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤੀ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨਾਲ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਰਾਹਤ ਮਿਲੀ ਹੈ ਪਰ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਲਈ ਭਾਰੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲਾ ਇਸ ਫ਼ੈਸਲੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਪੱਥਾਂ ਭਾਰ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤੀ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਸਿੱਧਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿਆਸੀ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਕੈਦੀ ਮੰਨਣ 'ਚ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ? ਹੁਕਮਰਾਨ ਇਸ ਫ਼ੈਸਲੇ ਦੀਆਂ ਅਰਥ-ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ 'ਗੱਲ ਸਹੇ ਦੀ ਨਹੀਂ ਪਹੇ ਦੀ' ਹੈ। ਮੁਲਕ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ 'ਚ ਬੰਦ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕੈਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਹ ਦਰਜਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਕਈ ਵਾਰ ਲੰਮੀਆਂ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲਾਂ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੀ

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ

ਫ਼ੋਨ:91-94634-74342

ਚਾਰਦੀਵਾਰੀ ਅੰਦਰ ਆਪਣੇ ਸਿਆਸੀ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਦਾ ਇਕੋ-ਇਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹਥਿਆਰ ਹੈ। ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਸਿਆਸੀ ਕੈਦੀ ਇਸ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਕਤਾ ਬਣਾ ਕੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੜਾਈ ਲੜਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਜਮਾਤੀ ਪਾਏ ਵਾਂਗ ਜੇਲ੍ਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਵੀ ਜਮਾਤੀ ਪਾੜਾ ਸਪਸ਼ਟ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਹੁਕਮਰਾਨ ਜਾਂ ਕੁਲੀਨ ਵਰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਅੰਦਰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁੱਖ-ਸਹੂਲਤਾਂ ਹਾਸਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਘਪਲਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਡੀ.ਐਮ.ਕੇ. ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਕੰਨੀਮੋਤੀ, ਸੁੱਖ ਰਾਮ ਵਗੈਰਾ ਅਤੇ ਮੱਧਯੁਗੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦੇ ਮੁਜੱਸਮੇ ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਵਰਗਿਆਂ ਲਈ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਹੋਸਟਲ ਵਾਂਗ ਹਨ, ਪਰ ਸਥਾਪਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਨਰਕ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਂ ਹੈ। ਆਦਿਵਾਸੀ ਕਾਰਕੁਨ ਸੋਨੀ ਸੋਰੀ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਤਲਾਸ਼ੀ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਨਿਰਬਸਤਰ ਕਰ ਕੇ ਅੱਜ ਵੀ ਜਲੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੋਨੀ ਸੋਰੀ ਜਿਉਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕ ਲਈ ਜੂਝ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਨਿਜ਼ਾਮ ਦੇ ਸਲੂਕ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਮਿਸਾਲ ਹੈ।

ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਹੁਕਮਰਾਨ ਇਹ ਦਾਅਵੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰੀ ਵਾਲਾ ਸਲੂਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਮੁਲਕ ਦੇ ਦੱਬੇ-ਕੁਚਲੇ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਲੋਕ ਜੋ ਸਮਾਜ ਦੀ ਭਾਰੂ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਹਕੂਕ ਹਾਸਲ ਲਈ ਜਮਹੂਰੀ ਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਦਾ ਰਾਹ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਰਾਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਜਮਹੂਰੀ ਹੱਕ ਨੂੰ ਤਸਲੀਮ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਜਰਮ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਕਮਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਵੀ ਮੁੱਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਆਖ਼ਿਰ ਕਿਉਂ? ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਕੈਦੀ ਮੰਨਣ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਾਜ ਜਮਹੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਇਸ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਨਜ਼ਰ 'ਚ ਭਾਰੂ ਹੁਕਮਰਾਨ ਵਰਗ ਅਤੇ ਦੱਬੇ-ਕੁਚਲੇ ਅਵਾਮ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਆਸੀ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤੀ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਬੁਨਿਆਦੀ ਹੱਕਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਦਾ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਹੋ ਨਿਬੜੇਗਾ ਕਿ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਿਆਸੀ ਦਮਨ 'ਤੇ ਪਰਦਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਜੁਰਮ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ

ਘੜੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਤਹਿਰੀਕਾਂ ਮੁਲਕ ਦੇ ਦੱਬੇ-ਕੁਚਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਇਸ ਨਿਜ਼ਾਮ 'ਚ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿਆਸੀ ਲਹਿਰਾਂ ਹਨ, ਮੁਜਰਮ ਗਰੋਹ ਨਹੀਂ।

ਸਿਆਸੀ ਕੈਦੀ ਦਾ ਦਰਜਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਸਿਆਸੀ ਹੱਕ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸਿਆਸੀ ਲੜਾਈ ਲੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਰਾਜ ਵਿਰੁੱਧ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਨੂੰ ਕੁਚਲਣ ਲਈ ਜ਼ਾਲਮ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਨਰਕ ਸਮਾਨ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਤੋਂ ਹੀ ਇਹ ਸੋਚੀ-ਸਮਝੀ ਨੀਤੀ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਨਾਲ ਆਮ ਮੁਜਰਮਾਂ ਵਾਲਾ, ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਮਾੜਾ, ਸਲੂਕ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨੋਬਲ ਤੋੜਿਆ ਜਾਵੇ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਮੁਜਰਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵੀ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਜੋ ਆਮ ਮੁਜਰਮਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਫਿਰੰਗੀ ਰਾਜ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਨਾ ਘਟੀਆ ਖਾਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜੋ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਖਾਣ ਦੇ ਵੀ ਕਾਬਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਇਸ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਪ੍ਰਬੰਧ 'ਤੇ ਕਿੰਤੂ-ਪ੍ਰੰਤੂ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਤਿੱਕੀ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਕੋਝੇ ਮਾਰਨ, ਮੁਜਰਮ ਕੈਦੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕਰਵਾਉਣ, ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਜਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬੱਧੀ ਡੰਡਾ-ਬੋਤੀਆਂ ਤੇ ਹੱਥਕੜੀਆਂ 'ਚ ਜਕੜ ਕੇ ਪਿੰਜਰਿਆਂ ਜਾਂ ਕਾਲ-ਕੋਠੜੀਆਂ ਦੀ ਇਕੱਤ 'ਚ ਬੰਦ ਰੱਖਣ ਵਰਗੀਆਂ ਸਖ਼ਤ ਤੋਂ ਸਖ਼ਤ ਜਿਸਮਾਨੀ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਹੱਥੀਂ ਕੋਹਲੂ ਗੋਤ ਕੇ ਤੇਲ ਕੱਢਣ, ਨਾਰੀਅਲ ਦੀ ਮੂੰਜ ਕੁੱਟਣ ਵਰਗੀਆਂ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਸੰਤਾਪ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਸੀ। ਅੰਡੇਮਾਨ ਟਾਪੂ 'ਚ ਬਣਾਈ ਸੈਲੂਲਰ ਜੇਲ੍ਹ ਇਸ ਵਹਿਸ਼ੀ ਸਲੂਕ ਦਾ ਸਿਖਰ ਸੀ ਜੋ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਵਜੋਂ ਬਦਨਾਮ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਭੋਜਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਉੱਥੋਂ ਦੇ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਤਸੀਹਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ ਜਿਉਂਦਾ ਵਾਪਸ ਆਉਣਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ, ਪਰ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਅਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਨੇ ਸਿਦਕ ਨਹੀਂ ਹਾਰਿਆ। 1857 ਦੇ ਗ਼ਦਰ 'ਚ ਹਿੰਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬੰਗਾਲ ਦੀਆਂ ਯਰਕਾਊ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ, 1914-15 ਦੇ ਗ਼ਦਰੀ, ਬੱਬਰ ਅਕਾਲੀ, ਮੋਪਲਾ ਵਿਦ੍ਰੋਹੀ, ਕਾਕੇਰੀ ਕੇਸ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ, ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਇਨਕਲਾਬੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਬੋਕ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਭੋਜੇ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਨੇ ਸੈਲੂਲਰ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਨਾਲ ਵਹਿਸ਼ੀ ਸਲੂਕ ਵਿਰੁੱਧ ਜਾਨ-ਹੁਲਵੇਂ ਸੰਘਰਸ਼ ਲੜੇ। ਮਹੀਨਿਆਂ ਬੱਧੀ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗ਼ਦਰੀ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਰਿਪਬਲਿਕਨ ਆਰਮੀ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਨੇ ਵੱਡੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਾ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਸੁਨੇਤ ਵਰਗੇ ਸੂਰਮੇ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਨਾਲ

ਟਕਰਾਉਦਿਆਂ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਹੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਜਾਮ ਪੀ ਗਏ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕ ਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਹਾਲਾਤ ਵਿਰੁੱਧ ਲੰਮੀਆਂ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। 1929 ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ 'ਚ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਸਾਥੀ ਜਤਿੰਦਰ ਨਾਥ ਦਾਸ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ। ਆਖ਼ਿਰ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਸਿਰਤ ਅਤੇ ਜਜ਼ਬੇ ਮੂਹਰੇ ਜ਼ਾਲਮ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਨੂੰ ਝੁਕਣਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਮੰਨਣੀਆਂ ਪਈਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਬਦਲੋਂਤ ਹੀ ਸਿਆਸੀ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ-ਲਿਖਣ, ਆਪਣੇ ਸਕੋ-ਸਬੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ, ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਖ਼ੜੇ-ਖ਼ਤਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਮਨੁੱਖੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਹਾਸਲ ਹੋਈਆਂ।

1947 'ਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਭਾਰਤ ਛੱਡ ਗਏ। ਮੁਲਕ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਨੇ ਸੱਤਾ ਸੰਭਾਲ ਲਈ। ਮੁਲਕ ਦੇ ਅਵਾਮ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਸੁਫਨੇ ਸਾਕਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਵਕਤ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸੁਫਨੇ ਛੇੜੀ ਹੀ ਤਿੜਕਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਫਿਰ ਤਹਿਸ-ਨਹਿਸ ਹੋ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਅਵਾਮ ਆਪਣੀ ਹਕੂਮਤ ਤੋਂ ਕੁਲੀ-ਗੁਲੀ-ਜੁੱਲੀ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਹੀ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜੋ ਬੇਗਾਨਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਰਾਜ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਫ਼ਿਤਰਤ ਬਦਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦਾ ਲੰਮਾ-ਚੌੜਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ-1935 ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਉੱਪਰ ਉਸਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਾਜ ਦਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਂਚਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਉਹੀ ਕਾਨੂੰਨ, ਉਹੀ ਜੇਲ੍ਹਾਂ, ਉਹੀ ਪੁਲਿਸ-ਫ਼ੌਜ ਅਤੇ ਉਹੀ ਧਾੜਵੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ। ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਪਰਚਾ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਲਿਜਾਣ ਅਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਤੱਕ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਦੇ ਕਾਇਮ-ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਦਸਤੂਰ ਅੱਜ ਵੀ ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਲਾਗੂ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਿਆਸੀ ਅਕੀਦਿਆਂ ਜਾਂ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਕਾਰਨ ਜੇਲ੍ਹਾਂ 'ਚ ਜਾਣਾ ਪਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਹ ਜਦੋਂ ਇਸ ਤਲਖ਼ ਹਕੀਕਤ ਨਾਲ ਪਿਆ, ਉਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਕਿੰਨਾ ਵੱਡਾ ਧੋਖਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਹ ਤਲਖ਼ ਤਜਰਬੇ ਕਲਮਬੰਦ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗੋਰੀ ਅੰਤਰ ਮੇਰੀ ਟਾਇਲਰ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਕਥਾ 'ਭਾਰਤੀ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜ ਵਰ੍ਹੇ' ਬਹੁਤ ਚਰਚਿਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਟਾਇਲਰ ਨੂੰ ਨਕਸਲੀ ਲਹਿਰ ਦੌਰਾਨ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਸਾਲਾਂ ਬੱਧੀ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਸਾੜਿਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਅਹਿਮ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸਮੇਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਰਜਨਾਂ ਨਕਸਲੀ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਅਤੇ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਆਮ ਕੈਦੀਆਂ ਨਾਲ ਜੇਲ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਸਲੂਕ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ 'ਚ ਵੇਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜੋ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਰਹਿਣ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਕੈਦੀ ਸਨ। ਮੇਰੀ ਟਾਇਲਰ 1970ਵਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਚਾਰ ਦਹਾਕੇ ਬਾਅਦ ਵੀ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਜੀਵਨ 'ਚ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਬਦਲਾਉ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਅੱਜ ਵੀ ਸਿਆਸੀ ਅਕੀਦਿਆਂ ਅਤੇ ਸਥਾਪਤੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਕਾਰਨ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤੇ ਕੈਦੀ ਸਿਆਸੀ ਹੱਕਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਕੈਦੀ ਦਾ ਦਰਜਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਅੱਜ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੈ।

‘ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੀ ਲੈਬਾਰਟਰੀ’ ਗੁਜਰਾਤ ’ਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ

ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਮੀਡੀਏ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਬਾਕੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਤੇਜ਼ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦਾ ਧੁਆਂਖਿਆ ਚਿਹਰਾ ਲੁਕਾਉਣਾ ਔਖਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਖਬਾਰ ‘ਗੁਜਰਾਤ ਸਮਾਚਾਰ’ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਦਾ ਇੱਕ ਪਰਚਾ ‘ਗੁਜਰਾਤ ਸੱਤਿਆ ਸਮਾਚਾਰ’ ਆਪਣੇ ਪਬਲਿਕ ਰਿਲੇਸ਼ਨ ਵਿਭਾਗ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ ‘ਗੁਜਰਾਤ ਸਮਾਚਾਰ’ ਦੇ ਪਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਚੋਰੀ ਰੱਖਵਾ ਕੇ ਘਰੋ-ਘਰੀ ਭਿਜਵਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਉਸ ਦੇ ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਮਾਹਰ ਹੋਣ ਦੀ ਭੱਦੀ ਮਿਸਾਲ ਸੀ। ਇੰਜ ਹੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਦੀ ਡੂੰਡੀ ਪਿੱਟਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਥਾਂ ਉਸ ਦਾ ਇਹੋ ਤਵਾ ਵੱਜਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਵੀ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਘੱਟ ਹੈ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਉਹ ਵੀ ਦਿਨ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨਾਂ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਇੱਕ ਆਗੂ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਗੁਜਰਾਤ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾ ਦਿਓ, ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲੈਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਆਖ ਰਹੇ, ਗੁਜਰਾਤ ਦਾ ਇੱਕ ਸਾਬਕਾ ਭਾਜਪਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਆਖਦਾ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਨਸਲ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇੱਕ-ਦੂਸਰੇ ਨਾਲ ਰੁੱਸ ਜਾਣ, ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਬਾਰੇ ਬੋਲਣ ਵੇਲੇ ਅੱਗ-ਪਿੱਛਾ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦੇ, ਆਪਣਿਆਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕੋਈ ਪਰਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੰਦੇ। ਜਦੋਂ ਉਮਾ ਭਾਰਤੀ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਤੋਂ ਉਠਣ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਹੋਈ ਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਵੱਖਰੀ ਪਾਰਟੀ ਬਣਾ ਲਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਚੋਣਾਂ ਮੌਕੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅਣਖ ਲਈ ਲੜਾਈ ਲੜ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਾਰਨ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਉਹ ਬੰਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਮਰਹੂਮ ਲੀਡਰ ਪ੍ਰਮੋਦ ਮਹਾਜਨ ਦੀ ਚੱਪਲ ਚੁੱਕ ਕੇ ਦੂਸਰੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਣ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਉਮਾ ਭਾਰਤੀ ਨੂੰ ਭੈਣ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਮਾ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਭਰਾ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਹੋ ਹਾਲ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਸਮੇਂ ਜਿਸ ਲੀਡਰ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਹੱਥ ਲਾ ਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵਿਰਾਸਤ ਸਾਂਭੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਏਨਾ ਜ਼ਲੀਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਪੋਤਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੱਥ ਵਿਚ ਫੇਲਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਕੌਲੂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਵਰਗੇ ਚੇਲੇ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨਾਲ ਆਵਾ ਲਾ ਤੁਰਿਆ ਹੈ ਤੇ ਦਸੰਬਰ ਵਿਚ ਉਥੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਜਣੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਭਿੜਨਗੇ।

ਅਸੀਂ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਉਸ ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੱਲ ਛੱਡ ਕੇ ਫਿਰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹਾਲੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲੀ। ਉਦੋਂ ਉਹ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਹਰਿਆਣੇ ਦੀ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣ ਆ ਗਈ। ਚੋਧਰੀ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਚੌਟਾਲਾ ਨਾਲ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਛੱਡ-ਛੁਡਾਈ ਵਿਚ ਮੋਦੀ ਕੁਝ ਕਸੂਤਾ ਬੋਲਿਆ ਤਾਂ ਚੌਟਾਲੇ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਫੋਨ ਕਰ ਕੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜੇ ਗੱਲ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਖੜੇ ਪੈਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਕੀਤਾ ਤੇ ਫਿਰ ਸੀਟਾਂ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹ ਸਕੇ ਸਨ। ਉਹ ਦਿਨ ਮੋਦੀ ਲਈ ਮਾੜੇ ਸਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਆਰ ਐਸ ਐਸ ਵਿਚਲੇ ਉਸ ਦੇ ਸ਼ਰੀਕ ਨਹੀਂ ਸਨ ਵਤਨ ਦਿੰਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣ ਕੇ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਵੱਟੇ-ਵੱਟ ਪਾਇਆ ਕਿ ਅੱਜ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ ਦਿੱਤੇ।

ਹੁਣ ਉਸ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਦਸੰਬਰ ਵਿਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਫਿਰ ਹੋਣੀਆਂ ਹਨ, ਉਸੇ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਰ ਐਸ ਐਸ ਵਾਲੇ ‘ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੀ ਲੈਬਾਰਟਰੀ’ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਗੋਧਰਾ ਵਿਚ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਦਾ ਡੱਬਾ ਸਾੜੇ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਕਈ ਦਿਨ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਕਤਲੇਆਮ ਨੂੰ ਆਰ ਐਸ ਐਸ ਦੇ ‘ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੀ ਲੈਬਾਰਟਰੀ’ ਵਾਲੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਸੋਚੀਏ ਤਾਂ ਇਨਸਾਨੀ ਖੂਨ ਨਾਲ ਇਸ ਲੈਬਾਰਟਰੀ ਵਿਚ ਟੈਸਟ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲਾ ‘ਹੈਡ ਟੈਕਨੀਸ਼ੀਅਨ’ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹੋ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਵੀ ਉਹ ਜਿੱਤ ਕੇ ਵਿਖਾਵੇਗਾ। ਪਿਛਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਉਸ ਖੂਨ-ਖਰਾਬੇ ਦੇ ਪ੍ਰਫਾਵੇਂ ਹਨ

ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਇਸ ਵਾਰ ਉਹ ਮਾਹੌਲ ਬਹੁਤਾ ਨਾ ਸਹੀ, ਕਾਫੀ ਸਾਰਾ ਪਿੱਛੇ ਛੁੱਟ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਤੇ ਹਾਲਾਤ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਲਈ ਏਨੇ ਸੁਖਾਵੇਂ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੇ, ਜਿੰਨੇ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਹਿੱਕ ਉਤੇ ਹੱਥ ਮਾਰ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਕਾਲੀ ਜਿਵੇਂ ਹਰ ਗੱਲ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ‘ਦਿੱਲੀ ਦਰਬਾਰ’ ਨਾਲ ਜੰਗ ਦਾ ਲਲਕਾਰਾ ਮਾਰਦੇ ਹਨ, ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਾਂਗਰਸ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ,

ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਸੀ ਬੀ ਆਈ ਲੜਾਈ ਲੜ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚੋਂ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤਵਾ ਸੀ ਬੀ ਆਈ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਵਜਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਹਕੀਕਤਾਂ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਜਾਣੀਆਂ।

ਹਕੀਕਤਾਂ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਸਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਬੇਰਹਿਮ ਨਮੂਨਾ ਉਸ ਦੀ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਮਾਇਆ ਕੋਡਨਾਨੀ ਨੂੰ 28 ਸਾਲ ਦੀ ਸਖਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ। ‘ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਦੰਗੇ’ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਇੱਕ-ਤਰਫਾ ਕਤਲੇਆਮ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਖੂਨੀ ਸਾਕਾ ਨਰੋਦਾ ਪਾਟੀਆ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਇਸ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਕੋਲ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਇੱਕ ਦੋ ਸਾਲ ਦਾ ਬੱਚਾ ਉਥੇ ਕਤਲ ਕਰਵਾਇਆ, ਇੱਕ ਵੀਹ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਬੱਚਾ ਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਇੱਕ ਔਰਤ ਦਾ ਪੇਟ ਪਾਤ ਕੇ ਬੱਚਾ ਗਰਭ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਮਾਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਜਿਵੇਂ ਜੈਕਾਰੇ ਛੱਡੇ ਗਏ, ਉਹ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਉਦੋਂ ‘ਕਬਿਤ’ ਦੇ ਅੰਗੇ ਲਿਖਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਦੋਸ਼ ਸਨ, ਹੁਣ ਉਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਇੱਕ ਗੁਨਾਹ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸ ਰੰਗ ਵਿਚ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਤਾਰਬੰਦੀ ਉਤੇ ਕੀ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ।

ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਾਮਲਾ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ

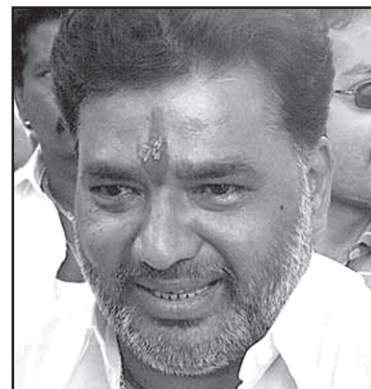
ਵਿਰੁਧ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਕੋਲ ਨੰਬਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਬੰਦੇ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਚੰਗਾ ਕਿਹਾ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਮੰਦਾ, ਪਰ ਆਮ ਰਾਏ ਇਹੋ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਾ ਝੂਠਾ ਹੀ ਬਣਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੜਿੱਕਾ ਪਾਇਆ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਬਚਾਅ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਮਿਲ ਗਈ। ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਸੀ ਬੀ ਆਈ ਨੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਰੱਦ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਕਾਰਨ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਬੰਦਾ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਭੰਨ-ਭੇੜ ਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣ ਜਾਂ ਪਤਿਆਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਸੀ ਬੀ ਆਈ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਮੰਨੀ ਨਹੀਂ ਗਈ। ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦਾ ਏਦਾਂ ਦਾ ਬਿਆਨ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਸੀ ਬੀ ਆਈ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਹ ਗੁਨਾਹਗਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਗਲੀ ਗੱਲ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਰੋਲੇ ਵਿਚ ਰੋਲ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੀ ਬੀ ਆਈ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਰੱਦ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਤਾਂ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਧੌਸ ਵਾਲੇ ਗੁਜਰਾਤ ਤੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਬਾਹਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ, ਇਹ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਕਈ ਥਾਈਂ ਖੂਨ-ਖਰਾਬੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਬਣ ਜਾਣ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਵਾਪਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਚੋਰ ਦੀ ਚੋਰੀ ਨੰਗੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਸੂਚਨਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵਰਤ ਰਹੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਉਤੇ ਹਮਲੇ ਕਰਵਾਉਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਮਲੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਥੇ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ ਮਾਫੀਆ ਗੈਂਗ ਵੀ ਹਨ, ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਟਾਕ ਐਕਸਚੇਂਜ ਵੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਬੱਜਟ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੈਸੇ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਇੱਕੋ ਦਿਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਇਹ ਹਮਲੇ ਸਮਝ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਕਮਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੂਸਰਾ ਨੰਬਰ ਕਿਸੇ ਯੂ ਪੀ ਜਾਂ ਬਿਹਾਰ ਵਰਗੇ ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ ਕਾਰਨ ਬਦਨਾਮ ਰਾਜ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਗੁਜਰਾਤ ਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਮਨ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਇਹ ਹਮਲੇ ਕੌਣ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਵੀ ਇਸ ਹਫ਼ਤੇ ਫਿਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਹਮਲਾਵਰ ਦੀ ਪੈਤ ਫਿਰ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵੱਲ ਗਈ ਹੈ।

ਸਾਲ 2010 ਵਿਚ ਉਥੇ ਸੂਚਨਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਕਾਰਕੁਨ ਅਮਿਤ ਜੇਠਵਾ ਦਾ ਕਤਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰ ਦੀਨੂ ਸੇਲੰਕੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਖਾਣੇ ਵਿਚ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਖੁਦਾਈ ਬਾਰੇ ਕਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਹ ਇੱਕ ਕੇਸ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਿਆ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਹਾਤੇ ਅੱਗੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਬਚ ਕੇ ਨਿਕਲ ਗਏ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਦੇ ਕੁਤਤੇ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੱਥੋਪਾਈ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਉਤੇ ਕੱਪੜੇ ਧੋਣ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਦਾ ਬਿੱਲਾ ਵੇਖ ਕੇ ਭਾਤੇ ਦੇ ਕਾਤਲ ਲੱਭ ਗਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਬੂਲ ਲਿਆ ਕਿ ਕਤਲ ਭਾਜਪਾ ਐਮ ਪੀ ਦੀਨੂ ਸੇਲੰਕੀ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਸ਼ਿਵ ਸੇਲੰਕੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਉਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ਼ਿਵ ਸੇਲੰਕੀ ਨੇ ਕਤਲ ਆਪ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਵਾਉਣਾ, ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚਾਚੇ ਦੇ ਕਹਿਣ ਉਤੇ ਕਰਵਾਇਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਮਿਤ ਜੇਠਵਾ ਨੂੰ ਇਹ ਧਮਕੀ ਭਾਜਪਾ ਐਮ ਪੀ ਦੀਨੂ ਸੇਲੰਕੀ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਦੇ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਪਰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਤੁਰਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਇਹ ਕੇਸ ਵੀ ਉਸ ਰਾਜ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਰ

ਟੁੰਬ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਮੀਡੀਏ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਬਾਕੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਤੇਜ਼ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦਾ ਧੁਆਂਖਿਆ ਚਿਹਰਾ ਲੁਕਾਉਣਾ ਔਖਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਖਬਾਰ ‘ਗੁਜਰਾਤ ਸਮਾਚਾਰ’ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਦਾ ਇੱਕ ਪਰਚਾ ‘ਗੁਜਰਾਤ ਸੱਤਿਆ ਸਮਾਚਾਰ’ ਆਪਣੇ ਪਬਲਿਕ ਰਿਲੇਸ਼ਨ ਵਿਭਾਗ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ ‘ਗੁਜਰਾਤ ਸਮਾਚਾਰ’ ਦੇ ਪਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਚੋਰੀ ਰੱਖਵਾ ਕੇ ਘਰੋ-ਘਰੀ ਭਿਜਵਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਉਸ ਦੇ ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਮਾਹਰ ਹੋਣ ਦੀ ਭੱਦੀ ਮਿਸਾਲ ਸੀ। ਇੰਜ ਹੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਦੀ ਡੂੰਡੀ ਪਿੱਟਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਥਾਂ ਉਸ ਦਾ ਇਹੋ ਤਵਾ ਵੱਜਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਵੀ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਘੱਟ ਹੈ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਅੰਨਾ ਹਜ਼ਾਰੇ ਵੀ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ

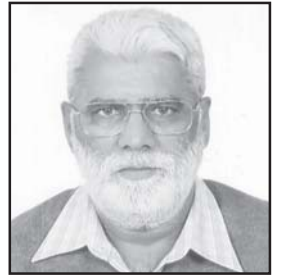

ਪ੍ਰਸ਼ੋਤਮ ਸੇਲੰਕੀ

ਧਰਨੇ ਸਮੇਂ ਇਹੋ ਕਹਿ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਮੁੜ ਕੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਗੁਜਰਾਤ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਥੇ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਲੋਕਪਾਲ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਕਾਇਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਅਹੁਦਾ ਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਜੱਜ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਨਹੀਂ, ਨੰਗਾ-ਚਿੱਟਾ ਧੋਖਾ ਦੇਣਾ ਸੀ।

ਹੁਣ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਪ੍ਰਸ਼ੋਤਮ ਸੇਲੰਕੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਹੋਰ ਵੀ ਔਖਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਚਾਰ ਸੌ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੋਈ, ਪਰ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਾਂਚ ਲਈ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤੀ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਤਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦੇ ਕੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮੁੱਕਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਪਲ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜ ਦੇ ਗਵਰਨਰ

ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿਤਾ

ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ
ਫੋਨ: 91-98140-68455

ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਸੂਚਨਾ ਪਹੁੰਚੀ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਲੈ ਰਹੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਰਾਜ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੇ ਉਹ ਇਸ ਦਾ ਆਪ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇ। ਗਵਰਨਰ ਨੇ ਕਾਗਜ਼ ਵੇਖੇ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਹਿਮਤੀ ਫਿਰ ਵੀ ਨਾ ਮਿਲੀ, ਸਗੋਂ ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ੋਤਮ ਸੇਲੰਕੀ ਇਸ ਜਾਂਚ ਦਾ ਰਾਹ ਰੋਕਣ ਦੇ ਯਤਨ ਵਿਚ ਫਿਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਝੋਲੀ ਖੋਰ ਨਹੀਂ ਪਈ ਤੇ ਜਾਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮ ਉਤੇ ਮੋਹਰ ਲੱਗ ਗਈ। ਇਹ ਉਸ ਰਾਜ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤੱਕ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ਘੋਟਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕੇਸ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਇੱਕ ਮੰਤਰੀ ਉਤੇ 400 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲੱਗਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਜਾਂਚ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ, ਪਰ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤੀ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇੱਕ ਮੰਤਰੀ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਰਣੀਕੇ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਜਿਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਗੱਦੀ ਛੱਡਣੀ ਪਈ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਸਾਰੀ ਰਕਮ ਦੇ ਕਰੋੜ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਵਧ ਕੇ ਚਾਰ ਕਰੋੜ ਬਣੇ ਜਾਂ ਚਾਲੀ ਕਰੋੜ, ਪਰ ਚਾਰ ਸੌ ਕਰੋੜ ਨਹੀਂ ਬਣਨੀ। ਜਦੋਂ 400 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਸਕੈਂਡਲ ਸਾਫ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਜਾਂਚ ਦਾ ਰਾਹ ਕਿਉਂ ਰੋਕਿਆ? ਇਹ ਲੱਖ ਟਕੇ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਤੇ ਜਵਾਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 400 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਉਸ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ‘ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੀ ਲੈਬਾਰਟਰੀ’ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁੰਬਈ ਤੋਂ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕੰਮ ਦਾ ‘ਤਜਰਬਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ’ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਦੰਗਿਆਂ ਬਾਰੇ ਜਿਹੜਾ ਸ਼੍ਰੀਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਜਾਂਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ੋਤਮ ਸੇਲੰਕੀ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਸੀ, ਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ‘ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੀ ਲੈਬਾਰਟਰੀ’ ਦੇ ਤਕਨੀਸ਼ੀਅਨਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਦਾ ਕਦਮ ਪੁੱਟ ਕਿਵੇਂ ਸਕਦਾ ਹੈ?

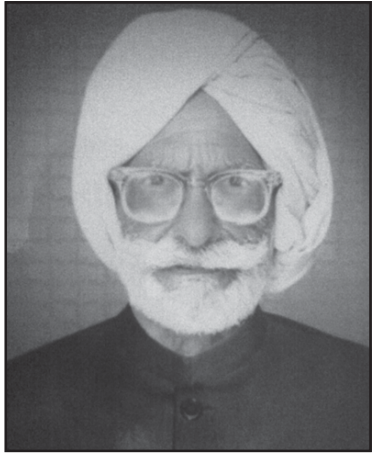
ਇਹ ਹੈ ਉਹ ਸਥਿਤੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਸੰਬਰ ਵਿਚ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਵਿਚ ਅਗਵਾਈ ਦਾ ਹੱਕ ਕਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ? ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ, ਆਖਰ ਵੱਸਣਾ ਤੇ ਭੁਗਤਣਾ ਵੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਹੈ।

ਮੰਗਲ ਗ੍ਰਹਿ ‘ਤੇ ਮਿਲੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਸਬੂਤ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਨਾਸਾ ਕਿਓਰੋਸਿਟੀ ਰੋਵਰ ਨੇ ਮੰਗਲ ਗ੍ਰਹਿ ਉਪਰ ਕਦੇ ਤੇਜ਼ ਵਹਾਅ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਧਾਰਾ ਦਾ ਸਬੂਤ ਖੋਜਿਆ ਹੈ। ਰੋਵਰ ਨੇ ਗ੍ਰਹਿ ਦੀ ਸਤਹਿ ਉਪਰ ਬਜਰੀ ਵੀ ਖੋਜੀ ਹੈ ਜੋ ਕਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਧਾਰਾ ਨਾਲ ਵਹਿ ਕੇ ਆਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਨਾਸਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗ੍ਰਹਿ ਉਪਰ ਕਦੇ ਪਾਣੀ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਲੱਭਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਚਟਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵਿਚ ਬਜਰੀ ਦਿਖਦੀ ਹੈ। ਬਰਕਲੇ ਸਥਿਤ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੇ ਸਹਿ-ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਵਿਲੀਅਮ ਡਾਇਰਿਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਥੇ ਮਿਲੀ ਬਜਰੀ ਦੇ ਅਕਾਰ ਤੋਂ ਇਹ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਣੀ ਦਾ ਵਹਾਅ ਤਿੰਨ ਫੁੱਟ ਪ੍ਰਤੀ ਸੈਕਿੰਡ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਗਿੱਟੇ ਤੋਂ ਲੱਕ ਤੱਕ ਰਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੈ ਕਿ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੰਗਲ ‘ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਵਹਾਅ ਨਾਲ ਬਜਰੀ ਇਕ ਥਾਂ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਸਥਾਨ ‘ਤੇ ਪੁੱਜੀ। ਨਾਸਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਟਾਨਾਂ ਦਾ ਅਕਾਰ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੀ ਗਤੀ ਤੇ ਡੂੰਘਾਈ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਰੋਵਰ ਵੱਲੋਂ ਭੋਜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਪੱਥਰ ਚਟਾਨਾਂ ਦੀ ਸਤਹਿ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਤਸਵੀਰ ਗੋਲ ਨਾਮਕ ਖੰਡੇ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਭਾਗ ਵਿਚ ਸ਼ਾਰਪ ਨਾਮੀ ਪਹਾੜ ਦੇ ਆਧਾਰ ਵਿਚਾਲੇ ਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਇਕ ਵਿਗਿਆਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਹਿ ਤੋਂ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਚਟਾਨੀ ਅੰਸ਼ ਅਜਿਹਾ ਦਿਖਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਫੁਟਪਾਥ ਦੀ ਇਕ ਪੱਟੀ ਉਪਰ ਹਥੋੜਾ ਮਾਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਰੋਵਰ ਮੰਗਲ ਦੀ ਸਤਹਿ ਉਪਰ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਲਈ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਉਥੇ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕਦੇ ਮੰਗਲ ਗ੍ਰਹਿ ‘ਤੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹਾਲਾਤ ਸਨ।

ਇਸ ਨੂੰ ਇਤਫਾਕ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਲਰਜ਼ਦੀ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਰਉਂ ਵਰਗੀ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਕਮਾਲ ਵੀ। ਇਸ ਅਦਭੁੱਤ ਰਉਂ ਦੇ ਇੱਧਰ-ਉਧਰ ਜਾਣ ਵਿਚ ਨਾ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲਾਂ ਦੀਆਂ ਦੂਰੀਆਂ ਅੜਿੱਕਾ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੌਮੀ-ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸਰਹੱਦਾਂ ਕੋਈ ਰੋਕ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਕਰਾਮਾਤ ਵਰਗਾ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵਾਪਰਦਾ

ਪਿੰਡ ਜਾਨੀਵਾਲ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਰਹੂਮ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ

ਹੈ, ਉਹੀ ਇਸ ਅਲੌਕਿਕ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ-ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਹੈਰਾਨ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਮਾਮਲੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਤੋਂ ਚਿਣਗ ਫੁੱਟ ਪਈ। ਜਿਥੇ ਮੈਂ ਕੰਮ 'ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਉਸ ਦਫ਼ਤਰ ਵਾਲੇ ਲੱਕੜੀ ਦਾ ਨਵਾਂ ਬੈਠ ਬਣਵਾ ਕੇ ਲਿਆਏ। ਮੇਰੇ ਜਾਂਦੇ ਨੂੰ ਉਹ ਥਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ-ਮਿਣਤੀ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੈਟ ਕਰਨ ਦੀ ਜੁਗਤਿ ਬਣਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਡਰੋ ਇਸ ਬੈਠ ਉਪਰ ਕੁਝ ਕਿਤਾਬਾਂ, ਰਜਿਸਟਰ ਅਤੇ ਦੋ ਗੁਲਦਸਤੋਂ ਰੱਖਣੇ ਸਨ। ਕੋਫੀ-ਕਲਰ ਵਾਲੇ ਇਸ ਲਿਸ਼ਕਵੇਂ ਬੈਠ ਦੀ ਬਣਾਵਟ ਕੁਝ ਅਜਿਹੀ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਢੋਲ ਬਣੀ ਹੋਈ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਗਵੇਲਾ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠਾ ਹੋਵੇ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਇਸ ਸੰਦਰ ਬੈਠ ਵੱਲ ਜੀਅ ਭਰ ਕੇ ਦੇਖਦਿਆਂ ਮੈਂ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਇਸ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਦੇਖੇ ਹੋਏ ਇਕ ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼ ਨਾਲ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਉਹ ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼ ਜਿਸ ਦੇ ਮੈਂ ਲਗਾਤਾਰ ਪੰਦਰਾਂ-ਸੋਲਾਂ ਵਰ੍ਹੇ 'ਸਾਲਾਨਾ ਦਰਸ਼ਨ' ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਰੰਗ-ਰੂਪ ਪੱਖੋਂ ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਇਤਨਾ ਲਿਸ਼ਕਵਾਂ ਜਾਂ ਫੈਸੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਬਣਤਰ ਅਤੇ ਆਕਾਰ ਪੱਖੋਂ ਉਹ ਵੀ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਈ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਮੇਰੇ ਜ਼ਿਹਨ 'ਚ ਆਏ ਦੋਸੀ ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਹਾਨਤਾ, ਇਸ ਅਮਰੀਕੀ ਬੈਠ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਸੀ। ਪਹਿਲਾ ਵੱਡਾ ਫਰਕ ਤਾਂ ਨਾਮਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਿੱਥੇ ਕੋਈ ਆਮ ਬੈਠ, ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਸ਼ਾਹਾਨਾ ਠਾਠ ਵਾਲਾ ਨਾਂ ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼।

ਹੁਣ ਜ਼ਰਾ ਇਸ ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼ ਦਾ ਥਹੁ ਪਤਾ ਵੀ ਦੱਸ ਦਿਆਂ। ਸਾਡੇ ਪਿੰਡੋਂ ਚਹੁ-ਪੰਜਾਂ ਮੀਲਾਂ ਦੀ ਵਿੱਥ 'ਤੇ ਲਹਿੰਦੇ ਪਾਸੇ ਦੀ ਗੁੱਠ ਵਿਚ ਜਾਨੀਵਾਲ ਨਾਂ ਦਾ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਪਿੰਡ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਸੰਨ 1977-78 ਵਿਚ ਉਸ ਪਿੰਡ ਦਾ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸਿੱਖ ਕਿਤੇ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ

ਤਬਸਰਾ ਇਕ ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼ ਦਾ

ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਰੋਲਿਆਂ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਹਰ ਸਾਲ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਦਾ ਭੋਗ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ-ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਦੋ ਕੁ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਘਰ ਸਾਲਾਨਾ ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੁਝ ਸਾਲ ਹੋਏ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ ਹਨ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ 'ਯਕੀਨ ਵਾਲਾ' ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਿਹਾ। ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਭਾਈਆਂ ਤੋਂ ਪਾਠ ਤਾਂ ਹਰ ਸਾਲ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਭਾਈ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਿਆ।

ਉਦੋਂ ਕੁ ਮੇਰੀ ਸੰਬਿਆ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੈਂ ਹਾਲੇ ਸੰਪੂਰਨ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ। ਸੋ, ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਐਤਕੀ ਜਾਨੀਵਾਲ ਜਾ ਕੇ ਤੂੰ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਨਾਲੇ ਤੇਰਾ ਪਾਠ ਸਰਲ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਤੇ ਨਾਲੇ ਤੇਰਾ ਝਾਕਾ ਖੁੱਲ੍ਹੇਗਾ। ਮਿੱਥੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਮੁਤਾਬਕ ਮੈਂ ਜਾਨੀਵਾਲ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਹੁਣਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਪਹੁੰਚਾ।

ਜਦ ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਟੱਬਰ ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਕਰਨ ਰੁੱਝਾ ਹੋਇਆ

ਸਮਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪੁਰਬ 'ਤੇ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਪਹਿਲੇ ਪਾਠ ਦੌਰਾਨ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਉਚਾਰਨ ਦਾ ਮੇਰਾ ਲਹਿਜਾ ਤੇ ਰਹਿਤ-ਬਹਿਤ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਨੀ ਪਸੰਦ ਆਈ ਕਿ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਸੰਨ 1995-96 ਤੱਕ, ਹਰ ਸਾਲ ਬਿਲਾਨਾਗਾ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਹਾਂ, ਇਕ ਨਾਗਾ ਸਤੰਬਰ 1988 'ਚ ਉਦੋਂ ਪਿਆ ਜਦੋਂ ਭਾਰੀ ਹੜ੍ਹ ਆਏ ਸਨ।

ਕੱਚੇ ਕੋਠਿਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕਿੰਨੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਸੁਣੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਕਿਵੇਂ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਰਹਿਰਾਸ ਦੇ ਪਾਠ ਉਪਰੰਤ ਘੜਿਆਲ ਵਜਾ ਕੇ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸੰਗਤ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਚਾਹ ਛਕਾਉਣ ਬਾਅਦ ਗਈ ਰਾਤ ਤੱਕ ਕਿਵੇਂ ਉਹ ਮੈਥੋਂ ਕਥਾ-ਵਿਚਾਰ ਸੁਣਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਕਿਵੇਂ ਉਹ ਸਾਰਾ ਟੱਬਰ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਘੰਟਿਆਂ ਬੱਧੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਚੌਰ ਝੁਲਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਭੋਗ ਉਪਰੰਤ ਚਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਜੀਅ ਹੱਥੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਅਣ-ਵਿਆਹਿਆ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ 'ਬਾਬਾ ਜੀ-ਬਾਬਾ ਜੀ' ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਕਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਸੁੱਕਦਾ ਹੁੰਦਾ

ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਦੇ ਟੱਬਰ ਦੇ ਜੀਅ

ਸੀ। ਪੁਰਾਣੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਵਾਂਗ ਹੱਥ 'ਚ ਖੁੰਡਾ ਫੜ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਸਾਰੇ ਨਿਆਣਿਆਂ-ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੇਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, "ਉਏ ਫਲਾਣਿਆ, ਤੇਰਾ ਸਿਰ ਨੰਗਾ ਹੋ ਗਿਆ...ਸਾਫਾ ਸੁਆਰ ਕੇ ਬੰਨ੍ਹ...ਕੁਤੇ ਗਿੱਲਾ ਤੋਲੀਆ ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼ ਦੇ ਪਾਵਿਆਂ ਉਪਰ ਫੇਰ...ਅਹਿ ਕਾਲਾ ਜਿਹਾ ਦਾਗ ਰਹਿ ਗਿਆ...ਇਹਨੂੰ ਸੋਢਾ ਪਾ ਕੇ ਰਗੜੋ...ਤੂੰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬਾਲਟੀ ਹੋਰ ਲਿਆ ਬਈ..." ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੜਕ ਕੇ ਪੈ ਜਾਂਦਾ, "ਉਏ ਭੱਜਿਆ, ਪਰ੍ਹੇ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਕਰ ਕੇ ਛਿੱਕ! ਉਪਰ ਈ 'ਛਤੀਹ ਛਤੀਹ' ਕਰੀ ਜਾਨੈਂ!!"

ਧੁੱਪੇ ਸੁਕਾ ਕੇ ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼ ਅੰਦਰ ਡਾਹਿਆ ਗਿਆ। ਅਣਲੱਗ ਬਿਸਤਰਾ ਵਿਛਾ ਕੇ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਅਖੀਰ 'ਚ ਆਉਂਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜੋਤੀ-ਜੋਤਿ

ਸੀ?...ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਜੋ ਮੈਂ ਰਤਾ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖਾਂ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਮਾਡਰਨ ਸਿੱਖਾਂ' ਨੂੰ ਸੰਗ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਵੇਗੀ ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਤੇ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਦੇ ਭੇਰੇ ਵਿਚ 'ਕੋਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ ਵਿਚ ਅਣਜਾਣੇ ਪਾਠੀਆਂ ਕੋਲੋਂ 'ਚੁਪ-ਗੜ੍ਹਪੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ' ਕਰਵਾ ਕੇ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਵੱਡੇ 'ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸਿੱਖ' ਜਾਂ 'ਗੁਰਬਾਣੀ ਪ੍ਰੇਮੀ' ਸਮਝਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

ਉਂਜ ਵੀ ਹਥਲੇ ਲੇਖ ਦਾ ਇਹ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ। ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਾਨੀਵਾਲ ਪਿੰਡ ਦੇ ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼ ਬਾਰੇ ਤਬਸਰਾ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਗੁਰਪੁਰਬ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਭੋਗ ਪੈਣ ਉਪਰੰਤ ਜਿਉਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਪਹੁੰਚਾਈ ਜਾਂਦੀ, ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਦੇ-ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼ ਉਪਰ ਮੋਮਜਾਮਾ ਲਪੇਟ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਸੰਦੂਕ ਉਪਰ ਮੂਧਾ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਪੂਰੇ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਪਾਠ ਅਰੰਭ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਲਾਹਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਸਿਰਫ ਤੇ ਸਿਰਫ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਨਿੱਕੀ-ਨਿੱਕੀ ਗੱਲ ਪਿੱਛੇ ਵੀ ਅਸੂਲਪ੍ਰਸਤੀ 'ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਦੀ ਮੰਗ 'ਤੇ ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼ ਪਾਠ ਰੱਖਣ ਲਈ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੋਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼ ਆਮ ਮੰਜਿਆਂ ਵਾਂਗ ਆਪਣੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਡਾਹ ਦਿੱਤਾ। ਲੋਹਾ-ਲਾਖਾ ਹੋਇਆ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਨੂੰ ਤੱਤੀਆਂ-ਠੰਢੀਆਂ ਸੁਣਾ ਕੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼ ਘਰੇ ਚੁਕਵਾ ਲਿਆਇਆ। ਬੱਸ, ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼ ਸਤੰਬਰ ਵਿਚ ਹੀ ਸੰਦੂਕ ਉਪਰੋਂ ਉਤਰਦਾ।

ਹੁਣ ਸੁਣੋ ਇਸ ਸੁਲੱਖਣੇ ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼ ਬਾਰੇ ਇਤਫਾਕੀਆ ਮੌਕਾ-ਮੇਲ ਦੀਆਂ ਦੋ ਦਿਲਚਸਪ ਅਤੇ ਹੈਰਾਨਕੁਨ ਗੱਲਾਂ। ਇਸੇ ਪਿੰਡ ਜਾਨੀਵਾਲ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸ. ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਜਰਮਨੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪੁੱਤ-ਪੋਤਰਿਆਂ ਵਾਲਾ ਇਹ ਨਿਹਾਇਤ ਸਰੀਰ ਸੱਜਣ ਲੰਮੇ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਮੇਰਾ ਭਰਾਵਾਂ ਵਰਗਾ ਦੋਸਤ ਹੈ। ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ

ਪਿੰਡ ਗਿਆਂ ਦੇ ਸਬੋਬੀ ਮੇਲੇ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਫੋਨ ਰਾਹੀਂ ਅਸੀਂ ਗਾਹੇ-ਬਗਾਹੇ ਲੰਮੀਆਂ ਗੱਲਾਂਬਾਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹੀ ਰਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਕੰਮ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਮੈਂ ਸਾਹਮਣੇ ਪਏ ਲਿਸ਼ਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਬੈਠ ਵੱਲ ਦੇਖ ਕੇ ਜਾਨੀਵਾਲ ਵਾਲੇ ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼ ਵਿਚ ਖੁੱਭਿਆ ਹੋਇਆ ਸਾਂ, ਉਸੇ ਵਕਤ ਮੈਨੂੰ ਜਰਮਨੀ ਤੋਂ ਵੀਰ ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਫੋਨ ਆ ਗਿਆ, "ਕੁਛ ਲਿਖ ਰਹੇ ਓ ਜਾਂ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਓ?" ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਂਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹੀ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ।

"ਨਾ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਤੇ ਨਾ ਕੁਝ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਡੁੱਬਾ ਬੈਠਾਂ।"

"ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼?" ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਪੁੱਛ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਜਦ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ 'ਪਵਿੱਤਰ ਵਸਤੂ' ਵਾਂਗ ਸਾਂਝੇ ਪਏ ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣਾਈ ਤਾਂ ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਇਕਦਮ ਚਹਿਕਦਿਆਂ ਬੋਲੇ, "ਓ ਹੋ-ਅ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ!...ਉਸ ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਤੁਸੀਂ ਮੈਥੋਂ ਸੁਣੋ...!!"

ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੰਨ 1947 ਦੇ ਲਾਗੇ-ਚਾਗੇ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਹੁਣਾਂ ਆਪਣੇ ਖੇਤਾਂ 'ਚੋਂ ਟਾਹਲੀ ਵੱਢੀ। ਟਾਹਲੀ ਨਿਕਲੀ ਕਾਲੀ ਸਾਹ! ਭੋਰਾ ਵੀ ਧੌਲ ਹੋ ਨਾ ਉਹਦੇ ਵਿਚ। ਗੱਡੇ ਉਪਰ ਲੱਦ ਕੇ ਕਿਤੇ ਦੂਰੋਂ ਉਹਦੇ ਫੱਟੇ ਚਿਰਵਾ ਕੇ ਲਿਆਏ। ਮੇਰੇ ਭਾਪੇ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਅਸੀਂ ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼ ਬਣਾਉਣਾ ਐ, ਸਿਰਫ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ। ਕੀਲ-ਕੁੰਡਾ ਵਧੀਆ ਲਾ ਕੇ ਜ਼ਰਾ ਨਿਹਚਾ ਨਾਲ ਬਣਾ ਦੇ..." ਲਉ ਜੀ, ਅਸੀਂ ਦੋਏ ਭਰਾ ਸੀਗੇ ਨਿਆਣੀ ਉਮਰ ਦੇ। ਟਾਹਲੀ ਪਈ ਲੋਹੇ ਵਰਗੀ, ਰੰਦਾ ਖਿੱਚ-ਖਿੱਚ ਸਾਡੀ ਬੱਸ ਹੋ ਜਾਣੀ। ਸਾਡੇ ਭਾਪਾ ਜੀ ਨੇ ਬੜੀ ਮਿਹਨਤ, ਲਗਨ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਉਹ ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼ ਬਣਾ ਕੇ ਚਾਚੇ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਹੁਣਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ।

ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼ ਦੀ ਹਿਸਟਰੀ ਸੁਣ ਕੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵੈਰਾਗ ਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ

ਲਿਖਤਮ

ਤਰਨੇਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ

ਫੋਨ: 408-915-1268

ਨਿਹੰਗ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਜੁੱਗੜੇ ਵਿਹਾ ਗਏ ਨੇ, ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼ ਨੂੰ ਜਿੰਦ-ਜਾਨ ਵਾਂਗ ਸਾਂਝ-ਸਾਂਝ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਵੀ ਜਾਨੀਵਾਲ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਗਿਆ ਹੋਇਆ। ਉਦਾਸੀ 'ਚ ਮੈਂ ਸੋਚਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕੈਸਾ ਅਜਬ ਤਮਾਸ਼ਾ ਹੈ। ਬੰਦੇ ਦੀ ਕਿਰਤ ਦੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਮੁਨਿਆਦ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਬੰਦੇ ਦੀ ਕੋਈ ਮੁਨਿਆਦ ਨਹੀਂ।

ਮਨੁੱਖੀ ਕਿਰਤ ਦੀ ਮੁਨਿਆਦ ਵੀ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਦਿਲ 'ਚ ਮੋੜਵਾਂ ਸਵਾਲ ਉਠਦਿਆਂ ਹੀ ਫੁਰਨਾ ਫੁਰਿਆ ਕਿ ਕਿਉਂ ਨਾ ਜਾਨੀਵਾਲ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਸ ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼ ਦੀ ਕੋਈ ਬਚਦੀ-ਖੁਚਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵੀ...?

ਜਾਨੀਵਾਲ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਿਆ। ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਦੀ ਛੋਟੀ ਨੂੰਹ ਜੋ ਖੁਦ ਹੁਣ ਇਕ ਨੂੰਹ ਅਤੇ ਇਕ ਜਵਾਈ ਦੀ ਸੱਸ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਝੱਟ ਬੋਲੀ, "ਭਾਅ ਜੀ, ਤੁਹਾਡੀ ਉਮਰ ਬੜੀ ਲੰਮੀ ਐ! ਹਾਲੇ ਕੱਲ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਜਦ ਅਸੀਂ ਭੋਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਰਹੇ ਸੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ...!"

ਬੈਠੇ ਨੂੰ ਈ ਧਰਵਾਸ ਜਿਹਾ ਆ ਗਿਆ।

ਰੇਡੀਓ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਸੁਣੋ

RADIO CHARDI KALA

ਹੁਣ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ
www.radiock.com 'ਤੇ

ਬੇਏਰੀਆ ਅਤੇ ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ
ਹਫਤੇ ਦੇ ਸੱਤੇ ਦਿਨ, 24 ਘੰਟੇ

Wifi Radio ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਚਲਦਾ ਹੈ

ਧਾਰਮਿਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ, ਤਾਜ਼ਾ ਖਬਰਾਂ, ਟਾਕ ਸ਼ੋਅ,
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ ਤੇ ਫਰੀਮਾਂਟ ਤੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਪ੍ਰਸਾਰਣ

> Preet Fabric, Fremont > Kash Fabrics, Hayward

> Sidhartha International, Fremont

> Shalimar, Union City > Mann Grocery Market, Yuba City

ਰੇਡੀਓ ਤੁਸੀਂ ਫੋਨ

832-551-5038

510-972-0442

'ਤੇ ਵੀ ਸੁਣ ਸਕਦੇ ਹੋ

Khalsa Radio

"Independent Voice"

www.khalsaradio.org

ਗੁਰਬਾਣੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 24/7/365

ਫੋਨ 'ਤੇ ਸੁਣੋ 702-489-0222

Info@khalsaradio.org

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਫੋਨ: 510-900-3600

Radio CK, PO Box 296, Fremont, CA 94537

ਸੁੱਖਾਂ ਲੱਧਾ ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼ ਜੋ ਰਾਮ
ਕਿਸ਼ਨ ਨੇ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਡਮੀ ਦੀ ਬੈਠਕ 'ਚ ਡਾ. ਲਸ਼ਕਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਦੋ ਕਿਤਾਬਾਂ ਰਿਲੀਜ਼

ਨਿਊ ਯਾਰਕ (ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੋਹਲ): ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕੈਡਮੀ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਦੀ ਇਥੇ ਸੈਫਰਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ, ਬੈਲਰੋਜ਼ ਵਿੱਚ ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਡਾ. ਲਸ਼ਕਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਦੋ ਕਿਤਾਬਾਂ 'ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਸ

ਪੁਸਤਕਾਂ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਰਸਮ ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬੀ ਨੇ ਅਦਾ ਕੀਤੀ। ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਨੇ ਡਾ. ਲਸ਼ਕਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਬਾਰੇ ਚੰਦ ਸ਼ਬਦ ਕਹੇ। ਡਾ. ਲਸ਼ਕਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ

ਰਚਨਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਲੇਖਕ

ਜਗ ਮਹਿ ਚਾਨਣ' ਅਤੇ 'ਆਯੁਰਵੈਦ-ਤੰਦਰੁਸਤ ਜੀਵਨ ਦਾ ਗਿਆਨ' ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ। ਬੋਸਟਨ ਤੋਂ ਆਏ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਆਧੁਨਿਕਤਾਵਾਦੀ ਕਵੀ ਅਰਫ਼ਾਨ ਮਲਿਕ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਵਜੋਂ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਸਨ।

ਇਹ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖਣ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਖਾਸ ਮਕਸਦ ਹੈ। ਆਯੁਰਵੈਦ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਤੰਦਰੁਸਤ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਾਡੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸਵੱਛ ਅਤੇ ਨਿਰੋਗ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਨਾਲ ਤਨ-ਮਨ ਦੀ ਸਹੀ ਸੰਭਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਮੁਮਤਾਜ਼ ਹੁਸੈਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀ

ਡਾ. ਲਸ਼ਕਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ

'ਗਲੇ 'ਚ ਗੰਢੂ-ਕੰਨ 'ਚ ਤੇਲ' ਪੜ੍ਹੀ। ਮੁਮਤਾਜ਼ ਹੁਸੈਨ ਦੀ ਇਹ ਛੋਟੀ ਹੁਨਰੀ ਕਹਾਣੀ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਵੰਡ, ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਬਣਨ ਅਤੇ ਵਰਲਡ ਟਰੇਡ ਸੈਂਟਰ 'ਤੇ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਦੌਰਾਨ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦੀ ਤਤਪ ਦੇ ਦੁਖਾਂਤ ਨੂੰ ਭਰਪੂਰ ਸ਼ਿੱਦਤ ਨਾਲ ਸਮੋਈ ਬੈਠੀ ਸੀ।

ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਅਰਫ਼ਾਨ ਮਲਿਕ, ਪਰਮਜੀਤ ਸਾਗਰ, ਤੇਜਿੰਦਰ ਨੰਗਲ, ਜੀਤ ਚੰਦਨ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੋਹਲ,

ਦਲਜੀਤ ਮੋਖਾ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਜਿੰਦ, ਡਾ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ, ਅਬਦੁਲ ਮਜੀਦ, ਡਾ. ਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਸੇਠੀ, ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬੀ, ਉੱਕਾਰ ਸਿੰਘ ਡੁਮੇਲੀ, ਇੰਦਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਵਿ ਰਚਨਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ। ਬੀਬੀ ਮਨੋਹਰ ਸਿੰਘ ਮਾਰਕੋ ਨੇ ਮਾਰਕੋ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਫੁੱਲ ਕਿੱਕਰਾਂ ਦੇ' ਦੀ ਕਾਵਿਕ ਭੂਮਿਕਾ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ। ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੀਪ ਮੰਗਲੀ ਦਾ ਮਾਂ ਬਾਬਤ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਗੀਤ ਸਰੋਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਗਾਇਕ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਿਵੇਕਲੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਹਰਬਖਸ਼ ਟਾਹਲੀ ਦੇ ਦੋ ਗੀਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਉੱਕਾਰ ਸਿੰਘ ਡੁਮੇਲੀ ਨੇ ਨਿਭਾਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਧੰਨ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਜਮੇਰ ਕੌਰ, ਬਲਦੇਵ ਕੌਰ, ਰੇਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਡੁਮੇਲੀ, ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੋਹਲ, ਰਾਜ ਮੋਖਾ, ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ ਜਿੰਦ, ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹੋਰ ਸਰੋਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਨਾਮੀ ਇਮਾਰਤਸਾਜ਼ੀ ਫਰਮ ਪੀ ਕੇ ਆਰਕੀਟੈਕਚਰ ਨੇ 11ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਮਨਾਈ

ਨਿਊ ਯਾਰਕ (ਹਰਲੀਨ ਕੌਰ): ਇਕ ਭਾਰਤੀ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਵਾਲੀ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਫਰਮ ਪੀ ਕੇ ਆਰਕੀਟੈਕਚਰ ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦੇ 12ਵੇਂ ਵਰ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਅਮੈਰਿਕਨ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਆਰਕੀਟੈਕਚਰ (ਏ ਆਈ ਏ), ਨਿਊ ਜਰਸੀ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ

ਸੂਰਜੀ ਬਿਜਲੀ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਬਿਜਲੀ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਉੱਤੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਿਆਂ ਪੀ ਕੇ ਆਰਕੀਟੈਕਚਰ ਦੇ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਇਮਾਰਤਸਾਜ਼ ਸ਼੍ਰੀ ਪਰੀਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਕੀਤਾ ਕੁਝ

ਸਾਸ਼ਤਰ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਚੀਨੀ ਡਿਜ਼ਾਈਨਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਫੁੰਗ ਸੂਈ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਇਮਾਰਤਸਾਜ਼ੀ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਧਰਤੀ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਆਕਰਸ਼ਣ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੋਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਘਰ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ੀ, ਅਮਨ-ਅਮਾਨ, ਭਾਈਚਾਰਾ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪੀ ਕੇ ਆਰਕੀਟੈਕਚਰ 2001 ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਪਰੀਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਵਲੋਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕਲਾਰਕ ਤੇ ਕੋਲੋਨੀਆ ਵਿੱਚ ਦਫਤਰ ਹਨ। ਇਹ ਫਰਮ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸੈਕਟਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਬਿਲਡਿੰਗ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ, ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ, ਸਥਾਨਕ ਸ਼ਹਿਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਾਂ ਅਤੇ ਨਾਮੀ ਆਰਕੀਟੈਕਟ ਫਰਮਾਂ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਲੋਂ ਮੈਡੀਕਲ ਇਮਾਰਤਾਂ, ਚਿਟੋਲ ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ (ਸੰਘਵੀ ਪਲਾਜ਼ਾ, ਮਿਲੀਨੇਅਰ), ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਅਤੇ ਫਿਟਨੈਸ ਸੈਂਟਰਾਂ ਦੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਨੇਪਾਲ 'ਚ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ

ਕਾਠਮੰਡੂ: ਨੇਪਾਲ ਵਿੱਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋਏ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਧੜੇ ਨੇ 10 ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦਿਖਾਉਣ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਨੰਬਰ ਪਲੇਟਾਂ ਵਾਲੇ ਵਾਹਨਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਪਾਬੰਦੀ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨਾ ਮਹਿੰਗਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਆਫ ਨੇਪਾਲ-ਮਾਓਵਾਦੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਇਹ ਕਦਮ ਕੌਮੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਮਸਲਿੰਗ ਐਥਨਿਕ ਸਟੇਟ ਕਮੇਟੀ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ 10 ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਈ ਹੈ।

ਪਰੀਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਆਪਣੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਇਕ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਨਾਲ

ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੌਰਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਕਰਸ਼ਣ ਦਾ ਬਾਇਸ ਬਣੇ। ਇਸ ਫਰਮ ਦੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਏ ਆਈ ਏ ਵਲੋਂ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ।

ਨੁਮਾਇਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਪੀ ਕੇ ਆਰਕੀਟੈਕਚਰ ਵਲੋਂ 'ਲਿਸਿਸਕੀ ਵੈਟਰਨਜ਼ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟਸ' ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਦਿਖਾਏ ਗਏ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਾਫੀ ਚਰਚਾ ਵਿੱਚ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਅਮਰੀਕਾ ਵਲੋਂ ਲੜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਜੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਲੜੇ ਸਾਬਕਾ ਫੌਜੀਆਂ ਦੇ ਕਮਾਂਡਰ ਜਾਰਜ ਲਿਸਿਸਕੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹਨ। ਇਹ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਬਾਰੇ ਆਫ ਕਾਰਟਰੇਟ ਨਾਂ ਦੀ ਫਰਮ ਵਲੋਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਪੱਖੀ ਇਮਾਰਤਾਂ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਾਹਿਰ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਸਮਗਰੀ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਛੱਤਾਂ ਉੱਤੇ ਪੈਨਲ ਲਾ ਕੇ

ਕੰਮ ਇਸ ਸਾਲ ਦੀ ਏ ਆਈ ਏ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਿਆ। ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇੰਨੇ ਸਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕੁਝ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਨਿਊ ਜਰਸੀ ਵਿੱਚ ਬਿਹਤਰੀਨ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਕਿ ਅਗਲੇ ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਆਪਣੀ ਫਰਮ ਨੂੰ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਰੱਖਣ ਬਾਰੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚਦੇ ਹਨ, ਪਰੀਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦਾ ਰਾਜ ਆਪਣੇ ਗਾਹਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਅਤੇ ਬਜਟ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਤੇ ਵਧੀਆ ਅਤੇ ਮਨਮੋਹਕ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਕੁਦਰਤ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੀ ਯੋਜਨਾ ਭਾਰਤੀ ਵਾਸਤੂ

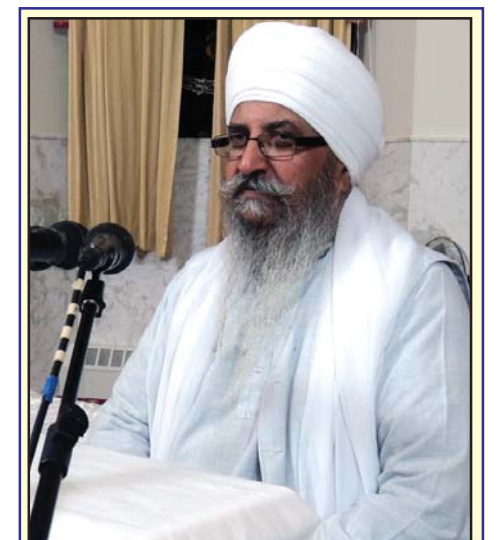
ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਦੇ ਹਿਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ: ਜਨਾਬ ਭੱਟੀ

ਨਿਊ ਯਾਰਕ (ਬਿਊਰੋ): ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਦੇ ਹਿਤਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਡਾ. ਪਾਲ ਭੱਟੀ ਨੇ ਇਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਾਬਾ ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਲੁਬਾਣਾ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਪ੍ਰਗਟਾਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਗਏ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਪੂਰੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਜੇ ਕੋਈ ਕਸਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਇਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਦੌਰੇ 'ਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਾਬਾ ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਲੁਬਾਣਾ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਣ ਲਈ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜਨਾਬ ਭੱਟੀ ਦਾ ਦਰਜਾ ਫੈਡਰਲ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਵਜ਼ੀਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਪਲਾਸਟਿਕ ਤੇ ਕਾਸਮੈਟਿਕ ਸਰਜਰੀ ਦੇ ਆਲ੍ਹਾ ਦਰਜੇ ਦੇ ਮਾਹਰ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਲਈ ਉਠਾਏ ਗਏ ਕਦਮਾਂ ਦਾ ਉਚੇਚਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ

ਨੇ ਜਨਾਬ ਭੱਟੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਏ ਹੋਰ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਆਖਿਆ ਅਤੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਗਏ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਵੀਜ਼ੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ।

ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਮੁਖੀ ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਵਿਦਵਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਗਲੀ ਸੱਤੋਵਾਲੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੋ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਰਿਚਮੰਡ ਹਿੱਲ (ਨਿਊ ਯਾਰਕ) ਵਿਖੇ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਲਈ ਕਥਾ ਵਿਆਖਿਆ ਰਹੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਲ ਜੋੜ ਰਹੇ ਹਨ।

BJ Digital Video & Photos
BROADCAST HD FILM QUALITY
 Ph.718-441-6516 Cell No.646-403-7334
 Blu-ray DVD

All Work In Digits!
 Wedding, Birthday, Ring Ceremony,
 Sweet Sixteen & All Others Function
 Experience 25 Year
 Ph. 718-441-6516 Cell No. 646-403-7334

ORIGINAL BJS MOVIES
 718-441-6516
 New York

Punjab Times
 Ph: 847-359-0746
 Visit us on the web:
www.punjabtimesusa.com

ਖੂਬ ਭਰਿਆ ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ ਦਾ ਦੂਜਾ ਖੇਡ ਮੇਲਾ

ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ, ਓਹਾਇਓ (ਬਿਊਰੋ): ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ ਵਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਇਥੇ ਵਾਇਸ ਆਫ ਅਮੈਰਿਕਾ ਪਾਰਕ, ਵੈਸਟ ਚੈਸਟਰ ਵਿਚ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਦੂਜੇ ਖੇਡ ਮੇਲੇ ਦੌਰਾਨ ਜਿਥੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਕਬੱਡੀ, ਕ੍ਰਿਕਟ, ਵਾਲੀਬਾਲ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ, ਗੱਪਸ਼ੁੱਧ ਤੇ ਮੇਲਾ ਗੋਲਾ ਕੀਤਾ ਉਥੇ ਮੁਫਤ ਚਾਹ-ਪਕੌੜਿਆਂ, ਖਾਣੇ ਅਤੇ ਗਰਮ-ਗਰਮ ਜਲੇਬੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਜਾਇਕਾ ਲਿਆ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਸਰ ਬਾਕੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਲੋਕ ਗਾਇਕ ਜੈਜੀ ਬੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੀਤ-

ਖਿਡਾਰੀ ਡੰਡ ਬੈਠਕਾਂ ਕੱਢ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਕਿਤੇ ਵਾਲੀਬਾਲ ਤੇ ਕ੍ਰਿਕਟ ਟੀਮਾਂ ਵਾਰਮਅਪ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਬੀਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦੌੜਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਖੇਡਾਂ ਲਈ ਵੀ ਤਿਆਰੀਆਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਬੁੱਢਾ-ਬੁੱਢੀ ਪਿਛੋਂ ਮੌਸਮ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸੁਹਾਵਣਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਾਇਦ ਮੌਸਮ ਦੇਵਤੇ ਦੀ ਖਾਸ ਮਿਹਰ ਸੀ।

ਕਬੱਡੀ ਓਪਨ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਾਫੀ ਫਸਵੇਂ ਰਹੇ ਅਤੇ ਕਬੱਡੀ ਦਾ 4100 ਡਾਲਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ, ਇੰਡੀਆਨਾ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਜਿੱਤਿਆ ਜਦੋਂਕਿ ਦੂਜਾ

ਸੰਗੀਤ ਰਾਹੀਂ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਕੇ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਖੇਡ ਮੇਲੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਪ੍ਰਭੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਨਾਲ ਹੋਈ ਅਤੇ ਮੇਲੇ ਦਾ ਰਸਮੀ ਉਦਘਾਟਨ ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਵਾਲੀਆ ਅਤੇ ਕਲੱਬ ਦੀ ਸਾਰੀ ਟੀਮ ਨੇ ਰਿਬਨ ਕੱਟ ਕੇ ਕੀਤਾ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੱਲੂ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਵਜੋਂ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ, ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਇੰਡੀਅਨਐਪੋਲਿਸ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ।

ਅਰਦਾਸ ਉਪਰੰਤ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਲਈ ਚਾਹ-ਪਾਣੀ ਤੇ ਪਕੌੜਿਆਂ ਦਾ ਲੰਗਰ ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ। ਝੱਟ ਹੀ ਚਹਿਲ-ਪਹਿਲ ਵਧਣ ਲੱਗੀ। ਕਿਤੇ ਕਬੱਡੀ

ਜੈਜੀ ਬੀ ਨੇ ਵੀ ਖੂਬ ਰੰਗ ਬੰਨ੍ਹਿਆ

ਵਰਗ ਦੇ ਵਾਲੀਬਾਲ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਡੇਅਟਨ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਜੀ ਐਨ ਐਸ ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ ਦੀ ਟੀਮ ਰਹੀ।

ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਬੀਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ

ਸੀ। ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਤੋਂ ਆਏ ਕੇ ਕੇ ਪੰਮਾ ਨੇ ਚਾਹ-ਪਕੌੜਿਆਂ, ਛੋਲੇ-ਪੂਰੀਆਂ ਅਤੇ ਮੁਰਗੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਗਰਮ-ਗਰਮ ਜਲੇਬੀਆਂ ਪਰੋਸ ਕੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਬਾਗੋਬਾਗ ਕਰੀ ਰੱਖਿਆ।

ਉਮਰ ਗਰੁਪ ਅਤੇ ਦੂਰੀ ਦੀਆਂ ਦੌੜਾਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਉਤਸ਼ਾਹ ਸੀ।

ਕਬੱਡੀ ਦੀ ਕੁਮੈਂਟਰੀ ਸੁਖਚੈਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਨੇ ਕਰਕੇ ਮੈਚਾਂ ਦਾ ਸਵਾਦ ਦੁਣਾ-ਤੀਣਾ ਕਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹਰ ਦਾਅ-ਪੇਚ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਜਾਮਾ ਪਹਿਨਾ ਕੇ ਅਤੇ ਖੱਟੇ-ਸਿੱਠੇ ਹਾਸੇ ਦੇ ਟੋਟੇ ਛੱਡ ਕੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ

ਮੇਲੇ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਲੋਕਲ ਗਾਇਕ ਲਖਵਿੰਦਰ ਮਾਵੀ ਅਤੇ ਜੈਜੀ ਬੀ ਨੇ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਜੈਜੀ ਬੀ ਨੇ 'ਜਿਹਨੇ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਲੁੱਟਿਆ' ਗੀਤ ਸਮੇਤ ਇਕ ਪਿਛੋਂ ਇਕ ਆਪਣੇ ਲੋਕ ਪ੍ਰਿਅ ਗੀਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਨੱਚਣ ਉਤੇ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਈ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ, ਜੈਜੀ ਦਾ ਦਿਲ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਲੁੱਟਿਆ

ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਮਿਡਵੈਸਟ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਈਸਟ ਕੋਸਟ ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨੇ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ। ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਆਏ ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਨਾਮੀ ਖਿਡਾਰੀ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਛਿੱਡੂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹਿਮਾਨ ਸਨ। ਹੋਰ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੰਡੀਆਨਾ ਤੋਂ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ, ਪ੍ਰਿਥਪਾਲ ਘੋਤੜਾ, ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਡਿਪਟੀ, ਪਾਲ ਖਲੀਲ, ਮੱਖਣ ਬਦੇਸ਼ਾ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਿੱਕ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੀਨੂ, ਸੰਨੀ ਡਾਲਾ, ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੋਰਾਇਆ, ਨੀਤੂ ਘੋਤੜਾ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਤੋਂ ਡਾ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਤੇ ਹੈਪੀ ਹੀਰ, ਹੋਰਨਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿਲੂ ਪੰਧਰ, ਸੁਖ ਬੈਂਸ, ਓਂਕਾਰ ਨਾਗਰਾ, ਜੋਲੀ ਕੈਨੇਡਾ, ਵਿਕਾਸ ਮਦਨ, ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਰੇਡੀਓ ਚੰਨ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਤੋਂ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਓਂ ਕਵਰੇਜ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ।

ਮੇਲੇ ਦੇ ਡਾਇਮੰਡ ਸਪਾਂਸਰ ਅਮਰਜੀਤ ਅਗਰਵਾਲ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਵਿੰਦਰ ਵਾਲੀਆ, ਅਮਰਜੀਤ ਤੱਖਰ, ਹਰਿੰਦਰ ਕੰਗ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕ ਟਿਵਾਣਾ ਸਨ। ਜਿਥੇ ਮੇਲਾ ਦੇਖਣ ਆਏ ਦਰਸ਼ਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੁਸ਼ ਸਨ ਉਥੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਉਤੇ ਵੀ ਤਸੱਲੀ ਦੀਆਂ ਰੇਖਾਵਾਂ ਤੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਸਾਫ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਸੀ।

ਹੈਪੀ ਮੁੰਡੀ, ਪ੍ਰਭਪ੍ਰੀਤ ਟਿਵਾਣਾ, ਕਮਲੇਸ਼ ਤੇ ਸੁੱਖੀ ਬੈਂਸ ਨੇ ਵਾਲੀਬਾਲ, ਜਸਦੇਵ ਗਿੱਲ, ਅਮਰੀਕ ਟਿਵਾਣਾ ਤੇ ਹੈਪੀ ਮਤੋਂ ਨੇ ਕਬੱਡੀ, ਦੀਪਕ ਭਾਟੜਾ, ਗੋਰਵ ਭਾਟੜਾ, ਜਵਾਦ ਚੌਧਰੀ,

ਗੁਰਬੀਰ ਕਲੇਰ, ਪੁਨੀਤ ਪੰਧਰ ਤੇ ਸੰਨੀ ਸੰਧਰ ਨੇ ਕ੍ਰਿਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਆਗਿਆਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ, ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਨਾਗਰਾ, ਰਵਨੀਤ ਕੌਰ, ਜੋਤੀ ਡੇਅਟਨ, ਸਰਨਜੀਤ ਸ਼ੈਰੀ, ਹਰਮਨ ਤੱਖਰ, ਰਾਜੇਸ਼ ਰਾਵਲ, ਗੁਰਵੀਰ ਹੀਰਾ, ਨਿੱਪੀ ਟਿਵਾਣਾ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਮਾਵੀ, ਵਰਿੰਦਰ ਕੰਗ ਤੇ ਬੋਬੀ ਸਿੰਧੂ ਨੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਹੱਥ

ਕੀਤਾ। ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਨ ਪਵਨ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਹੱਥ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰੌਣਕ ਲਾਈ ਰੱਖੀ।

ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਤੇ ਮੁਫਤ ਪ੍ਰਬੰਧ

ਕਿ ਨਹੀਂ ਲੁੱਟਿਆ, ਪਰ ਸਾਡਾ ਦਿਲ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਲੁੱਟ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ। ਪੂਰੇ ਸਰੂਰ ਵਿਚ ਆਏ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਜੈਜੀ ਉਤੇ ਡਾਲਰਾਂ ਦਾ ਮੀਂਹ ਵਰ੍ਹਾਈ ਰੱਖਿਆ।

ਵਟਾਇਆ। ਸੋਨੀ ਡੀ ਜੇ ਵਾਲੇ ਨੇ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ।

(ਤਸਵੀਰਾਂ: ਰਾਜ ਸਿਆਨ)

ਸ਼੍ਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ (ਓਹਾਇਓ) ਦੂਜਾ ਖੇਡ ਮੇਲਾ-ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੀ ਜੁਬਾਨੀ

We sincerely thank all our valuable sponsors whose support made the Mela a success

Society Members

President: Harvinder S. Walia
917-862-5000
Vice President: Jaswant S. Jassi
513-235-4828
Secretary: Surinder S. Cheema
513 324-9043
Treasurer: Surjeet S. Mavi
513- 616-4530

Jasdev S. Gill 419-604-9275,
Baljit Singh 937-369-3086,
Parminder Takhar 937-469-0202,
Gurminder Sandhu, 513-550-6134, Sushil Aggarwal 937-673-8004, Kumar Pawandeep 937-838-3767, Balbir Bath 513-292-2517

ਇਹ ਉਜੜੀ ਉਦਾਸੀ ਇਹ ਖਾਲੀ ਖਾਮੋਸ਼ੀ

ਕਾਫੀ ਲੰਬੇ ਸਫ਼ਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੋਟਾ ਕਸਬਾ ਆ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਚਾਹ ਪੀਣ ਲਈ ਰੁਕੇ। ਫਿਰ ਮੁੱਖ ਸੜਕ ਤੋਂ ਲਹਿੰਦੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵੱਲ ਮੁੜੇ ਅਤੇ ਖੇਤਾਂ ਤੋਂ ਮਧਰੀਆਂ ਝਾਤੀਆਂ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਲੰਘ ਕੇ ਬਾਨਗਵੇਲ ਪਿੰਡ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਇਹ ਵਿਰਲੇ-ਵਿਰਲੇ ਘਰਾਂ ਵਾਲਾ ਪਿੰਡ ਸੀ। ਪੁੰਡ-ਪੁੰਡਾਂ ਦੇ ਅਸੀਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਪਹੁੰਚੇ। ਗਲੀ ਦੇ ਮਥੇ 'ਤੇ

ਸੁਣਾਉਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਉਹ ਸਰਪੰਚੀ ਜਿੱਤਿਆ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਹ ਜਾਤੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਉਹਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਬੇਦਖਲ ਹੀ ਕਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਉਹਦੇ ਸਰਪੰਚ ਹੁੰਦਿਆਂ ਉਹਦੀ ਔਕਾਤ ਚੌਕੀਦਾਰ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਖੁਦ ਹੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਸਲਾਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਲੈਂਦੇ। ਉਹਨੂੰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਜ਼ਲੀਲ ਵੀ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ।...ਇੰਨਾ

ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਰਣਦੀਪ ਮੱਦੇਕੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਡਾਇਰੀ ਦੀ ਇਸ ਕੜੀ ਵਿਚ ਦਲਿਤਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ, ਵਿਹੜਿਆਂ, ਚਿਹਰਿਆਂ ਅਤੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਡੂੰਘੀ ਬੈਠੀ ਉਜੜਾ ਉਦਾਸੀ ਅਤੇ ਉਦਾਸੀ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਵਿਛ ਰਹੀ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਫੇਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਯਕੀਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ 21ਵੀਂ ਸਦੀ ਦਾ ਭਾਰਤ ਜੋ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਪੜੇ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਹ ਹਾਲ ਹੈ! ਰਣਦੀਪ ਇਸ ਪਾੜੇ ਦੀ ਗੱਲ, ਪਿੰਡ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਚਿੱਤਰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਅੰਦਰ ਤੱਕ ਧਸੀ ਚੁੱਪ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਡਰਾਂ ਕਾਰਨ ਇਹ ਲੋਕ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਚੁੱਪ ਹਨ। ਰਣਦੀਪ ਆਪਣੀ ਇਸ ਡਾਇਰੀ ਵਿਚ ਦਲਿਤਾਂ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਦਾਸਤਾਨ ਛੋਂਹਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪੀੜ ਨਾਲ ਉੱਛਲੀ ਪਈ ਹੈ। ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਉਹ ਘੁੰਮਣ-ਫਿਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗਿਆ, ਸਗੋਂ ਉਥੇ ਵਸਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖ-ਦਰਦ ਸਮਝਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਅੰਤਾਂ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਵਾਲੀ ਦਾਸਤਾਨ ਬਿਆਨ ਕਰਨ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਪਿੰਡ ਬਾਨਗਵੇਲ ਦੀ ਇਕ ਗਲੀ ਵਿਚ ਮੇਮਣਿਆਂ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਚੁੰਘਾਉਂਦਾ

ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਬੂਟੇ ਵਾਲਾ ਘਰ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਤਾੜ ਦੇ ਪੱਤੇ ਗੁੰਦ ਕੇ ਬਣਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਜੋ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਮੌਸਮ ਦੀ ਮਾਰ ਨਾਲ ਹੁਣ ਜਰਜਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ। ਅੰਦਰ ਵੜਦਿਆਂ ਹੀ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਕੱਚੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਵਾਲੀ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਝੁੰਗੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਬੋਝੇ ਵਾਲੀ ਤਾੜ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਵਾਲੀ ਛੱਤ ਕਿਸੇ ਫਕੀਰ ਦੀ ਕੁਟੀਆ ਵਰਗੀ ਦਿੱਖ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ। ਬੱਲੀਆਂ ਲਾ ਕੇ ਬਣਾਏ ਨਿੱਕੇ ਅਤੇ ਨੀਵੇਂ ਬਰਾਂਡੇ ਵਿਚ ਸਰਪੰਚ ਦੀ ਬੁੱਢੀ ਮਾਂ ਭੁੰਜੇ ਬੈਠੀ ਘਰ ਆਏ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦਾ ਹੱਥ ਜੋੜ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਬੁਰਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਅਤਿ ਕਮਜ਼ੋਰ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਉਕਰਿਆ ਇਤਿਹਾਸ ਸਾਫ਼ ਝਲਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਵੇਰ ਸਾਰੇ ਖਿਲਾਰੇ ਵਿਚ ਘਿਰੀ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਬਿਨਾਂ ਬੋਲੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੁਝ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ ਪਰ ਉਹਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹੀ; ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਗੂੰਗੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਸਾਡੀ ਨੁਮਾ ਘਸੇ ਜਿਹੇ ਕੱਪੜੇ ਵਿਚ ਲਿਪਟੀ ਹੋਈ ਵੀ ਉਹ ਅਧਨੰਗੀ ਸੀ। ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਤਾੜ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਤਾਣਾ-ਬਾਣਾ ਤੇਜ਼ ਹਵਾ ਦੀ ਮਾਰ ਨਾਲ ਚੀਕ-ਚਿਹਾੜਾ ਪਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਸੋਗੀ ਜਿਹੇ ਉਜੜਾ ਹਾਰ ਸ਼ੇਰ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਤੇ ਸੁਣਨੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਰਪੰਚ ਦੀ ਘਰਵਾਲੀ ਜੋ ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਧੀ ਕੁ ਉਮਰ ਦੀ ਸੀ ਤੇ ਮੁਰਝਾਈਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਪਾੜ-ਪਾੜ ਤੱਕ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਬੋਲੀ ਤੇ ਮੈਲੇ-ਕੁਚੈਲੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਨੂੰ ਤਿੱਪ ਕੁ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਘਬੇਲੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਘਰ ਦੇ ਪਿਛਵਾੜੇ ਵੱਲੋਂ ਮਧਰੇ ਕੰਦ ਤੇ ਲਾਥੇ ਚਿਹਰੇ ਵਾਲਾ ਸਰਪੰਚ ਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਗਿੱਠ ਕੁ ਦੀ ਧੋਤੀ ਪਹਿਨੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡੇ ਸਿਰ ਤੇ ਮੋਟੀਆਂ-ਮੋਟੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੇ ਇਸ ਆਦਮੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ 'ਜੀ ਆਇਆ' ਕਿਹਾ ਤੇ ਅੰਦਰ ਬੈਠਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਸਾਫ਼-ਸੁਥਰਾ ਪੱਕੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਵਾਲਾ ਕਮਰਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਫੇਦੀ ਨਾਲ ਪੋਚ ਕੇ ਗੁੰਬਦ ਵਾਂਗ ਚਮਕਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਜੁੱਤੀਆਂ ਉਤਾਰ ਕੇ ਪੱਕੇ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਵਿਛੀਆਂ ਚਟਾਈਆਂ ਉਤੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਸਰਪੰਚ ਨੇ ਖੁਦ ਚਾਹ ਬਣਾ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਦਿੱਤੀ। ਏਲੁਚੀ ਪੇਰਾਵੇਈ ਨੂੰ ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਝਿਜਕਦਾ ਸੀ ਪਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪੇਰਾਵੇਈ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਲਿਆ ਤੇ ਸਾਡੇ ਆਉਣ ਦੇ ਮਕਸਦ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਹ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਿਆ।

ਹੁਣ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਦਾਸਤਾਨ

ਆਖਦਿਆਂ ਉਹ ਬੇਹੱਦ ਭਾਵੁਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਅਫਸੋਸ ਤੇ ਗੁੱਸਾ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਸੀ...ਕਿਵੇਂ ਉਹਦੇ ਨਾਂ ਅਲਾਟ ਹੋਏ ਪੱਕੇ ਘਰ ਦੇ ਪੈਸੇ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਗਿੜ-ਗਿੜਾਉਣਾ ਪਿਆ, ਪਰ ਜ਼ਬੇਬਦੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਦਖਲ ਨਾਲ ਸਭ ਹੱਲ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਤਾਂ ਹੁਣ ਵੀ ਆਪਣਾ ਰੋਅਬ ਤਾਂ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਨਿੱਕੇ ਬੱਚੇ ਸਾਡੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੇਰਾ ਘੱਤੀ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਦੇਖ-ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ-ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਜਿਹੇ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸ਼ਾਇਦ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੌਣ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕੀ ਕਰਨ ਆਏ ਹਾਂ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ, ਉਹ ਵੀ ਕੈਮਰਿਆਂ ਵਾਲੇ, ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੀ ਆਏ ਹੋਣਗੇ। ਅਸੀਂ ਉਥੋਂ ਨਿਕਲ ਅਗਲੇ ਪਿੰਡ ਸੇਰਵਾਰਾਂ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਏ। ਇਧਰ-ਉਧਰ ਕੋਨਿਆਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਸਾਡੇ ਆਉਣ ਬਾਰੇ ਕਿਆਸ ਲਗਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਤੰਗ ਟੋਢੀ-ਮੋਢੀ ਸੜਕ 'ਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਾਂ।...ਦੂਰ ਤੱਕ ਪਬਰੀਲੀ ਮਿੱਟੀ ਵਾਲੇ ਖੁਸ਼ਕੀ ਮਾਰੇ ਖੋਤ ਹਨ ਤੇ ਪੀਲੀ ਸੁਨਿਹਰੀ ਪੋਹਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛਾਤੀ 'ਤੇ ਹਵਾ ਨਾਲ ਲਹਿਰਾਅ ਰਹੀ ਸੀ। ਦੂਰ-ਦੂਰ ਗੁੜ ਦੀਆਂ ਭੇਲੀਆਂ ਵਰਗੇ ਦਰਮਿਆਨੇ ਕੰਦ ਵਾਲੇ ਧੁਆਂਖੇ ਪਹਾੜ ਮਾਰੋਲ ਨੂੰ ਕੁਝ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਸੋਗੀ ਤੇ ਡਰਾਉਣਾ ਬਣਾ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਸਫੇਦ ਪੌਣ ਚੱਕੀਆਂ ਦਾ ਬੁਰਮਟ ਲਗਾਤਾਰ ਹਵਾ ਚੀਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਗਲੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਸਰਪੰਚ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਦੇ ਉਚ ਜਾਤੀ ਚੌਧਰੀਆਂ ਨੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਅਸੀਂ

ਉਹਦੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਕਾਨ ਸਾਫ਼ ਝਲਕ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਗੱਲ-ਬਾਤ ਵੀ ਘੱਟ ਹੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਤੇ ਰੋਸ਼ਨ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਅੱਖਾਂ ਅੱਡ ਕੇ ਲਗਾਤਾਰ ਨਿਹਾਰ ਰਹੇ ਸਾਂ ਜੋ ਤਾੜ ਦੇ ਉਚੇ ਮਾਣਮੱਤੇ ਰੁੱਖਾਂ ਨੇ ਸਿੰਗਾਰੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਤਾੜ ਦੇ ਰੁੱਖਾਂ 'ਤੇ ਤਾੜੀ ਸ਼ਰਾਬ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਲਟਕਾਈਆਂ ਮਟਕੀਆਂ ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਆਹਲਣਿਆਂ ਵਾਂਗ ਜਾਪ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਫਿਰ ਸਾਹਮਣੇ ਖੁਸ਼ਕ ਮੁਰਝਾਏ ਨਾਰੀਅਲ, ਤਾੜ ਤੇ ਸਰੂ ਦੇ ਰੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰਿਆ ਪਿੰਡ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ। ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ ਅਸੀਂ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਸਰਪੰਚ ਦਾ ਘਰ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਆਦਮੀ ਸਾਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਘਰਾਂ ਵਾਲੀ ਭੀੜੀ ਜਿਹੀ ਗਲੀ ਵਿਚ ਬੱਕਰੀਆਂ ਦੀ 'ਮੈ-ਮੈ', ਮੁਰਗੀਆਂ ਦੀ 'ਕੁੜ-ਕੁੜ' ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੁ ਦੁੱਤੀਆਂ ਨਾਲ ਮਾਰੋਲ ਉਤੇਜਿਤ ਜਿਹਾ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਤਾਂਬਈ ਰੰਗ ਵਾਲਾ ਇਕ ਆਦਮੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਬੱਕਰੀ ਦੇ ਮੇਮਣਿਆਂ ਨੂੰ ਚੁੰਘਣੀ ਨਾਲ ਦੁੱਧ ਚੁੰਘਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਹਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਖਿੱਚਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਦੇ ਮੈਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰਦੇ ਅੱਗੇ ਨਿਕਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਘਸਮੇਲੀਆਂ ਸਾਡੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਘਸਰ-ਮੁਸਰ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਗਲੀ ਦੇ ਅਖੀਰ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪਿਛਵਾੜੇ ਵਿਚ ਟਾਵੇਂ-ਟਾਵੇਂ, ਪੱਕੇ, ਸਫੇਦੀ ਵਾਲੇ ਘਰ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਕੁ ਦੀਆਂ ਛੱਤਾਂ ਤਾੜ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਥੇ ਹੀ ਉਹ ਘਰ ਸੀ ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਜਾਣਾ ਸੀ...। (ਚੱਲਦਾ)

ਬਾਨਗਵੇਲ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਦੀ ਮਾਂ ਦੀ ਤਸਵੀਰ

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਕਾਲਮ ‘ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ’ ਨੂੰ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਲਮ ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ **ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਇਕ-ਦੋ ਸਤਰਾਂ** ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੇ। ‘ਗਾਗਰ ਵਿਚ ਸਾਗਰ’ ਭਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਮਿਲੇਗੀ। ਵਧੀਆ ਲਿਖਤਾਂ ਪਰਚੇ ਵਿਚ ਛਾਪੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਤੁਹਾਡੀ ਆਪਣੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਕੋਈ ਵਧੀਆ ਤਸਵੀਰ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਕੋਲਿਤਰੀ ਤਸਵੀਰ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਕਾਲਮ ਲਈ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 13 ਅਕਤੂਬਰ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-33

ਰੰਬੇ ਅਤੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਚੰਡਦੇ ਆਏ ਮਾਪੇ ਨੇ
ਤਾਂਹੀਓ ‘ਮੁਰਗੇ ਡਬਲ’ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਭਾਪੇ ਨੇ!

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-31

ਗੱਡੀ ਲੈ ਕੇ ਕਰੀ ਤਿਆਰੀ
ਪਹਿਲਾਂ ਦਰ ਬਾਬੇ ਦੇ ਜਾਵਣ।
ਚਾਅ ਚਾਅ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹ ਗਏ ਨਿੱਕੇ
ਬੁਟਾ ਲੈਣ ਤੇ ਮੌਜ ਮਨਾਵਣ।
ਭੋਲਾ ਬਚਪਨ ਕੀ ਜਾਣੇ ਕਿ
ਬਾਬੇ ਜਾਲ ਦੇ ਵਿਚ ਫਸਾਵਣ।

-ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧੋਰ
ਫੋਨ: 91-98783-37222

ਛੱਡ ਪੜ੍ਹਾਈਆਂ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਟਰੱਕ,
ਵਿਚ ਮੇਲੇ, ਮੱਸਿਆ ਜਾਣਾ।
ਹੁਣ ਪਛਤਾਉਂਦੇ 21ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ,
ਪੜ੍ਹਾਈ ਨੇ ਸੀ ਕੰਮ ਆਉਣਾ।
ਸਾਡੇ ਵਾਂਗ ਨਾ ਕੋਈ ਰਹਿ ਜਾਏ ਅਨਪੜ੍ਹ,
ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਹਾਲ ਸੁਣਾਵਾਂ।
ਆਪ ਪੜ੍ਹੋ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਓ,
ਆਖਰ ਵਿਦਿਆ ਨੇ ਕੰਮ ਆਉਣਾ।
-ਗੋਰਾ ਪ੍ਰਜਾਪਤ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ।

ਛੱਡ ਕੇ ਮਹਿਮਾ ਸ਼ਬਦ ਦੀ
ਸਾਧਾਂ ਦੇ ਦਰ ਮੱਲੇ।
ਪਾਈ ਪਾਈ ਜੋੜ ਚੜ੍ਹਾਈਏ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ੌਂਕ ਅਵੱਲੇ।
ਰੱਬ ਵੱਸਦਾ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ
ਰੱਬ ਲੱਭਣ ਸਾਧ ਦੇ ਡੇਰੇ ਚੱਲੇ।
-ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ
ਫੋਨ: 630-440-3458

ਇਹ ਹੈ ਟਰੱਕ ਦੀ ਸਵਾਰੀ,
ਨਾ ਹੀ ਬੁਹਾ ਨਾ ਹੀ ਬਾਰੀ।
ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੋ ਚਾਹੇ ਬੈਠੋ,
ਮਿੱਟੀ ਸਿਰ ਵਿਚ ਪੈਣੀ ਸਾਰੀ!
-ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ‘ਪੰਛੀ’
ਨਿਊ ਯਾਰਕ।

ਆ ਜਾਉ ਆ ਜਾਉ ਮੇਰੇ ਯਾਰ,
ਹੋਵੇ ਟਰੱਕ ਦੇ ਵਿਚ ਸਵਾਰ।
ਨਾ ਕੋਈ ਚੈਕਰ ਨਹੀਂ ਕੰਡਕਟਰ,
ਲੁੱਟੇ ਮੁਫਤੀ ਦੀ ਬਹਾਰ।
-ਫਕੀਰ ਚੰਦ ਸੈਂਪਲਾ, ਐਲ.ਏ

ਸਾਡੀ ਹੋਈ ਸਕੂਲੋਂ ਛੁੱਟੀ,
ਜਾਂਦੇ ਮਾਸਟਰ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਕੁੱਟੀ।
ਅਜ ਤਾਂ ਮੇਲੇ ਆਪਾਂ ਚੱਲੇ,
ਲਾਉਂਦੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਨੂੰ ਹੱਲੇ।
-ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਖੁਸ਼ਦਿਲ,
ਸਿਆਟਲ।

Quick Stop 40, Oklahoma

ਟਰੱਕ ਸਟਾਪ ਲਈ ਲੋੜ ਹੈ

ਕੁਕ, ਕੈਸ਼ੀਅਰ, ਮਕੈਨਿਕ ਅਤੇ ਮੈਨੇਜਰ

ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਵਿਚ ਫੁਲਕੇ ਪਕਾਉਣ ਲਈ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੁਕ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਖਾਣ-ਪੀਣ ਅਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਮੁਫਤ, ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ

ਕਾਲ ਕਰੋ: 832-512-7172

ਨਵਰਾਜ ਕਵਾਤਤਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਨਵਰਾਜ ਕਵਾਤਤਾ ਆਪਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਾ ਇਕਲੌਤਾ ਪੁੱਤਰ ਸ਼ੈਲੀ ਸੀ। ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ, ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਫਿਲਮ ਫਾਈਨਾਂਸਰ, ਫਿਲਮ ਨਿਰਮਾਤਾ, ਫੋਟੋਗਰਾਫਰ ਬੇਟੇ ਦਾ ਕਤਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਅੰਤ ਹਰ ਸੁਰਤ ਵਿਚ ਦੁਖਦਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਿੱਧੀ-ਅਸਿੱਧੀ ਸਾਂਝ-ਸਕੀਰੀ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਅੰਤ ਅਚਾਨਕ ਹੋਵੇ, ਬੇਮੋਕਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗ਼ੈਰ-ਕੁਦਰਤੀ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਦੁੱਖ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਣਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੈ। ਨਵਰਾਜ ਦਾ ਅੰਤ ਸਿਰਫ਼ ਅਚਾਨਕ ਤੇ ਬੇਮੋਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ,

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ
ਫੋਨ:91-116-573-6868

ਗ਼ੈਰ-ਕੁਦਰਤੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਬੇਕਿਰਕ, ਬੇਰਹਿਮ ਤੇ ਕਰੂਰ ਵੀ ਸੀ।

ਉਹਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਭਿਆਨਕ ਵੇਰਵਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਅੰਦਰ ਕੰਬ ਗਿਆ। ਮਨ ਦੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਸੁਭਾਵਿਕ ਸੀ, ਪਰ ਖ਼ਬਰ ਇਥੇ ਹੀ ਨਾ ਰੁਕੀ, ਉਹ ਤੁਰਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕ-ਇਕ ਕਰ ਕੇ ਉਹਦੀਆਂ ਹੋਰ-ਹੋਰ ਤਹਿਆਂ ਖੁੱਲ੍ਹਦੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਤਹਿਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਰਾਨੀ ਵਿਚ ਅਤੇ ਫੇਰ ਪਸ਼ੋਮਾਨੀ ਤੇ ਗਿਲਾਨੀ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਈ। ਹੋਰਾਨੀ ਉਸ ਜੀਵਨ-ਮਾਰਗ ਦੀ ਜੋ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਨੇਕ ਤੇ ਧੀਰਜਵਾਨ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਵਰਗੀ ਵੱਡੀ ਲੇਖਿਕਾ ਮਾਂ ਦਾ ਬੇਟਾ ਹੋ ਕੇ ਉਹਨੇ ਚੁਣਿਆ, ਪਸ਼ੋਮਾਨੀ ਤੇ ਗਿਲਾਨੀ ਉਸ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦੀ ਜਿਸ ਉਤੇ ਉਹਨੂੰ ਇਹ ਮਾਰਗ ਲੈ ਗਿਆ।

ਨਵਰਾਜ ਨੂੰ ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਹੋਂਦ ਖਾਸ ਵਾਲੇ ਘਰ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਆਖ਼ਰੀ ਐਤਵਾਰ ਬੁਲਾਈ ਜਾਂਦੀ 'ਨਾਗਮਣੀ ਸ਼ਾਮ' ਸਮੇਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਦੇ ਮਗਰਲੇ ਸੱਠਵਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। 'ਨਾਗਮਣੀ ਸ਼ਾਮ' ਉਦੋਂ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਚਰਚਿਤ ਸਾਹਿਤਕ ਜੋਤ ਮੇਲਾ ਸੀ। ਇਹਦਾ ਆਪਣਾ ਗੰਭੀਰ ਸਾਹਿਤਕ ਮਹੱਤਵ ਤਾਂ ਸੀ ਹੀ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੇਖਕਾਂ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬੋਂ ਆਏ ਲੇਖਕਾਂ ਵਾਸਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਇਹ ਵਧੀਆ ਵਸੀਲਾ ਤੇ ਬਹਾਨਾ ਸੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦਾ ਅਣਸੋਂਦਿਆਂ ਲਈ ਬੰਦ ਰਹਿੰਦਾ ਬੂਹਾ ਉਸ ਦਿਨ ਸੱਦਿਆਂ ਤੇ ਅਣਸੱਦਿਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਕਰੇ ਬਿਨਾਂ ਸਭ ਵਾਸਤੇ ਚੁਪੋਟ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਲੇਖਕ-ਪਾਠਕ ਸਭ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਬਾਂਹਾਂ ਨਾਲ ਨਿੱਘਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਸ਼ੈਲੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਕੇ ਕੋਰਸ ਦੀਆਂ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਵਿਚ ਸੀ। ਉਹ ਨਾਗਮਣੀ ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਅੰਗ ਤਾਂ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਿਆ, ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਕਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਰੱਖਣ-ਚੁੱਕਣ ਜਾਂ ਮਾਂ ਨੂੰ ਕੁਛ ਕਹਿਣ ਜਾਂ ਮਾਂ ਤੋਂ ਕੁਛ ਪੁੱਛਣ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਆਉਂਦਾ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੀ ਬੇਟੀ ਕੰਦਲਾ ਉਥੇ ਅਸੀਂ ਕਦੀ ਇਉਂ ਆਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਖੀ। ਸਾਹਿਤ, ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਨਾਗਮਣੀ ਸ਼ਾਮ ਵਿਚ ਸ਼ੈਲੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਸਦੀ। ਇਕ ਨਾਗਮਣੀ ਸ਼ਾਮ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀ ਘਟਨਾ ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ ਚੇਤੇ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸ਼ੈਲੀ ਉਥੇ ਆਇਆ, ਕਿਸੇ ਲੇਖਕ ਦੀ ਸੁਣਾਈ ਰਚਨਾ ਬਾਰੇ ਸਾਹਿਤਕ ਚਰਚਾ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਦੱਸਦਿਆਂ ਪੀਲੂ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੁਕ "ਗਲੀਆਂ ਹੋਵਣ ਸੁੰਨੀਆਂ, ਵਿਚ ਮਿਰਜ਼ਾ ਯਾਰ ਫਿਰੇ" ਬੋਲੀ। ਸ਼ੈਲੀ ਲੰਘਿਆ ਜਾਂਦਾ ਕਹਿੰਦਾ, ਮੰਮੀ, ਇਹ ਮਿਰਜ਼ਾ ਗ਼ਾਲਿਬ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਸਮੇਤ ਸਭ ਹੱਸ ਪਏ ਤੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ, ਇਸ ਮਿਰਜ਼ੇ ਨਾਲ ਤੇਨੂੰ ਫੇਰ ਮਿਲਾਉ।

ਕੋਰਸ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਉਹਨੇ ਸਾਡੇ ਰੂਸੀ ਦਫ਼ਤਰ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕੰਧ ਵਾਲੀ 27, ਬਾਰਾਂਬੰਸਾ ਰੋਡ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾ ਕੇ ਆਰਕੀਟੈਕਟ ਫ਼ਰਮ ਖੋਲ੍ਹ ਲਈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਹਨੂੰ ਗਰਦਨ ਦੀ ਬੇਲਚਕਤਾ ਦਾ ਚੰਦਰਾਂ ਰੋਗ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਹਦੀ ਧੌਣ ਮੁੜਨੇ ਹਟ ਗਈ ਅਤੇ ਉਹਨੂੰ ਸੱਜੇ-ਖੱਬੇ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਪੂਰਾ ਧੜ ਹੀ ਮੋੜਨਾ ਪੈਂਦਾ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਉਹਨੇ ਉਹ ਫ਼ਰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਇਕੱਲੇ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੇ ਸ਼ੈਲੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ

ਪਹਿਲਾਂ ਘਰ ਤੋਂ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤੇ ਫੇਰ ਆਖ਼ਰ ਬੰਦ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਹਰ ਮਾਂ ਹੀ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦਾ ਉਸ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵਧੇਰੇ ਹੀ ਮੋਹ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਲਈ ਉਹ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਸ਼ੈਲੀ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਉਹਦੀ ਹਰ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਦੀ। ਮੋਹ ਵਾਂਗ ਹੀ ਉਹ ਆਪਣਾ ਹੋਰ ਸਭ ਕੁਛ ਵੀ ਉਹਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਹੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀ। ਮੈਨੂੰ ਚੇਤੇ ਹੈ ਜਦੋਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ੀਲਾ ਦੀਕਸ਼ਿਤ ਨੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਮਾਨੀ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ ਵਿਚ ਉਹਦੀਆਂ ਸਾਹਿਤਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਗਿਆਰਾਂ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਭੇਟ ਕੀਤੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ, ਸ਼ੈਲੀ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਮੇਰੀ ਚਿੰਤਾ ਘਟੀ! ਐਨ ਇਹੋ ਸ਼ਬਦ ਉਹਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੁਹਰਾਏ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਿਮਾਰੀ ਤੇ ਬੁਢਾਪੇ ਕਾਰਨ ਕਿਤੇ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨੂੰ ਅਮਲੇ-ਫੈਲੇ ਸਮੇਤ ਉਹਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਪੰਦਰਾਂ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਭੇਟ ਕੀਤੇ।

ਉਹਦਾ ਸਭ ਕੁਛ ਸ਼ੈਲੀ ਲਈ ਹੀ ਸੀ। ਇਹਦੇ ਉਲਟ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨਾਲ ਸ਼ੈਲੀ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਮੋਹ ਦੇ ਖਾਨੇ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਸ਼ਾਇਦ ਸੰਭਵ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਮੋਹ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਇਹ ਇਕਪਾਸਤਤਾ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ, ਉਦੋਂ ਹੀ ਬਣ ਤੇ ਪੱਕ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਸ਼ੈਲੀ ਨੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛ ਲਿਆ ਸੀ, ਮੰਮੀ, ਕੀ ਮੈਂ ਸਾਹਿਰ ਅੰਕਲ ਦਾ ਬੇਟਾ ਹਾਂ? ਤਾਂ ਵੀ ਸ਼ੈਲੀ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੀ ਉਸ ਪ੍ਰਤੀ ਭਾਵਨਾ ਵਿਚ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਬਾਹਰੀ, ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਾ ਸਕਿਆ। ਉਸ ਉਹ ਉਸੇ ਘਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਜਵਾਨ ਤੇ ਵਿਆਹੇ-ਵਰੇ ਸ਼ੈਲੀ ਦੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਤੋਂ ਕਈ ਵਾਰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਪਰ ਸ਼ਾਇਦ ਸਵਾਲ ਦੇ ਅਣਸੁਖਾਵੇਂ ਜਵਾਬ ਦੇ ਡਰੋਂ ਚੁੱਪ ਕਰ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਹੋਰ ਕਰਦੀ ਵੀ ਕੀ!

ਜਦੋਂ ਬਿਮਾਰ ਪਏ ਬਜ਼ੁਰਗ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸ਼ੈਲੀ ਹੋਂਦ ਖਾਸ ਵਾਲੇ ਘਰ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਲੈ ਆਇਆ, ਇਹ ਬੇਟੇ ਨਾਲ ਮੋਹ ਕਾਰਨ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦਾ ਉਹਦੀ ਇਸ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਾ ਹੋਂਦ ਖਾਸ ਵਾਲਾ ਘਰ ਜੋ ਨਵਰਾਜ ਨੇ ਯਾਦ ਵਜੋਂ ਸਾਂਭਣ ਦੀ ਥਾਂ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

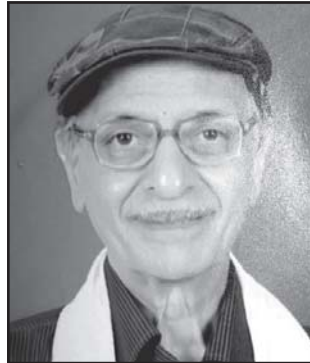
ਇੱਛਾ ਬਾਰੇ ਅੰਦਰਲਾ ਘੋਰ ਵਿਰੋਧ ਬੇਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਹੱਦ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਆਪ ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਅਮੇਲ, ਅਸਿੱਟ ਤੇ ਅਨੰਤ ਦੂਰੀ ਇਕੋ ਮਕਾਨ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਅਣਤਲਾਕੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਤੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਲੰਮੀ ਬਿਮਾਰੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਅੰਤ ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਵਿਦਾਈ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਫੇਰ ਉਸ ਦੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਵੀ ਮੁਕੰਮਲ ਦਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਨਿਰੰਤਰ ਬਣਾਈ ਰੱਖੀ। ਪਿਤਾ ਦੇ ਨਾ ਰਹਿਣ ਮਗਰੋਂ ਸ਼ੈਲੀ ਦਾ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਮੁੰਬਈ ਜਾ ਰਹਿਣ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਇਸ ਗੋਰਖਧੰਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਸੀ। ਤਾਂ ਵੀ ਸ਼ੈਲੀ ਨੇ ਮੁੰਬਈ ਜਾ ਵਸਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੱਸੀ, ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਉਥੇ ਫ਼ਲੈਟ ਲੈ ਦਿੱਤਾ।

ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਹੋਂਦ ਖਾਸ ਵਾਲੀ ਕੋਠੀ ਵੀ ਉਹ ਇਕੱਲੇ ਸ਼ੈਲੀ ਦੇ ਨਾਂ ਹੀ ਕਰ ਗਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੁਛ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੇਚੇ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਕਾਫ਼ੀ ਚਰਚਾ ਚੱਲੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਹਲਕਿਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਅਫ਼ਸੋਸ ਜਤਾਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਕੋਠੀ ਵੇਚਣ ਵਿਚ ਸ਼ੈਲੀ ਦੀ ਪੈਸੇ ਦੀ ਲੋੜ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਹੱਥ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਉਤੇ

ਡੂੰਘੀਆਂ ਉਕਰੀਆਂ ਕੌੜੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਦਾ ਕਿੰਨਾ, ਇਹ ਤੱਥ-ਸੱਚ ਤਾਂ ਸ਼ੈਲੀ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲੈ ਗਿਆ। ਹਾਂ, ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਇਸੇ ਕੋਠੀ ਦੇ ਵੱਟੇ ਪੈਸੇ ਹੀ ਆਖ਼ਰ ਨੂੰ ਉਹਦੀ ਜਾਨ ਦਾ ਖੋ ਬਣ ਗਏ। ਸ਼ੈਲੀ ਤੋਂ ਮਾਂ ਦੀ ਇਸ ਕੋਠੀ ਨੂੰ ਇਮਰੋਜ਼ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਉਹਦਾ ਸਿਮਰਤੀ-ਸਥਾਨ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਛੁਪੀ ਹੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਇਹ ਇੱਛਾ ਵਸੀਅਤ ਵਿਚ ਵੀ ਗੂੜ੍ਹੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖ ਗਈ ਸੀ। ਜੋ ਮਾਮਲਾ ਇਕੱਲੇ ਪੈਸੇ ਦਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ, ਪਿਤਾ ਦੀ ਹੋਂਦ ਖਾਸ ਤੋਂ ਵੀ ਮਹਿੰਗੇ ਇਲਾਕੇ ਨਿਊ ਫ਼ਰੈਂਡਜ਼ ਕਾਲੋਨੀ ਵਾਲੀ ਕੋਠੀ ਦੇ ਪੈਸਿਆਂ ਦੇ ਗੱਠਤ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸਨ। ਨਵਰਾਜ ਨੇ ਮਾਂ ਵਾਲੀ ਕੋਠੀ ਕੇਵਲ ਵੇਚੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਵੇਚੀ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਜਿਸ ਨੇ ਆ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਉਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਾਂ ਬੋੜੀ-ਬਹੁਤ ਨਵਿਆ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵਸਣਾ ਸਗੋਂ ਉਹਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਢਾਹ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਦਾ ਨਾਂ-ਨਿਸ਼ਾਨ ਮਿਟਾਉਣਾ ਸੀ ਤੇ ਫੇਰ ਵਿਕਾਊ ਧੌਲਰ ਉਸਾਰਨਾ ਸੀ!

ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਨਵਰਾਜ ਨੇ ਬੇਟੇ-ਬੇਟੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਰਾਹ ਤੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਬੇਟੀ ਸ਼ਿਲਪੀ ਦਾ ਉਸੇ ਮਹਾਂਨਗਰ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਸ ਮੀਡੀਆ ਦਾ ਕੋਈ ਕੋਰਸ ਕਰ ਕੇ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਅਣਵਿਆਹੇ ਬੇਟੇ ਅਮਨ ਨੂੰ ਉਹਨੇ ਵੱਖਰਾ ਫ਼ਲੈਟ ਲੈ ਦਿੱਤਾ। ਆਪ ਉਹ ਇਕੱਲਾ ਬੰਬਈਆ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ-ਵਿਚਰਦਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਰਹੱਸਮਈ ਫਿਲਮੀ ਪੱਖ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਡੂੰਘਾ ਹੀ ਡੂੰਘਾ ਧਸਦਾ ਗਿਆ। ਨਵਰਾਜ ਦੇ ਮੁੰਬਈ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਅਲਕਾ ਪਹਿਲਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਾਰਨ, ਫੇਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੇ ਲੰਮੇ ਕਸ਼ਟ ਭਰੇ ਅੰਤਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਉਹਦੀ ਸੇਵਾ-ਸੰਭਾਲ ਵਿਚ ਇਮਰੋਜ਼ ਦਾ ਹੱਥ ਵਟਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਦਿੱਲੀ ਹੀ

ਸੀ। ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹ ਲੈਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਹੋਰਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਛੱਡੋ, ਉਹਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੇ ਰਚੇ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੋਰਾਨੀ ਹੋਣੀ ਸੁਭਾਵਿਕ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਲਘੂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਸ਼ੈਲੀ ਕਵਾਤਤਾ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਪੰਜਾਬੀ

ਨਵਰਾਜ ਕਵਾਤਤਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ

ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਛਪੀਆਂ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਉਤੇ ਸਰਸਰੀ ਝਾਤ ਮਾਰਿਆਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਸੂਖਮ ਸੋਚ ਤੇ ਕਲਾਪੂਰਨ ਕਲਪਨਾ ਵਾਲੀ ਮੌਲਿਕਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਰਤਕਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਲਗਦਾ ਹੈ, ਇਹ 'ਸਾਹਿਤਕ' ਜਤਨ ਵੀ ਮੁੰਬਈ ਦੀ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਨਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਉਹਦੀ ਵਿਉਂਤ ਦਾ ਹੀ ਹਿੱਸਾ ਸੀ। ਉਹਦੀ ਇੱਛਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹਦੀ ਕਿਸੇ ਰਚਨਾ ਦੀ ਫਿਲਮ ਬਣੇ। ਯਾਦ ਰਹੇ, ਕਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਵੀ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਸਭ ਕੁਛ ਛੱਡ-ਛੁਡਾ ਕੇ ਇਮਰੋਜ਼ ਨਾਲ ਇਸੇ ਬੰਬਈਆ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋਣ ਦੇ ਸੁਫਨੇ ਬੁਣ ਕੇ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਸਭ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਅਸਫਲ ਹੋ ਕੇ ਪਰਤ ਆਈ ਸੀ।

ਸ਼ਾਇਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਕਾਰਨ ਹੀ ਨਵਰਾਜ ਸੁਭਾਅ ਪੱਖੋਂ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤਾ ਘੁਲਣ-ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੇ ਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਇੰਨੀ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਦੂਰ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਮਾਂ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਕੀ ਲੈਣਾ ਸੀ! ਉਹਦੀ ਮੌਤ ਮਗਰੋਂ ਉਹਦੇ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਉਹਦਾ ਇਹੋ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਸੁਭਾਅ ਪੱਕ ਗਏ ਹੋਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅੰਧੇਰੀ ਵਾਲੇ ਫ਼ਲੈਟ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਹਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਨਿਵਾਸ ਅਤੇ ਸਟੁਡੀਓ ਬੇਰੀਵਲੀ ਵਾਲੇ ਫ਼ਲੈਟ ਵਿਚ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਥੇ ਉਹਦਾ ਕਤਲ ਹੋਇਆ। ਹੋਣੀ ਦਾ ਵਿਅੰਗ ਦੇਖੋ ਕਿ ਐਲ.ਆਈ.ਸੀ. ਕਾਲੋਨੀ ਵਿਚ ਨਵਰਾਜ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਉਜਾੜਨ ਵਾਲਾ ਇਹ ਫ਼ਲੈਟ ਜਿਹੜੇ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟਾਂ ਵਿਚ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ ਵਿਲਡਰਨੈਸ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟਸ, ਭਾਵ ਉਜਾੜ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ।

ਨਵਰਾਜ ਆਪਣੀ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਉਣ ਦਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੇ ਨਾਂ ਦੇ ਬੋਹੜ-ਬਿਰਫ਼ ਦੀ ਛਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਕੁਛ ਕਰਨ ਦਾ ਚਾਹਵਾਨ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦਾ ਪਤੀ' ਰਹੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਵਾਂਗ ਉਹਦੀ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ

ਸਿਰਫ਼ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦਾ ਬੇਟਾ' ਹੀ ਨਾ ਰਹੇ, ਪਰ ਉਹਦੀ ਬੇਨਾਮੀ ਉਤੇ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਕਠੋਰ ਵਿਅੰਗ ਦੇਖੋ ਕਿ ਹਰ ਅਖ਼ਬਾਰ ਨੇ 'ਨਵਰਾਜ ਕਵਾਤਤਾ ਦੀ ਮੌਤ' ਦੀ ਥਾਂ 'ਲੇਖਿਕਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਬੇਟੇ ਦੀ ਮੌਤ' ਦੀ ਸੁਰਖੀ ਹੀ ਲਾਈ! ਕੁਛ ਵੱਡੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਨਾਲ ਵੀ ਫ਼ੋਟੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੀ ਹੀ ਛਾਪੀ। ਬੇਨਾਮੀ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਤਾਂਘ ਨਾਲ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਲੇਖਕ ਬਣਨ ਦੇ ਉਹਦੇ ਜਤਨ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਵਾਲੀ ਕੋਠੀ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨੇ ਫਿਲਮੀ ਫਾਈਨਾਂਸਰ ਤੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਬਣਨ ਵਾਲਾ ਸਰਲ-ਸੌਖਾ ਦਿਸਦਾ ਰਾਹ ਜੋਤ ਦਿੱਤਾ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਦ ਕਦੀ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਘੋਰ ਹਨੇਰੇ ਆਦਮਖੋਰ ਪੱਖ ਵੱਲ ਉਹਦਾ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਆਖ਼ਰ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਗਲ ਲਿਆ। ਉਹਦੀ ਉਮਰ ਭਰ ਦੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਅਤੇ ਪਸ਼ੋਮਾਨੀ ਉਹਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਧੱਕਦੀ ਧੱਕਦੀ ਅਸ਼ਲੀਲਤਾ ਦੀ ਹਨੇਰੀ ਗੁਫ਼ਾ ਵਿਚ ਲੈ ਗਈ, ਅਪਰਾਧ ਜਿਸ ਦਾ ਜੋੜਾ ਭਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਹਨੇਰੀ ਗੁਫ਼ਾ ਦੀ ਸਜਾਵਟ ਗੁਪਤ ਕੋਮਰੇ ਸਨ, ਕਾਮ-ਖਿਡੌਣੇ ਸਨ, ਨਗਨ ਫਿਲਮਾਂ ਸਨ ਤੇ

ਸੌਖੇ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਤਾਂਘਦੀਆਂ ਜਵਾਨ ਕੁੜੀਆਂ ਸਨ। ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਬੰਬਈਆ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਡਰਾਉਣਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਭਾਈ। ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਖੂਬਸੂਰਤ ਕਾਗਜ਼ ਵਿਚ ਲਪੇਟਿਆ ਜੋ ਅਣਖੋਲਿਆ ਪਿਆ ਸੁਗਾਤੀ ਡੱਬਾ ਮਿਲਿਆ, ਦੋਵੇਂ ਕਾਤਲ "ਸਲੀਮ ਭਾਈ ਦਾ ਭੋਜਿਆ" ਆਖ ਕੇ ਉਹਦੇ ਬਹਾਨੇ ਹੀ ਅੰਦਰ ਆਏ ਸਨ।

ਉਹਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਸਮੇਂ ਜੋ ਤੱਥ ਪਰਤ-ਦਰ-ਪਰਤ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਹੋਰਾਨੀ ਅਤੇ ਫੇਰ ਪਸ਼ੋਮਾਨੀ ਤੇ ਗਿਲਾਨੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਪੁਰਾਤਨ ਯੂਨਾਨ ਦੇ ਦੁਖਾਂਤ ਨਾਟਕਾਂ ਵਾਂਗ ਇਸ ਨਾਟਕ ਦਾ ਇਹੋ ਅੰਤ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸੀ। ਇਸ ਅੰਤ ਉਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਵਿਧਮਾਤਾ ਨੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਦਸਤਖ਼ਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਜਿਸ ਦਿਨ ਸ਼ੈਲੀ ਨੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਿਰ ਅੰਕਲ ਵਾਲਾ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਟਕ ਦੀ ਕਥਾ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਅੱਗੇ ਵਧੀ, ਨਵਰਾਜ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਅੰਤ ਵੱਲ ਧੱਕਦੀ ਗਈ ਅਤੇ ਉਹ ਹੋਣੀ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਮੁਹਰਾ ਬਣਿਆ ਅੰਜਾਮ ਤੋਂ ਬੇਖ਼ਬਰ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਗਿਆ। ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਲੋਹੇ-ਸੀਮਿੰਟ ਦੇ ਪੁਖ਼ਤਾ ਜਾਪਦੇ ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਪਾਟੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਵਾਲੇ ਹੋਂਦ ਖਾਸ ਵਿਚਲੇ ਘਰ ਦੇ ਚਰਾਗ਼ ਦਾ ਹਨੇਰੀ ਦੇ ਬੁੱਲਿਆਂ ਨਾਲ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਕੰਬ-ਡੋਲ ਕੇ ਆਖ਼ਰ ਨੂੰ ਬੁਝ ਜਾਣਾ ਕੋਈ ਅਣਹੋਣੀ ਜਾਂ ਅਲੋਕਾਰ ਗੱਲ ਨਹੀਂ।

ਤਾਂ ਵੀ ਇਸ ਸਭ ਕੁਛ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੇਰੇ ਵਾਂਗ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨਾਲ ਅਪਣੱਤ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਸਾਂਝ ਵਾਲੇ ਹਰ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਉਹਦੇ ਬੇਟੇ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਦੁਖਦਾਈ ਅੰਤ ਦਾ ਦੁੱਖ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਪਸ਼ੋਮਾਨੀ ਤੇ ਗਿਲਾਨੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਦਾ ਜਾਗਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ! ਉਹਦੀ ਮੌਤ ਵਿਚ ਕੀ ਪਤਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕਾਤਲਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਕੀਹਦਾ-ਕੀਹਦਾ ਕਿੰਨਾ-ਕਿੰਨਾ ਚਾਹਿਆ-ਅਣਚਾਹਿਆ ਕਸੂਰ ਹੈ!

Triple Transport Inc.

5938 S. 13th St., Milwaukee, WI 53221
Ph: 414-282-2363, Fax: 414-282-2370

ਡਰਾਈਵਰ ਅਤੇ ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ

ਮਿਲਵਾਕੀ, ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ ਦੀ ਇਕ ਇੰਟਰਮੋਡਲ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵੀ ਸੀ ਡੀ ਐਲ ਡਰਾਈਵਰ ਅਤੇ ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ

ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ, ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਘਰ ਆ ਸਕਦੇ ਹੋ

WI, MN, Upper MI, IL, Intermodal Freight

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਬੋਪਾਰਾਏ
ਫੋਨ 414-349-3449

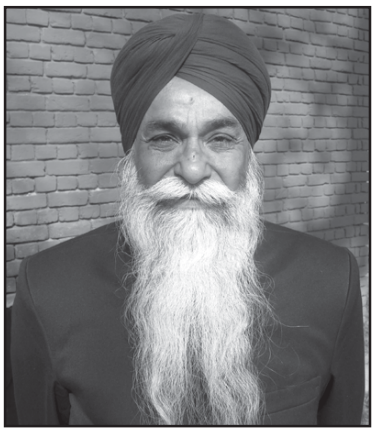
ਐਮ ਫਿਲ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰ ਦਿਲਗੀਰ ਨਾਲ ਨੇੜਤਾ ਦੇ ਦਿਨ

ਰੰਗ-ਬੇਰੰਗ

ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਚੁਕਾ ਹਾਂ, 1977 ਵਿਚ ਐਮ ਫਿਲ ਵਿਚ ਐਡਮਿਸ਼ਨ ਨਾ ਮਿਲਣ ਪਿਛੋਂ ਮੈਂ ਪੀ ਐਚ ਡੀ ਲਈ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਕਰਵਾ ਲਈ ਸੀ ਅਤੇ 2 ਨੰਬਰ ਹੋਸਟਲ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਲਗ ਪਿਆ ਸਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਮੇਰਾ ਦੋਸਤ ਤੇ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਐਮ ਏ ਕਰ ਚੁਕਾ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਪੁਨੀਆ ਵੀ ਮੇਰੇ

ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ
ਫੋਨ: 847-359-0746

ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਸਟਲ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। 1978 ਦੀਆਂ ਗਰਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਛੁਟੀਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤੇ ਮੁੰਡੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਘਰੀਂ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਹੋਸਟਲ ਦੇ ਕੁਝ ਨੌਕਰ ਸਾਡੇ ਵਾਲੇ ਫਲੋਰ ਉਤੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਤਪਤ ਕਾਰੀਡਰ ਵਿਚ ਵਿਛਾ ਕੇ ਸੌਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਉਦੋਂ ਹੀ ਲੱਗਾ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਪਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਾਂਗੂ ਯਾਨਿ ਖਟਮਲ ਸਾਡੇ ਬਿਸਤਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਆ ਵੇਤੇ। ਕਈ ਦਿਨ ਧੁਪੇ ਬਿਸਤਰੇ ਵਿਛਾ ਕੇ

ਡਾ. ਦਿਲਗੀਰ ਦੀ ਇਕ ਹਾਲੀਆ ਫੋਟੋ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਇਆ। ਅਜ ਤਕ ਵੀ ਅਸੀਂ ਇਹ ਗੱਲ ਚੇਤੇ ਕਰਕੇ ਹੱਸ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਪੋਲੀਓ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਕ ਬਾਂਹ ਮਾਰੀ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਲੱਤ ਵਿਚ ਵੀ ਨੁਕਸ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਅੰਗਰੀਬਤਾ ਨੂੰ ਕਦੇ ਅੜਿੱਕਾ ਨਹੀਂ ਬਣਨ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਸਾਲ ਕੁ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪੱਤਰਵਿਹਾਰ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਤੋਂ ਅਧਿਆਪਕ ਵਜੋਂ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜ ਕਲ੍ਹ ਮੋਹਾਲੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਮਈ 1978 ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅਖਬਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਲਈ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀਆਂ ਨਿਕਲੀਆਂ। ਮੈਂ ਸਬ ਐਡੀਟਰ ਅਤੇ ਪਰੂਫ ਰੀਡਰ ਦੋਹਾਂ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ। ਕਾਮਰੇਡ ਤਰਲੋਚਨ ਗਰੇਵਾਲ ਦੀ ਪ੍ਰੈਸ 15 ਸੈਕਟਰ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਪੱਤਰਵਿਹਾਰ ਵਿਭਾਗ ਲਈ ਮੈਂ ਪਰੂਫ ਰੀਡਿੰਗ ਦਾ ਕੰਮ ਗਾਹੋ-ਬਗਾਹੇ ਪਾਰਟ ਟਾਈਮ ਕਰਦਾ ਹੀ ਸਾਂ। ਹਰਭਜਨ ਹਲਵਾਰਵੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਰੂਫ ਰੀਡਰ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਬਣਵਾ ਕੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਲਾ ਦਿਤਾ ਪਰ ਸਬ ਐਡੀਟਰ ਵਾਸਤੇ ਅਰਜ਼ੀ ਬਿਨਾ ਤਜਰਬੇ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਤੋਂ ਹੀ ਭੇਜ ਦਿਤੀ। ਮੈਨੂੰ ਇੰਟਰਵਿਊ ਸਿਰਫ ਪਰੂਫ ਰੀਡਰ ਲਈ ਆਈ।

ਪਰੂਫ ਰੀਡਰ ਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ 'ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਪ੍ਰੇਮ ਗੋਰਖੀ, ਜੋ ਉਦੋਂ ਅਜੀਤ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕਵੀ ਮਰਹੂਮ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸੋਢੀ ਵੀ ਪਹੁੰਚੇ। ਰਾਜਿੰਦਰ ਸੋਢੀ ਨੇ ਇਕ ਪੂਰਾ ਅਟੈਚੀ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦਾ ਨਾਲ ਚੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਛਪੀ ਲਿਖਤ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਸਿਰਫ 'ਬਿੰਦੂ' ਨਾਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਸਿਕ ਰਸਾਲਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇੰਡੀਅਨ ਥੀਏਟਰ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਹੋਏ 'ਹੀਰ ਰਾਂਝਾ' ਨਾਟਕ ਦਾ ਮੇਰਾ ਲਿਖਿਆ ਰੀਵਿਊ ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਰਸਾਲਾ ਅਜਕਲ੍ਹ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਸਦਾ ਤੇ ਸਿੱਖ ਟੀ ਵੀ ਨਾਂ ਦਾ ਟੀ ਵੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਚਲਾਉਂਦਾ ਇੰਦਰਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਛਾਬੜਾ ਛਾਪਦਾ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਕਿਸੇ ਅਖਬਾਰ ਰਸਾਲੇ ਵਿਚ ਛਪਣ ਵਾਲੀ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਰਚਨਾ ਸੀ। ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੌਰਾਨ ਸੰਪਾਦਕ ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਲਿਖਤ ਦੇਖੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਵੀ ਹੋਏ। ਇੰਦਰਮੋਹਨ ਅਜ ਤਕ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਟਿਚਰਾਂ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, "ਤੇਨੂੰ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ 18 ਅਗਸਤ ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਲੇਖ 'ਕਮਲਿਆਂ ਦਾ ਟੱਬਰ' ਛਪਿਆ ਸੀ ਜੋ ਕਰੀਬ 4 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਲਮਾਂ ਵਿਚ ਛਪਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲੇਖ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਲੇਖ ਵੀ ਇਸੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖੇ ਸਨ। 'ਕਮਲਿਆਂ ਦਾ ਟੱਬਰ' ਲੇਖ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀ ਲੇਖ ਲੜੀ ਮੁੜ ਛਾਪੀ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸਰਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਲੇਖ ਕੁਝ ਵਿਸਥਾਰ ਪਿਛੋਂ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਾਂ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਮੈਂ ਸਿੱਖਾਈ ਹੈ।"

ਉਪਰ ਦੱਸੇ ਸਾਨੂੰ ਚਾਰਾਂ ਜਣਿਆਂ ਨੂੰ ਚੁਣ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਚੋਰ ਦੀ ਲੰਗੋਟੀ ਸਮਝ ਇਹ ਨੌਕਰੀ ਹੱਥ ਕਰ ਲਈ। 15 ਜੁਲਾਈ 1978 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਮੇਰੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬੱਲ ਨਾਲ ਹੋਈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਉਸੇ ਦਿਨ ਹੀ ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਕੁਝ ਪਛਾਣ ਲਿਆ। ਬੱਲ ਸਾਹਿਬ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਕਰੀਬ 5-7 ਸਾਲ ਵਡੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਅਜ ਤਕ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧਦੀ ਹੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿਚ ਸੁਹਿਦਰਤਾ ਅਤੇ ਖਲੂਸ ਅੱਜ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਬੰਦੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਦੋਸਤੀ ਅਤੇ ਮੁਹੱਬਤ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਦਾ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸ਼ਿੱਦਤ ਭਰਿਆ ਅਹਿਸਾਸ ਗੁਰਦਿਆਲ ਬੱਲ ਨੂੰ ਹੈ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਿਲਣ-ਗਿਲਣ ਵਾਲੇ ਅੰਦਰ ਘੱਟ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਈ ਹੈ। ਉਂਜ ਮੇਰੇ ਲਈ ਉਹ ਵਡੇ ਭਰਾ ਵਾਂਗ ਹਨ। 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਕਾਫੀ ਪਾਠਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਤੋਂ ਵਾਕਫ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ ਦਾ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਵਿਚ ਛਪਦਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਬਾਰੇ ਸਥਾਈ ਕਾਲਮ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਹੀ ਹਫ਼ਤੇ ਬਾਅਦ ਮੇਰੀ ਨੇੜਤਾ ਕਰਮਜੀਤ ਭਾਅ ਜੀ ਨਾਲ ਵੀ ਹੋ ਗਈ। ਉਹ ਵੀ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕਰੀਬ ਦਸ ਸਾਲ ਵਡੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਮੈਨੂੰ ਛੋਟੇ ਭਰਾਵਾਂ ਵਾਲਾ ਮਾਣ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨੇੜੇ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਮਾਣ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਹੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਸ. ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹਮਦਰਦ ਨੇ ਮੇਰੇ ਲਿਖੇ ਕੁਝ ਫੀਚਰਾਂ ਤੇ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੀ ਸ਼ਬਦ ਚੋਣ ਅਤੇ ਸ਼ੈਲੀ ਦੇਖਦਿਆਂ ਪੁੱਛਿਆ, "ਤੂੰ ਸਬ ਐਡੀਟਰ ਲਈ ਅਪਲਾਈ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕੀਤਾ?" ਮੇਰਾ ਜਵਾਬ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਇੰਟਰਵਿਊ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, ਤੂੰ ਦੋ ਸਾਲ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਹੋਣਾ? ਫਿਰ ਆਪ ਹੀ ਦਸਿਆ ਕਿ ਇੰਟਰਵਿਊ ਕਲਰਕਾਂ ਨੇ ਭੇਜੀ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤਜਰਬੇ ਵਾਲੀ ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ ਹੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇਹ ਤਜਰਬਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਨਕਲੀ ਬਣਵਾਉਣ ਦਾ ਜੇਰਾ ਨਹੀਂ ਪਿਆ।

ਬਰਜਿੰਦਰ ਹੋਰੀਂ ਬੋਲੇ, "ਤੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਸਭ ਦੇ ਅਸਲੀ ਸਨ?" ਪਰੂਫ ਰੀਡਰੀ ਦੇ ਗੋੜ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਫਿਰ 12 ਸਾਲ ਲੱਗੇ, ਇਹ ਵੇਰਵਾ ਫਿਰ ਕਿਤੇ ਸਹੀ।

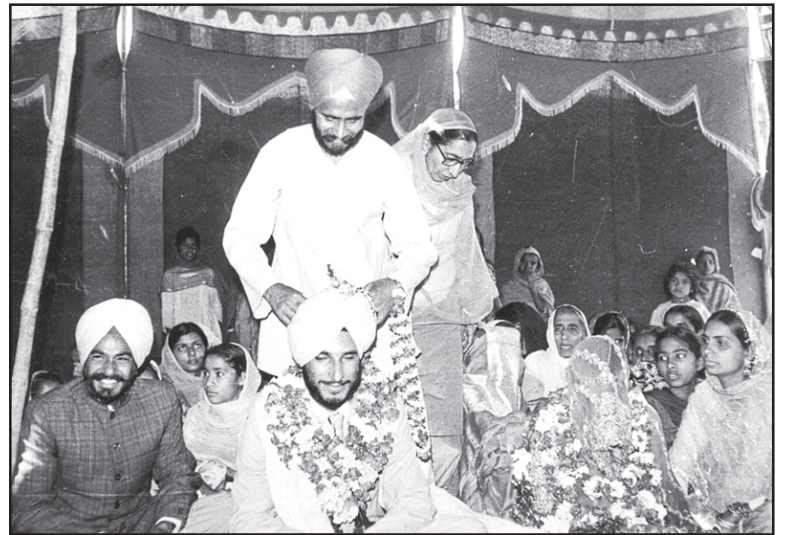
ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦਲਜੀਤ ਅਤੇ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਿੰਧੂ ਉਤੇ ਕਿਸਮਤ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਜਰਬੇ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਆਪਣੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ

ਨਾਲ ਲਾ ਲਏ ਸਨ। ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬੱਲ 'ਨਵਾਂ ਜਮਾਨਾ' ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਸੁਰਜਨ ਜ਼ੀਰਵੀ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਯਾਰਾਨੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਸ ਨੂੰ ਤਜਰਬੇ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤਾ। ਬੱਲ ਦੇ ਆਪਣੇ ਦੱਸਣ ਅਨੁਸਾਰ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਭੇਜਣ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨ 'ਲੋਕ ਲਹਿਰ' ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਕਾਮਰੇਡ ਸੁਹੇਲ ਦੇ ਜੋਰ ਦੇਣ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਹੀ ਅਰਜ਼ੀ ਭੇਜ ਦਿਤੀ ਪਰ ਉਂਜ ਇਸ ਵਿਚ ਦੋ ਸਾਲ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਦੀ ਗੱਲ ਲਿਖ ਦਿਤੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦਾ ਸੱਦਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪਿਛੋਂ ਚੋਣ ਸਮੇਂ ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਜ਼ਰੇ ਇਨਾਇਤ ਹੋ ਗਈ। ਇਹ ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਅਜੇ ਆਦਰਸ਼ਵਾਦੀ ਦੌਰ ਸੀ। ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਅਖਬਾਰੀ ਕਲਚਰ ਤੋਂ ਉਹ ਉਦੋਂ ਕਾਫੀ ਤਪੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਜਲੰਧਰ ਮਾਰਕਾ ਕਿਸੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮੁਢਲੀ ਟੀਮ ਵਿਚ ਨਾ ਲੈਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬੱਲ ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਕਈ ਸਾਲ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਬਰਜਿੰਦਰ 'ਭਾਅ ਜੀ' ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਰੌਅ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤੁੱਕਾ ਲੱਗਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਰਗੇ ਸੋਹਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਅਤਿ ਉਦਾਤ ਸ਼ਾਨਾਂ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਲੈ ਸਕਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੀ ਬਣਨਾ ਸੀ।

ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਨੋਂ ਆਰਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੀ ਕਬੂਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਂਜ ਮੇਰਾ ਮਨ ਐਮ ਫਿਲ ਕਰਕੇ ਅਧਿਆਪਨ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦਾ ਹੀ ਸੀ। ਐਮ ਫਿਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਮੈਂ ਭਰੀ ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਦਾਖਲਾ ਮਿਲ ਵੀ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਸੰਪਾਦਕ ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾਰੀ ਰਖਣ ਲਈ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮੰਗੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਵੀ ਦਿਤੀ।

ਮੈਂ ਐਮ ਫਿਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈ ਕੇ ਹੋਸਟਲ ਰਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦ ਜੋ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਕਿਸੇ ਗੋਰਮਿੰਟ ਕਾਲਜ ਵਿਚੋਂ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਕਰੀਬੀ ਦੋਸਤ ਬਣਿਆ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਐਮ ਏ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਕਾਲਜ ਅਧਿਆਪਕ ਰਹਿ ਚੁਕਾ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਿਲਗੀਰ ਵੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਐਮ ਫਿਲ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੀ। ਉਮਰ ਵਿਚ ਉਹ ਵੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਹਲਵਾਰਵੀ ਵਾਂਗ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 10 ਸਾਲ ਵੱਡਾ ਸੀ ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਵੇਂ ਮੇਰੀ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ ਨੇੜਤਾ ਬਣ ਗਈ ਜੋ ਪਿਛੋਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਸਾਂਝ ਵਿਚ ਵੀ ਵਟੀ। ਸਾਡੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਲ ਦਾ ਡਾ. ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਮੋਕਲ ਇਕ ਪਿਛੋਂ ਇਕ ਕਈ ਐਮ ਏ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਸ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਟਿਕੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਪੀ ਐਚ ਡੀ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਕਰਵਾ ਹੋਸਟਲ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਡਾ. ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਕਈ ਮੁੰਡੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ

ਇਕ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਬੁਲਾਰਾ ਬਣਿਆ ਸੂਰੀਆ ਸਵਾਮੀ ਵੀ ਸੀ, ਅਕਸਰ ਹੋਸਟਲ ਨੰਬਰ ਇਕ ਵਿਚ ਜਾਂ ਫਿਰ ਸਟੂਡੈਂਟ ਸੈਂਟਰ ਵਿਚ ਗਰਮਾ ਗਰਮ ਬਹਿਸਾਂ ਵਿਚ ਪਏ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ। ਦਿਲਗੀਰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਿਰ ਫਸਾਈ ਬੈਠਾ ਹੁੰਦਾ। ਉਂਜ ਇਹ ਵੀ ਗੱਲ ਦਿਲਚਸਪ ਸੀ ਕਿ ਨਾ ਤੇ ਦਿਲਗੀਰ ਨੇ ਅਜੇ ਪੀ ਐਚ ਡੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ। ਪਰ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਵੇਖ ਕੇ ਹੀ ਹੋਸਟਲ ਦੇ ਨੌਕਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੇਖਾ ਵੇਖੀ ਮੁੰਡੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ।

ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਿਲਗੀਰ (ਐਨ ਖੱਬੇ) ਲੇਖਕ ਦੇ ਵਿਆਹ ਮੌਕੇ

ਡਾ. ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਮੋਕਲ ਦਰਵੇਸ਼ ਆਦਮੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਸੱਚੀ-ਮੁੱਚੀ ਦੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ-ਦਿਨੀਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਤਪਸ ਵਧ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਵਧੀ, ਡਾ. ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਮੋਕਲ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕਈ ਕਰੀਬੀ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦੀ ਲਹਿਰ ਵੱਲ ਝੁਕਦੇ ਗਏ। ਪਿਛੋਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸੈਦਪੁਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਾਥੀ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਡਾ. ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਪੰਥਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਬਣਤ ਬਣਾਈ, ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਮੋਕਲ ਦੇ ਹੀ ਲਾਡਲੇ ਚਲੇ ਸਨ। ਡਾ. ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਅਜਕਲ੍ਹ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਂਜ ਜਥੇਦਾਰ ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤਲਵੰਡੀ ਦਾ ਭਤੀਜਾ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ 1976-77 ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਮਨਿੰਦਰ ਯਾਨਿ 'ਕਮਲਿਆਂ' ਦੇ ਟੱਬਰ' ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਮਿਲਣ ਆਉਂਦਾ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਬਹਿ ਕੇ ਗੁਲਾਟੀ ਦੀ ਕੰਟੀਨ ਤੋਂ ਚਾਹ-ਪਾਣੀ ਪੀ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਚੰਨੀ ਮਨਿੰਦਰ ਦਾ ਮਾਸੀ ਦਾ ਪੁੱਤ ਭਰਾ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਉਹ ਅਜੇ ਦਸਵੀਂ-ਗਿਆਰਵੀਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਮੁੰਡਾ-ਖੁੰਡਾ ਸੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਚੰਨੀ ਕਦੇ ਵਡਾ ਖਾੜਕੂ ਆਗੂ ਵੀ ਬਣੇਗਾ। ਚੰਨੀ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ 1989 ਵਿਚ ਇਕ ਝੂਠੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਖਾੜਕੂ ਲਹਿਰ ਦੇ ਸ਼ਿਖਰ ਵੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਬੱਚੇ ਵੀ ਸਨ। ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਸੁਣਿਐਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਹੀ ਕਿਧਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪਿਛੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸੈਦਪੁਰ ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਲਹਿਰ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਹੀ ਸੁਮੇਧ ਸੈਣੀ ਅਤੇ ਪਿੰਕੀ ਕੈਟ ਦੀ ਕੁਝਿਕੀ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਹਰਨਾਂ ਦੇ ਸਿੰਗੀ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਕਰਮਜੀਤ ਭਾਅ ਜੀ ਦਾ ਬਾਪਤਾ ਮਿਲ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਆਪਣੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਉਖੜੀ ਫਿਰਦੀ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਲੀਹੇ ਪਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਐਮ ਫਿਲ ਕਰਦਿਆਂ ਮੈਂ ਤੇ ਦਿਲਗੀਰ ਇਕ ਨੰਬਰ ਹੋਸਟਲ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਬਲਾਕ ਵਿਚ

ਨਾਲ ਨਾਲ ਦੇ ਕਮਰਿਆਂ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਾਂ। ਇਥੇ ਹੀ ਨਾਲ ਦੇ ਇਕ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਅਨਮੋਲ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਸਿੰਧੂ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਬਣਿਆ। ਅਕਸਰ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਏ ਲੋਕ ਮੇਰੇ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਭੁਲੇਖਾ ਖਾ ਜਾਂਦੇ।

ਡਾ. ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦਿਲਗੀਰ ਨਾਲ ਬਹਿਸਾਂ 'ਚ ਉਲਝਣ ਵਾਲੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਮੁੰਡੇ ਵੱਡੇ ਤੰਬਾਕੂਨੋਸ਼ੀ ਵੀ ਸਨ। ਇਕ ਦਿਨ ਦਿਲਗੀਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਸੁੱਝੀ ਕਿ ਉਸ ਹੋਸਟਲ ਵਿਚ ਤੰਬਾਕੂਨੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁਧ ਝੰਡਾ ਚੁੱਕ ਲਿਆ। ਹੋਸਟਲ ਦੇ ਮੈਸ ਏਰੀਏ ਵਿਚ ਥਾਂ ਥਾਂ ਨੇ-ਸਮੋਕਿੰਗ ਦੇ ਚਿਤਾਵਨੀ ਬੋਰਡ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਦਿਲਗੀਰ ਨੇ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਮੈਸ ਜਾਂ ਕਾਮਨ ਰੂਮ ਵਿਚ ਸਿਗਰਟ ਬੀੜੀ ਪੀਂਦੇ ਵੇਖਣਾ ਤਾਂ ਉਲਝ ਪੈਣਾ। ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਵਾਰਡਨ ਅੰਬਰੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ। ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੋਈ ਕਿ ਇਕ ਸਵੇਰ ਮੈਂ ਅਤੇ ਦਿਲਗੀਰ ਕੰਟੀਨ ਵਿਚ ਚਾਹ ਪੀਣ ਲਈ ਜਾ

ਰਹੇ ਸਾਂ ਕਿ ਅੱਗੋਂ ਵਾਰਡਨ ਅੰਬਰੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਆਪ ਹੀ ਮੈਸ ਰੂਮ ਵਿਚ ਸਿਗਰਟ ਹੱਥ 'ਚ ਫੜੀ ਕਸ਼ ਲੈਂਦਾ ਤੁਰਿਆ ਆਵੇ। ਵਾਰਡਨ ਨੂੰ ਪਤਾ ਉਦੋਂ ਹੀ ਲੱਗਾ ਜਦੋਂ ਦਿਲਗੀਰ ਨੇ ਇਕ ਜ਼ੋਰ ਦਾ ਝਟਕਾ ਉਸ ਦੀ ਬਾਂਹ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ। ਸਿਗਰਟ ਕਿਤੇ ਦੀ ਕਿਤੇ ਜਾ ਪਈ ਅਤੇ ਵਾਰਡਨ ਘੁਮੇਰਨੀ ਖਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਵਾਰਡਨ ਕੁਝ ਬੋਲਦਾ ਦਿਲਗੀਰ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਉਸ 'ਤੇ ਵਰੁਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਜੇ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੀ ਮੈਸ ਰੂਮ ਵਿਚ ਸਿਗਰਟ ਪੀਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੀ ਰੋਕੇਗਾ? ਇਹ ਗੱਲ ਝੱਟ ਹੋਸਟਲ ਦੇ ਮੁੰਡਿਆਂ 'ਚ ਫੈਲ ਗਈ। ਬਸ, ਇਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਸ ਜਾਂ ਕਾਮਨ ਰੂਮ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮੁੰਡਾ ਤੰਬਾਕੂਨੋਸ਼ੀ ਕਰਦਾ ਮੁਤ ਨਾ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ।

ਸ਼ਾਇਦ ਮਾਰਚ 1980 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਡਾ. ਦਿਲਗੀਰ ਨੇ ਡਾ. ਮੋਕਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਹੋਸਟਲ ਵਿਚ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਰਖਵਾ ਲਿਆ। ਅਖੰਡਪਾਠ ਗੈਸਟ ਰੂਮ ਵਿਚ ਵਿਚ ਰਖਿਆ ਗਿਆ। ਹੋਸਟਲ ਦਾ ਵਾਰਡਨ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਰੋਕਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਭੋਗ ਉਪਰੰਤ ਬਾਹਰ ਖੁਲ੍ਹੇ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਕਰੀਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦੀ ਗੱਲ ਜ਼ਰਾ ਉਚੀ ਸੁਰ ਵਿਚ ਕੀਤੀ। ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਕ ਸਾਖੀ ਸੁਣਾਉਂਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੂਰੋਂ-ਦੂਰੋਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਆਉਂਦੇ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਭੋਟਾ ਵਜੋਂ ਮਾਇਆ ਤੇ ਅਨਾਜ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਘੋੜੇ ਵੀ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ। ਰੋਪਤ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਰੰਘੜਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਪਿੰਡ ਪੈਂਦੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਲੰਘਣਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੁਟ ਲੈਣਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ, ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਹਿਣਾ, ਤੁਸੀਂ ਲੈ ਆਏ, ਸਾਨੂੰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਪਰ ਇਕ ਵਾਰ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਚਰਨੀਂ ਢਹਿ ਪਏ ਤੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਰੰਘੜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਤਾਂ ਲੁਟਿਆ ਹੀ, ਨਾਲ ਹੀ ਬੀਬੀਆਂ ਦੀ ਬੇਪਤੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰਕੇ ਲੈ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਸੇ ਵਕਤ

ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਿਲਗੀਰ (ਸੱਜੇ) ਕੋਈ ਵੀਹ ਸਾਲ ਜਲਾਵਤਨੀ ਕੱਟਣ ਪਿਛੋਂ ਵਤਨ ਪਰਤਣ 'ਤੇ ਪਟਿਆਲੇ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬੱਲ ਦੇ ਘਰ

ਆਪਣੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਇਕ ਜਥਾ ਨਾਲ ਲਿਆ ਤੇ ਉਸ ਪਿੰਡ ਪਹੁੰਚੇ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਾਹਰ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਪਿੰਡ ਵਿਚੋਂ ਬੱਚੇ, ਬੁਢੇ ਤੇ ਬੀਬੀਆਂ ਬਾਹਰ ਨਾਲ ਲੈ ਆਓ। ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਇੰਜ ਹੀ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਜਾਓ, ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਦੇਖ ਆਓ, ਕੋਈ ਲਾਚਾਰ ਜਾਂ ਬੱਚਾ, ਬੀਬੀ ਤਾਂ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਮੁੜ ਕੇ ਆ ਕੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਕਿ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ, ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਬਚਿਆ ਇਕ ਇਕ ਬੰਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿਓ। ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਾਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਹੱਦ ਮੁਕ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਕਾਰਗਰ ਨੀਤੀ 'ਪਵਿੱਤਰ ਦਹਿਸ਼ਤ' (ਹੋਲੀ ਵਾਰ) ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਲਈ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੀ ਦਿਤੀ ਮਤ ਦਾ ਹੋਣਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਚੱਲੀ ਖਾੜਕੂ ਲਹਿਰ ਇਸੇ ਨੁਕਤੇ ਨੂੰ ਹੀ ਸ਼ਾਇਦ ਆਪਣੇ ਮਨ ਮਸਤਕ ਵਿਚ ਵਸਾ ਨਾ ਸਕਣ ਕਾਰਨ ਸਰਾਪੀ ਗਈ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡਾ. ਦਿਲਗੀਰ, ਡਾ. ਮੋਕਲ ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਗੱਲ ਤੁਰੀ ਤਾਂ ਸਵਾਲ ਇਹ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਦਹਿਸ਼ਤ ਦੀ ਇਹ ਨੀਤੀ ਗਲਤ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਅਪਨਾ ਲਈ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ?

ਇੱਥੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਵਿਚ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਨਾ ਮੈਨੂੰ ਉਦੋਂ ਬਹੁਤੀ ਸਮਝ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅੱਜ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਜਦੋਂ ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਵਾਲੇ ਹਰਸਿਮਰਨ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੱਚਰ, ਬੰਗਾ ਕਾਲਜ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੋ. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਮੋਕਲ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਦਿਲਗੀਰ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਚਿਤਵਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਹੀ ਉਹ ਲੋਕ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣੀ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਕ ਪਛਾਣ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਈ ਅਹਿਸਾਸ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਬੀਜ ਬੀਜਿਆ। ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਭਾਅ ਜੀ ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਨੇੜਤਾ ਨੇ ਇਸ ਅਹਿਸਾਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤਿੱਖਾ ਕੀਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਸ ਦੀ ਇਕ ਖਾਸ ਦਿਸ਼ਾ ਮਿਥਣ ਪਿਛੇ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੋ ਅਹਿਸਾਸ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਸਮਿਆਂ ਅਤੇ 'ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ।

ਸਮਾਂ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਐਮ ਫਿਲ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਦਿਲਗੀਰ ਨੇ ਪੀ ਐਚ ਡੀ ਲਈ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਕਰਵਾ ਲਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਤੇ ਦਿਲਗੀਰ 15 ਸੈਕਟਰ ਕਮਰਾ ਲੈ ਕੇ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗੇ। ਦਿਲਗੀਰ ਨੂੰ ਵਾਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਇਕ ਕਪੜਾ ਜਰੂਰ ਧੋਣਾ ਹੁੰਦਾ, ਆਪਣਾ ਨਾ ਲਭਦਾ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਹੀ ਧੋ ਦਿੰਦਾ। ਮੈਂ ਕਈ ਵਾਰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਖਿੜਦਾ ਵੀ। ਨਿਰੰਕਾਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਰੋਸ ਵਧਦਾ ਹੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਡਾ. ਦਿਲਗੀਰ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ 'ਤੇ ਇਕ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖੀ। ਮੈਂ ਦਿਲਗੀਰ ਦੇ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਤੋਂ ਹੈਰਾਨ ਸਾਂ। ਕਿਤਾਬ ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ ਉਹ ਲਗਾਤਾਰ 16-16 ਘੰਟੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਚੰਬੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ। ਹੁਣ ਛਾਪਣ ਲਈ ਉਸ ਕੋਲ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਓ ਦਾ ਚੰਗਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੀ ਪਰ ਪਿਓ-ਪੁੱਤ 'ਚ ਬਣਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਪਰੈਲ 1980 ਵਿਚ

ਡਾ. ਦਿਲਗੀਰ ਦੀ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਪੁਸਤਕ ਲੜੀ

ਮੈਨੂੰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਤੋਂ ਬੋਨਸ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਮਿਲੇ, ਦਿਲਗੀਰ ਨੇ ਇਹ ਪੈਸੇ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਉਧਾਰ ਫੜ ਕੇ ਉਹ ਕਿਤਾਬ ਛਪਵਾਈ। ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਚਰਚਾ ਵੀ ਹੋਈ। ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਪੁਸਤਕ ਸੀ। ਇਥੋਂ ਹੀ ਡਾ. ਦਿਲਗੀਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਰੁਖ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵੱਲ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕਈ ਪੁਸਤਕਾਂ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਲਿਖੀਆਂ।

24 ਅਪ੍ਰੈਲ 1980 ਨੂੰ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਮੁਖੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਤਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਸਾਂ ਜਦੋਂ ਡਾ. ਦਿਲਗੀਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਤੀ ਮੈਨੂੰ ਉਠਾ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ 'ਨਰਕਧਾਰੀ' ਨੂੰ ਗੱਡੀ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਜਿੰਨੀ ਖੁਸ਼ੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਸੇ ਪਲ ਉਠ ਕੇ ਭੰਗੜਾ ਪਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਦਫ਼ਤਰ ਜਾ ਕੇ ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਬੋਲ ਨਾਲ ਕੀਤੀ। ਬੋਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ, ਇਹ ਚੱਕਰ ਬਾਹਲਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ। ਉਸ ਕਿਹਾ, 1978 ਦਾ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲਾ ਭਾਣਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵਾਪਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਟਾਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਪਰ ਜਿਹੜੀਆਂ ਨਿਹੱਥੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਸਮਾਗਮ ਰੁਕਵਾਉਣ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਪਤਾ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਕਿਸ ਹੱਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿਣਾ ਹੈ? ਆਖਿਰਕਾਰ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਹਜ਼ੂਮ ਸੀ ਅਤੇ ਸਮਾਗਮ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਖੜ੍ਹੇ ਪੈਰ ਕਿਵੇਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ? ਭਾਈ ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਗਏ ਸਿੰਘ

ਪੂਰੇ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਉਲਝਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਅਖਿਰ ਜੋ ਹੋਇਆ, ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ। ਬੋਲ ਨਾਲ ਇਸ ਗੱਲਬਾਤ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਇਹੋ ਸ਼ੰਕੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਮਿੱਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੀ 'ਬੋਲ ਤਾਂ ਨਾਸਤਕ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਬੁੱਧ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ।' ਹੁਣ ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ, ਬੋਲ ਨੇ ਮੇਰੀ ਜਿੰਨੀ ਕੁ ਬੁੱਧ 'ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ' ਕੀਤੀ, ਪਿੱਛੋਂ ਉਹੋ ਹੀ ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਕੰਮ ਆਈ।

ਡਾ. ਦਿਲਗੀਰ ਨੇ ਕੁਝ ਸਾਹਿਤਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵੀ ਲਿਖੀਆਂ। ਉਸ ਨੇ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਲੇਖਕ ਜਾਂ ਪਾਲ ਸਾਰਤਰ ਅਤੇ ਅਲਬਰਟ ਕਾਮੂ ਵੀ ਪੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਜਲੰਧਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਉਥੋਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਾਫੀ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਜਾਣ-ਆਉਣ ਵੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਹੇਠ 'ਤੇ ਕਾਮੂ ਰੋਂਦਾ ਰਹੇਗਾ' ਨਾਵਲ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਕਾਫੀ ਦਿਲਚਸਪ ਲੱਗਿਆ। ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਿਹ 'ਐਸਕੀਮੋ ਸਮਾਈਲ' ਤੇ 'ਬੇਵਫਾਈਆਂ' ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੰਪਾਦਿਤ ਪੁਸਤਕ '1960 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ' ਅਤੇ 'ਇੱਕੀ ਕਹਾਣੀਆਂ' ਨਾਂ ਦਾ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਿਹ ਵੀ ਛਪ ਚੁਕੇ ਸਨ।

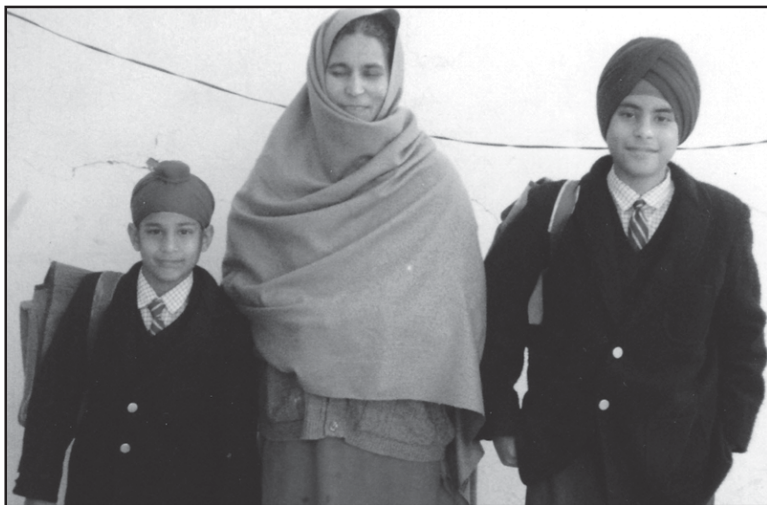
ਦਿਲਗੀਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਵਿਆਹ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਿਆ ਅਤੇ 1981 ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਇਕ ਲੜਕੀ ਉਸ਼ਾ ਨਾਲ ਲਵ ਮੈਰਿਜ ਕਰਵਾਈ। ਇਸ ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਮੈਂ ਵੀ ਮੋਹਰੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਉਸ ਦੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਾਡਾ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਦਾ ਵਿਆਹ ਵਾਲਾ ਦੁਪੱਟਾ ਲਾਵਾਂ ਵੇਲੇ ਉਸ਼ਾ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਸੀ। ਉਸ਼ਾ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਮੰਨਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਮਾਪਿਆਂ ਤੋਂ

ਬਾਹਰੀ ਹੋ ਕੇ ਦਿਲਗੀਰ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਇਆ। ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ਼ਾ ਗੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਣ ਗਈ।

ਮੇਰਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਉਣਾ-ਜਾਣਾ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ। ਐਮ ਫਿਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਕੋਰਸ ਵਿਚ ਮੈਂ ਸਿਰ ਫਸਾਈ ਰਖਿਆ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਪੱਖੀ ਝੁਕਾਅ ਸਾਫ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਲੱਗੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪੰਥਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣੇ ਡਾ. ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿਚ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਸੁਣ ਜਾਂਦੇ। 1982 ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਮੋਰਚਾ ਲਗਣ ਪਿੱਛੋਂ ਸਿੱਖ ਪੱਖੀ ਲਹਿਰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵੀ ਤਿੱਖੀ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। "ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ?" ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਇਕ ਸੈਮੀਨਾਰ ਵੀ ਹੋਇਆ। ਗਾਂਧੀ ਭਵਨ ਨੇ ਜਜ਼ਬੀ ਕੇ ਵਾਰ ਅਖੰਡਪਾਠ ਵੀ ਰਖਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲਿਉ ਸਟਾਰ ਤੋਂ ਕੁਝ ਹੀ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ। ਇਹ ਵਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅਖੰਡਪਾਠ ਰਖਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਮੁੜ ਕਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਏ। ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲਿਉ ਸਟਾਰ ਤੋਂ ਦੋ ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ, ਦਿਲਗੀਰ ਜੋ ਉਦੋਂ ਤਕ ਪੀ ਐਚ ਡੀ ਕਰ ਚੁਕਾ ਸੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਉਸ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਉਦੋਂ ਹੀ ਲੱਗਾ ਜਦੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਜਲਾਵਤਨ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਬਾਰੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਖਬਰ ਛਪੀ।

ਦਿਲਗੀਰ ਕਈ ਸਾਲ ਨਾਰਵੇ ਅਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਜਲਾਵਤਨੀ ਭੋਗਣ ਪਿੱਛੋਂ ਸੰਨ 2000 ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਭਾਰਤ ਪਰਤਿਆ। ਮੇਰੀ ਉਸ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਮੁੜ ਸੰਨ 2006 ਵਿਚ ਹੀ ਹੋ ਸਕੀ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕੋਈ 7 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਇੰਡੀਆ ਵਾਪਸ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਦਿਲਗੀਰ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਹੌਸਮੁਖ ਅਤੇ ਤੇਹ-ਮੋਹ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਤਕ ਉਹ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਕਈ ਹੋਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵੀ ਲਿਖ ਚੁਕਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜ ਕਿਸਤਾਂ ਵਿਚ 1469-2007 ਈ. ਤਕ ਦਾ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਵੀ ਹੋ ਚੁਕਾ ਸੀ। ਮੋਹਾਲੀ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰਿੰਦਰ ਬਹੁਤ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮਿਲੀ। ਉਂਜ ਕਾਫੀ ਉਦਾਸ ਜਾਪਦੀ ਸੀ, ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਦਿਲਗੀਰ ਦੇ ਦਬਕਿਆਂ ਦਾ ਅਸਰ ਹੋਵੇ। ਦਿਲਗੀਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਕ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵਰਤਣਾ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪਤਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਪੁੱਤਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜਾ ਮਾਪਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋਣ ਦਾ ਵੀ ਕਿਤੇ ਮਲਾਲ ਹੋਵੇ।

(ਚਲਦਾ)

ਦਿਲਗੀਰ ਦੀ ਧਰਮਪਤਨੀ ਗੁਰਿੰਦਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ

INDO US EXPRESS, INC.

Worldwide Couriers * Freight Forwards

Domestic & Local Delivery

We Thank Our Customers For Their Trust & Loyalty

17 Years of Excellent Customer Service

FOR COMPETITIVE RATES CALL

1-800-870-5845

PICK-UP & DELIVERY

ANYWHERE IN USA

43-50, 11th St., Suite No. 109, LIC, New York, N.Y. 11101

Tel: 212-447-5720 • Fax: 212-213-3622

www.indousexpress.com

Email: GSingh9070@aol.com • Cell: 1-347-538-7041

7 Days A Week

CALL ABOUT OUR SPECIAL RATES TO

INDIA

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਭ ਅੰਤਰਜਾਮੀ...

ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੫

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਭ ਅੰਤਰਜਾਮੀ
ਸਾਧਸੰਗਿ ਹਰਿ ਪਾਈਐ॥

ਖੋਲਿ ਕਿਵਾਰ ਦਿਖਾਲੇ ਦਰਸਨੁ
ਪੁਨਰਪਿ ਜਨਮਿ ਨ ਆਈਐ॥੧॥

ਮਿਲਉ ਪਰੀਤਮ ਸੁਆਮੀ ਅਪੁਨੇ
ਸਗਲੇ ਦੁਖ ਹਰਉ ਰੇ॥

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜਿਨਿ ਰਿਚੈ ਅਰਾਧਿਆ
ਤਾ ਕੈ ਸੰਗਿ ਤਰਉ ਰੇ॥੨॥ਰਹਾਉ॥

ਮਹਾ ਉਦਿਆਨ ਪਾਵਕ ਸਾਗਰ ਭਏ
ਹਰਖ ਸੋਗ ਮਹਿ ਬਸਨਾ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੇਟਿ ਭਇਆ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ
ਜਪਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹਰਿ ਰਸਨਾ॥੨॥

ਤਨੁ ਧਨੁ ਬਾਪਿ ਕੀਓ ਸਭੁ ਅਪਨਾ
ਕੋਮਲ ਬੰਧਨ ਬਾਧਿਆ॥

ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਭਏ ਜਨ ਮੁਕਤੇ
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਅਰਾਧਿਆ॥੩॥

ਰਾਖਿ ਲੀਏ ਪ੍ਰਭਿ ਰਾਖਨਹਾਰੈ
ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਅਪੁਨੇ ਭਾਣੇ॥

ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਸਭੁ ਤੁਮਰਾ ਦਾਤੇ
ਨਾਨਕ ਸਦ ਕੁਰਬਾਣੇ॥੪॥

ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ
ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭੁ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸੁਆਮੀ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਸਦਕਾ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਕਰ ਲਵਾਂ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ ਭੀ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਉਤਰ ਜਾਵਾਂ। ਹੇ

ਸਭ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਣਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੁ! ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੇਵੋ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਪ੍ਰਭੁ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੁ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਪਏ ਕਿਵਾੜ, ਭਾਵ ਬੂਹੇ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦਰਸਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਕੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।

ਮਹਾ ਉਦਿਆਨ ਪਾਵਕ ਸਾਗਰ ਭਏ
ਹਰਖ ਸੋਗ ਮਹਿ ਬਸਨਾ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੇਟਿ ਭਇਆ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ
ਜਪਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹਰਿ ਰਸਨਾ॥੨॥

ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਭਾਈ, ਪ੍ਰਭੁ ਤੋਂ ਵਿਛੜੇ ਹੋਏ ਜੀਵਾਂ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਜਗਤ ਉਦਿਆਨ, ਭਾਵ ਇਕ ਵੱਡੇ ਘੋਰ ਜੰਗਲ ਦੀ ਨਿਆਈ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਬੀਆਬਾਨ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਇਹ ਜੀਵ ਭਟਕਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਅੱਗ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਵੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਜੀਵ ਹਰ ਸਮੇਂ ਸੜਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਦੇ ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਕਦੀ ਗਮੀ ਵਿਚ ਬਸਨਾ, ਭਾਵ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਹੇ ਭਾਈ! ਜਿਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਆਤਮਿਕ ਜੀਵਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਤਨੁ ਧਨੁ ਬਾਪਿ ਕੀਓ ਸਭੁ ਅਪਨਾ
ਕੋਮਲ ਬੰਧਨ ਬਾਧਿਆ॥

ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਭਏ ਜਨ ਮੁਕਤੇ
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਅਰਾਧਿਆ॥੩॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਤਨ, ਭਾਵ ਇਸ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮੰਨ ਕੇ ਅਤੇ ਧਨ ਭਾਵ ਮਾਇਆ ਦੇ

ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਿਆਨ

ਪਸਾਰੇ ਨੂੰ ਭੀ ਆਪਣਾ ਹੀ ਮੰਨ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਜੀਵ ਮਾਇਆ ਦੇ ਲੁਭਾਵਣੇ ਤੇ ਮਿੱਠੇ ਬੰਧਨਾਂ ਵਿਚ ਬੱਝੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭੁ ਨੂੰ ਵਿਸਰ ਕੇ ਭਰਮ ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਪਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭੁ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਅਰਾਧਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਜੀਵ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਏ। ਹੇ ਭਾਈ! ਮਾਇਆ ਰੂਪੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਪ੍ਰਭੁ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪੋ।

ਰਾਖਿ ਲੀਏ ਪ੍ਰਭਿ ਰਾਖਨਹਾਰੈ
ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਅਪੁਨੇ ਭਾਣੇ॥

ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਸਭੁ ਤੁਮਰਾ ਦਾਤੇ
ਨਾਨਕ ਸਦ ਕੁਰਬਾਣੇ॥੪॥

ਗੁਰਦੇਵ ਪਿਤਾ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਈ ਜਿਹੜੇ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਣੇ ਭਾਣੇ, ਭਾਵ ਉਸ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਲਗਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਮਾਲਕ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਆਪ ਹੀ ਆਣ ਕੇ ਬਚਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਾਨਕ ਆਖਦਾ ਹੈ, ਹੇ ਮੇਰੇ ਦਾਤਾਰ ਪ੍ਰਭੁ ਜੀਉ! ਇਹ ਜੀਉ ਪਿੰਡ, ਭਾਵ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸਰੀਰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਮੈਂ ਕਿਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੀ ਨਾ ਸਮਝਦਾ ਰਵਾਂ, ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਭੁ ਮੈਂ ਤੋਥੋਂ ਸਦਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।

ਆਉ ਦੋਹਰਾਰੀ ਗੁਰੂਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਏ ਜੀ।

-ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ
ਫੋਨ: 916-687-3536

‘ਸਿੱਖ ਕੌਮ: ਹਸਤੀ ਤੇ ਹੋਣੀ’-ਕੁੱਝ ਸੰਸੇ, ਕੁਝ ਸਵਾਲ-4

ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ

ਬੀਤੇ ਤੋਂ ਸਬਕ ਲੈਣੇ ਤੇ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪਰੇਮ ਸਿੰਘ (ਡਾ.)

ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਰਹੇ ਝੀਤੇ ਕਲਾਂ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਸ. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੌਧਿਕ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਭਾਈਵਾਲ ਸਨ, ਦਾ ਮੱਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਬੇਸਿਰ-ਪੈਰ ਹਨ। ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਦਰਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਖਤ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਹੈ: ‘ਵਿਦਵਾਨ ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਕਿਉਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ?’ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ 1984 ਦੇ ਦਰਦਨਾਕ ਕਾਂਡ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਤਿੰਨ ਪੱਖਾਂ ਉਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਕ ਇਹ ਕਿ ਕੀ ਕੁਝ ਵਾਪਰਿਆ, ਦੂਜਾ ਇਹ ਕਿ ਕਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਤੀਜਾ ਇਹ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਕਿਉਂ ਹੋਇਆ। ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਪੱਖਾਂ ਦਾ ਜੁਆਬ ਲੱਭਣਾ ਔਖਾ ਨਹੀਂ। ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ ਗ਼ੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਅਮਲਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਤੀਜੇ ਪੱਖ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਤਸੱਲੀਬਖ਼ਸ਼ ਨਤੀਜੇ ਉਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਸਭ ਨਾਲੋਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ।

ਨਾਜ਼ੀਵਾਦ ਅਧੀਨ ਯਹੂਦੀਆਂ ਨਾਲ ਹੋਏ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਉਤੇ ਹੋਏ ਅਤਿਆਚਾਰਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਲਈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਜ਼ਰੂਰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਕਿ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕਹਿਰ ਕਿਉਂ ਵਰਤਾਇਆ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਲਈ ਉਕਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰੇਰਕ ਕਿਹੜੇ ਸਨ? ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੈਤਰੇ ਨੂੰ ਹਮਦਰਦੀ ਦੇ ਨੁਕਤਾ-ਨਿਗਾਹ ਤੋਂ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕੇ ਕਿ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਨੇ ਕਿਸ ਵੱਡੇ ਮਨੋਰਥ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਅਜਿਹਾ ਪੈਤਰਾ ਅਪਨਾਇਆ ਸੀ। ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਖਾਤਕੂ ਲਹਿਰ ਪ੍ਰਤੀ ਰਵੱਈਆ ਸੋਝੀਆਂ ਤੇ ਵਕਤੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਗਰਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੋ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਨਾਲ ਜਾਣਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਨਿੰਦਨੀਯ ਭਾਵਨਾ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਦੇ ਖਾਸੇ, ਇਸ ਦੀ ਸਮਾਜੀ ਬਣਤਰ, ਅਕਾਲੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਖਾਤਕੂ ਲਹਿਰ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ। ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਉਹੋ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵਰਗ ਬਾਰੇ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜੇ ਪ੍ਰੋ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨਾਲ ਇੰਨਾ ਕੁਝ ਵਾਪਰਨ ਪਿਛੋਂ ਵੀ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ “ਹਿੰਦੂ ਹਉਂਦੇ ਨੂੰ ਵਧਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ” ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦਲੀਲ ਲਈ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਿਮਾਰ ਮਾਨਸਿਕ ਰੁਚੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਸੁਅਸਥ ਵਿਦਵਾਨ।

ਸ. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਉਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦੂਜਾ ਦੋਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੀਸਿਸ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਸਹੀ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਕੱਟੜ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੀਆਂ ਟੁਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਭੁਗਤਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੱਸਣ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਟੁਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨਾਲੋਂ ਨਿਖੇੜ ਕੇ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਮੁਲਕਣ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਸਿਧਾਂਤਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਉਭਾਰਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੇ ਨਿੰਦਕ ਸਿੱਖ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਤੋਰੀ ਰੀਤ ਹੀ ਵਧੇਰੇ ਮਕਬੂਲ ਸੀ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਇਖ਼ਲਾਕੀ ਔਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨਿੰਦਣ ਉਤੇ ਜ਼ੋਰ ਸੀ। ‘ਸਾਚੀ ਸਾਖੀ’ ਵਿਚ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ “ਮੂਰਖ”, “ਅਨਪੜ੍ਹ” ਤੇ “ਬੁਜ਼ਦਿਲ” ਆਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸ. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤਕ ਸਵਾਲ ਨਿਖੇੜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ

‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਵਿਚ ਸ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਬਾਰੇ ਸਾਲ 2010-11 ਵਿਚ ਹੋਈ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ’ਤੇ ਛਪੀ ਪੁਸਤਕ ‘ਸਿੱਖ ਕੌਮ: ਹਸਤੀ ਤੇ ਹੋਣੀ’ ਬਾਰੇ ਅਦਾਰਾ ‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਵੱਲੋਂ ਬਜ਼ੁਰਗ ਦਾਨਸ਼ਵਰ ਡਾ. ਪਰੇਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ‘ਸਿੱਖ ਕੌਮ: ਹਸਤੀ ਤੇ ਹੋਣੀ ਬਾਰੇ’ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਲਿਖ ਭੇਜਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਨੀਝ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ’ਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਲੇਖਾਂ ਬਾਰੇ ਵੱਖਰੀ-ਵੱਖਰੀ ਟਿੱਪਣੀ ਲਿਖਣਾ ਵੱਧ ਪਸੰਦ ਕਰਨਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲੰਮੀ ਟਿੱਪਣੀ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਲੜੀਵਾਰ ‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਉਤੇ ਬਹਿਸ ਤੋਰੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਉਂ ਹਨ,

1. ਕੀ ਉਹ (ਪ੍ਰੋ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ) ਸੱਚਮੁੱਚ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਵੱਡਾ ਕਾਣ ਨਹੀਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬੱਜਰ ਭੁੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ? ਜਾਂ ਕੀ ਉਹ ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੇ ਅਮਲੀ ਪੌਂਡਰਿਆਂ ’ਚ ਵੱਡੇ ਨੁਕਸ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ? ਜੇ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਹਨ?

2. ‘ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ’ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਆਮ ਸੂਝ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੌਮੀ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਵੈ-ਪਛਾਣ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਰੀਝੀਵਾਈਨ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰੋ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਾਏ ਕੀ ਹੈ? ਉਹ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਗਲਤ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹਨ?

3. 1947 ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਜਸੀ ਤਾਕਤ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਉਤੇ ਹਿੰਦੂ ਵਰਗ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਨਿਆਰੀ ਹਸਤੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ ਦਾ ਹਕੀਕੀ ਖ਼ਤਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ 1984 ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਅਤ ਹੋ ਕੇ ਭਾਰਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਪਤਾਤਾਣ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਹੋਣੀ ਉਤੇ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਮਾੜੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਕੌਮ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰੋ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਿਧਾਂਤਕ ਵਿਆਖਿਆ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਦਰੁਸਤ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਸ ਸੰਕਟ ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਕਟ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਇਹ ਨਿਤਾਰਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ 1984 ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਕਿਉਂ ਵਾਪਰੀਆਂ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਨੇੜੇ ਆ ਰਹੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ‘ਉਪਰੋਕਤ ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ’ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਉਹ ਚੋਣ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੋਂ ਵੀ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ‘ਵੱਡੇ ਮਨੋਰਥ’ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਤਾਂ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪ੍ਰੋ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਕਾਣ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦੇ ਤੇ ਕੀ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬੱਜਰ ਭੁੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ? ਚਲਦੀ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਜੇ ਯੋਗ ਸਮਝਣ ਤਾਂ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਕਿਤੇ ਗਲਤੀਆਂ ਕਰਨਾ ਵੀ ਗ਼ੈਰ-ਕੁਦਰਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਿ 1947 ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਜਸੀ ਤਾਕਤ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ’ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਵਰਗ ਦੇ ਹੱਥ ਆ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਹਸਤੀ ਦੇ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ ਦਾ ਹਕੀਕੀ ਖ਼ਤਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। 1947 ’ਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪਿਛੋਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਜਸੀ ਤਾਕਤ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹੱਥ ’ਚ ਆਈ ਸੀ ਜੋ ਧਰਮ ਨਿਰਪੇਖਤਾ ’ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ। ਧਰਮ ਨਿਰਪੇਖਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ’ਤੇ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਦੇ ਸਵਾਲ ’ਤੇ ਕੁਤਾਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਹਿੰਦੂ ਕਿਉਂਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਹਰ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਆਂ

ਦਾ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਚੁਣਿਆ ਜਾਣਾ ਸੁਭਾਵਕ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰਾ ਕਿਵੇਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ?

ਇਕ ਹੋਰ ਸਵਾਲ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਭਾਰਤ ਅਜਿਹਾ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਹੈ ਜਿਹੋ-ਜਿਹਾ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਯੂ.ਪੀ. ਵਰਗੇ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਰਾਜ ਵਿਚ ਬੋਸਪਾ ਆਗੂ ਬੀਬੀ ਮਾਇਆਵਤੀ ਇਕੱਲੀ ਹੀ ਤਾਕਤ ’ਚ ਕਿੱਜ ਆ ਗਈ ਜੇ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪੀ-ਪੀ ਕੇ ਕੋਸਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਕੱਟੜ ਹਿੰਦੂਵਾਦੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ। 2002 ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਦੰਗੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਹਿ ਨਾਲ ਹੀ ਭੜਕੇ ਪਰ ਕੋਰਟਾਂ ਨੇ ਮੋਦੀ ਦੇ ਦੋ ਮੁੱਖ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਬਾਬੂ ਬਜਰੰਗੀ ਅਤੇ ਮਹਿਲਾ ਵਜ਼ੀਰ ਮਾਇਆ ਕੋਡਨਾਨੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਗਰਦਾਨ ਕੇ ਤਾਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਕੀ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਕੀ ਅਜਿਹਾ ਹਿਟਲਰ ਦੀ ਜਰਮਨੀ ’ਚ ਸੰਭਵ ਸੀ ਜਾਂ ਅੱਜ ਦੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸੰਭਵ ਹੈ? ਕੀ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸੇ ਸਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਸਾਈ ਵਜ਼ੀਰ ਕਾਸਮ ਭੱਟੀ ਨੂੰ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਕੇਵਲ ਇੰਨੀ ਗੱਲ ’ਤੇ ਦਿਨ-ਦਿਹਾੜੇ ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਉਡਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕੁਫਰ ਵਿਰੋਧੀ ਬਦਨਾਮ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਭੱਟੀ ਦੇ ਕਾਤਲਾਂ ਦੀ ਅੱਜ ਤੱਕ ਵੀ ਕੋਈ ਉੱਘ-ਸੁੱਘ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਰਹੇ ਪ੍ਰੋ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਫਗਵਾੜਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲੇਖ ‘ਜੋ ਖੁਦ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਜਾਗਣ ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੈ’ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਲੋਕ ਖਾਤਕੂ ਸੂਰ ਦੀ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਐਸੇ ਵੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਸਿਰਫ ਕਾਰੋਬਾਰ ਹੈ। ਕਈ ਲੋਕ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਭੜਕਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਬੁੱਥੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸੂਰਮਗਤੀ ਦੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੇ। ਸ. ਫਗਵਾੜਾ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸਾਂ ਕੇਵਲ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਹੀ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਕਰਮਭੂਮੀ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਵੱਸਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਹੀ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਮੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। “ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ ਖਾਲਸਾ” ਪੜ੍ਹਨ ਵੇਲੇ ਵੀ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਲਾਲਤੂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਟੱਪਦਾ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਦੇਸੀ ਯੋਧਿਆਂ ਨੂੰ ਗੱਫੇ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣੇ ਹਾਲਾਤ ਮੁਤਾਬਕ “ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ ਖਾਲਸਾ” ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਵੱਲ ਵਧਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਲੀਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰਵਾਸ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਉਜੜ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿੱਖੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਘਾਣ ਅਸੀਂ ਖੁਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਢਹਿਣ ਦੀ ਪੀੜਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਉਸ ਰੁਦਨ ਵਿਚ ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ।

ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਕੇਸ ਯਹੂਦੀਆਂ ਉਪਰ ਨਾਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਸਮਝਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਮੁਤਾਸਰ ਹੋਏ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ/ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰੇ ਹੋਏ। ਕੇਂਦਰ ਦੀਆਂ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰਾਂ ਬਦਨੀਤੀ ਨਾਲ ਸੋਝੀ ਸਿਆਸਤ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਿਤਕਰਾ ਇਕੱਲਾ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਜਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਵਿਤਕਰਾ ਮਰਹੱਟਿਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਕੀਤਾ ਅਤੇ 1960 ਤਕ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਵੱਖਰੇ ਸੂਬੇ ਮੰਨਣ ਲਈ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਤਿਆਰ ਨਾ ਹੋਏ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਨੌਬਤ ਮੁੰਬਈ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਅੱਗ ਦੀਆਂ ਲਾਟਾਂ ਦੀ ਭੇਟ ਹੋ ਜਾਣ ਤੱਕ ਨਾ ਪੁੱਜੀ। ਹੋਰ ਕਈ ਸੂਬੇ ਪੰਜਾਬੀ

ਸੂਬੇ ਤੋਂ ਵੀ ਬਾਅਦ ਬਣਾਏ ਗਏ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਰਵੱਈਏ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਖੁਦ ਸਦਾ ਕਰਦੇ ਵੀ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਜਬਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੌਮ ਜਾਂ ਫਿਰਕੇ ਉਤੇ ਕਦੇ ਵੀ ਹੋਵੇ; ਇਸ ਦਾ ਡਟਵਾਂ ਵਿਰੋਧ ਹੋਣਾ ਹੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਨਾਲ ਮੇਲਣ ਦੀ ਗੱਲ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਇਸ ਪਾਸੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਐਨ ਨੂੰ ਅਪਡੇਟ ਕਰਨ। ਪ੍ਰੋ. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਦੱਸ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਇਕ ਅਹਿਮ ਪੁਸਤਕ ਉੱਘੀ ਫਿਲਾਸਫਰ ਹੰਨਾ ਅਰੰਤ ਦੀ ‘ਆਈਖਮਾਨ ਇਨ ਯੋਰੋਸ਼ੋਲਮ’ ਹੈ। ਇਹ ਲੇਖਿਕਾ ਖੁਦ ਯਹੂਦੀ ਸੀ। ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲੱਖਾਂ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਆਈਖਮਾਨ ਨੂੰ 1960 ਵਿਚ ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ ਵਿਚੋਂ ਜਾ ਲੱਭਿਆ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਧੂਮ-ਧੜੱਕੇ ਨਾਲ ਉਸ ਵਿਰੁਧ ਮਹਾਂ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਹੰਨਾ ਅਰੰਤ ਨੇ ਉਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਜਿਸ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ ਕਵਰੇਜ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਹ ਅੱਜ ਵੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਚੰਗਾ ਰਹੇ ਜੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਵੀ ਪੜ੍ਹ ਛੱਡਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਤਵਿਆਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਛੱਡ ਕੇ ਧੀਮੀ ਸੂਰ ਅਪਨਾਉਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਮਿਲੇਗੀ। ਉਹ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਦੇਖਣ ਦੀ ਹਿੰਦੂ ‘ਫਾਸੀ ਸਰਕਾਰ’ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਮਿਥ ਕੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵੀ ਲਿਖੀ ਜਾਣ, ਪਰ ਉਹ ਇਹ ਨਾ ਭੁੱਲਣ ਕਿ ‘ਸਿੱਖ ਕੌਮ: ਹਸਤੀ ਤੇ ਹੋਣੀ’ ਵਾਲੀ

ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਧਰ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਧੜੱਲੇ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਨਹਿਰੀ ਮੌਕਾ ਹੱਥ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ ਜੀਹਦੇ ਲਈ “ਸਿੱਖ ਕੌਮ” ਦੇ ਢੰਡੋਰਚੀ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਦੇ ਧਰਮ ਨਿਰਪੇਖ ਚਲਨ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਬਜ਼ਰ ਖਾਮੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਾਮੀਆਂ ਵਿਰੁਧ ਸਭ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਪਸੰਦਾਂ ਵੱਲੋਂ ਡਟ ਕੇ ਲੜਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੀ ਦੱਸ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਹਿਕਰਮੀ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਸ. ਅਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੰਖੇਪ ਟਿੱਪਣੀ ‘ਉਪਰੋਕਤ ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ ਤੇ ਸਿੱਖ ਬੁਧੀਜੀਵੀਆਂ ਦੀ ਤਰਾਸਦੀ’ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਪੜ੍ਹਿਆ-ਲਿਖਿਆ ਵਰਗ ਸ਼ਰਧਾ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੇਖ ਦੇਸ਼ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਇਹ ਮਾਨਤਾ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਥਾਨ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਵਾਪਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਵਰਗ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਅਣਹੋਣੀ ਲੱਗੀ। ਇਸੇ ਲਈ ਪ੍ਰੋ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ 1984 ਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰ ਸਕਦੀਆਂ। ਅਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਪੁੱਛਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੀ 1984 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਲੱਗ ਸਕਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ?

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਕਥਨ ਬਾਰੇ ਕੇਵਲ ਇਹ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਦੁਬਾਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਦਮਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਵਾਪਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਬਗ਼ੈਰ ਕਾਰਨ ਤੋਂ 1984 ਨਹੀਂ ਵਾਪਰਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਵੀ।

ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਰਹੇ ਪ੍ਰੋ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਫਗਵਾੜਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲੇਖ ‘ਜੋ ਖੁਦ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਜਾਗਣ ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੈ’ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਲੋਕ ਖਾਤਕੂ ਸੂਰ ਦੀ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਐਸੇ ਵੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਸਿਰਫ ਕਾਰੋਬਾਰ ਹੈ। ਕਈ ਲੋਕ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਭੜਕਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਬੁੱਥੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸੂਰਮਗਤੀ ਦੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੇ। ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸਾਂ ਕੇਵਲ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਹੀ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਕਰਮਭੂਮੀ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਵੱਸਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਹੀ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਮੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। “ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ ਖਾਲਸਾ” ਪੜ੍ਹਨ ਵੇਲੇ ਵੀ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਲਾਲਤੂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਟੱਪਦਾ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਦੇਸੀ ਯੋਧਿਆਂ ਨੂੰ ਗੱਫੇ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣੇ ਹਾਲਾਤ ਮੁਤਾਬਕ “ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ ਖਾਲਸਾ” ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਵੱਲ ਵਧਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਲੀਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰਵਾਸ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਉਜੜ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿੱਖੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਘਾਣ ਅਸੀਂ ਖੁਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਢਹਿਣ ਦੀ ਪੀੜਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਉਸ ਰੁਦਨ ਵਿਚ ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ।

ਪ੍ਰੋ. ਫਗਵਾੜਾ ਦੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਸਿਹਤਮੰਦ ਸੋਚ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਖਾਤਕੂ ਸਿੱਖ ਸੋਚ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੈਸੇ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਉਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੱਖਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਮਘਦੀ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਇਸ ਲਈ ਮਾਇਕ ਸਹਾਇਤਾ ਤਾਂ ਜੁਟਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਦੇਸ਼ ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਇਸ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਸੁੱਖ-ਸਹੂਲਤ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ ’ਤੇ)

ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਉਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਪੈਂਤੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਤਸੱਲੀ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਿੰਨਾ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ, ਜੇ ਅਮਰੀਕਾ-ਕੈਨੇਡਾ ਵੱਸਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰੋ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਸਲਾਹਾਂ ਨੂੰ ਠੰਢੇ ਮਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇ।

ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਵਿਚ ਸ. ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਸੰਜਮ ਦੀ ਘਾਟ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਗੈਰਜ਼ਿਮੇਵਾਰਨਾ ਵੀ ਸੀ। ਪ੍ਰੋ. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ ਨੇ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਤਰਫੋਂ ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਢੁਕਵਾਂ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਹਾਸਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

‘ਲਕੀਰ ਕੁੱਟਣੀ ਛੱਡ ਅਸਲੀ ਮੁੱਦੇ ਤੇ ਆਓ’ ਨਾਮੀ ਆਪਣੇ ਲੇਖ ਰਾਹੀਂ ਸ. ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਨੇ ਇਸ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਬਹਿਸ ਸ. ਅਭੈ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸੰਕੇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਜਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸਵਾਲ ਉੱਤੇ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਕਾਦਮਿਕ ਬਹਿਸ ਛੱਡ ਕੇ ਵਿਹਾਰੀ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਬਹਿਸ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਹੈ। ਸ. ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਤ ਕੇਵਲ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਲੋਕਤੰਤਰ ਹੈ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਤੋਂ ਵੀ ਭਿਅੰਕਰ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਮੱਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ 50 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਤੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਮੈਂਬਰ ਅਪਰਾਧੀ ਹਨ। ਚੋਣ ਇੰਨੀ ਮਹਿੰਗੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਬੰਦਾ ਇਸ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਹੈ। ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਗਿਣਤੀ ਉੱਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਗੁੱਟਾਂ ਉੱਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਅਤਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ‘ਖਾਲਿਸਤਾਨ’ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ

ਹੇਠ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਚੋਣ ਲੜ ਕੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਸੱਚਾ ਹਿੰਦੂ ਜਾਂ ਸੱਚਾ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਜੋ ਉਹ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਪੱਖੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਮੁਖੀ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਉੱਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਕੇਵਲ ਨਾਂ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਥਾਂ ਖਾਲਿਸਤਾਨ; ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਕਈ ਸਮਰਥਕ ਅਜਿਹੇ ਵੀ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਨਾਮ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਨਾਲ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਵੱਖਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਹੈ।

‘ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਲਈ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਅਤਿਵਾਦੀ ਕਿਉਂ?’ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਨਿਊ ਜਰਸੀ ਤੋਂ ਸ. ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਕਿਉਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੋਂ ਬਾਗੀ ਹੋ ਕੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਵੱਲ ਤੁਰੀ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਆਉਣ ਸਮੇਂ ਹਿੰਦੂ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਉਤਰ ਵੱਲ ਅਜਿਹਾ ਖਿੱਤਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਨਿੱਘ ਮਾਣ ਸਕਣ, ਪਰ ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਹਿੰਦੂ ਲੀਡਰ ਗਿਰਗਿਟ ਵਾਂਗ ਰੰਗ ਬਦਲ ਗਏ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਨਿਗਲਣ ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਚੱਲਣ ਲੱਗੇ। ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਜਰਾਇਮ ਪੇਸ਼ਾ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਦਾ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਸਰਕੂਲਰ, ਰਾਧਾ ਸਵਾਮੀਆਂ ਦੀ ਅੰਦਰ ਖਾਤੇ ਮਦਦ, 1978 ਵਿਚ ਨਿਰੰਕਾਰੀਆਂ ਹੱਥੋਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਕਤਲ, ਅਕਾਲ

ਤਖ਼ਤ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ’ਤੇ ਹਮਲੇ, 1984 ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ। ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦਿੰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਜਰਕਾਉਣ ਲਈ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਢਾਹਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਸਤਾਈ ਹੋਈ ਕੌਮ ਨੇ ਹਥਿਆਰ ਚੁੱਕ ਲਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁੱਛਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਜਲ੍ਹਿਆਂਵਾਲੇ ਬਾਗ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਅਤਿਵਾਦੀ ਕਿਉਂ?

ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੇ ਬਾਗੀ ਹੋਣ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਪਰ ਦੁੱਖ ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਲੜਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕੁਝ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਚਾਲਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਕਿਉਂ ਨਾ; ਬਲਕਿ ਜਵਾਬੀ ਤੌਰ ’ਤੇ ਗਲਤ ਚਾਲਾਂ ਚੱਲ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹਮਲੇ ਲਈ ਬਹਾਨਾ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤਾ? ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ-ਉਮੰਗਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਤਿੱਖਾ ਮੌਤ ਉਸ ਵਕਤ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਨਾਲ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਗਰੁਪ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਈ ਥਾਈਂ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਕਤਲ ਕੀਤੇ। ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਤਲਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਪਰੰਤ ਸੰਤ ਵੱਲੋਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਕਤਲ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੱਦਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸ਼ੱਰੇਆਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ‘‘ਹਿੰਦੂ ਲੀਡਰਾਂ’’ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖਰਾ ਖਿੱਤਾ ਦੇਣ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਦੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਵਾਅਦਾ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਆਗੂ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵੰਡਣ ਦਾ

ਵਾਅਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਦੇਰ ਤੱਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸਿੱਖ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਵਾਲੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਨਿਕਲਿਆ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨਾ ਪਿਆ।

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ (ਟੋਰਾਂਟੋ, ਕੈਨੇਡਾ) ਨੇ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦਿਆਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਨੁਕਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਏ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਲੋਅ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਬੇਹੱਦ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਲਾਰ ਤੇ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕੌਮ ਨੂੰ ਇੰਨੇ ਭਾਰੀ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ. ਅਭੈ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੰਤੁਲਤ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ‘ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ’ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਸਵਾਲ ਉੱਤੇ ਗੰਭੀਰ ਚਿੰਤਨ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਦੁਬਾਰਾ ਅਜਿਹਾ ਭਾਣਾ ਨਾ ਵਾਪਰੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਰਚ-ਅਪ੍ਰੈਲ 1984 ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੇ-ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਾਲਾਤ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕਰ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਜਾਪਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ, ਕੁਝ ਬਹੁਤ ਭਿਆਨਕ ਵਾਪਰਨ ਲਗ ਪਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ ਛੱਡਣ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਦਿੰਦਿਆਂ ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅੱਜ ਸਿੱਖ, ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ? ਪਰ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਉਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰੋ. ਭੁਪਿੰਦਰ

ਸਿੰਘ ਦਾ ਲੇਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਵਕਤ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋ. ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਅਭੈ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਵਸਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੋਲ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਚਿੰਤਕਾਂ ਦੀ ਆਮਦ ਲਈ ਦੁਆ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ ਦੀਆਂ ਇਹ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਸੁਹਿਰਦ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਕੀ ਅਸਹਿਮਤੀ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ!

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਾਂਜੀ, ਡਾ. ਗੋਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਸਾਇੰਸ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ), ਲਾਸ ਏਂਜਲਸ ਤੋਂ ਡਾ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸਟਾਕਟਨ (ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ) ਤੋਂ ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਟਕਤ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਹਰਬੰਸ ਬੱਧਣ ਅਤੇ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਤੋਂ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵੀ ਬਾਕੀ ਲਿਖਤਾਂ ਵਾਂਗ ਦੋਵੇਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨ; ਭਾਵ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪ੍ਰੋਤਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਆਲੋਚਕ ਵੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਹੀ ਦੁਹਰਾਓ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਦੁਹਰਾਓ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ।

ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਤੇ ਫਲਸਫੇ ਬਾਰੇ ਸੱਜਰੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਉਠੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਸਵਾਲਾਂ ਤੇ ਵਿਰੋਧਤਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ’ਚ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਆਵੇਗੀ। ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸੰਪਾਦਕਾਂ ਨੇ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਹਰਫੇ ਆਖਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਸੰਵਾਦ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰੱਖਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਹੈ।

(ਸਮਾਪਤ)

ਉਲਝੀ ਤਾਣੀ ਸੁਲਝਾਈਏ

ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਕਾਇਨਾਤ ਇਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਤਾਣਾ-ਬਾਣਾ ਹੀ ਤਾਂ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇਹ ਉਲਝਿਆ ਵੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣਾ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਤਨ ਦੇ ਵਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਏਧਰ ਤਾਣਾ ਸ਼ਬਦ ਨੇ ਵੀ ਦੂਰ ਤੱਕ ਆਪਣਾ ਤਾਣਾ-ਬਾਣਾ ਫੈਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਚਲੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾ ਕੇ ਦੇਖੀਏ।

ਕਪੜੇ ਦੇ ਲੰਮੇ ਰੁਖ ਤਣੇ ਹੋਏ ਸੂਤ ਨੂੰ ਤਾਣਾ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਖੱਡੀ ’ਤੇ ਵੀ ਇਹ ਲੰਮੇਦਾਅ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਚੌੜੇ ਰੁਖ ਧਾਗੇ ਦੀ ਬੁਣਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਣਾ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਤਾਣਾ ਤੇ ਤਾਣੀ ਭਾਵੇਂ ਇਕੋ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਦੋ ਭੇਦ ਹਨ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਵਿਚ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਅਸੀਂ ਮੁਹਾਵਰੇ ਵਜੋਂ ‘ਉਲਝੀ ਤਾਣੀ’ ਤਾਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਉਲਝਿਆ ਤਾਣਾ ਨਹੀਂ; ਤਾਣਾ ਬਾਣਾ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਤਾਣੀ ਬਾਣੀ ਨਹੀਂ, ‘ਉਰਝੀ ਤਾਣੀ ਕਿਛੁ ਨ ਬਸਾਇ॥’ – ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ। ਤਾਣੀ ਉਲਝ ਗਈ ਹੈ, ਕੁਝ ਵਸ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਤਾਣੀ, ਤਾਣੇ ਦਾ ਇਕ ਧਾਗਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਤਾਣਾ ਤੇ ਤਾਣੀ ਕਦੇ ਕਦੇ ਸਮਾਨਾਰਥਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਤੰਦ ਨਹੀਂ ਵਿਗੜੀ ਤਾਣੀ ਵਿਗੜੀ। ਤਣੀ/ਤਣਾਅ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਹੀ ਭੇਣ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ‘ਤਾਨਣ’ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ। ਤਾਨਣ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਖਿਚਣ, ਕੱਸਣ, ਵਿਸਤਾਰ ਦੇਣ, ਫੈਲਾਉਣ, ਪਤਲਾ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਖੱਡੀ ਦਾ ਤਾਣਾ ਖਿਚ ਕੇ ਹੀ ਤਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਤੰਗ, ਤੱਕੜੀ, ਝੋਲੇ ਆਦਿ ਦੀ ਤਣੀ ਜਾਂ ਤਣਾਅ ਦਾ ਇਕ ਮਕਸਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਿਚ ਕੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਰਤਾਰੇ ਵਿਚ ਤਣੇ ਹੋਏ ਹੋਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਤਣਾਅ ਜਾਂ ਤਣਾਉ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਕਈ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਸਤੂ ਜਾਂ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਅੱਡ ਅੱਡ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵੱਲ ਖਿਚਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਮਾਨਸਿਕ ਤਣਾਅ ਵਿਚ ਬੰਦਾ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਦੇ ਬੋਝ ਕਾਰਨ ਤਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਕੁੰਠਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਤਣਾਅ ਭਰਪੂਰ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਗੱਡੀ ਨੂੰ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਪਾਸੇ ਖਿਚਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਖਿਚ-ਖਿਚ, ਖਿਚੋਤਾਣ ਜਾਂ ਤਣਾਤਣੀ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਜਦ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵਧ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਕੇ ਯਾਨਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖਿਚ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਤਾਣ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਨਿਤਾਣਾ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਹੈ, ‘‘ਨਿਤਾਣਿਆਂ ਦੇ ਤਾਣ॥’’

ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਧਾਤੂ ਹੈ ‘ਤਨ’ ਜਿਸ ਵਿਚ ਖਿਚਣ, ਫੈਲਾਉਣ,

ਵਿਸਤਾਰ ਦੇਣ, ਕੱਸਣ, ਤਗਣ, ਪਤਲਾਉਣ ਦੇ ਭਾਵ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਧਾਤ ਤੋਂ ਤਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਖਿਚ ਕੇ ਹੀ ਵੱਡਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਤਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਫੈਲਦਾ, ਵਧਦਾ ਜਾਂ ਮੋਕਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤਨ ਦਾ ਅਰਥ ਸਵੈ ਜਾਂ ਆਪਾ ਵੀ ਹੈ, ‘ਤਨ ਰਾਜੀ’ ਉਕਤੀ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਸਬੂਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ‘ਤਨੂਜਾ’ ਦਾ ਅਰਥ ਤਨ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਤਾਨਿਆ ਰੂਸੀ ਨਾਮ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਵੀ-ਦੋਨਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਵਖ ਵਖ ਹਨ। ਰੂਸੀ ਵਿਚ ਅਰਥ ਹੈ ਕਾਬਲੇ-ਤਾਰੀਫ਼, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਪਤਲੂ। ਉਪਰ ਨੂੰ ਵਧਦੇ ਫੈਲਦੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ

ਦਰਖਤ ਦੇ ਮੁਖ ਭਾਗ ਨੂੰ ਤਣਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਣਕਾ ਵਿਚ ਵੀ ਖਿਚਣ ਦਾ ਹੀ ਭਾਵ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਪਿਆਰ ਦਾ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਪਤੰਗ ਦਾ! ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਤਰਜ਼ ਜਾਂ ਮੁਖ ਸੁਰ ਦੇ ਭਾਵ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ ‘ਤਾਨ’ ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਹੈ। ਬੁਲ੍ਹੇ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਕਲਾਮ ਹੈ, ਅਨਹਦ ਵਾਜਾ ਵੱਜੇ ਸੁਹਾਨਾ, ਮੁਤਰਿਬ ਸੁਘੜਾਂ ਤਾਨ ਤਰਾਨਾ। ਤਾਨ ਬੁਣਨ ਲਈ ਤਣੇ ਹੋਏ ਸੂਤ ਯਾਨਿ ਤਾਣੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਪੂਣੀ ਪੂਣੀ ਕਰ ਜੋ ਕਤਿਆ ਉਹਦਾ ਤਾਨ ਨਾ ਤਣਿਆ। ਖਿਚੀ ਹੋਈ ਚੀਜ਼ ਪਤਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਤਨੁ/ਤਨਿਕ ਦਾ ਅਰਥ ਪਤਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ‘ਤਨ’ ਧਾਤੂ ਵਿਚ ਵਿਸਤਾਰ ਦਾ ਭਾਵ ਹੋਣ

ਕਾਰਨ ਇਸ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰਤਾ ਜਾਂ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਦੇ ਅਰਥ ਦਿੰਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਬਣੇ ਹਨ। ਔਲਾਦ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਵੇਲ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਲਗਾਤਾਰ ਚੱਲਦੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸੂਚਕ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ‘ਤਨਹ/ਤਨ’ ਦਾ ਅਰਥ ਔਲਾਦ ਵੀ ਹੈ, ‘ਰਹੰਤ ਸੰਗ ਭਗਵਾਨ ਸਿਮਰਣ ਨਾਨਕ ਲਬਧ ਅਚੁਤ ਤਨਹ॥’ –ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ। ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਾਥ ਸਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਨਾਮ ਰੱਬ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ‘ਕੁੰਮੀ ਜਲ ਮਹਿ ਤਨ ਤਿਸੁ ਬਾਹਰਿ॥’ –ਧੰਨਾ ਭਗਤ। ਅਰਥਾਤ ਮਾਂ-ਕਛੂ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਹੈ ਪਰ ਬੱਚੇ ਬਾਹਰ ਹਨ। ਔਲਾਦ ਲਈ ਆਮ ਵਰਤੋਂ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ ਸੰਤਾਨ (ਸੰ+ਤਾਨ) ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ

ਹੈ, ‘‘ਮੁਖ ਤੰਤ੍ਰ ਅਉਖਧ ਪੁਨਹਚਾਰ॥’’ –ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ। ਅਰਥਾਤ ਨਾਮ ਹੀ ਮੰਤਰ, ਤੰਤਰ ਤੇ ਮਾਤੋ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਹੈ। ਇਸ ਜੰਤਰ-ਮੰਤਰ-ਤੰਤਰ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਤੰਤ ਮੰਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੰਤਰ ਵਿਚ ਹਲਦੀ, ਸੰਧੂਰ, ਦਾਲ, ਚੌਲ ਦਾ ਜਾਦੂ-ਟੁਣਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੰਤਰ ਤੋਂ ਹੀ ‘ਤਾਂਤਾ’ ਬਣਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਲੜੀ, ਲਕੀਰ, ਕਤਾਰ, ਲਾਮਡੋਰੀ ਆਦਿ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਤੰਤੂ ਸ਼ਬਦ ਬਣਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਨਸਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤੰਦ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਤੰਤ ਦਾ ਇਕ ਰੁਪਾਂਤਰ ਹੈ। ਤੰਦ ਖਿਚ ਕੇ ਹੀ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤੰਦ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਗ ਵਿਚ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਇਕ ਨਦੀਨ ਦਾ ਨਾਂ ਤਾਂਦਲਾ ਪਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਫੁੱਲ ਇਕ ਲੰਮੀ ਤਾਰ ਜਿਹੀ ਨਾਲ ਲੱਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੀਭ ਨੂੰ ਥੱਲੇ ਜੋੜਨ ਵਾਲੇ ਤੰਦਨੁਮਾ ਮਾਸ ਨੂੰ ਤੰਦੂਆ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਪਾਣੀ ਦੇ ਇਕ ਤੰਦਨੁਮਾ ਬਹੁ-ਪੈਰੀ ਜੀਵ ਨੂੰ ਵੀ ਤੰਦੂਆ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਉ ਜ਼ਰਾ ਇਸ ਤਾਣੇ ਬਾਣੇ ਨੂੰ ਖਿਚ ਕੇ ਹੋਰ ਭਾਰੋਪੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵੱਲ ਲਿਜਾਈਏ। ਇਸ ਦਾ ਭਾਰੋਪੀ ਮੂਲ ਵੀ ‘ਟਨ’ ਜਾਂ ‘ਤਨ’ ਮਿਥਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਖਿਚਣਾ, ਵਿਸਥਾਰ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਇਸ ਤੋਂ ‘ਤਾਰ’ ਸ਼ਬਦ ਬਣਿਆ ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਵੀ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਤਾਰ ਦਾ ਅਰਥ ਤਾਣਾ ਵੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਖਣਿਕ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਵਰਤਦੇ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ‘ਉਸ ਦੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਤਾਰ ਜੁੜ ਗਈ।’ ਕਿਸੇ ਸਾਜ਼ ਦੇ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲੀ ਧਾਤ ਜਾਂ ਨਾਤੀ ਦੀ ਬਣੀ ਡੋਰ ਨੂੰ ਵੀ ਤਾਰ ਜਾਂ ਤੰਤੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ‘ਤੁੰਬਾ ਵਜਦਾ ਨਾ ਤਾਰ ਬਿਨਾ।’ ਤਾਰ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਲੋਂ ਆਇਆ ਸ਼ਬਦ ‘ਲਗਾ’ (ਲੱਗਣਾ ਦਾ ਭੁਤ ਕਾਰਦੰਤਕ) ਲਾ ਕੇ ‘ਲਗਾਤਾਰ’ ਸ਼ਬਦ ਬਣਿਆ। ਇਸੇ ਤੋਂ ਲਿਵਤਾਰ ਬਣਿਆ। ਨਿਯਮ, ਸਿਧਾਂਤ ਜਾਂ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਅਰਥ ਦਿੰਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਟੈਨੈਟ (tenet) ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਇਸੇ ਮੂਲ ਤੋਂ ਬਣਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ‘ਲਗਾਤਾਰ ਧਾਰੀ’ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ। ਰੱਖਣ ਜਾਂ ਧਾਰਨ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰਤਾ ਦਾ ਭਾਵ ਨਿਹਿਤ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ ਟਿਨੈਸ਼ਿਸ (tenacious) ਵਿਚ ਲਗੇ ਜਾਂ ਚੁੰਬਤੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ। ਇਕ ਬੈਕਟੀਰੀਆ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਟੈਟਨਸ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਵਿਚ ਪੱਠੇ ਖਿਚੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਖਿਚ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਟੈਟਨਸ ਦੇ ਸਹੀ ਭਾਵ ਵਿਅਕਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੇ

ਸ਼ਬਦ

ਝਰੋਖਾ

ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ

ਫੋਨ: 734-454-4958

ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਚੰਦ ਦੀ ਖਿਚ ਕਾਰਨ ਇਹ ਬੀਮਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਚਾਂਦਨੀ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਦਾ ਧਣੁਖ ਵਾਂਗ ਕੱਸੇ ਜਾਂ ਖਿਚੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਸ ਨੂੰ ਧਣੁਖਵਾ ਵੀ ਕਹਿ ਦਈਦਾ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਟੈਨਸ਼ਨ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਤਣਾਅ ਦੇ ਪੂਰੇ ਮੋਚ ਹੈ। ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਵਲੋਂ ਆਇਆ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਦ ਦੀਤਾਂਤ detante ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਤਣਾਅ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਟੈਂਸ ਤੇ ਇਨਟੈਂਸ ਵੀ ਇਸੇ ਕੜੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਲਾਤੀਨੀ ਵਲੋਂ ਆਇਆ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ tenous ਜਾਂ thin ਬਿਲਕੁਲ ਤਨੁ, ਤਨਿਕ (ਪਤਲਾ) ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਟੋਨ (tone) ਲੈ ਲਵੇ। ਇਹ ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਗੈਰ-ਸੰਗੀਤ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੀਕ ਪੰਜਾਬੀ ਤਾਨ ਅਤੇ ਤਾਣ ਦਾ ਹੀ ਅਰਥਾਵਾਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪੱਠਿਆਂ ਵਿਚ ਤਾਨ ਜਾਂ ਤਾਣ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਟਾਨਿਕ (tonic) ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ‘ਤਾਣਕ’ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਤਰਜ਼ ਜਾਂ ਧੁੰਨ ਦੇ ਅਰਥ ਦਿੰਦਾ ਟੋਨ ਦਾ ਇਕ ਭੇਦ, ਟਿਊਨ (tune) ਸ਼ਬਦ ਤਾਂ ਤਾਨ ਦੇ ਬਾਹਲਾ ਹੀ ਨੇੜੇ ਹੈ। ਇਸੇ ਤੋਂ attune (ਇਕ ਸੁਰ ਹੋਣਾ) ਸ਼ਬਦ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਟੈਂਡ (tend), ਚੇਸਟਾ ਕਰਨਾ, ਵਿਚ ਮੁਖ ਭਾਵ ਇਕ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਵਧਣਾ, ਰੁਚਿਤ ਹੋਣਾ ਆਦਿ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਣੇ extend ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦੇ ਅਰਥ ਸਪਸ਼ਟ ਦਿਸ ਰਹੇ ਹਨ। Tender ਵਿਚ ਕਮਜ਼ੋਰੀ, ਨਾਜ਼ੁਕਤਾ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ। ਵੇਲਾਂ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ tendril ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ ਟੈਂਟ ਪਿਛੇ ਲਾਤੀਨੀ ਵਿਚ ਚਮੜੇ ਨੂੰ ਬਾਂਸ ਤੇ ਤਾਨਣ ਦਾ ਭਾਵ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਿਆਦ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲੇ tenure ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਵੀ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ। ਮੈਂ ਹੁਣ ਤਾਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇਸ ਮੂਲ ਤੋਂ ਬਣੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਹਨ ਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਏਨੇ ਹਜਮ ਕਰ ਲਵੇ।

ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹੀ

ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਲੜੀ ਲੜਾਈ ਦਾ ਬੜਾ ਲੰਮਾ ਲੇਖਾ ਹੈ। ਇਸ ਲੇਖੇ 'ਚ ਬੜੇ ਭੁੱਲ-ਭੁਲੇਖੇ, ਬੜੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ ਖਾਈਆਂ ਤੇ ਖੱਪੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਾਈਆਂ ਵਿਚ ਕਿੰਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ, ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਮਰ-ਖਪ ਗਈਆਂ, ਕੌਣ ਜਾਣਦਾ ਹੈ! ਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੁਝ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਮਨਸ਼ਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣਗੀਆਂ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਬੇਗਰਜ਼ ਸੀ। ਗਰਜ਼ ਸੀ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਇੰਨੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਸਕੇ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਦੇਸ਼

■ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜ ਤੇ ਸਮਾਜ ਸਿਰਜਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਪ੍ਰਾਪਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੇ ਹਾਣ ਦੀ ਨਾ ਨਿਕਲੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਜਾਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਰਾਜ-ਭਾਗ ਦੀ ਚਾਬੀ ਸੁੱਟ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ ਦੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਏ ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮੁਕਤ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੀਝ-ਪੂਰਤੀ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਢੇਰ ਲਏ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਘੱਟੋ ਕੋਢੀ ਰੋਲ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਅਣਗੋਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਹਾਸ਼ੀਆਗ੍ਰਸਤ ਲੋਕਾਂ (ਸਬਾਲਟਰਨ) ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਜਿਹਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਰਥਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਜਾਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪੱਖੋਂ ਦੱਬੇ, ਲਿਤਾਤੇ, ਅਣਗੋਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਿਸਮ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਵੀ ਸਬਾਲਟਰਨ ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ ਹੁੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਬਾਪਤ ਤਾਕਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹਾਸ਼ੀਏ ਉਤੇ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਗਰਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤਹਿਰੀਕਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਵਾਪਰਿਆ ਹੈ। ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਬਾਲਟਰਨ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਤੇ ਹੋਣੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਵੀ ਅਸਲ ਵਿਚ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਧੱਕ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਹੀ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। 'ਸਬਾਲਟਰਨ' ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੇ ਅਗਰਭੂਮੀ ਵਿਚ ਆਉਣ ਨਾਲ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ, ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਜਾਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਿਤਾਝੀਆਂ ਧਿਰਾਂ, ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਦੱਬੇ-ਦਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤਮਾਨ ਹਾਲਤ ਨਾਲੋਂ ਨਿਸਚੈ ਹੀ ਵੱਖਰੀ ਤੇ ਵਧੀਆ ਹੋਣੀ ਸੀ।

ਹਾਸ਼ੀਆਗਤ ਜਾਂ ਸਬਾਲਟਰਨ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਲੁਕੇ ਜਾਂ ਲੁਕਾਏ ਗਏ ਅਨੇਕਾਂ ਅਜਿਹੇ ਪਹਿਲੂ ਜਾਂ ਪੱਖ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਰਹਿ ਗਏ ਜਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ (ਸਬਾਲਟਰਨ) ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਹੱਕੀ ਥਾਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਅਗਲੀਆਂ ਤੇ ਨਵੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਲੜਨ ਲਈ

ਸਿਦਕ ਤੇ ਸਿਰੜ ਨੇ ਜ਼ੁਲਮੋ-ਸਿਤਮ ਦੇ ਤੂੰਬੇ ਉਡਾ ਸੁੱਟੇ

ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ ਜੋੜਨ ਦੇ ਧਨੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਨਾਮੀ ਲੇਖਕ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਗਦਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖੀ ਇਸ ਲੇਖ ਲੜੀ ਵਿਚ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਾਲੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦਾ ਇਹ ਬਿਆਨ ਲੂੰ ਕੰਡੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਗਦਰੀਆਂ ਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਭੈ ਹੋ ਕੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਭਰਪੂਰ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ, ਉਹ ਬੇਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਗਦਰ ਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮੌਕੇ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸਲਾਮੀ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਉਂਜ, ਇਹ ਵਕਤ ਦੀ ਸਿਤਮਜ਼ਰੀਫੀ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਗਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ। ਗਦਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਭਾਵੇਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਹੀ ਜੁੜੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਚੋਖੀ ਸਰਗਰਮੀ ਵੀ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਉਹ ਉਦੋਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮੁਕੰਮਲ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਕੋਣ ਤੋਂ ਸਾਰੀ ਸਰਗਰਮੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਤੇ ਮੁਕੰਮਲ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਉਦੋਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਗਦਰੀਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਮੁਕੰਮਲ ਗਦਰ ਲਈ ਹਰ ਧਿਰ ਅਤੇ ਧਾਰਾ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਗਦਰੀਆਂ ਦੀ ਸੁੱਚੀ ਲੜਾਈ ਦੀ ਤਹਿ ਤੱਕ ਪੁੱਜਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਨੁਕਤਾ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਪਰ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰੋਲ ਸਿੱਖ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ। ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗਦਰੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਮੁਕੰਮਲ ਗਦਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸੁਪਨੇਸਾਜ਼ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਸੌਣੇ ਖਾਨਿਆਂ ਵਿਚ ਕੈਦ ਕਰਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਲੜੀ ਸੱਚ ਦੀ ਲੜਾਈ ਨਾਲ ਵਧੀਕੀ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦੀ ਇਸ ਲੇਖ ਲੜੀ ਵਿਚ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਦਰੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਭੁਲੇਖਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਦਰੀਆਂ ਦਾ ਦਾਈਆ ਸਚਮੁੱਚ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਵਾਲਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਰਾਹ ਉਤੇ ਤੁਰਦਿਆਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਵਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਪਹਿਲੀਆਂ ਤੇ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਸਮਝ ਤੇ ਸਾਰਥਿਕਤਾ ਸਾਡੀ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅਜਿਹੇ ਭੁਲਾ ਤੇ ਲੁਕਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਉਸ ਕਾਲ-ਖੰਡ ਬਾਰੇ ਜਾਨਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨੂੰ ਸਬਾਪਤ ਤਾਕਤਾਂ ਵੱਲੋਂ 'ਕਾਲੇ ਪਾਣੀਆਂ' ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਡੱਬਣ ਦਾ ਹਰ ਚਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੋਨਿਆਂ ਤੋਂ ਅੰਡੇਮਾਨ ਵਿਚ ਜਲਾਵਤਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਹਾਦਰ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਉਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਢਾਹੇ ਗਏ ਬੇਇਤਹਾ ਜ਼ੁਲਮ ਅਤੇ ਜਬਰ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਜਬਰ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਅਤੇ ਸਿੱਧੇ ਹੋ ਕੇ ਟੱਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਬਿਆਨੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਉਹ ਬਹਾਦਰ ਇਨਕਲਾਬੀ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਦੇ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਝਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਸਨ। ਬਾਬਾ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਭਕਨਾ, ਬਾਬਾ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਲਲਤੋਂ, ਤ੍ਰਿਲੋਕੀ ਨਾਥ ਚੱਕ੍ਰਵਰਤੀ, ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ, ਬਾਬਾ ਵਿਸਾਖਾ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਤੋਂ ਅੰਡੇਮਾਨ ਦੀ ਸੈਲੂਲਰ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਹਕੀਕੀ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋਰ ਕਿਹੜਾ 'ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ' ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਗਵਾਹੀ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ-ਸੁਣਦਿਆਂ ਅੱਜ ਵੀ ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਮ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਜ਼ੁਲਮ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਵਾਲੇ ਜੇਹੇ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਸਾਡੀ ਛਾਤੀ ਮਾਣ ਨਾਲ ਵੀ ਭਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

'ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ' ਸ਼ਬਦ ਜੁੱਟ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਸਾਡੀ ਸੋਚ ਅੰਦਰ ਵਿਸਫੋਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੀਲਾਂ ਤੱਕ ਫੈਲੇ ਗਹਿਰੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਹਿੱਕ ਵਿਚੋਂ ਹਰੇ-ਭਰੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਾਲੇ ਅੰਡੇਮਾਨ-ਨਿਕੋਬਾਰ ਦੀਪ-ਸਮੂਹ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਉਭਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਆਕਾਰ ਜਿਹਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ,

ਸੈਲੂਲਰ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਦਾ। ਇਸ ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਚੋਤਨਾਂ ਵਿਚ ਉਦੈ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚੌਗਿਰਦੇ ਦੀ ਸਾਰੀ ਹਰਿਆਵਲ ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਡੁੱਬੇ ਕਾਲੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਬੰਦੇ-ਭੱਖਣੀ ਵੱਡੀ ਇਮਾਰਤ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ-ਮਸਤਕ 'ਤੇ ਛਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦਾਇਰੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਬਣੀ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਤਿੰਨ-ਮੰਜ਼ਿਲਾ ਉਚਾ ਕੇਂਦਰੀ ਬੁਰਜ ਹੈ। ਇਸ ਬੁਰਜ ਨਾਲ ਚੁਫੇਰੇ ਜੁੜੀਆਂ ਤਿੰਨ-ਮੰਜ਼ਿਲਾ ਸੱਤ ਬੈਰਕਾਂ ਹਨ। ਬੈਰਕਾਂ ਦੁਆਲੇ ਗੋਲ ਆਕਾਰ ਦੀ ਬਾਹਰਲੀ ਉਚੀ ਦੀਵਾਰ ਹੈ। ਹਰ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਸੀਖਾਂ ਨਾਲ ਕਿਲੇਬੰਦ ਕੋਠੜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਹਨ। ਬੈਰਕਾਂ ਅੱਗੇ ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਸੀਖਾਂ ਵਾਲੇ ਬਰਾਂਡੇ ਹਨ। ਹਰ ਬੈਰਕ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਅਹਾਤੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਕਸ਼ਾਪਾਂ ਹਨ, ਨਹਾਉਣ-ਧੋਣ ਲਈ ਸੈਂਡ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤਣ ਲਈ ਸਮੁੰਦਰੀ ਪਾਣੀ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬਰਾਂਡਿਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਾਹ ਕੇਂਦਰੀ ਬੁਰਜ ਵਿਚ ਖੁੱਲ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਬੁਰਜ ਤੋਂ ਹੋ ਰਹੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੀ ਮੁੱਠੀ ਵਿਚ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਬੈਰਕਾਂ। ਦਿਨ-ਰਾਤ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦਾ ਸਖਤ ਪਹਿਰਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਬਿਨਾਂ ਇਥੇ ਪੰਛੀ ਵੀ ਪਰ ਨਹੀਂ ਮਾਰ ਸਕਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਠੜੀਆਂ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਭਾਗਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਪੰਦਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਇਖਲਾਕੀ ਤੇ ਰਾਜਸੀ ਕੈਦੀ ਆਪਣੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ ਕੈਦਾਂ ਭੋਗ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੌਸਮ ਦਾ ਕਹਿਰ ਝੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਬੇਰਹਿਮ ਮੁਸ਼ੱਕਤ, ਘੱਟ ਤੇ ਘਟੀਆ ਖੁਰਾਕ ਨੇ ਜਿਸਮ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੱਤਿਆ ਸੂਤ ਲਈ ਹੈ। ਉਤੋਂ ਮੱਛਰਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਵਾਲੇ ਟਾਪੂ 'ਤੇ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਵਾਛਤ ਮੀਂਹ ਵਾਂਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਮਲੇਰੀਏ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹਨ, ਕੁਝ ਪੇਚਸ਼ ਤੋਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਖੰਘ-ਤਾਪ ਤੋਂ। ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਬਹਾਨੇ ਲੱਭ ਕੇ ਬੈਠ ਮਾਰਨ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਿੰਡੇ ਦੇ ਮਾਸ 'ਚੋਂ ਲਹੂ-ਭਿੰਜੀਆਂ ਬੋਟੀਆਂ ਬੈਠ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਖਿੰਚੀਦੀਆਂ ਚਲੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਜ਼ੁਲਮ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਈ ਕੈਦੀ ਮਰਨਹਾਰ ਹਾਲਾਤ ਵਾਲਾ ਲਾਹਣਤ ਭਰਿਆ ਜੀਵਨ ਜਿਉਣ ਨਾਲੋਂ ਮੌਤ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਬੇਬਾਹ ਤਸੱਦਦ ਦਾ ਜ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਕੇ ਸੁਰਤ ਗਵਾ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਪਾਗਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੈਦੀਆਂ ਵਿਚ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਦੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਸ਼ਹੀਦ, ਮਰਜ਼ੀਵੜੇ ਸਿਰਤੀ ਸੂਰਮੇ ਵੀ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੀ ਕੈਦ ਭੋਗਦੇ ਵੀ 'ਜੂਨ' ਭੋਗਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਤੇ ਜ਼ਮੀਰ ਜਾਗਦੀ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਜਿਉਂਦੀ ਵੀ। ਉਹ ਮਰਨ-ਮਿਟਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ ਪਰ ਜ਼ਮੀਰ ਮਾਰ ਕੇ ਕੋਈ ਵੀ ਗ਼ੈਰ-ਵਾਜਬ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ

ਦਾ ਹਰ ਪਲ ਪੀੜਾਂ-ਵਿੰਨਿਆਂ ਹੈ; ਪਰ ਉਹ ਕੇਵਲ ਆਪਣੀ ਪੀੜ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਗਦੇ, ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਪੀੜ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਟੁੱਟਦੇ, ਡਿੱਗਦੇ ਤੇ ਮਰਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਵਿਚ ਬੋਚ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੰਡ ਵਿਚ ਡਿੱਗਣੋਂ ਬਚਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸਮ

ਸੈਲੂਲਰ ਜੇਲ੍ਹ ਦਾ ਮੱਥਾ

ਜ਼ੁਲਮ-ਜਬਰ ਤੇ ਭੁੱਖ-ਦੁੱਖ ਸਹਿ ਕੇ ਪੀਲੇ ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਪਰ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਅਜੇ ਵੀ ਲਾਟਾਂ ਬਲਦੀਆਂ ਹਨ; ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਅਜੇ ਵੀ ਜਜ਼ਬੇ ਅੰਗਿਆਰਾਂ ਵਾਂਗ ਮਘਦੇ ਹਨ।

ਕੁੰਭੀ ਨਰਕ ਨੂੰ ਮਾਤ ਪਾਉਂਦੀ ਇਹ ਸੈਲੂਲਰ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਿਉਂ ਹੋਈ; ਇਸ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵੱਲ ਝਾਤ ਮਾਰ ਲੈਣੀ ਗ਼ੈਰ-ਵਾਜਬ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਵੱਲ ਸਾਹਮਣਿਓਂ ਵੇਖਦਿਆਂ, ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਖਾੜੀ ਵਿਚ ਥੋੜ੍ਹਾ ਕੁ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਛੇ ਸੌ ਨਿੱਕੇ-ਵੱਡੇ ਟਾਪੂਆਂ ਦਾ ਜੁੜਵਾਂ ਦੀਪ-ਸਮੂਹ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੰਡੇਮਾਨ-ਨਿਕੋਬਾਰ ਦੀਪ-ਸਮੂਹ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਾਪੂਆਂ 'ਤੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਬਸੇਰਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਨੌਂ ਟਾਪੂ ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹਨ; ਬਾਕੀਆਂ 'ਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਆਦਿਵਾਸੀ ਲੋਕ ਮੁੱਖ-ਧਾਰਾ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਅਲੱਗ-ਬਲੱਗ ਆਪਣਾ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣਾ ਜੀਵਨ ਜੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਵਿਚ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸੌਦਾਗਰ ਇਥੋਂ ਦੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਤੇ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਗੁਲਾਮਾਂ ਵਜੋਂ ਵੇਚ ਦਿੰਦੇ ਸਨ; ਇਸ ਲਈ ਆਦਿਵਾਸੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਲਈ ਡਾਢੀ ਨਫਰਤ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ, ਉਹ ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਬੰਦੀ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਜਾਂ ਮਾਰ

ਬਾਤਾਂ ਗਦਰ ਦੀਆਂ

ਦਿੰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਲੋਕ ਖਤਰਾ ਸਨ ਤਾਂ ਉਹ ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਲਈ ਖਤਰਾ ਬਣਨ ਲੱਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਤੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਬਣਾਉਣਾ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਾਕਮਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਤੇ ਮਜਬੂਰੀ ਬਣ ਗਈ। ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਇਕ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਪਾਦਰੀ 1711 ਵਿਚ ਇਥੇ ਆਇਆ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਦਭਾਵਨਾ ਦਾ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਾ ਕੇ ਈਸਾਈ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਉਹਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸਫਲ ਨਾ ਹੋ ਸਕੀ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਪਰਤਣਾ ਪਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 18ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੱਧ ਵਿਚਕਾਰ ਡੈਨਿਸ ਦੀ ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਵੀ ਇਥੇ ਸਥਾਪਤ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਮਾੜੇ ਜਲਵਾਯੂ ਕਾਰਨ ਲੱਗਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮਾਰੂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਇਥੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਬੰਦੇ ਮਰ ਗਏ ਤੇ ਬਾਕੀ ਜਾਨ ਬਚਾ ਕੇ ਵਾਪਸ ਪਰਤ ਗਏ। 1778 ਵਿਚ ਆਸਟਰੀਆ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਥੇ 'ਕੁਮਾਂਤਰ' ਕਿਲੇ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕੀਤੀ ਪਰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਜੰਗ ਲੱਗ ਗਈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵਾਪਸ ਪਰਤਣਾ ਪੈ ਗਿਆ।

ਇਹ ਉਹ ਸਾਲ ਸਨ ਜਦੋਂ ਪੂਰਬੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਡੇਰੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਕਾਬਜ਼ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਾਪੂਆਂ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਦੇ ਤਾਂ ਆਦਿਵਾਸੀ ਜਹਾਜ਼ ਚਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੰਦੇ ਜਾਂ ਕੈਦ ਕਰ ਲੈਂਦੇ। ਕੀਮਤੀ ਸਮਾਨ ਲੁੱਟ ਲੈਂਦੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੰਦੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਬਚ ਕੇ ਨਿਕਲਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਭੁੱਖ ਤੇ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੀਪ-ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਾਪੂਆਂ ਨੂੰ ਆਬਾਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਿਸ਼ਾਨਿਆਂ ਲਈ ਵਰਤਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਲਈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਲਾਰਡ ਕਾਰਨਿਵਾਲਸ ਨੇ ਇਥੇ ਬੰਦਰਗਾਹ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਸਰਵੇਖਣ ਉਪਰੰਤ ਅੰਡੇਮਾਨ ਟਾਪੂ ਦੇ 'ਚੈਬਮ' ਜਜ਼ੀਰੇ 'ਤੇ 1789 ਵਿਚ ਬੰਦਰਗਾਹ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਬੰਦਰਗਾਹ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਂ 'ਪੋਰਟ ਕਾਰਨਿਵਾਲਸ' ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ।

ਉਸ ਵਕਤ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਇਹ ਮਨਸ਼ਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਆਬਾਦ ਕਰਨ ਲਈ ਇਥੇ ਮੁਜਰਮਾਂ ਨੂੰ ਵਸਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਮੁਜਰਮ ਜੇ ਬੇਰਹਿਮ ਮੌਸਮ ਤੇ ਮਾੜੇ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਮਾਰ ਨਾ ਝੱਲਦਿਆਂ ਮੌਤ ਦਾ ਖਾਜ਼ਾ ਵੀ ਬਣ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਤਾਂ ਕੁਝ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ। ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਇਥੇ 270 ਮੁਜਰਮ ਅਤੇ 550 ਲੋੜਵੰਦ ਆਜ਼ਾਦ ਬੰਗਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਵਸਾਇਆ ਗਿਆ ਪਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਸਫਲ ਨਾ ਹੋ ਸਕੀ ਤੇ ਗਏ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜਣਾ ਪਿਆ। ਬੰਗਾਲੀ ਵਾਪਸ ਬੰਗਾਲ ਆ ਗਏ ਤੇ ਮੁਜਰਮਾਂ ਨੂੰ ਪੀਨਾਂਗ ਤੇ ਦੂਜੀਆਂ ਆਬਾਦੀਆਂ 'ਤੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਮੁੜ 1858 ਤੱਕ ਇਥੇ ਵਸੋਂ ਨਾ ਹੋ ਸਕੀ।

ਅੱਜ ਭਾਵੇਂ ਅੰਡੇਮਾਨ ਨਿਕੋਬਾਰ ਦਾ ਇਹ ਟਾਪੂ ਖੂਬਸੂਰਤ ਯਾਤਰਾ-ਸਥਲ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਸੋਹਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦਾ ਹੁਸਨ ਵੇਖਣ ਤੇ ਮਾਨਣਯੋਗ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਪਿੱਛੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬਦਕਿਸਮਤ ਰਾਜਨੀਤਕ ਤੇ ਇਖਲਾਕੀ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਘਾਲਣਾ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚਿੱਤ-ਚੇਤਾ ਵੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਉਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਯਤਨਾਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਟਾਪੂ ਨੂੰ ਆਬਾਦ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਜਾਰੀ ਰੱਖੇ। ਜਦੋਂ ਇਥੇ ਮਾੜਾ-ਮੋਟਾ ਪੈਰ ਧਰਾਵਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਇਸ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਲੰਮੀਆਂ ਕੈਦਾਂ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਇਖਲਾਕੀ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਬੰਦੀਖਾਨੇ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਇਹਨੂੰ ਦੰਡ-ਬਸਤੀ (ਪੀਨਲ ਕਲੋਨੀ) ਵਜੋਂ ਵੀ ਜਾਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਥੇ ਰਾਜਸੀ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਪਿੱਛੋਂ ਇਖਲਾਕੀ ਕੈਦੀ ਵੀ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਲੱਗੇ। ਆਮ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ

ਜੇਲ੍ਹ ਦਾ ਇਕ ਸੈੱਲ

ਕੇ ਦੋ ਸਾਲ ਤੱਕ ਰੱਖ ਕੇ ਹੋਰ ਟਾਪੂਆਂ 'ਤੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਤਾਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁੰਦੇ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸਨ। ਸਰਕਾਰ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਨੂੰ ਦਿੰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸੌਂਪਿਆ ਕੰਮ ਹੀ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਚਾਰ ਦੀਵਾਰੀ ਤੋਂ ਤਾਂ ਉਹ ਬਾਹਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਡੂੰਘੇ ਤੇ ਖੌਫਨਾਕ ਸਮੁੰਦਰੀ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਦੀਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਸ 'ਦੀਵਾਰ' ਨੂੰ ਉਹ ਕਦੀ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਸ਼ਿਕੰਜਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੱਸਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਥੇ 1857 ਦੇ ਗਦਰ, ਵਹਾਬੀ ਲਹਿਰ, ਬਾਡਬਾਡੀ ਲਹਿਰ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਅੰਦੋਲਨ ਤੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਵਾਸੂਦੇਵ ਬਲਵੰਤ ਫਤਕੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਲਹਿਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਜ਼ਾ ਭੋਗਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਵੀਰ ਸਾਵਰਕਰ ਬਾਰੇ ਲਿਖੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਧਨੰਜੈਕੀਰ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵਾਚਣਯੋਗ ਹੈ, “1911 ਵਿਚ ਵੀਰ ਸਾਵਰਕਰ ਜੇਲ੍ਹ ਗਏ ਤਾਂ 1857 ਦੇ ਗਦਰ ਵਾਲੇ ਬੁੱਢੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਨੇ ਸਲੂਟ ਮਾਰ ਕੇ ‘ਜੀ ਆਇਆ’ ਆਖਿਆ ਸੀ।” ਐਸ. ਵੀ. ਪੋਰਟਮੈਨ ਨੇ ਇਥੋਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਜੇਮਜ਼ ਪੈਟੀਸਨ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ 1858 ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦਿਆਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, “87 ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਅੰਡੇਮਾਨ ਵਿਚ ਫਾਂਸੀ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਕ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਇਕ ਸੌ ਚਾਲੀ ਉਥੋਂ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਮਰ ਗਏ ਸਨ।” ਪੋਰਟਮੈਨ ਦੇ ਦੂਜੇ ਨਾਥ ਤਿਵਾੜੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਰ ਕੈਦੀਆਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸੂਚਨਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, “ਦੂਜੇ ਨਾਥ ਤਿਵਾੜੀ ਨੇ ਟਿਵ ਰਜਮੈਂਟ ਦਾ ਸਿਪਾਹੀ ਸੀ। ਜਿਹਲਮ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ 25 ਸਤੰਬਰ 1857 ਨੂੰ ਜਲਾਵਤਨ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ‘ਰੋਮਨ ਐਮਪਾਇਰ’ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਅੰਡੇਮਾਨ ਟਾਪੂ 'ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ 216 ਹੋਰ ਪੰਜਾਬੀ ਕੈਦੀ ਵੀ ਸਨ।”

ਗਦਰੀ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੇ ਅੰਡੇਮਾਨ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਨੇਕਾਂ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਇਸ ਟਾਪੂ 'ਤੇ ਵਾਪਰੇ ਕਹਿਰ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਇਕ ਵਾਰ ਇਥੇ ਫਸ ਗਿਆ ਕੈਦੀ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਹੀ ਜਿਉਂਦਾ ਦੇਸ਼ ਮੁੜਦਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੈਦੀਆਂ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖ ਵੀ ਸਨ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵੀ। ਮੌਲਵੀ ਫਜ਼ਲ-ਉਲ-ਹੱਕ, ਹਿਮਾਚਲ ਸਿੰਘ, ਕੂੜਾ ਸਿੰਘ, ਸਾਲਗਰਾਮ ਬਰੀਹਾ, ਬੈਰੀ ਸਿੰਘ, ਹਾਤੇ ਸਿੰਘ, ਕੁੰਜਲ ਸਿੰਘ, ਕੌੜਾ ਸਿੰਘ, ਲਿਆਕਤ ਅਲੀ, ਲੋਨੇ ਸਿੰਘ, ਨਾਇਕ ਭੀਮ, ਗਰਬਾ ਦਾਸ ਪਟੇਲ, ਸੱਯਦ ਅਲਾਉਦੀਨ ਮੌਲਵੀ, ਨਰਾਇਣ, ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ, ਵੈਂਕਟ ਰਾਓ, ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ, ਦੇਵੀ, ਫੱਤਾ,

ਸੈਲੂਲਰ ਜੇਲ੍ਹ ਦਾ ਬਾਹਰੀ ਦ੍ਰਿਸ਼

ਕਿਸੇ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਵਾਰਸ ਇਹ ਪੱਕ ਸਮਝ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਕਿ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਮੁੜ ਦੀਦਾਰ ਕਰਨੇ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ। ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਮਰਿਆ-ਖਪਿਆ ਸਮਝ ਕੇ ਤੇ ਰੋ-ਪਿੱਟ ਕੇ ਸਬਰ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੋਨੇ ਸਿੰਘ ਤੇ ਨਰਾਇਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੱਖਰੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਵੀ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਲੋਨੇ ਸਿੰਘ ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਸੀਤਾਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਗਦਰ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਜੋਂ ਉਹਨੂੰ ਅੰਡੇਮਾਨ ਨਿਕੋਬਾਰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਇਥੇ ਹੁੰਦੀ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਵਿਰੁਧ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਹ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਅੰਡੇਮਾਨ ਨਿਕੋਬਾਰ ਟਾਪੂਆਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਸੀ ਜੋ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਕਾਰਨ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾ ਗਿਆ। 1857 ਦੇ ਗਦਰ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਬਾਗੀ ਨਰਾਇਣ ਜਦੋਂ ਕਾਲੇਪਾਣੀ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਬਚ ਕੇ ਭੱਜਣ ਲਈ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ। ਮਲਾਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇੰਜ ਉਹ ਕਾਲੇਪਾਣੀ ਵਿਚ ਫਾਂਸੀ ਲਾ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਹਿਲਾ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਸੀ।

ਵਹਾਬੀ ਤੇ ਫਿਰਾਜ਼ੀਆ ਲਹਿਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ ਤੇ ਫਿਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁਧ ਸੰਘਰਸ਼ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1847 ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਿਰੁਧ ਜੰਗ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇ 1863 ਤੱਕ ਆਪਣੀ ਲੜਾਈ ਲੜਦੇ ਰਹੇ। 1863 ਤੋਂ 1870 ਤੱਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਇਸ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਫੜ ਲਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਨਾਂ ਨਾਲ ਸਿੰਘ, ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਲੋਹਈਆ ਸਿੰਘ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਘੋੜ-ਸਵਾਰ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ੇਰ ਅਲੀ ਪਠਾਣ ਨੇ ਤਾਂ ਇਥੇ ਪਹਿਲਾ ਇਨਕਲਾਬੀ ਐਕਸ਼ਨ ਕਰ ਕੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਾਂ ਦਰਜ ਕਰਵਾ ਲਿਆ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਕਤਲ ਕੇਸ ਵਿਚ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਪਾ ਕੇ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਆਇਆ ਸੀ। ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਵਹਾਬੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਡੂੰਘਾ ਅਸਰ ਵੀ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। 1872 ਵਿਚ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਸਟੁਅਰਟ ਵਾਟ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਵਾਇਸਰਾਇ ਲਾਰਡ ਮਿਓ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਲਾਰਡ ਮਿਓ ਜਦੋਂ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਡੁੱਬਦੇ ਸੂਰਜ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਦੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਠਾਂ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਲੁਕ ਕੇ ਬੈਠੇ ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ੇਰ ਅਲੀ ਨੇ ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗ ਝਪਟ ਮਾਰ ਕੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਅਜਿਹਾ ਜਾਨ-ਲੇਵਾ ਵਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਲਾਰਡ ਮਿਓ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਅੰਡੇਮਾਨ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕਤਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਸ ਬਹਾਦਰ ਪਠਾਣ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਲਾ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਐਸ. ਐਨ. ਅਗਰਵਾਲ ਵੱਲੋਂ ਬਾਸੂਦੇਵ ਬਲਵੰਤ ਫਤਕੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾ ਭਾਰਤੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਸ਼ਹੀਦ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਿਰੁਧ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਹਥਿਆਰ ਵਰਤਣ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦੇ ਜੁਰਮ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਅਦਨ ਦੇ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਟਾਪੂ ਦੇ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਤਸੀਹੇ ਦੇ ਦੋ ਕੇ 17 ਫਰਵਰੀ 1883 ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਉਹਦੇ ਚੌਦਾਂ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਡੇਮਾਨ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਉਮਰ ਭਰ ਲਈ ਜਲਾਵਤਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਬੰਗਾਲ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਯੂ.ਪੀ. ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨੌਂ ਇਨਕਲਾਬੀ ਗਰੁੱਪਾਂ ਦੇ 27 ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੈਲੂਲਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਕੈਦੀ ਬਣਾ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਗਰੁੱਪ ਸੰਪਾਦਕਾਂ, ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਤੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਸੀ। ‘ਇਨਕਲਾਬ’ ਤੇ ‘ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ’ ਨਾਮੀ ਅਖਬਾਰ ਭਾਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਚੇਤਨਾ ਉਭਾਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਤਦ ਵੀ ‘ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਸੁਸਾਇਟੀ’ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਵੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਅਖਬਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਲਈ। ‘ਸਵਰਾਜ’ ਨਾਮੀ ਇਹ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ ਅਖਬਾਰ ਲਗਭਗ ਢਾਈ ਸਾਲ ਚੱਲਿਆ। ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕਾਦੀਆਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਇਨਕਲਾਬੀ ਬਾਬੂ ਹਰੀ ਰਾਮ ਨੂੰ ਰਾਇਜ਼ਾਦਾ ਭਟਨਾਗਰ ਅਖਬਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਲੈ ਗਏ। ‘ਸਵਰਾਜ’ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅੰਕ 19 ਨਵੰਬਰ 1907 ਨੂੰ ਛਪਿਆ। ਅਜੇ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਅੰਕ ਹੀ ਨਿਕਲੇ ਸਨ ਕਿ 23 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ 10 ਦਸੰਬਰ 1907 ਨੂੰ ਬਾਬੂ ਹਰੀ ਰਾਮ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਦਰਜ ਹੋ ਗਿਆ। ‘ਸਵਰਾਜ’ ਵਿਚ ਬਾਗੀਆਂ ਨਾਲ ਲੇਖ ਲਿਖਣ ਕਰ ਕੇ ਬਾਬੂ ਹਰੀ ਰਾਮ ਨੂੰ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਬਾ-ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਕੈਦ ਸੁਣਾ ਕੇ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਲਿਖਤ ਲਿਖਣ ਕਾਰਨ ਇਸ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕਾਂ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਕ ਸੰਪਾਦਕ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਦੂਜਾ ਉਹਦੀ ਡਿਊਟੀ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ। ਨੰਦ ਗੋਪਾਲ ਚੋਪੜਾ ‘ਸਵਰਾਜ’ ਅਖਬਾਰ

ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਬਾਗੀ ਲੇਖਕ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਸ ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਕੇ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਪਹਿਲਾ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਰਾਜਸੀ ਕੈਦੀਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਬਦਸਲੂਕੀ ਤੇ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਵਿਹਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਕੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝੌਤੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਮੁੱਕਰ ਗਏ। ਫਲਸਰੂਪ ਦੂਜੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਾ ਪਿਆ ਤੇ ਨੰਦ ਲਾਲ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਆਖਰਕਾਰ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਹੀ ਜਿੱਤ ਹੋਈ।

ਪਾਣੀਪੱਤ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਹੋਤੀ ਲਾਲ ਵਰਮਾ ਇਕ ਹੋਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ‘ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਸੁਨੇਹਾ’ ਲਿਖ ਕੇ ਵੰਡਿਆ। ਉਹ ‘ਸਵਰਾਜ’ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਸੰਪਾਦਕ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਸ ਸਾਲ ਦੀ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋਈ। ਉਹਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਨਰਕੀ ਹਾਲਤ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਖਿੱਚਦੀ ਤਿੰਨ ਸਫਿਆਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਲਿਖ ਕੇ ਬਾਹਰ ਭੇਜੀ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਬਾਰੇ ਆਗਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਛਪਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਖਬਾਰ ‘ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਜ਼ਾਰ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ’ ਅਤੇ ਲਾਹੌਰੋਂ ਛਪਦੇ ‘ਦਾ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ’ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਛਪੀ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਤਹਿਲਕਾ ਮੱਚ ਗਿਆ। ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅੰਡੇਮਾਨ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਣ ਲਈ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇਣਾ ਪਿਆ।

ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵਰੈਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਲੱਧਾ ਰਾਮ ਕਪੂਰ ਦੇ ਵਡੇਰੇ ਸਾਊਥ ਈਸਟ ਏਸ਼ੀਆ

ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ।

ਇਸੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਹੀ ‘ਡਲਹੌਜ਼ੀ ਸੁਕੇਅਰ ਬੰਬ ਕੇਸ’ ਵਿਚ ਇੰਦੂ ਭੂਸ਼ਨ ਰਾਇ, ‘ਅਲੀਪੁਰ ਬੰਬ ਕੇਸ’ ਵਿਚ ਉਲਾਸਕਰ ਦੱਤ ਅਤੇ ‘ਢਾਕਾ ਕਾਂਸਪੀਰੇਸੀ ਕੇਸ’ ਵਿਚ ਪੁਲਿਤ ਬਿਹਾਰੀ ਦਾਸ ਨੂੰ ਵੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੇਂ ‘ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾ ਕੇ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ‘ਅਲੀਪੁਰ ਬੰਬ ਕੇਸ’ ਵਿਚ ਹੀ ਵਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਘੋਸ਼, ਹੇਮ ਚੰਦਰ ਦਾਸ, ਉਪਿੰਦਰ ਨਾਥ ਬੈਨਰਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋਈ। ‘ਨਾਸਿਕ ਕਾਂਸਪੀਰੇਸੀ ਕੇਸ’ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵੀ.ਡੀ. ਸਾਵਰਕਰ, ਜੀ.ਡੀ. ਸਵਾਰਕਰ ਅਤੇ ਬਾਵਨ ਰਾਓ ਵੀ ਇਸੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਸਨ। ਰਾਜਨਪੁਰ ਟਰੇਨ ਡਕੈਤੀ ਕੇਸ ਦਾ ਸੂਰਯ ਚੰਦ ਸੈਨ ਵੀ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਤਸੱਦਦ ਸਹਿ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਤਸੱਦਦ ਦੀ ਮਾਰ ਨਾ ਝੱਲਦਿਆਂ ਇੰਦੂ ਭੂਸ਼ਨ ਰਾਇ ਫਾਹਾ ਲੈ ਕੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਲਾਸਕਰ ਦੱਤ ਪਾਗਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਐਨ ਉਦੋਂ ਹੀ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੇ ਜਥੇ ਉਮਰ ਕੈਦਾਂ ਭੋਗਣ, ਜ਼ੁਲਮ ਸਹਿਣ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਜ਼ਾਲਮ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਮੁਖਾਤਬ ਹੋਣ ਲਈ ਪਹੁੰਚਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀਆਂ ਵਧੀਕੀਆਂ ਵਿਰੁਧ ਆਵਾਜ਼ ਨਾ ਉਠਾਈ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਵੀ ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਇਕਮੁੱਠ ਹੋ ਕੇ ਸਮਰੱਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਜੂਝਦੇ ਰਹੇ। ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ‘ਤੇ ਅੜਦੇ ਵੀ ਰਹੇ। ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤੇ ਹੜਤਾਲਾਂ ਵੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤਿੰਨ ਤਾਂ ਵੱਡੀਆਂ

ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਸਿੱਲ੍ਹੇ ਵਰਾਂਡਿਆਂ ਦੀ ਝਲਕ

ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਨੇ ਵੀ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਬਹੁਤ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ। ਸਾਊਥ ਈਸਟ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਨੇ ਤੇ 1905 ਵਿਚ ਰੂਸ ਉੱਤੇ ਜਪਾਨ ਦੀ ਜਿੱਤ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਹ ਸਾਰਾ ਧਨ-ਮਾਲ ਲੈ ਕੇ ਭਾਰਤ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਕੌਮੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣ ਗਿਆ। ਲਾਹੌਰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ‘ਭਾਰਤ ਮਾਂ’ ਅਖਬਾਰ ਦਾ ਸੰਪਾਦਕ ਬਣਿਆ ਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ‘ਸਵਰਾਜ’ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ। ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਨੰਦ ਗੋਪਾਲ ਵਾਂਗ ਹੀ ਦਸ ਦਸ ਸਾਲ ਦੀ ਜਲਾਵਤਨੀ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇੰਜ ਹੀ ਯੂ.ਪੀ. ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਪੰਡਿਤ ਰਾਮ ਚਰਨ ਲਾਲ ਸ਼ਰਮਾ ਅਜਿਹਾ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਨਪੜ੍ਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ‘ਸਵਰਾਜ’ ਵਿਚ ਛਪਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਉਣ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁਧ ਭੜਕਾਉਣ ਦੇ

ਹੜਤਾਲਾਂ ਸਨ ਜੋ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 42, 52 ਤੇ 32 ਦਿਨ ਚੱਲੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਇਕਮੁੱਠਤਾ, ਦਲੇਰੀ ਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੀ ਕਿ ਗਵਰਨਰ ਦੇ ਹੋਮ ਮੈਂਬਰ ਰੋਨਾਲਡ ਕਰੈਡਾਕ ਨੂੰ ਅੰਡੇਮਾਨ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਆਪ ਜਾਣਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਕਰੈਡਾਕ ਸਾਹਮਣੇ ਨੰਦ ਲਾਲ ਚੋਪੜਾ, ਕਾਂਸੀ ਲਾਲ, ਸਾਵਰਕਰ ਤੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਬੇਖੌਫ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਵਧੀਕੀਆਂ ਅਤੇ ਜ਼ੁਲਮ-ਤਸੱਦਦ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਿੰਡਾ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੂਬਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ।

(ਚੱਲਦਾ)

ਖਰਬੂਜਿਆਂ ਵਾਲਾ ਜੱਟ ਤੇ ਰਾਜਾ

ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਕ ਜੱਟ ਖਰਬੂਜਿਆਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਰਾਜਾ ਆ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਭੁੱਖ ਲੱਗੀ ਐ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਭੇਸ ਬਦਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜੱਟ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਖਰਬੂਜਾ ਤੋੜ ਕੇ ਦੇਂਦਾ। ਉਥੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ ਖਰਬੂਜਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਰਾਜਾ ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਹ ਖਰਬੂਜਾ ਲੈਣਾ ਐ। ਜੱਟ ਕਹਿੰਦਾ, ਨਹੀਂ ਬਈ ਇਹ ਖਰਬੂਜਾ ਨੀ ਮੈਂ ਦੇਣਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਤੋਹਫਾ ਦੇਣਾ ਐ ਕੱਲ ਨੂੰ।

ਰਾਜਾ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪ ਸੀਗਾ। ਉਹ ਆਹਦਾ ਜੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਨਾ ਲਿਆ ਤਾਂ ਫਿਰ? ਜੱਟ ਆਹਦਾ ਜਦੋਂ ਐਨੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹਨੇ

ਮਾਲਵੇ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ

ਆਪੇ ਲੈ ਲੈਣਾ। ਬਾਕੀ ਸਾਡਾ ਰਾਜਾ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਐ। ਰਾਜਾ ਕਹਿੰਦਾ, ਜੇ ਨਾ ਲਿਆ ਫੇਰ? ਜੱਟ ਆਹਦਾ, ਫਿਰ ਪਵੇ ਢੋਨੇ ਖੂਹ ਵਿਚ, ਨਾ ਲਵੇ। ਰਾਜਾ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਉਥੋਂ ਆ ਗਿਆ।

ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਜੱਟ ਖਰਬੂਜਾ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਸਿਆਣ ਲਿਆ। ਜੱਟ ਸੋਚੇ ਬਈ ਹੁਣ ਕੀ ਬਣੇਗਾ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਤਾਂ ਜੱਟ ਨੂੰ ਸਿਆਣ ਈ ਲਿਆ ਸੀਗਾ। ਜੱਟ ਜਾ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਆਹਦਾ, ਲਹਿ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਬੋਝੇ ਵਾਸਤੇ ਤੋਹਫਾ ਲੈ ਕੇ ਆਂਦਾ। ਰਾਜਾ ਕਹਿੰਦਾ, ਜੇ ਮੈਂ ਨਾ ਲਵਾਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਜੱਟ ਕਹਿੰਦਾ, ਕੱਲ ਵਾਲੀ ਗੱਲ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਖਰਬੂਜਾ ਫੜ ਲਿਆ ਤੇ ਜੱਟ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਦੇ ਕੇ ਤੋਰ ਤਾ।

-ਨਵਦੀਪ

ਗਦਰੀ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੇ ਅੰਡੇਮਾਨ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਨੇਕਾਂ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਇਸ ਟਾਪੂ 'ਤੇ ਵਾਪਰੇ ਕਹਿਰ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਇਕ ਵਾਰ ਇਥੇ ਫਸ ਗਿਆ ਕੈਦੀ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਹੀ ਜਿਉਂਦਾ ਦੇਸ਼ ਮੁੜਦਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੈਦੀਆਂ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖ ਵੀ ਸਨ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵੀ। ਮੌਲਵੀ ਫਜ਼ਲ-ਉਲ-ਹੱਕ, ਹਿਮਾਚਲ ਸਿੰਘ, ਕੂੜਾ ਸਿੰਘ, ਸਾਲਗਰਾਮ ਬਰੀਹਾ, ਬੈਰੀ ਸਿੰਘ, ਹਾਤੇ ਸਿੰਘ, ਕੁੰਜਲ ਸਿੰਘ, ਕੌੜਾ ਸਿੰਘ, ਲਿਆਕਤ ਅਲੀ, ਲੋਨੇ ਸਿੰਘ, ਨਾਇਕ ਭੀਮ, ਗਰਬਾ ਦਾਸ ਪਟੇਲ, ਸੱਯਦ ਅਲਾਉਦੀਨ ਮੌਲਵੀ, ਨਰਾਇਣ, ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ, ਵੈਂਕਟਰਾਓ, ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ, ਦੇਵੀ, ਫੱਤਾ, ਗੁਲਾਬ ਖਾਨ, ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ, ਮਹੀਬ-ਉਲਾਹ, ਮੰਜੂ ਸ਼ਾਹ, ਮਾਇਆ ਰਾਮ, ਨੂਰਾ, ਕਾਸਿਮ ਖਾਨ ਅਤੇ ਸਰਾਜ਼ਦੀਨ ਨੂੰ 1857 ਦੇ ਗਦਰ ਵੇਲੇ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਂਵਾਂ ਤੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਕਾਲੀ ਕੈਦ ਵਿਚ ਸੁੱਟਿਆ ਗਿਆ।

ਗੁਲਾਬ ਖਾਨ, ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ, ਮਹੀਬ-ਉਲਾਹ, ਮੰਜੂ ਸ਼ਾਹ, ਮਾਇਆ ਰਾਮ, ਨੂਰਾ, ਕਾਸਿਮ ਖਾਨ ਅਤੇ ਸਰਾਜ਼ਦੀਨ ਨੂੰ 1857 ਦੇ ਗਦਰ ਵੇਲੇ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਂਵਾਂ ਤੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਕਾਲੀ ਕੈਦ ਵਿਚ ਸੁੱਟਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸੂਰਬੀਰ ਲੰਮੀਆਂ ਕੈਦਾਂ ਭੋਗਦੇ, ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ੁਲਮ ਸਹਿੰਦੇ, ਨਾ-ਖੁਸ਼ਗਵਾਰ ਮੌਸਮ ਦਾ ਮਿਜ਼ਾਜ ਝੱਲਦੇ, ਭੁੱਖ ਅਤੇ ਬਿਮਾਰੀ ਨਾਲ ਲੜਦੇ ਇਸੇ ਡੈਂਟ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ। ਇਥੇ ਆਉਣ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਮਾਂ-ਧਰਤੀ ਤੇ ਸਕੇ-ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਦੇ ਮੁੜ ਦੀਦਾਰ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ

ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਤੇ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਕੇ ਅੰਡੇਮਾਨ ਟਾਪੂਆਂ 'ਤੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇੰਜ ਹੀ ਬਰਮਾ ਦੀ ਬਾਡਬਾਡੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬਾਗੀਆਂ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਇਸ ਬਸਤੀ ਨੂੰ ਆਬਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ 'ਤੇ ਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਦੇ ਵਾਸੀ ਬਣ ਗਏ ਤੇ ਬਾਕੀ ਮਰ-ਖਪ ਗਏ। ਕੂਕਾ ਲਹਿਰ ਦੇ ਗਿਆਰਾਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਲਾਵਤਨੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਕੇ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਵੀ ਉਥੇ ਹੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤਿੰਨ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ

ਪੁਸਤਕ ‘ਪੱਥਰ ਤੋਂ ਰੰਗ ਤੱਕ’ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ

ਪੁਸਤਕ ਚਰਚਾ

ਪ੍ਰੋ. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਮੌਜੂਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਾਰਤਕਕਾਰ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਵਾਰਤਕ ਦਾ ਨਿਵੇਕਲਾ ਪਿਤ ਸਿਰਜਣ ਵਾਲਾ ਇਹ ਲੇਖਕ ਸਾਖੀਆਂ ਦੇ ਸੂਖਮ ਅਹਿਸਾਸਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਤਾਂ ਭਰੇ ਬੋਲਾਂ ਵਿਚ ਇਉਂ ਪਰੋਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠਕ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਅੰਤ ਤੀਕ ਕਾਵਿਕ ਸੰਵੇਦਨਾ ‘ਚ ਉਡਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਵਾਰਤਕ ਜੁਆਨੀ ‘ਚ ਪੈਰ ਰੱਖਦੇ ਚੋਬਰ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਪੜਾਅ ਤੇ ਖਲੋਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਉਤੇ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਿਰਜਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਪਰਮਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: 91-98153-18889

ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰੋ. ਪੰਨੂ ਹੁਰਾਂ ਕੋਹਿਨੂਰ ਦਾ ਪਾਰਖੂ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਖਾਨ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਕ ਕਦਮ ਪੁੱਟਿਆਂ ਸਾਹ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਆਖਣ ਲੱਗਾ, ‘ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹਾਜ਼ਰ-ਨਾਜ਼ਰ ਲੱਗਦੇ ਨੇ।’ ਓਏ ਕਾਕਾ! ਤੂੰ ਵੀ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖੀਂ ਕਦੀ ਬਾਬੇ ‘ਤੇ। ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਅੰਕ ਦੇ ਕੇ ਮੁੜਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਬਜ਼ੁਰਗ ਜਾਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰੋ. ਪੰਨੂ ਨੂੰ ਨੋਬਲ ਪ੍ਰਾਈਜ਼ ਦੇ ਕੇ ਪਰਤਿਆ ਹੋਵੇ। ਸੱਚਮੁੱਚ ਪਾਠਕ ਦੇ ਧੁਰ ਅੰਦਰੋਂ ਨਿਕਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੋਲਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵੀ ਹਾਥ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ।

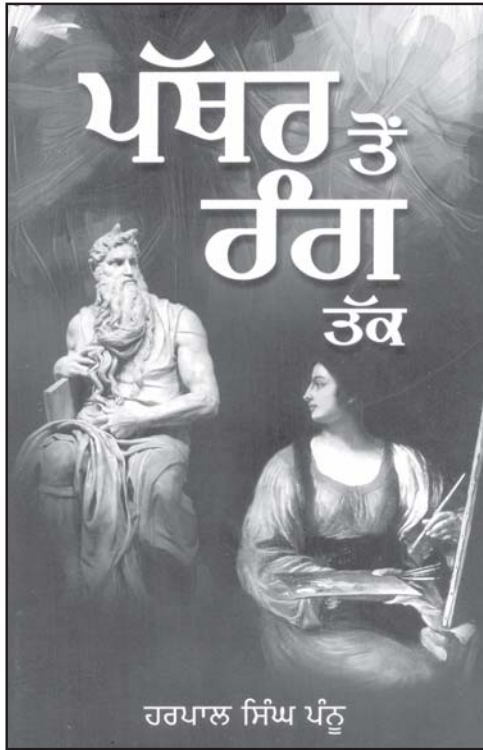
ਪ੍ਰੋ. ਪੰਨੂ ਨੇ ਵਿਸਰ ਚੱਲੇ ਵਿਰਸੇ ਦੀਆਂ ਸੰਦਲੀ ਪੈੜਾਂ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਚਾਨਣ ਹੇਠ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹੰਭਲਾ ਮਾਰਿਆ ਹੈ। ਅਚੇਤ ਜਾਂ ਸੁਚੇਤ ਇਹ ਵਾਰਤਕਕਾਰ ਮੂਲੋਂ ਟੁੱਟੀ ਲੋਕਾਈ ਲਈ ਵੱਡਾ ਦਰਦ ਸਮੋਈ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਦੀ ਪੇਚੀਦਗੀ, ਸ਼ਬਦ ਜਾਲ, ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਖਰੁਵਾਪਣ, ਫਲਸਫੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਸਭ ਰਸੀਲੇ ਹੋ ਉਸ ਦੀ ਵਾਰਤਕ ਵਿਚ ਨਿਵੇਕਲੇ ਤੇ ਉਚੇਰੇ ਜੀਵਨ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਵੱਡੇ ਨਾਇਕਤਵ ਦੀ ਭਾਲ ਲਈ ਹੰਭਲਾ ਮਾਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਪਾਤਰ ਬਾਰੇ ਵਾਰਤਕਕਾਰ ਬਿਆਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਾਠਕ ਉਸੇ ਕਾਲ, ਉਸੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਪਾਠੀ ਹੋ ਕੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਤੁਰਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤੀ ਵੇਰ ਉਸ ਦੇ ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਜਾਂ ਸਿਰਜਣਾ ਵਾਰਤਕਕਾਰ ਦੀ ਤਬੀਅਤ ਵਿਚਲੀ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਤੋਂ ਵੀ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ

ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਬੇਬਾਕ ਹੋ ਕੇ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, ਭਿੰਜ ਕੇ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਢੁਕਵਾਂ ਤੋਲਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੇ ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਸਜੀਵਤਾ ਸਾਨੂੰ ਨਵਾਂ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਹੋਈ ਸਮਕਾਲੀ ਚੇਤਨਾ ਨਾਲ ਬਗਲਗੀਰ ਰੱਖਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋ. ਪੰਨੂ ਨੇ ਵਾਰਤਕ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿਧ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਰਸਭਿੰਨਤੇ ਮੁਹਾਵਰੇ ਰਾਹੀਂ ਪਾਠਕਾਂ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਰਤਕ ਦੇ ਮੂਲ ਸ੍ਰੋਤਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਫਰਾਖਦਿਲੀ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰਦੇ ਹਨ, ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਜੋ ਰਸ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰੋ. ਪੰਨੂ ਦੀ ਰਚਨਾ ‘ਚੋਂ ਚੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਮੂਲ ਰਚਨਾਵਾਂ ‘ਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋ. ਪੰਨੂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਸਮਾਦੀ ਤਾਸੀਰ ਦੇ ਪਾਰਖੂ ਹਨ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੀ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਪ੍ਰੋ. ਪੰਨੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚਲੇ ਸਰੋਵਰ ‘ਚ ਚੁੱਭੀ ਲਵਾ ਕੇ ਰਚਨਾ ਦੀ ਤੇਰ-ਮੇਰ ਤੋਂ ਉਪਰ ਚੁੱਕ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਇਨਾਤ ਦੀ ਸ਼ੈਅ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਮਾਖਿਓਂ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਨੂੰ ਮਾਨਣਾ ਹੀ ਲਾਜ਼ਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਸਭ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ‘ਸਿੰਘ ਬੂਦਰਜ਼’ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵੱਲੋਂ ਤਾਜ਼ਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ‘ਪੱਥਰ ਤੋਂ ਰੰਗ ਤੱਕ’ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੱਡੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਖੂ ਨਜ਼ਰ ਪੱਥਰਾਂ ‘ਚੋਂ ਅਹਿਸਾਸ ਢੂੰਡਦੀ ਹੈ, ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਅਣਗੋਲੇ ਸੰਵਾਦ ਸੁਣਦੇ ਹਨ, ਮਿਹਨਤ, ਤਰਸ, ਮੁਹੱਬਤ ਦਾ ਦਰਿਆ ਅਕਾਸ਼ ਵੱਲ ਹੱਥ ਫੈਲਾ ਕੇ ਪਰਵਾਜ਼ ਭਰਦਾ ਹੈ। ਪਿਆਸ ਪਿੱਛੇ ਖਲੋਤੀ ਪਿਆਸ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

‘ਪੱਥਰ ਤੋਂ ਰੰਗ ਤੱਕ’ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿਧ ਬੁੱਤ ਘਾਤੇ ਮਾਇਕਲ ਏਂਜਲੋ-ਜਿਸ ਨੇ ਜੀਸਸ ਦੇ ਬੁੱਤ ਬਣਾਏ, ਮਰੀਅਮ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਮੋਇਆ ਪਿਆ ਜੀਸਸ ਜਿਸ ਨੂੰ ‘ਦਾ ਪਾਇਣਾ’ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਬਣਾਇਆ, ਦਾਉਦ ਦਾ ਬੁੱਤ ਘੜਿਆ-ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਵਾਈ ਹੈ, ਉਥੇ ਮਹਾਨ ਪੇਂਟਰ ਵਾਨ ਗਾਗ ਤੇ ਅੰਮਿਤਾ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ, ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਦੇ ਮਸੀਹੇ ਈਦੀ ਤੇ ਕਾਫਕਾ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੌਰਾ

ਨਾਲ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਲੈ ਤੁਰਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਤਰ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਿਉਰਾ ਮੁਕਾ ਕੇ ਦੂਜੇ ਪਾਤਰ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੱਖਰੀ ਧਰਤੀ ਵੱਲ ਪਾਠਕ ਪਰਵਾਜ਼ ਭਰਦਾ ਹੈ।

ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਲਿਆਨਾਰਡੋ ਦਾ ਵਿੰਸੀ, ਵਿਕਟਰ ਤੇ ਕਾਫਕਾ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਸਬੰਧਤ ਪਾਤਰਾਂ ਨਾਲ ਅਟੁੱਟਤਾ ਕਾਰਨ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਵੀ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਰੰਗ ਰੂਪਮਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰੋ. ਪੰਨੂ ਦੀ ਵਾਰਤਕ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਵੇਖੋ,

“ਬਿਜਾਈ ਕਰਦੇ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਪੇਂਟਿੰਗ ਦੇਖ ਕੇ ਮਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ‘ਜ਼ਮੀਨ ਕਿਥੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ, ਕਿਸਾਨ ਕਿਥੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਵਾਨ! ਵਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਮਿੱਟੀ ਤੇ ਮਾਸ ਇਕੋ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਦੋ ਨਾਮ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਕਿੱਥੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਕਿੱਥੇ ਖਤਮ ਹੋਵੇ ਇਸ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਮਾਂ।”

ਵਾਨ ਗਾਗ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਲਾਕ੍ਰਿਤਾਂ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸਾਨਾਂ, ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ, ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਦੀ ਤਰਲਤਾ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਉਥੇ ਮਾਇਕਲ ਏਂਜਲੋ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਸੁਹਜ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਮਾਰਬਲ ‘ਚੋਂ ਸੁਹਜ ਛਾਣਦਾ ਹੋਇਆ ਛੈਣੀਆਂ ਦੀ ਟਕ-ਟਕ ‘ਚੋਂ ਜੀਸਸ ਦੀ ਮਾਸੂਮੀ ਨੂੰ ਬੋਧਦਾ ਹੈ। ਮਾਇਕਲ ਏਂਜਲੋ ਦਾ ਚਰਿੱਤਰ ਚਿਤਰਦਿਆਂ ਪ੍ਰੋ. ਪੰਨੂ ਦੀ ਵਾਰਤਕ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਨਮੂਨਾ ਵੇਖੋ, “ਮਾਇਕਲ ਕੰਮ ਵਿਚ ਮਗਨ ਸੀ, ਲੋਰੈਂਜੋ ਦਾ ਬੇਟਾ ਆਇਆ, ਕਿਹਾ-ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਚੱਲੀਏ ਏਂਜਲੋ? ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸਲਾਮ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਕੰਮ ਵਿਚ ਰੁਝਿਆ ਹਾਂ। ਖਿਮਾਂ ਕਰਨਾ।

–ਕੰਮ? ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਕੰਮ? ਕਦੀ ਅਰਾਮ ਕਰਨ ਨੂੰ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ?

–ਕੰਮ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਅਰਾਮ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ।

–ਪਰ ਕਦੀ ਕਦਾਈਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦਾ ਮਜ਼ਾ ਵੀ ਤਾਂ ਲੈਣਾ ਹੁੰਦੇ?

–ਮੈਂ ਮਾਰਬਲ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਹਾਂ, ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ।

–ਕੀ ਤੈਨੂੰ ਪੱਥਰ ਤਰਾਸ਼ਣਾ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣਾ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਲਗਦੀ ਹੈ?

–ਜੇ ਬੁਰਾ ਨਾ ਮਨਾਉ ਤਾਂ ਹਾਂ, ਸਗੋਂ ਪੱਥਰ ਤਰਾਸ਼ਣੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨਾਲੋਂ ਵਧੀਕ ਮਨੋਰੰਜਕ ਹਨ।”

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋ. ਪੰਨੂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ ਦੇ ਚਿੱਤਰਾਂ, ਵਿਕਟਰ ਦੇ ਸਮਰਪਣ ਨੂੰ ਬਾਖੂਬ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹਉਕਿਆਂ ਹਾਵਿਆਂ ‘ਚ ਜਗਦੀ ਤਸਵੀਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਦੇ ਵਾਰਿਸ ਈਦੀ ਦੀ ਖਿੱਚੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਦਿਲ ਨੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੌਸਮ ਹੰਢਾ ਕੇ ਦੂਜਿਆ ਦੇ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਛਾਂ ਮੰਗੀ ਹੈ। ਈਦੀ ਦਾ ਪੁੱਟਿਆ ਹਰ ਕਦਮ ਜੰਨਤ ਵੱਲ ਪੁੱਟਿਆ ਕਦਮ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਆਪ ਸੁੱਕੀ ਰੋਟੀ ਖਾ ਕੇ ਗਰੀਬੀ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸ ਨੂੰ ਮਾਣਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਦੂਜਿਆ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੁਲਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕਬਰਸਤਾਨ ਨੂੰ ਨਖਲਿਸਤਾਨ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਈਦੀ ਵਰਗੇ

ਦਿਲ ‘ਚੋਂ ਹੀ ਅਜਿਹੀ ਵਾਜ਼ ਉਠ ਸਕਦੀ ਹੈ-ਤੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਮਾਲਕ। ਜਦੋਂ ਦੁੱਖ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ, ਤੈਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਦੁਖੀ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਨਾਂ।

ਇੱਥੇ ਸੇਵਾ ਦੇ ਹਰ ਕਦਮ ਨੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਵੱਸ ਵਿਚ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ‘ਤੇ ਸ਼ਿਕਵਾ ਨਹੀਂ, ਮਲਾਲ ਨਹੀਂ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ੁਕਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਪੁੱਜਦੀ ਹੈ। ਕਾਫਕਾ ਦਾ ਚਿੱਤਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿਛਲੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਖਿੱਚਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੌਰਾ ਨੂੰ ਬਿਆਨਿਆ ਹੈ ਜੋ ਖੁਦ ਆਪਣੀ ਮਾਤ ਬੋਲੀ, ਕਲਚਰ, ਥੀਏਟਰ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ। ਦੌਰਾ ਇਕ ਪੀੜ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਹੈ ਜਿਸ ਉਪਰ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਪੀੜ, ਕਾਫਕਾ ਦੀ ਪੀੜ, ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੀ ਪੀੜ, ਯਿੱਦਿਸ਼ ਜੁਬਾਨ ਲਈ ਪੀੜ ਸਭ ਸਮਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਦੌਰਾ ਨੂੰ ਚਿਤਰਨ ‘ਚ ਕਾਫਕਾ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਵਾਉਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੌਰਾ ਦੀ ਸਾਂਝ ਕਾਫਕਾ ਨਾਲ ਏਨੀ ਸ਼ਿੰਦਤ ਭਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਾਫਕਾ ਦੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਦਮ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੇਣ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੀ ਆਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦਏਗੀ ਤਾਂ ਜਰਮਨੀ ਵਿਚ ਹੀ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਕਾਫਕਾ ਜਰਮਨ ਭਾਸ਼ਾ ‘ਚ ਲਿਖਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਜੁਬਾਨ ਕਾਫਕਾ ਤੋਂ ਸਿੱਖੀ ਹੈ। ਆਖਦੀ ਹੈ, “ਮੈਂ ਨਿਰਪੱਖ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਹੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਇਆਂ ਵੀਹ ਸਾਲ ਬੀਤ ਗਏ ਹਨ। ਸ਼ਬਦ, ਤੱਥ ਕੀ ਕਰਨਗੇ, ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਉਹ ਮਾਹੌਲ, ਜਿਹੜਾ ਕਾਫਕਾ ਨੇ ਸਿਰਜਿਆ। ਮੇਰੇ ਅੰਦਰਲਾ ਕਾਫਕਾ ਸੱਚ ਹੈ, ਮੁੱਹਬਤ ਉਸ ਦੇ ਵਰਣਨ ਵਿਚ ਘੁਲੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇਗੀ ਹੀ।”

ਕੁਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ‘ਪੱਥਰ ਤੋਂ ਰੰਗ ਤੱਕ’ ਵਾਰਤਕ ਦਾ ਇਕ ਸਫਲ ਨਮੂਨਾ ਹੋ ਨਿਬੜਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰਨਾ, ਵਾਰਤਕਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਬਹੁਤ ਰਸਿਕ ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਰਸਿਕ ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਭਾਸ਼ਾ ‘ਚ ਜੜੀਆਂ ਮਿਲਣਗੀਆਂ, ਉਥੇ ਕਾਵਿਕ ਉਡਾਰੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਵੇਂ ਅਕਾਸ਼ਾਂ ਦੀ ਝਲਕ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿਖਾਏਗੀ। ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਪੁਸਤਕ ‘ਪੱਥਰ ਤੋਂ ਰੰਗ ਤੱਕ’ ਲਈ ਸ਼ੁਭ ਇੱਛਾਵਾਂ। ਸ਼ੁਭ ਪ੍ਰਭਾਤ ਦਾ ਉਜੱਲ ਸੁਪਨਾ, ਸਾਕਾਰ ਹੋਵੇ। ਆਮੀਨ!

ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ: ਸੰਘਰਸ਼ ਅਤੇ ਸ਼ਖਸੀਅਤ

ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ‘ਇਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਆਫ਼ ਸਿੱਖਇਜ਼ਮ’ ਵਿਭਾਗ ‘ਚ ਐਸੋਸੀਏਟ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਡਾ. ਪਰਮਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ‘ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ: ਸੰਘਰਸ਼ ਅਤੇ ਸ਼ਖਸੀਅਤ’ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਉਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੋਂ ਅਗੇ ਗੱਲ ਤੋਰਦੀ ਹੈ।

ਰਿਵਿਊਕਾਰ-ਡਾ. ਨਰਿੰਦਰ ਨਿਰਫਲ

ਫੋਨ: 91-98726-23447

ਲੇਖਕ ਨੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਹਿਲ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਬਾਰੇ ਭਰਮ-ਭੁਲੇਖੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸਫਲ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਖੋਜਕਾਰਾਂ ਲਈ ਕਈ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵੀ ਖੜੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ।

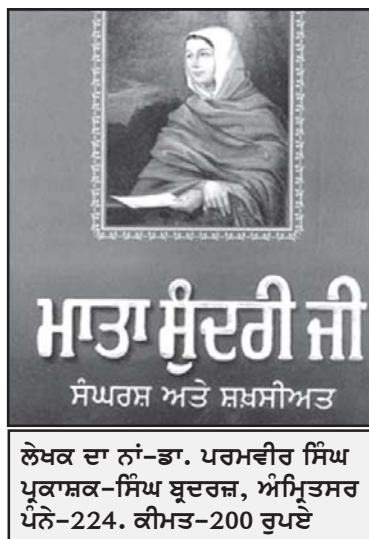
ਲੇਖਕ ਨੇ ਧਰਮ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਅੱਠ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖੀਆਂ/ਸੰਪਾਦਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਪੁਸਤਕ ਦੇ 12 ਅਧਿਆਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਦੀ ਜੀਵਨ-ਗਾਥਾ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਅਧਿਆਏ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਦਾ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਬਜਵਾੜਾ ਸਿੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਹੁਜ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਤੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਸਨ। ਬਜਵਾੜਾ ਦੇ ਇਕ ਗਾਇਕ ਬੈਜੂ ਬਾਵੜਾ ਵਲੋਂ ਹਰੀ ਦਾਸ ਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨਾ ਕੋਈ ਅਲੋਕਾਰ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਥੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਲਿਆਕਤ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਨਾ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਧਰਮ। ਗੱਲ ਕੀ ਬਜਵਾੜਾ ਉਦੋਂ ਇਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕੇਂਦਰੀ ਸਥਾਨ ਕਿਆਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਅਮੀਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਥੇ ਹੀ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ

ਲਾਹੌਰ ਨਿਵਾਸੀ ਸਨ ਅਤੇ ਪਤਨੀ ਦੇ ਪੇਕੇ ਆ ਕੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਲਗਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਬਜਵਾੜੇ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਜੋਂ ਲੇਖਕ ਨੇ ਕਈ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਲੇਖਕ ਨੇ 23 ਦਸੰਬਰ 1667 ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਣਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਦਾ ਨੋਸ ਆਧਾਰ ਕਿਧਰੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਦੂਜਾ ਅਧਿਆਏ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਅਤੇ ਸੰਤਾਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਸਿੰਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਸੀ ਅਤੇ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਵਿਆਹ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੇ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਤੇ ਇਹ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣਾ ਪਿਆ। ਇਥੇ ਨਵੇਂ ਖੋਜਕਾਰਾਂ ਇਹ ਸੁਆਲ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਲਈ ਲਿਖਤੀ ਸਬੂਤ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈ ਕੇ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਵਧਾਈ ਹੈ। ਤੀਜੇ ਅਧਿਆਏ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਹਿਲ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੇ ਜੀ, ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇਵਾਂ ਜੀ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਚਾਨਣ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੇ ਜੀ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇਵਾਂ ਦੇ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਨਾਲ ਚੰਗੇ ਸਬੰਧ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਨਮੁਟਾਵ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇਵਾਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਤਸਵੀਜ਼ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਂਹ

ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਆਹ ਲਈ ਮਨਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਪਰ ਲੇਖਕ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਹਿਬ ਦੇਵਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕੁਆਰੀ ਰਹਿਣਾ ਮੰਨ ਲਿਆ। ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇਵਾਂ ਨੂੰ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਕੁਆਰਾ ਡੋਲਾ

ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਥ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੀ ਮਾਤਾ ਵਜੋਂ ਹੀ ਹੋਇਆ।

ਅਗਲੇ ਅਧਿਆਏ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ ਆਉਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਛੋੜੇ ਮਗਰੋਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਦਿੱਲੀ ਆਉਣਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਉਤੇ ਹੀ ਕੁਝ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਿੱਲੀ ਗਏ। ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਗੜੀ ਵਿਚੋਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਕੇ ਬਾਹਰ

ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਲੇਖਕ ਨੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਵਧੀਆ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਵਾਇਤ ਦੇ ਉਲਟ ਠੀਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਵਲੋਂ ਗੜੀ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦੇਣ ਦੇ ‘ਹੁਕਮ’ ਦੀ ਥਾਂ ‘ਬੇਨਤੀ’ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਚਾਹੇ ਬੇਖੌਫ਼ ਸਨ ਪਰ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਇਥੇ ਲੇਖਕ ਨੇ ‘ਬੇਨਤੀ’ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤ ਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਨਿਰਮਾਣਤਾ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਿਲਾਂ ਨੇ ਕੂਚਾ ਦਿਲਵਾਲੀ ਵਿਖੇ ਨਿਵਾਸ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਲੇਖਕ ਨੇ ਡਾ. ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਗਿੱਲ ਦੀ ਖੋਜ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮਾਤਾਵਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਦਿੱਲੀ ਆਈਆਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਮਟੀਆ ਮਹਿਲ ਵਿਖੇ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਨਵੇਂ ਖੋਜਾਰਥੀਆਂ ਲਈ ਇਕ ਚੁਣੌਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਟੀਆ ਮਹਿਲ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਖੋਜ ਕਰਨ। ਇਸੇ ਅਧਿਆਏ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮਦਦ ਦਾ ਲੇਖਕ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ, ਇਹ ਵਧੇਰੇ ਖੋਜ ਮੰਗਦਾ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਦਿੱਲੀ ਨਿਵਾਸ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਲੇਖਕ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਵਧਾਈ ਦਾ ਪਾਤਰ ਹੈ।

ਅਗਲਾ ਅਧਿਆਏ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਦੇ ਦਿੱਲੀ ਕਿਆਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਵਲ ਕੂਚ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਤਾ ਜੀ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਥੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਇਕ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਖਿਆ ਗਿਆ। ਲੇਖਕ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਪਾਲਿਤ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਜੋ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਸਨ ਅਤੇ

ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਨਾ ਲਾਇਆ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਮਗਰੋਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਤੇ ਬੱਚੇ ਹਠੀ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਕੀਤਾ। ਲੇਖਕ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਧਰਮ ਮੂਰਤ ਸਿੰਧ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਗਲਾ ਅਧਿਆਏ ਮਾਤਾ ਜੀ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ, ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜੋ ਸਿੱਖ ਮਰਿਆਦਾ ਦੇ ਉਲਟ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿਚ ਭਰਮ ਪਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ। ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ, ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਹੀ ਸੀ। 10ਵਾਂ ਅਧਿਆਏ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਯਾਦਗਾਰੀ ਅਸਥਾਨਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚੋਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਧਰਮ-ਮੂਰਤਿ, ਪਤੀ ਦੀ ਆਗਿਆਕਾਰ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਮਗਰੋਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਅਗਵਾਈ ਦੀ ਸਟੀਕ ਵਿਆਖਿਆ ਦਾ ਬਿੰਬ ਬਣਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਲਈ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਵੀ ਲਿਖੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਬਾਰਤ ਤੋਂ ਲੇਖਕ ਨੇ ਇਹ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀ ਇਕ ਕੁਸ਼ਲ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਵੀ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਿਖੜੇ ਸਮੇਂ ਉਤੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੁਕਮਨਾਮਿਆਂ ਦੀ ਫੋਟੋ ਕਾਪੀ ਅਤੇ ਮੂਲ ਪਾਠ ਦੇਣ ਤੋਂ ਜਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਲੇਖਕ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਅਖੀਰ ‘ਚ ਹਵਾਲਾ ਪੁਸਤਕ-ਸੂਚੀ ਦਰਜ ਹੈ। ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਗਵਾਹ ਹਨ ਕਿ ਲੇਖਕ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਉਤੇ ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਇਕ ਨਿੱਗਰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਅਣਖੀ ਇਬ੍ਰਾਹੀਮਪੁਰੀ

ਠੰਢੀ-ਸਰਦ ਰਾਤ ਹੈ। ਰਾਤ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਵੱਜੇ ਹਨ। ਚੌਥੀ ਮੰਜਲ ਉਤੇ ਮੇਰੇ ਮਕਾਨ ਦੀ ਬੱਤੀ ਜਗ ਰਹੀ ਹੈ। ਥੱਲੇ ਸੜਕ ਉਤੇ ਹੁਣ ਮੋਟਰਾਂ, ਗੱਡੀਆਂ ਦਾ ਰੌਲਾ-ਰੱਪਾ ਵੀ ਕੁਝ ਘੱਟ ਹੈ। ਟੀ.ਵੀ. ਵਾਲੇ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦੋਂ ਦੇ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਕੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਖਾਲੀ ਸੁੰ-ਸੁੰ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਡੂੰਘੀ ਸੋਚ ਤੋਂ ਵਾਪਿਸ ਮੋੜ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ।

ਟੀ.ਵੀ. ਦੀ ਸੁੰ-ਸੁੰ ਵਿਚੋਂ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਮਕਾਨ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵੱਜਦੀ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਜੱਕੋ-ਤੱਕੀ ਵਿਚ ਮੈਂ ਉਪਰੋਂ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਬਟਨ ਦੱਬਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਥੱਲੇ ਦਾ ਖਾਸ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਅਤੇ ਫਿਰ ਭਿਤਨ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁੰਨੀ ਰਾਤ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਸੀ, ਇਹ ਕੌਣ ਹੋਵੇਗਾ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਵੇਰੇ ਸਾਝਰੇ ਕੰਮ ਲਈ ਉਠਣਾ ਹੈ। ਅਜੇ ਮੈਂ ਇਹ ਹੀ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪੌੜੀਆਂ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦਾ ਖੜਾਕ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਸੀਸੇ ਦੀ ਮੋਰੀ ਰਾਹੀਂ ਦੇਖਣ ਦੀ ਬੜੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਪੌੜੀਆਂ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਅਤੇ ਅੰਦਰਲੀ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਲੋਅ ਵਿਚ ਉਹ ਮੈਥੋਂ ਪਛਾਣਿਆ ਨਾ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਅਣਪਛਾਤੇ ਚਿਹਰੇ ਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉਤੇ ਦਸਤਕ ਦਿੱਤੀ।

“ਭਾਅ ਜੀ, ਸਾਸਰੀ ਕਾਲ।”

“ਆ ਬਈ!”

ਉਹ ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਆ ਕੇ ਸੋਫੇ ਉਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਨਕਸ਼ ਪਛਾਣਨ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੋਈ, ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਂ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਸੀ। ਅੱਜ ਤੋਂ ਪੰਜ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਪਾਲ, ਪਰ ਜਰਮਨ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਯੂਰਪੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਕਰ ਕੇ ਹੁਣ ਉਸ ਨੇ ਪਾਲ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਪੌਲ ਅਖਵਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀਆਂ ਨੇ ਹੈਨਰੀ, ਡੈਨੀ, ਜੌਨੀ, ਸਨੀ ਆਦਿ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ-ਮੋਟੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਅਕਸਰ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

ਪੰਜਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਪਾਲ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ ਅੰਤਰ ਆ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਇਟਾਲਵੀ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਦੀ ਪਤਲੂਨ, ਕੁਤਰੀ ਅਤੇ ਜੁੱਤੀ। ਵਾਲਾਂ ਦੀ ਕਟਾਈ ਵੀ ਆਧੁਨਿਕ ਢੰਗ ਦੀ ਕਰਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਹੈਰਾਨੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇੰਨੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਅਨਪੜ੍ਹ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਬਿਗਾਨੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਢਾਲ ਲਿਆ ਸੀ।

ਉਸ ਦਿਨ ਇਸ ਦੇ ਤਨ ਉਤੇ ਟੁੱਟੀ ਜਿਹੀ ਕਮੀਜ਼, ਕਮੀਜ਼ ਦੇ ਥੱਲੇ ਖੋਦਰ ਦੀ ਵਾਸਕਟ, ਪਜਾਮੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਪਤਲੂਨ ਤੇ ਪੈਰੀਂ ਧੌੜੀ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਵਾਸਕਟ ਵਿਚ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਡਾਲਰ ਸਨ। ਜੇ ਵਾਸਕਟ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਏਜੰਟ ਨੇ ਉਹ ਵੀ ਖਿਸਕਾ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣੇ ਸਨ। ਉਹ ਸੁੱਤਿਆਂ ਪਿਆਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਾਮਾਨ ਸਮੇਟ ਕੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਧਰ ਹਰਨ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਧੌਕੇ-ਧੌਕੇ ਖਾ ਕੇ ਵਿਚਾਰਾ ਚੋਰੀਓਂ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਕਰ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਟੈਕਸੀ ਦਾ ਭਾਤਾ ਵੀ ਮੈਂ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਮੇਰੇ ਕੋਲ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ, ਮੇਰੇ ਘਰ ਉਹ ਦੋ ਸਾਲ ਰਿਹਾ। ਹਰ ਵੇਲੇ ਚੁੱਪ-ਚੁਪੀਤਾ। ਪੀਂਦਾ ਰੋਜ਼ ਸੀ। ਚੰਗਾ ਪਿਆਕਤ ਸੀ। ਉਸ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੱਸੀ। ਮੈਥੋਂ ਮੇਰੀਆਂ ਪੁੱਛ ਲੈਂਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ, ਇੱਕ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਘਰੋਂ ਆਪਣਾ ਸਾਮਾਨ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ। ਮੁੜ ਕਦੇ ਨਾ ਬਹੁਤਿਆ। ਤੇਰੇ-ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ ਬਥੇਰੀ ਵਾਰ ਸੀ।

ਉਹੀ ਪਾਲ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਵਾਂਗ ਭਿੰਜੀ ਹੋਈ ਲੁਕੜੀ ਬਣਿਆ ਚੁੱਪ ਕਰ ਕੇ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਪਾਲ ਬਾਰੇ ਸੁਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉਤੇ ਸ਼ੱਕ ਹੋਣ ਲੱਗਿਆ। ਅਖੇ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਬਕੇ ਮਾਰਦਾ, ਢਾਅ-ਢਾਅ ਮਾਰਦਾ, “ਤੂੰ ਸਾਲਿਆ ਇੱਥੇ ਦਸਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਏ, ਤੂੰ ਕੀ ਖੱਟਿਆ? ਆਹ ਦੇਖ ਪਾਸਪੋਰਟ ਉਤੇ ਠੱਪਾ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ। ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਲਈ ਫਿਰਦੇ ਹੋ ਗਿੱਦਤ-ਪ੍ਰਵਾਨੇ ਜਿਹੇ। ਹਰ ਛਿਮਾਹੀ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਦਸੋਧ ਦਿੰਦੇ ਹੋ।”

ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਆਨੀਂ-ਬਹਾਨੀਂ ਵਿਚਾਰੇ ਸਿਆਸੀ ਪਨਾਹ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਪੰਗਾ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਪਾਸਪੋਰਟ ਉਤੇ ਲੱਗਿਆ ਠੱਪਾ ਦਿਖਾਉਂਦਾ। ਅਗਲੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਰਹਿੰਦੇ। ਗੱਲ ਕੀ, ਕਿੱਥੇ ਬਾਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਤੁਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿੱਥੇ ਹੁਣ ਪਹਿਲਵਾਨ ਵਾਂਗ ਬਾਹਾਂ ਘੁਮਾ-ਘੁਮਾ ਕੇ ਤੁਰਦਾ ਸੀ। ਰੱਬ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਸਦਾ। ਥਾਂ-ਥਾਂ ਮਾਲਕਾਂ ਨਾਲ ਲੜਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁੱਟਦਾ, ਨਵੇਂ ਥਾਂ ਲਗਦਾ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਉਥੇ ਵੀ ਉਹੀ ਕੜੀ ਘੋਲਦਾ। ਹੁਣ ਪਾਲ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਗਦਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਜੇ ਹੋਵੇਗਾ ਵੀ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਹੋਰ

ਠੱਪਾ

ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਅਣਖੀ ਇਬ੍ਰਾਹੀਮਪੁਰੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ‘ਠੱਪਾ’ ਪਰਾਈ ਧਰਤੀ ‘ਤੇ ਪੁੱਜੇ ਬਾਸ਼ਿੰਦਿਆਂ ਦੀ ਕਥਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਥਾ ਦੀਆਂ ਕਈ ਲੜੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਦਕਾਰੀਆਂ ਵੀ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਸੌ ਦਿਨ ਚੋਰ ਦੇ, ਤੇ ਇਕ ਦਿਨ ਸਾਧ ਦਾ। ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਪਰਦੇਸ ਵੱਸਦਾ ਬੰਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਾਰਟਕੱਟ ਰਾਹੀਂ ਜੁਗਾੜ-ਦਰ-ਜੁਗਾੜ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਆਖਰਕਾਰ ਫਿਰ ਉਸੇ ਥਾਂ ਆਣ ਖਲੋਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੋਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਫਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਬੰਦੇ ਦਾ ਪੁੱਤ ਬਣਨ ਦਾ ਰਾਹ ਦੱਸਦੀ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਆ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੁਣ ਉਹ ਆਲੇ ਜਿੰਨਾ ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਉਬਾਸੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੈਂਦਾ। ਮੂੰਹ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਨਿੱਛ ਹੁਣ ‘ਆਫੋ’ ਦੀ ਥਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ‘ਫੀ’ ਕਰ ਕੇ ਮਾਰਦਾ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਪੁੱਛਣ ਉਤੇ ‘ਪਾਲ ਰੋਟੀ ਖਾਣੀ ਐ, ਜਾਂ ਕੁਝ ਪੀਣੈ’, ਉਸ ਨੇ ਝੱਟ ਆਪਣੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਰੋਟੀ ਖਾਧੀ। ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ, ਉਹ ਹੁਣ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਾਂਗ ਜੁਗਾਲੀ ਕਰ ਕੇ ਤੇ ਪਚਾਕੇ ਮਾਰ ਕੇ ਨਹੀਂ ਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਿਲਕੁਲ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਰੋਟੀ ਚਬਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਰੋਟੀ ਖਾ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਕੋਈ ਡਕਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਾਰਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਲਾਗੇ ਬੈਠਿਆਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਖਾਧਾ-ਪੀਤਾ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਵੇ। ਰੋਟੀ ਖਾ ਕੇ, ਹੱਥ ਧੋ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਸੋਫੇ ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਪਾਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਵਿਛਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰਨ ਲੱਗਾ ਹੋਵੇ, “ਭਾਅ ਜੀ।”

“ਹਾਂ।” ਮੈਂ ਕਿਹਾ।

ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਤਰਲਾ ਸੀ, “ਮੇਰੇ ਲਈ ਕੁਝ ਉਪਾਅ ਕਰੋ।” ਉਹ ਬੋਲਿਆ।

“ਉਏ, ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਤੈਨੂੰ? ਕਾਹਦਾ ਉਪਾਅ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤੇਰਾ? ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਤੂੰ ਕਦੀ ਮੇਰੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛੀ। ਉਦੋਂ ਵੀ ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਹੀ ਵਸਦਾ ਸੀ। ਤੈਨੂੰ ਕੰਮ ਉਤੇ ਲੁਆਇਆ। ਲੀਤੋ ਖਰੀਦ ਕੇ ਦਿੱਤੇ। ਜਦ ਤੈਨੂੰ ਖੰਭ ਨਿਕਲ ਆਏ, ਤੂੰ ਉਡਾਰੂ ਹੋ ਗਿਆ, ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਬਾਤ ਨੂੰ ਪੁੱਛੀ।”

“ਮਾਫ਼ ਕਰਨਾ ਭਾਅ ਜੀ, ਗ਼ਲਤੀ ਹੋ ਗਈ ਪਰ ਹੁਣ ਨੂੰ ਕਰਦਾ।”

“ਤੁਸੀਂ ਲੋਕ ਮਤਲਬੀ ਹੋ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਸਿਰਫ਼ ਮਤਲਬ ਲਈ ਮਿਲਦੈ। ਜਦੋਂ ਮਤਲਬ ਹੱਲ ਹੋ ਜਾਂਦੈ, ਤੁਸੀਂ ਅੱਖਾਂ ਦਿਖਾਉਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹੋ।”

“ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨੂੰ, ਭਾਅ ਜੀ।”

“ਬਈ ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੁਣਿਐ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸਪੋਰਟਾਂ ਉਤੇ ਪੱਕੇ ਠੱਪੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹ ਹਮਾਤਤਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਕੀ-ਤਿੱਕੀ ਸਮਝਦੇ ਐ।” ਐਨੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਅੱਗੇ ਆਪਣਾ ਪਾਸਪੋਰਟ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਬੜੀ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, “ਲਓ ਦੇਖ ਲਓ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਠੱਪਾ।”

ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਮਿਆਦ ਵਧਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਕੇ ਮੁਲਕ ਛੱਡਣ ਦੀ ਮੋਹਰ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ, ਇੱਕ ਸਫ਼ੇ ਉਤੇ ਵੀਜ਼ਾ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ ਦੀ ਮੋਹਰ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਬਰਕਰਾਰ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸ ਦਾ ਸੱਪ ਵਰਗਾ ਫਨ ਖੜ੍ਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਸਫ਼ੇ ਉਤੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੋਹਰ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਹੁਣ ਉਹ ਨਿਵਾਲ ਫਿਰਦਾ ਸੀ।

“ਭਾਅ ਜੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਮਰ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਕਾਣੀ ਕੌੜੀ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਕਿਹੜੇ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਪਰਤਾਂਗਾ?”

“ਸੁਣਿਆ ਸੀ, ਤੂੰ ਪੈਸੇ ਕਮਾਏ ਐ?”

“ਕਾਹਦੇ ਕਮਾਏ ਐ, ਸਭ ਗਧੇ ਦੇ ਢੂਹੇ...।”

ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ-ਕਰਦਾ ਉਹ ਸੋਫੇ ਉਤੇ ਸੌ ਗਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਹੱਥੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਪਤਾ ਨੂੰ ਉਹ ਕਿੰਨੀਆਂ ਕੁ ਰਾਤਾਂ ਦਾ ਉਨੀਂਦਾ ਸੀ।

ਪਾਲ ਮੈਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਤੁਰਕੀ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧੰਦੇ ਵਿਚ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਹੋਣਹਾਰ ਸੀ, ਗਰਮ ਖੂਨ ਸੀ, ਪੈਸਾ ਜੇਬ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ਹੋਰ ਵੀ ਦਲੇਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਤੁਰਕੀ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਅਫ਼ੀਮਚਣ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਸਿੱਧੇ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਉਹ ਆਪ ਭਾਵੇਂ ਜਰਮਨੀ ਬੈਠਾ ਸੀ ਪਰ ਡੈਨਮਾਰਕ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਅਦਾਲਤੀ ਵਿਆਹ

ਹੋ ਕੇ ਕਾਗਜ਼ ਜਰਮਨੀ ਆ ਗਏ ਸਨ। ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਲਈ ਕੰਮ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਮਿਲ ਗਈ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ-ਜਹਾਨ ਦੀ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਕਦੇ ਮਰਾਕੋ, ਕਦੇ ਲਿਬਨਾਨ ਅਤੇ ਕਦੇ ਈਥੋਪੀਆ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆ। ਹੈਰੋਇਨ-ਗਾਂਜੇ ਦੇ ਢੇਰਾਂ ਦੇ ਢੇਰ ਆਉਣ ਲੱਗੇ। ਸਿਆਸੀ ਪਨਾਹ ਵਰਗੀ ਕੱਚੇ ਧਾਗੇ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੀ ਤਲਵਾਰ ਹੁਣ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਟਕਦੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪਣਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵੀ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹੁਣ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚਾਰੇ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਉਸ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਸਨ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗ਼ਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੈਸੇ ਜੁੱਗਾਂ ਦੇ ਜੁੱਗ ਆਉਂਦੇ ਗਏ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਛੱਟੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਨਿੱਤ ਨਵੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ, ਨਿੱਤ ਨਵੀਆਂ ਕਾਰਾਂ।

ਬਾਪੂ ਨੇ ਦੋ ਘੁਮਾਂ ਖੇਤ ਗਹਿਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਤੌਰਿਆ ਸੀ ਕਿ ਚਲੋ ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਸੁੱਖ ਦੇਵੇਗਾ। ਆਪ ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਹਲ ਦੀ ਕੀਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛੱਡੀ ਪਰ ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਹਦੀ ਔਲਾਦ ਵੀ ਉਹਦੇ ਵਾਂਗ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਮਿੱਟੀ ਹੋ ਕੇ ਜਾਨ ਖਪਾਉਂਦੀ ਰਹੇ। ਪੁੱਤ ਸੀ ਕਿ ਨਿੱਤ ਨਵੇਂ ਦਿਨ ਨਵੀਂ ਕੁੜੀ ਲਈ ਨਵੀਂ ਕਾਰ ਖਰੀਦਦਾ ਸੀ।

ਲੋਕ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੌਂਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਹ ਰਾਤ ਨੂੰ

ਹੁਣ ਮੁਸ਼ਕਲ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਕੇ ਠੱਪੇ ਲਗਵਾਏ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਧੌਣ ਅਕੜਾ ਕੇ ਤੁਰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਕਿੱਥੋਂ ਲੱਭਦੇ? ਉਂਜ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਉਤੇ ਜਿਹੜੀ ਉੱਘਦੀ ਜਿਹੀ ਦਿੱਸੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਕੇ ਦੇਖ ਲਉ, “ਤੇਰਾ ਨਾਂ ਕੀ ਹੈ?” ਉਹ ਕਹੇਗੀ, “ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਿੰਘ।”

ਜਿਹੜੀਆਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਸਨ, ਉਹ ਜਿਉਂਦੀਆਂ ਹੀ ਮਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਤੋਂ ਭੈੜੀਆਂ ਸਨ। ਨਿਰਾ ਖ਼ਰਚ ਦਾ ਘਰ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਵੀਜ਼ਾ ਮਿਲਦਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਫੀਸਾਂ ਦੇਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਸਨ, ਫਿਰ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਿੰਘ ਲਈ ਨਸ਼ੇ, ਸੁਹਣੇ ਜਿਹੇ ਬਲਾਉਜ਼, ਜੀਨਾਂ, ਜੁੱਤੀਆਂ ਆਦਿ ਲੈ ਕੇ ਦੇਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਭਾਗ ਤੱਕ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿ ਸਕੇ ਕਿ ਮੈਂ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਿੰਘ ਹਾਂ ਪਰ ਪਾਲ ਦਾ ਤਿੰਨਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਾਲਾ ਵੀ ਸਿਆਪਾ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਜਾਗਦੇ ਸਨ। ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਨਾਚ-ਘਰਾਂ, ਬੀਅਰ-ਬਾਰਾਂ ਤੋਂ ਚਕਲਿਆਂ ਵਿਚ ਮਾਲ ਪੁਚਾਉਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਦਿਨੇ ਸੌਂਦੇ ਸਨ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਕਿੰਨੇ ਜਵਾਨ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਮਰੇ ਸਨ। ਕਿੰਨੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਯੂਰਪੀ ਕੁੜੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਏ ਸਨ। ਕਿੰਨੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਅਲੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਰਹੱਦਾਂ ਟਪਾਈਆਂ ਸਨ। ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ, ਉਹ ਸਭੋ-ਕਾਸੇ ਦਾ ਪੈਸਾ ਇਹਦਾ ਕਿੱਥੇ ਗਿਆ!

ਉਹੀ ਪਾਲ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਹਰਲ-ਹਰਲ ਕਰਦੇ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਹਰ ਵਾਰ ਡਿੱਠਾ-ਅਣਡਿੱਠਾ ਕਰ ਕੇ ਅੱਗੇ ਜਾਂ ਪਾਸੇ ਲੰਘਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਘੁਕ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਸੀ।

ਪਾਲ ਹੁਰਾਂ ਦੇ ਗਰੁਪ ਦੀ ਰੀਸੇ-ਰੀਸੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਭੇਡ-ਚਾਲ ਪਾ ਲਈ। ਆਪਸ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧ

ਵਧ ਗਏ। ਪੁਲਿਸ ਤੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਹੋਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਜਾਅਲੀ ਆਦਮੀ ਪੱਕੇ ਹੋਣ ਲਈ ਵਿਆਹ ਜਾਅਲੀ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਚਰਸ-ਅਫੀਮ ਦਾ ਧੰਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਗੁਆਂਢੀ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਤੋਂ ਜਾਅਲੀਆਂ ਨੂੰ ਗ਼ਲਤ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਦਾਖ਼ਲ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਆਦਿ ਆਦਿ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਚੌਕੰਨਿਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਪੁਲਿਸ ਹਰਲ-ਹਰਲ ਕਰਦੀ ਫਿਰਨ ਲੱਗੀ। ਨਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣ ਗਏ। ਜਿਸ ਵੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨੇ ਜਰਮਨ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਨੇ ਚਿਰ ਦਾ ਹੀ ਵੀਜ਼ਾ ਮਿਲੇਗਾ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਕੁੜੀ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹੇਗੀ। ਜਿਸ ਦੀ ਬੀਵੀ ਪਹਿਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅਰਸੇ ਵਿਚ ਮਰ ਜਾਵੇਗੀ, ਉਸ ਦਾ ਵੀਜ਼ਾ ਵੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਾਲ ਦੀ ਘਰਵਾਲੀ ਤਾਂ ਨਸ਼ੇ ਦਾ ਟੀਕਾ ਲਾ ਕੇ ਦੂਜੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਪਰ ਪਾਲ ਕੋਈ ਇਕੱਲਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਚਲਦੀ ਨਬਜ਼ ਨਾਲ ਹੀ ਕਾਗਜ਼ ਸਿੱਧੇ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਏ ਸਨ।

ਪਾਲ ਨੇ ਬੜੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਵੀਜ਼ੇ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਧ ਜਾਵੇ ਪਰ ਸਭ ਵਿਅਰਥ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਪਾਸਪੋਰਟ ਉਤੇ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਮੋਹਰ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, “ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਵੀਜ਼ਾ ਤੇਰੀ ਤੀਵੀਂ ਕਰ ਕੇ ਦਿੰਦੇ ਸੀ, ਹੁਣ ਉਹ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਵੀਜ਼ਾ ਵੀ ਨਹੀਂ।”

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜਿਉਂਦੀਆਂ ਵੀ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲੱਭਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਹ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੱਠੇ-ਭੱਜੇ ਫਿਰਦੇ ਸਨ। ਸੈਂਕੜੇ ਹੀ ਇਕੋ ਬੇੜੀ ਦੇ ਸਵਾਰ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਮਿਆਦ ਵਧਾਉਣ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਆਪਣੀਆਂ ਤੀਵੀਆਂ ਲੈ ਆਵੋ ਅਤੇ ਵੀਜ਼ੇ ਲੈ ਜਾਵੋ।”

ਹੁਣ ਮੁਸ਼ਕਲ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਕੇ ਠੱਪੇ ਲਗਵਾਏ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਧੌਣ ਅਕੜਾ ਕੇ ਤੁਰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਕਿੱਥੋਂ ਲੱਭਦੇ? ਉਂਜ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਉਤੇ ਜਿਹੜੀ ਉੱਘਦੀ ਜਿਹੀ ਦਿੱਸੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਕੇ ਦੇਖ ਲਉ, “ਤੇਰਾ ਨਾਂ ਕੀ ਹੈ?” ਉਹ ਕਹੇਗੀ, “ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਿੰਘ।”

ਜਿਹੜੀਆਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਸਨ, ਉਹ ਜਿਉਂਦੀਆਂ ਹੀ ਮਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਤੋਂ ਭੈੜੀਆਂ ਸਨ। ਨਿਰਾ ਖ਼ਰਚ ਦਾ ਘਰ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ

ਸ਼ੇਵ ਬਣਾਉਣ, ਬੁਰਸ਼ ਕਰਨ, ਨਹਾਉਣ-ਧੋਣ-ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਇੱਕ ਘੰਟਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੇਰਾ ਨਿੱਤ ਦਾ ਨੇਮ ਹੈ। ਮੈਂ ਬੁਰਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਣ ਦੀ ਬਿੜਕ ਜਿਹੀ ਆਈ। ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ, ਪਾਲ ਨੂੰ ਕਾਹਲੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਦਰ ਖੜਕਾਇਆ ਹੈ। “ਠਹਿਰ ਯਾਰ, ਰਤਾ ਦੇ ਮਿੰਟ ਹੋਰ!” ਮੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਪਾਣੀ ਦੀ ਟੁਟੀ ਦੇ ਖੜਾਕ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਾ ਸੁਣਿਆ। ਬੰਦ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅਤੇ ਵਗਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਕਾਰਨ ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉਤੇ ਦਸਤਕ ਕਰਨ ਦੀ ਖੜਾਕ ਸੁਣੀ। ਮੈਂ ਬਾਬਰੂਮ ਦਾ ਦਰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਨਿਗ੍ਹਾ ਮਾਰੀ, ਪਾਲ ਚਾਕੂ ਵਾਂਗ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਕੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਪੌੜੀਆਂ ਵੱਲ ਦਾ ਬਾਹਰਲਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਬਾਹਰ ਚਾਰ ਭਲੇ-ਮਾਣਸ ਗੋਰੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਫਾਈਲਾਂ ਲਈ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਹੱਥ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਟੋਪੀਆਂ ਲਾਹੁੰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸ਼ਨਾਖਤੀ ਕਾਰਡ ਦਿਖਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਮਾਫ਼ ਕਰਨਾ! ਅਸੀਂ ਗੁਪਤ ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਆਦਮੀ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਹਰਪਾਲ ਨਾਂ ਦੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਾਂ?”

“ਹਾਂ।” ਮੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਕੁਦਰਤੀ ਹੀ ਨਿਕਲ ਗਿਆ।

ਮੈਂ ਛੇਤੀ ਦੇਣੀ ਝੱਗ ਨਾਲ ਲਿਬੜਿਆ ਮੂੰਹ ਪੁੰਝਣ ਲਈ ਬਾਬਰੂਮ ਵਿਚ ਵੜਨ ਹੀ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪਿੱਛੇ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਕੰਨ ਉਤੇ ਘੁੰਗੀ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ।

“ਖਬਰਦਾਰ।” ਉਹ ਕਤਕਿਆ।

“ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਝੱਗ ਨਾਲ ਲਿਬੜਿਆ ਹੋਇਆ ਮੂੰਹ ਸਾਫ਼ ਕਰਨਾ ਸੀ।” ਮੈਂ ਤਰਲਾ ਕੀਤਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਜਦੋਂ ਪਾਲ ਨੂੰ ਜਗਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਦੂਜਾ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਛੋਟੇ ਦਿਖਾ ਕੇ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਿਆ, “ਇਸ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਤੂੰ ਜਾਣਦੇ?”

ਮੈਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾ ਪਈ, ਉਦੋਂ ਨੂੰ ਪਾਲ ਉਠ ਖਲੋਇਆ।

“ਤੇਰਾ ਨਾਂ ਹਰਪਾਲ ਏ? ਪਾਸਪੋਰਟ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਤੇਰਾ?”

ਪਾਲ ਨੇ ਸਿਰਹਾਣੇ ਥੱਲੇ ਪਿਆ ਪਾਸਪੋਰਟ ਕੱਢ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੜਾ ਦਿੱਤਾ।

“ਹਾਂ ਜੀ, ਇਹ ਹੀ ਹੈ, ਮਿਲ ਗਿਆ।”

ਪਾਸਪੋਰਟ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਸ ਵਿਚਲੀ ਘੁਸਰ-ਮੁਸਰ ਮੇਰੇ ਪੱਲੇ ਨਾ ਪਈ।

“ਚਲ ਬਈ ਹੋ ਖੜ੍ਹਾ।”

ਪਾਲ ਉਠ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ।

“ਤੇ ਤੇਰਾ ਪਾਸਪੋਰਟ?” ਜਿਸ ਆਦਮੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਕੰਨ ਉਤੇ ਪਿਸਤੌਲ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਮਰੇ ਵੱਲ ਧੱਕਿਆ। ਪਾਸਪੋਰਟ ਮੈਂ ਅਲਮਾਰੀ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਉਹਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜਾ ਦਿੱਤਾ।

ਪੈਰੀਂ ਜੁੱਤੀ ਪਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਪਾਲ ਬੋਲਿਆ, “ਮਾਰ ਲਿਆ ਇਸ ਸਾਲੇ ਠੱਪੇ ਨੇ, ਸਹੀ ਲਗਦਾ ਵੀ ਮਾੜਾ, ਗ਼ਲਤ ਲੱਗਿਆ ਵੀ ਮਾੜਾ।”

“ਬਕਵਾਸ ਬੰਦ ਕਰ। ਸਾਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ। ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਵਿਚ ਕਰੋ।” ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਬੋਲਿਆ। “ਖੂਨੀ ਕੁੱਤੇ ਨਾ ਹੋਣ ਕਿੱਤੋਂ ਦੇ!” ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਾਲ ਕੱਢੀ। ਅਸੀਂ ਚੁੱਪ ਕਰ ਰਹੇ।

ਪਾਲ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਉਤੇ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਕੰਨਾਂ ਉਤੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਸਤੌਲ ਤਾਣੀ ਰੱਖਿਆ।

“ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੰਮ ਉਤੇ ਜਾਣੈ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਜਾਣ ਦਿਉ।” ਮੈਂ ਤਰਲਾ ਜਿਹਾ ਕੀਤਾ।

“ਤੂੰ ਕਿਥੇ ਜਾਣੈ? ਤੂੰ ਜਾਣਦੇ, ਤੂੰ ਮੁਜਰਮ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਪਨਾਹ ਦੇ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਸੂਰ ਨਾ ਹੋਣ ਕਿੱਤੋਂ ਦੇ। ਆਵਾਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਜਰਮਨੀ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਜਣਦੀਆਂ ਨੇ!” ਕਰਤ-ਬਰਤੀ ਦਾੜੀ ਵਾਲਾ ਬੋਲਿਆ।

ਹੱਥ ਪਿੱਛੇ ਕਰਵਾ ਕੇ, ਕੜੀਆਂ ਲਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੋਨਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਾ ਲਿਆ। ਅਸੀਂ ਸਵੇਰ ਦੇ ਘੁਸਮੁਸੇ ਵਿਚ ਮਕਾਨ ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਠਿੱਪਕ-ਠਿੱਪਕ ਕਰ ਕੇ ਉਤਰ ਗਏ।

ਬੇਸ਼ਰਮ ਤੇ ਨਿਡਰ ਹੋਏ ਲੁੱਚਪੁਣਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗਾਇਕ

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ 'ਫੇਸਬੁੱਕ' ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਕਈ ਸਾਈਟਾਂ 'ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵੱਲ ਦੀ ਇੱਕ ਗਾਇਕਾ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਗੀਤ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਬੱਗਾ ਸਫ਼ਰੀ ਬਾਰੇ ਬਣੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਵੀ ਤੋੜ ਛੱਡਿਆ। ਗਾਉਣ ਵਾਲੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਪਿੱਛੇ 'ਸਿੰਘ' ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਗਾਣੇ ਜ਼ਰੀਏ ਉਸ ਨੇ 'ਸਿੰਘ' ਕਹਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਲਲਕਾਰਿਆ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਕੁਝ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ।

ਗਾਣੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਂ ਤਾਂ ਇਥੇ ਲਿਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਗਾਉਣ ਵਾਲੀ ਦੇ ਨਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਾਂਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਖੁਦ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਖੂਬ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਦੇ ਕੁ ਖਾਲੀ ਥਾਂਵਾਂ ਛੱਡ ਗਾਣੇ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀ ਦੋ ਸਤਰਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। 'ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਹੋ ਗਿਆ ਮੇਰੀ...ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਨੂੰ, ਦੱਸ ਕੀ ਜੱਟਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅੱਜ ਤੇਰੀ...।' ਇਹ ਘਟੀਆਪਨ ਦੀ ਇਤਰਾ ਹੈ ਪਰ ਗਾਉਣ ਵਾਲੀ ਨੇ 'ਫੇਸਬੁੱਕ' 'ਤੇ ਪਾਏ ਵੀਡੀਓ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਫੋਟੋ ਵੀ ਲਾਈ ਹੈ ਤੇ ਨਾਂ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਏ। ਅੱਗੋਂ ਗਾਣਾ ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ 'ਚੋਂ ਅੱਧਿਆਂ ਕੁ ਦੇ ਉਹੀ ਘਸੇ-ਪਿਟੇ ਕੁਮੈਂਟ ਨੇ, 'ਕਮਾਲ ਏ', 'ਨਾਈਸ', 'ਕਦੇ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲ ਲਵੇ', ਤੇ ਕੁਝ ਕੁ ਲੋਕਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜੰਮ ਕੇ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਵੀ ਕੱਢੀਆਂ ਨੇ।

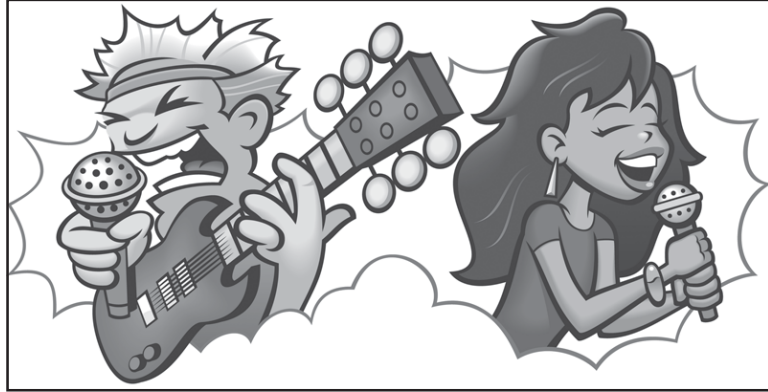
ਹੁਣ ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣੋ। ਗਾਣਾ ਸੁਣਨ ਮਗਰੋਂ ਕਈ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕੀਤਾ, 'ਤੁਸੀਂ ਔਰਤ ਹੋ ਕੇ ਆਹ ਕੀ ਕਰਤੂਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ...ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗੀਆਂ ਗਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਖ਼ਬਰ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਦਿਓ...ਤੁਹਾਨੂੰ ਏਦਾਂ ਦਾ ਗੀਤ ਬਣਾ ਦੀ ਕੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ?' ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਗਾਣੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਹੈਰਾਨੀਜ਼ਕ ਸਨ।

ਉਸ ਕਿਹਾ, 'ਪਲੀਜ਼ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਅੱਧੇ-ਅੱਧੇ ਸਫ਼ੇ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਛਾਪਿਓ...ਖ਼ਬਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ 'ਕਮੀਨੀ, ਘਟੀਆ, ਜ਼ਲੀਲ' ਜ਼ਰੂਰ ਲਿਖਿਓ...ਮੈਂ ਏਦਾਂ ਹੀ ਪਬਲੀਸਿਟੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ...ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਘਰ ਦਾ ਘਿਰਾਓ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਕਹਿਣਾ।'

ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਕਿਹਾ, 'ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਕਰਕੇ ਮਿਲਦਾ ਕੀ ਏ?' ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੀ, 'ਸੋਨੀ ਲਿਓਨ ਨੂੰ ਨੰਗੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਕੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਅੱਜ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਫਿਲਮਾਂ ਬਤੌਰ ਹੀਰੋਇਨ ਮਿਲ

ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਮੈਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਦੀ ਸੋਨੀ ਲਿਓਨ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਰਹੋ, ਮੈਂ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਲੈ ਕੇ ਸਿੱਧੀ ਬਾਲੀਵੁੱਡ 'ਚ ਐਂਟਰੀ ਕਰਾਂਗੀ, ਢੱਠੇ ਖੂਹ 'ਚ ਪਵੇ ਤੁਹਾਡਾ ਵਿਰਸਾ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ।'

ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਦੱਸੋ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਗਾਉਣ ਵਾਲੀ ਬਾਰੇ ਕੀ ਲਿਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਕੀ ਛੱਡਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਉਹੀ 'ਬੀਬੀ' ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਇੱਕ ਐਲਬਮ ਵਿਚ 'ਦਾਰੂ ਪੀਨੀ ਆਂ ਨਾਲੇ ਸੂਟਾ ਲਾਉਨੀ ਆਂ' ਗਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਗਾਉਣ ਬਦਲੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਲੋਕਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰ-ਕਰ

ਕਿਹਾ, 'ਕਮਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਏ ਮੈਡਮ...ਕਦੇ ਸਾਡੇ ਇਲਾਕੇ ਵੱਲ ਆਏ ਤਾਂ ਦੱਸਿਓ, ਨਾਲੇ ਦਾਰੂ ਪਿਆਵਾਂਗੇ, ਨਾਲੇ ਸੂਟੇ ਲਵਾਵਾਂਗੇ।' ਤੇ ਇਹ ਬੀਬੀ ਹੱਸ-ਹੱਸ ਇੰਜ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਰਹੀ, ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਦਾ ਅਰਥ ਸਮਝ ਹੀ ਨਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ।

ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਗਾਇਕ ਜਾਂ ਗਾਇਕਾ ਨੇ ਅਸਲੀਲਤਾ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਪਾਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਣ। ਪਰ ਗੁਪਤ ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ-ਲੈ ਕੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਉਵੇਂ-ਉਵੇਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਧਿਆ, ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਗਾਇਕੀ ਵਿਚ ਮੁਕਾਬਲਾ ਵਧਿਆ। ਇਸ ਕੁਝੀ ਵਰਗੇ ਅਣਗਿਣਤ ਗਾਇਕ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਜੇ ਇਹਦਾ ਤਜਰਬਾ ਸਫ਼ਲ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਵੀ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਦੋ-ਚਾਰ ਗਾਣੇ ਗਾ ਛੱਡਾਂਗੇ ਤੇ ਬਹੁਤੀ ਗੱਲ ਵਧਦੀ ਦਿਸੀ ਤਾਂ ਕਹਿ ਛੱਡਾਂਗੇ, 'ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਖਿਆਲ ਰੱਖਾਂਗੇ।'

ਇਸ ਕੁਝੀ ਤੇ ਇਸ ਵਰਗੀ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਕ 'ਹਨੀ ਸਿੰਘ' ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਗੰਦ ਪਰੋਸ-ਪਰੋਸ ਕੇ ਏਨੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਈ ਕਿ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਗੁਰੂ ਕੀ ਨਗਰੀ ਐਂਮਿਤਸਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੱਲੋਂ ਆਯੋਜਤ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸੱਦ ਕੇ ਲੁੱਚਪੁਣਾ ਵਾਲੇ ਗਾਣੇ ਸੁਣੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਦੀ ਨੱਕ ਬੱਲੇ ਉਸ ਦੇ ਵੱਡੇ ਅਕਾਰੀ ਬੋਰਡ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਥਾਂਵਾਂ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਕਿ 'ਮਾਫ਼ੀਆ

ਮੁੰਡੀਰ' ਫਲਾਣੀ ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਫਲਾਣੀ ਥਾਂ ਪਹੁੰਚ ਰਹੀ ਹੈ।' ਦੱਸੋ ਭਲਾ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਗਾਇਕਾਂ ਦਾ? ਅੱਜ ਤੱਕ ਸਭ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਚਮਕੀਲਾ ਤੇ ਅਮਰਜੋਤ ਨੂੰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਿੰਦਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਘਾਣ ਵਾਲੇ ਦੇਗਾਣੇ ਗਾਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਢਕੀਆਂ ਚਿੱਝਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਢੱਕਣ ਲਾਹ ਛੱਡਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਾਣਿਆਂ ਨੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਉਹਨੇ ਤਾਂ ਮਾਫ਼ੀ ਵੀ ਮੰਗ ਲਈ ਸੀ, ਫੇਰ ਵੀ ਉਹ ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਅੱਜ ਦੇ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ੋਰੇਆਮ ਕਹਿ ਰਹੇ ਨੇ, 'ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਗਾਇਐ...ਲੋਕ ਚੰਗਾ ਸੁਣਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ...ਸਾਡਾ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ, ਤੁਹਾਡਾ ਏ...ਚੱਲਦਾ ਹੀ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਐ, ਤੇ ਅਸੀਂ ਏਵੇਂ ਹੀ ਗਾਵਾਂਗੇ।' ਤੇ ਦੱਸੋ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀ ਕਰ ਲਿਆ।

ਬੇੜੀ-ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਮ ਦੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਇਹ

ਸਭ ਗੀਤ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਗੀਤ ਉਥੇ ਚੱਲਦੇ ਨੇ, ਦਿਮਾਗ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਕੱਢੋ, ਕੀ-ਕੀ ਆਖਦੇ ਨੇ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ। ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਮਾਂ ਜਾਂ ਭੈਣ ਦੀ ਗਾਲ੍ਹ ਕੱਢੀ ਹੁੰਦੀ ਏ, ਉਥੇ 'ਟੁੰ...ਟੁੰ...' ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਏ ਤਾਂ ਜੋ ਪਰਦਾ ਵੀ ਬਣਿਆ ਰਹੇ ਤੇ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਸਮਝ ਵੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਥੇ ਅਸਲੀਲ ਗੱਲ ਬੋਲੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਚੈਨਲਾਂ 'ਤੇ ਦੋ ਗੀਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਖੂਬ ਵੱਜ ਰਹੇ ਨੇ। ਇੱਕ 'ਚ ਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕਹਿ ਰਿਹਾ, 'ਮਾਂਵਾਂ ਬੁੱਕਲਾਂ 'ਚ ਪੁੱਤਾਂ ਨੂੰ ਲੁਕੋਂਦੀਆਂ, ਨੀਂ ਜਦੋਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋਣ ਤੇਰੀਆਂ' ਤੇ ਦੂਜੇ ਗਾਣੇ ਵਿਚ ਗਾਇਕ ਆਖਦਾ, 'ਸੱਚ ਜਾਣੀ ਆ ਗਿਆ ਸਵਾਦ, ਸਾਨੂੰ ਤੈਥੋਂ ਸੋਹਣੀ ਹੋਰ ਲੱਭ ਗਈ।' ਗਾਣੇ ਸੁਣ-ਸੁਣ ਜਾਪਣ ਲੱਗਦੇ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਵੱਡੇ ਅੱਧਾਸ਼ ਨੇ ਇਹ ਲੋਕ, ਜਿਹੜੇ ਮੁਟਿਆਰ ਦੀ ਉਡੀਕ ਅਤੇ ਹੁਸਨ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਸਿਰਫ਼ ਲੋੜ ਵੇਲੇ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਛੱਡ ਜਾਂਦੀ ਏ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਚਿਤ੍ਰਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਔਕਾਤ ਦਿਖਾਉਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਗੀਤ ਉਹ ਕਲਾਕਾਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲੇ ਕੋਈ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਾਇਨ ਮੰਡੀ 'ਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਦਾ। ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਇੱਕ-ਦੋ ਘਟੀਆ ਜਿਹੇ ਗੀਤ ਗਾਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਹੀ ਕਾਲਜੀਏਟਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰ ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੇ ਕਿ ਟੀ.ਵੀ. 'ਕੱਲੀ ਮੁੰਡੀਰ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੀ, ਹੋਰ ਉਮਰ ਦੇ ਲੋਕ ਵੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ।

ਕੀ 'ਮਾਂਵਾਂ ਬੁੱਕਲਾਂ 'ਚ ਪੁੱਤਾਂ ਨੂੰ...' ਗੀਤ ਸੁਣਿਆਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਕਿ ਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਧੀ ਨੂੰ ਡਾਇਣ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਗਲੀ 'ਚੋਂ ਲੰਘਦੀ ਏ ਤਾਂ ਮਾਂਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜਵਾਨ ਪੁੱਤਾਂ ਦੀ ਫਿਕਰ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਏ ਕਿ ਕਿਤੇ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਾਂ 'ਤੇ ਕਹਿਰ ਨਾ ਕਮਾ ਜਾਣ। 'ਤੈਥੋਂ ਸੋਹਣੀ ਹੋਰ ਲੱਭਗੀ' ਗੀਤ ਸੁਣਿਆਂ ਇੰਜ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਗਾਇਕ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਜੀ.ਬੀ. ਰੋਡ ਦੇ ਦਲਾਲ ਵਰਗਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਹਰ ਆਉਂਦੀ ਨੂੰ 'ਜੀ ਆਇਆਂ' ਆਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਨੂੰ 'ਜੀ ਜਾਂਦਿਆਂ' ਕਹਿ ਛੱਡਦਾ।

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਫਿਲੌਰ ਨੇ

ਕੀ ਮੈਂ
ਝੂਠ
ਬੋਲਿਆ...

ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਟਹਿਣਾ

ਫੋਨ: 91-98141-78883

ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਵਿਚ ਪਰੋਸੀ ਜਾਂਦੀ ਅਸਲੀਲਤਾ 'ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਬਹੁਤ ਜਲਦ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਲਈ ਵੱਖਰਾ ਸੈਸਰ ਬੋਰਡ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਈ। ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਹੁਤ ਜਲਦ ਬੋਰਡ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਨੀਤੀ ਉਲੀਕੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਦੋ-ਚਾਰ ਦਿਨ ਇਸ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਛਿੜੀਆਂ ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਕਿੱਥੇ ਕੁ ਰੁਕਿਆ ਹੋਇਆ, ਇਹ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਜਾਨਣ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ।

ਕੱਲ੍ਹ ਤੱਕ ਵਾਣੀਆਂ 'ਚ ਬੈਠ ਮੁੰਡੀਰ ਵੱਲੋਂ ਕੁੜੀਆਂ-ਚਿੜੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜੋ-ਜੋ ਬਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਗਾਣਿਆਂ ਵਿਚ ਆ ਚੁੱਕਾ। ਅਸੀਂ ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀਆਂ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਿਆ ਦੇ ਕੇ ਸੱਦਦੇ ਵੀ ਹਾਂ ਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਇੰਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡਣ ਵਾਲੇ ਗੀਤਾਂ 'ਤੇ ਨੱਚਦੇ ਵੀ ਹਾਂ। ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਲੋਰ 'ਚ ਇਹ ਵੀ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਭਰਾ ਵੀ ਹਾਂ, ਬਾਪ ਵੀ, ਚਾਚੇ, ਤਾਏ, ਮਾਮੇ, ਫੁੱਫੜ ਤੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਵੀ। ਬਸ ਸਾਨੂੰ ਪੈਰ ਬਿਰਕਾਉਣ ਲਈ ਸੰਗੀਤ ਚਾਹੀਦੇ, ਬੋਲਾਂ ਤੋਂ ਕੀ ਲੈਣਾ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਗਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸਾਡੀਆਂ ਧੀਆਂ, ਭੈਣਾਂ ਦੀ ਇੰਜ਼ਰ ਦੀ ਲੁੱਡੀ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਪਰ੍ਹੇ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਘੁਮਾ ਆਖਦੇ ਹਾਂ, 'ਚੱਲ ਕੋਈ ਨਾ।'

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਬੈਰੀਰਤ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਜਾਣਦਿਆਂ ਵੀ ਸਾਡੇ ਲਿਖਣੇ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਪਰ ਫੋਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਸਿਰਫ਼ ਇਹੀ ਕਹਿਣਾ ਹੁੰਦਾ, 'ਕੀਤਾ ਕੀ ਜਾਵੇ, ਆਵਾ ਈ ਉਤਿਆ ਪਿਆ।' ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਣਾ ਹੁੰਦਾ, 'ਕੋਈ ਸਾਡੇ ਲਾਇਕ ਸੇਵਾ ਹੋਈ ਤਾਂ ਦੱਸਣਾ।' ਕੋਈ ਪੁੱਛਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ, ਹਾਲੇ ਵੀ ਦੱਸਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਹਾਲੇ ਵੀ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਬੈਡਰੂਮਾਂ ਦਾ ਪਰਦਾ ਵੀ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ।

ਕਾਵਿ-ਜਗਤ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ

ਜੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੇਨੂੰ ਮਿੱਠੀ ਲਗਦੀ,
ਸਾਨੂੰ ਕੋਲ ਬਿਠਾਵੀਂ।
ਜੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੇਨੂੰ ਕੌੜੀ ਲੱਗੇ,
ਬਹੁਤਾ ਦੂਰ ਨਾ ਜਾਵੀਂ।

ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਚਿੰਨ ਯਾਦ ਤੂੰ ਰੱਖੀਂ
ਜਿਸ ਰਸਤੇ ਤੂੰ ਜਾਵੇਂ,
ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰਾਂ ਤਾਂ ਸੁਣ ਲਈ ਮੈਨੂੰ
ਝੱਟ ਤੂੰ ਵਾਪਿਸ ਆਵੀਂ।

ਰੁੱਤਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਆਉਣਾ-ਜਾਣਾ
ਰੁੱਤਾਂ ਨਾਲ ਨਾ ਰੁੱਸੀਏ,
ਕੋਈ ਇਕ ਰੁੱਤ ਜੇ ਵੇਰ ਕਮਾਵੇ
ਚਿੰਤਾ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਲਾਵੀਂ।

ਦਿਲ ਦਾ ਹੰਸ ਤਾਂ ਮੋਤੀ ਚਾਹੇ
ਕਾਹਨੂੰ ਕੰਕਰ ਚੁਣੀਏ,
ਵਗਦੇ ਪਾਣੀ ਜੀਵਣ ਵਰਗੇ
ਚਿੱਕੜੀਂ ਹੱਥ ਨਾ ਪਾਵੀਂ।

ਪਲ ਪਲ ਜੋੜ ਕੇ ਉਮਰਾਂ ਰਚੀਏ
ਸਾਹਾਂ ਦੀ ਨਾ ਗਿਣਤੀ ਕਰੀਏ,
ਸ਼ਹਿਦ ਤੋਂ ਮਿੱਠੜੇ ਪਲ ਮੈਂ ਦਿੱਤੇ
ਐਵੇਂ ਨਾ ਸੁੱਟ ਗਵਾਵੀਂ।

ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਦਿਲ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ
ਕਦੀ ਨਾ ਪੂਰੇ ਆਉਂਦੇ,
ਝੂਠ ਸੱਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਛੋਟੇ
ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਾ ਮਨ ਲਿਆਵੀਂ।

ਅਗਲੇ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਦੁਬਿਧਾ

ਕਿਉਂ ਤੂੰ ਬੋਝਾ ਚੁੱਕਿਆ,
ਇਹ ਜੀਵਨ ਬਸ ਤੂੰ ਤੇ ਤੇਰਾ
ਅੱਜ ਨੂੰ ਅੱਜ ਹੰਢਾਵੀਂ।
—ਦਿਲਜੋਧ ਸਿੰਘ
diljodh@yahoo.com

ਸੱਚੇ-ਸੱਚ

ਐਸੀ ਖਿੱਚ ਪਈ ਵੇ ਤੇਰੀ,
ਤਨ ਮਨ ਹਰਿਆ ਹੋਇਆ।

ਸਾਰੇ ਹੰਝੂ ਮੋਤੀ ਬਣ ਗਏ,
ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਮੈਂ ਰੋਇਆ।

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਮੈਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਲੱਭਾ,
ਦਾਗੀ ਪੱਲੂ ਧੋਇਆ।

ਤੂੰ ਅਤੇ ਮੈਂ ਰਲ ਕੇ ਬੈਠੇ,
ਮਨ ਵਿਚ ਮਨ ਪਰੋਇਆ।

ਰਾਹਾਂ ਨੇ ਖੁਦ ਲੇਖਾ ਕੀਤਾ,
ਕਿੱਥੇ ਕਿੰਨਾ ਖਲੋਇਆ।

ਅੱਜ ਦੁਬਿਧਾ ਖੁਦ ਪਈ ਦੱਸੇ,
ਕੀ ਮੈਂ ਅੱਜ ਤਕ ਖੋਇਆ।

ਰੋਜ਼ਨਾਮਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਲਿਖਿਆ,
ਹਰ ਅੱਖਰ ਦੁੱਧੀਂ ਧੋਇਆ।

ਇਕ ਇਕ ਅੱਖਰ ਸਮੇਂ ਨੇ ਪਤਿਆ,
ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਉਹ ਹੋਇਆ।

ਹਰ ਦਿਸ਼ਾ ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਵਰਗੀ,
ਐਸਾ ਸੱਚ ਸੰਜੋਇਆ।

—ਦਿਲਜੋਧ ਸਿੰਘ
diljodh@yahoo.com

ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਬੁਖਾਰ

ਜਦੋਂ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ
ਚੜ੍ਹਦਾ ਬੁਖਾਰ ਸੱਜਣਾ,
ਝੱਟ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ
ਵੀਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਬਾਹਰ ਸੱਜਣਾ।
ਆਮ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਤਾਂ
ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜੁੜੇ ਨਾ ਦਵਾਈ
ਐਨਾ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ
ਜੱਟਾਂ ਉਤੇ ਭਾਰ ਸੱਜਣਾ।

ਕੋਈ ਇਥੇ ਆਉਂਦਾ
ਗੋਡੇ ਆਪਣੇ ਲਵਾਉਣ ਲਈ,
ਕੋਈ ਕਾਲਾ ਧੰਨ
ਪਰਦੇਸਾਂ 'ਚ ਲੁਕਾਉਣ ਲਈ।
ਜਨਤਾ ਦਾ ਪੈਸਾ
ਝੂਟੇ ਲੈਂਦੇ ਇਹ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੇ,
ਠੰਢੇ ਮੁਲਕਾਂ 'ਚ ਜਾਂਦੇ
ਛੁੱਟੀਆਂ ਬਿਤਾਉਣ ਲਈ।

ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੇ ਇਹ ਨਾਹਰੇ
ਨਿਤ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਲਾਉਂਦੇ ਨੇ,
ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸਾਨੂੰ
ਸਾਰੇ ਮੂਰਖ ਬਣਾਉਂਦੇ ਨੇ।
ਸਾਨੂੰ ਕਹਿਣ ਤੁਸੀਂ
ਭੁੱਲ ਜਾਇਓ ਨਾ ਪੰਜਾਬੀ
ਆਪਣੇ ਜੁਆਕ ਇਹ
ਅਮਰੀਕਾ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਨੇ।

—ਦੀਪ ਮੰਗਲੀ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ
ਫੋਨ: 917-254-6768

ਡਾਲਰ

ਨੋਟ ਕਮਾਓ, ਨੋਟ ਖੁਆਓ,
ਰਿਸ਼ਵਤ ਪਚਾਓ, ਐਬ ਲੁਕਾਓ,
ਉਂਗਲ ਘੁਮਾਓ, ਦੁਨੀਆਂ ਨਚਾਓ।

ਤਿਲਾਂਜਲੀ ਦਿਓ ਈਮਾਨ ਨੂੰ ਪਾਸੇ,
ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਬਦਲੋ, ਝੂਠ ਵਰਤਾਓ।
ਵੋਟ, ਜ਼ਮੀਰਾਂ, ਜਿਸਮ ਖਰੀਦੋ,
ਰੰਗਰਲੀਆਂ ਮਨਾਓ, ਦੁੱਧੀਂ ਨਹਾਓ।
ਨੇਤਾ ਬਣਨ ਦਾ ਨਿਆਰਾ ਸੂਤਰ,
ਨੋਟ ਦਿਖਾਓ, ਆਪ ਮੁਸਕਾਓ,
ਜਨਤਾ ਭਰਮਾਓ, ਲਾਰੇ ਲਗਾਓ।
ਸਰੋਆਮ ਬਜਾਰੀਂ ਵਿਕਦੀ,
ਜਿਸ ਭਾਅ ਮਿਲੇ ਸੱਤਾ ਹਥਿਆਓ।
ਕਰਾਮਾਤ ਡਾਲਰ ਰੁਪਈਏ ਦੀ,
ਮਿਰਗ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਝੁਲਾ ਪਾਓ।
ਲੋੜਵੰਦ ਵਿਕਾਉ ਦੁਨੀਆਂ,
ਠੁਕਰਾਈ ਜਾਓ ਪੈਰੀਂ ਪੁਆਓ,
ਡੁਗਡੁਗੀ ਵਜਾਓ ਪਿੱਛੇ ਲਾਓ।
ਪੰਨੂ ਮਾਇਆ ਦਾ ਕ੍ਰਿਸਮਾ ਸਾਰਾ,
ਨਾਮ ਕਮਾਓ, ਅਮਰ ਹੋ ਜਾਓ।

—ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ
ਸੈਨ ਹੋਜੇ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ

ਧੀਆਂ

ਧੀਆਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਵਿਚ ਫਰਕ ਨਾ ਕੋਈ
ਕਹਿੰਦੇ ਲੋਕ ਸਿਆਣੇ।
ਧੀ ਪਰਾਇਆ ਧਨ ਹੁੰਦੀ
ਪੁੱਤਰਾਂ ਨਾਲ ਵੇਲ ਵਧੇ
ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਰ ਪੀੜ੍ਹੀ ਤੋਰਨ ਖਾਤਿਰ
ਦੁਨੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਭਾਣੇ।
ਧੀਆਂ ਪੁੱਤਰਾਂ...

ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਛੱਡਦੇ ਨਹੀਂ
ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੀ ਫਿਕਰ ਕਰੋ
ਪੁੱਤਰ ਪੁੱਤਰ ਕਰਦੇ ਹੋ
ਇਹ ਕਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹੋ ਜਾਣੇ।

ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਵਿਆਹ ਕੇ
ਆਪਣੀ ਗ੍ਰਹਿਸਥੀ ਤੋਰੀ ਏ

ਧੀ ਜੰਮੀ ਤਾਂ ਬੱਠਲ ਪਾਣੀ ਪਾ
ਨਿੱਕੀ ਜਿੰਦਗੀ ਰੋਹਤੀ ਏ
ਉਪਰ ਵਾਲਾ ਲੇਖਾ ਮੰਗੂ
ਫਿਰ ਅੱਬਰੂ ਪੁੱਛੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣੇ।

ਸਦਾ ਇਹ ਸੁੱਖ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਮੰਗਣ
ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਧੀਆਂ ਘਰ-ਘਰ ਜੰਮਣ
ਹਰ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ
ਪੁੱਤਰਾਂ ਵਾਂਗ ਆਪ ਇਹ ਬੰਮੂਣ
ਅਗਲੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਵੇਲ ਵਧਾਵਣ
ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਰਾ ਜੱਗ ਜਾਣੇ।

ਆਉਣ ਦਿਓ ਇਹ ਕਰਮਾਂ ਵਾਲੀਆਂ
ਘਰ ਭਾਗ ਲਗਾਉਣਗੀਆਂ
ਜਦੋਂ ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਤੁਰ ਗਈਆਂ
ਕੁੰਜਾਂ ਵਾਂਗਰ ਫੇਰੀ ਪਾਉਣਗੀਆਂ
ਇਹ ਹੁਣ ਹੱਥ ਤੁਹਾਡੇ ਲੋਕੋ
ਉਪਰ ਵਾਲਾ ਸਭ ਦੀ ਰਮਜ਼ ਪਛਾਣੇ।
ਧੀਆਂ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵੇਖੋ
ਪੁੱਤਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਅੱਗੇ ਨੇ
ਕਰਮ ਕਮਾਈਆਂ, ਬਣਨ ਸਹਾਰਾ
ਜਿਵੇਂ ਸ਼ੇਰ ਇਹ ਬੱਗੇ ਨੇ
ਇਹ ਹੁਣ ਹਰ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠੀਆਂ
ਦੇਖੋ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਰਾ ਜੱਗ ਜਾਣੇ।

ਸੰਧੂ ਜਸਬੀਰ ਛੱਡ ਝੁਰਨਾ ਤੂੰ
ਜੋ ਜੈਸਾ ਕਰੂ ਵੈਸਾ ਫਲ ਪਾਉ
ਪਤਾ ਲੱਗੂ ਜਦ ਲੇਖਾ ਮੰਗਣ ਵਾਲਾ
ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਬੁਲਾਉ
ਨਾ ਬਣੇ ਇਥੇ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਭਾਗੀ
ਬਣ ਜੋ ਬੀਬੇ ਰਾਣੇ।
ਧੀਆਂ ਪੁੱਤਰ ਵਿਚ ਫਰਕ ਨਾ ਕੋਈ
ਕਹਿੰਦੇ ਲੋਕ ਸਿਆਣੇ।

—ਸੰਧੂ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 559-251-2093

ਮਾਂ ਦੀ ਮਮਤਾ ਦੁਹਾਈ ਪਾਉਂਦੀ ਹੋਈ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੁੱਤ ਡਾਲਰਾਂ ਨੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ, ਆਪਣੇ ਬਣਵਾਸ ਦੀ ਉਮਰ ਲੰਬੀ ਨਾ ਕਰ, ਵਤਨਾਂ ਨੂੰ ਆ ਜਾ, ਮਮਤਾ ਦਾ ਨਿੱਘ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਮੱਚ ਕੇ ਸੁਆਹ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਤੈਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਆਖਰੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਸੁਖਾਲੀ ਮਿਲ ਜਾਉਗੀ। ਬਾਪ ਆਪਣੀ ਸਰਦਾਰੀ ਵਾਲੀ ਮੁੱਛ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਬੱਲੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਬਾਪ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਰੋਬਟ ਬੀ. ਜੋਬ ਨਾਲ ਇਕੱਠਿਆਂ ਲਾਅ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਵੇ।

ਬੱਚੇ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ ਟੱਪ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, “ਜਦੋਂ ਸਾਨੂੰ ਬਾਪ ਦੇ ਲਾਡ-ਪਿਆਰ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪੁਰਾਣੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਾਂਗ ਗਲੇਂ ਲਾਹ ਕੇ ਸੁੱਟ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਸਾਂ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਡਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਹਾਂ, ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਫਿਰ ਸਾਨੂੰ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਕੁਤਿਕੀ ਵਿਚ ਫਸਾਉਣ ਲੱਗੇ ਹੋ।” ਜਿਸ ਨਾਲ ਚਾਰ ਲਾਵਾਂ ਲਈਆਂ ਸਨ, ਉਹ ਤੇਰਾਂ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਖ ਬੈਠੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨੀ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਕੀ ਮੰਨਣੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਾਲੀਆਂ ਜੁਲਫਾਂ ਨੇ ਬੱਗੀਆਂ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ ਪਾ ਲਈਆਂ, ਹੁਣ ਵੀ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰੋ। ਨੇੜਲੇ ਸੱਜਣ-ਮਿੱਤਰ ਕਹਿੰਦੇ, “ਹੁਣ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਕੋਲੇ ਇੰਨੀ ਜ਼ਮੀਨ-ਜਾਇਦਾਦ, ਕੋਠੀ, ਗੱਡੀਆਂ, ਪਲਾਟ, ਨਕਦ, ਬੇਬੇਰਾ ਕੁਝ ਹੈ; ਜਾ ਕੇ ਪਿੰਡ ਜੁਆਕ ਸਾਂਭ।” ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਮੇਰੇ ਘਰ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਜੁਆਕਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਿਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ ਕੀ ਕਰਦੇ ਨੇ? ਸ਼ਾਇਦ ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੇ ਠੀਕ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦਾ ਹਾਲ-ਚਾਲ ਜਾਣਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਗੁਆਂਢੀ ਨਾਲ ਲੜ ਪਓ, ਸਭ ਸੁਣਾ ਦਿਉ।

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਦੇ ਮਿੱਤਰ ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸੈਟ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਇਕ-ਦੋ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਖੰਡ-ਖੀਰ ਹੋਏ ਪਏ ਨੇ। ਜਿਹੜੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ ਦਾ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਦਾ ਵਿਆਜ ਬਿਨਾ ਲਿਆਂ ਹੀ ਜਹਾਨੋਂ ਤੁਰ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿਨਾ ਤਾਂ ਸੱਥ ਸੁੰਨੀ ਸਰਾਂ ਜਾਪੂਗੀ।

ਵਾਅਦੇ ਨਿਭਦੇ ਨੇ ਯਾਰੇ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋ ਕੇ...

ਜਿਹੜੇ ਮੇਰੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੰਮੇ ਹਨ, ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਦੇ ਹਾਣੀ ਬਣ ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅਜਨਬੀ ਤੋਂ ਸਵਾਏ ਕੁਝ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਘਰ ਅਤੇ ਖੇਤਾਂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਤਾਂ ਕਦੇ ਦੀਆਂ ਮਿੱਟ ਗਈਆਂ ਨੇ। ਡਾਲਰਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਰੀਬੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦਫ਼ਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਿਸ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠਾਂਗਾ? ਲੋਕ ਵੱਖਰਾ ਤਾਅਨਾ ਮਾਰਨਗੇ। ਇੱਥੇ ਬਣੀ ਹੋਈ ਪਿਆਰ ਦੀ ਡੋਰ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇਗੀ। ਆਪਣੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਭੁੱਖਾ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਜੀਅ ਸਕਾਂਗਾ? ਪਿੰਡ ਵਾਲੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਬਣਾਉਂਦਿਆਂ ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਵਾਲੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਮਾਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ? ਇਹ ਸਭ ਸੋਚਦਾ ਮੈਂ ਡਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।

ਮੈਨੂੰ ਮਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਆਉਂਦੇ ਫੋਨ ਅਸੀਸਾਂ ਦੀ ਝੜੀ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਛੱਡ ਜਾਵਾਂ? ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਉਹੀ ਹੈ ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਵੇਰ ਕਿਸ ਨੇ ਦੇਖੀ ਹੈ ਪਰ ਸ਼ਰੀਕਾਂ ਦੇ ਬੋਲੇ ਬੋਲ ਕਈ ਵਾਰ ਜ਼ਖ਼ਮ ਹੋਰ ਡੂੰਘਾ ਕਰਨੇ ਨਹੀਂ ਹਟਦੇ। ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ‘ਇੱਥੇ ਸਭ ਦਾ ਸਰ ਜਾਂਦਾ, ਕੰਮ ਕਿਸੇ ਦਾ ਰੁਕਦਾ ਨਾ’, ਪਰ ਬੰਦਾ ਫਿਰ ਆਪ ਭਗਵਾਨ ਬਣਨੋਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹਟਦਾ?

ਪਹਿਲੀ ਕਤਾਰ ਵਾਲੇ ਇਕ ਸੱਜਣ ਨੇ ਬੜਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਦਿਲ ਨਾ ਛੱਡੀਂ, ਮੇਰੀ ਚੰਦ ਕੌਰ ਨੂੰ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ। ਤੂੰ ਇਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਕੇ ਪੱਕਾ ਹੋ ਜਾਵੀਂ। ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਨਿਹਾਲ ਕੌਰ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਲੈ ਆਵਾਂਗਾ। ਸੱਜਣ ਦਾ ਦਿਲਾਸਾ ਤਾਂ ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਸੀ ਪਰ ਚੰਦ ਕੌਰ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਸੱਜਣ ਬੋਲਣੋਂ ਹੀ ਹਟ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਇਕ ਵਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਯਾਦ ਵੀ ਕਰਵਾਇਆ। ਅੱਗਿਓਂ ਕਹਿੰਦਾ, “ਹੁਣ ਬਣੀ ਸਖਤਾਈ ਬਹੁਤ ਹੋ ਗਈ।” ਪਿੱਛੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਆਪਣੀ ਭਤੀਜ ਨੂੰ ਹਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਆਇਆ, ਫਿਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸਖਤਾਈ ਘੱਟ ਗਈ ਸੀ!

ਸੰਨ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਵਕੀਲ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੇ ਲਾਡੀ ਦੋਵੇਂ ਬੈਠੇ, ਇਕੋ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਆਏ ਸੀ। ਵਕੀਲ

ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਵਿਹਲੇ ਹੋ ਕੇ ਬੱਲੇ ਬੈਂਚ ‘ਤੇ ਆ ਬੈਠੇ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਸੋਚ ਮਿਲ ਗਈ। ਫਿਰ ਕੀ, ਜੋ ਕੁਝ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਨਾ, ਜਾਣਾ-ਆਉਣਾ, ਇਕੱਠਿਆਂ ਨੇ। ਅੱਜ ਵੀ ਅਸੀਂ ਉਤਨਾ ਹੀ ਨੇੜੇ ਹਾਂ ਜਿੰਨਾ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਬੈਂਚ ‘ਤੇ ਬੈਠੇ ਨੇੜੇ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਪੇਪਰਾਂ ਲਈ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਪਰ ਗੱਲ ਨਾ ਬਣੀ। ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਦੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਅੱਗੇ ਲੰਘ ਗਏ ਪਰ ਅਸੀਂ ਵਰਕ ਪਰਮਿਟ ਜੋਬ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਹੀ ਸਬਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਫੇਲਦੇ, ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਦਿਲਾਸਾ ਦਿੰਦੇ-ਜੇ ਤੇਰੇ ਪੇਪਰ ਬਣ ਗਏ ਤਾਂ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਰੱਖੇਂਗਾ, ਯਾਨਿ ਦੋਸਤੀ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਊ।

ਲਾਡੀ ਤਾਂ ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਦਾ ਪੁਲ ਟੱਪਦਾ ਬੱਕ ਗਿਆ, ਅਖੀਰ ਘਰ ਵਾਲੀ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦੇ ਕੇ ਇਥੋਂ ਦੀ ਗੋਰੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ। ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਗੋਰੀ ਨੂੰ ਖੂਨ-ਪਸੀਨੇ ਦੀ ਕਮਾਈ ਖਵਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਗੋਰੀ ਜ਼ਾਲਮ ਨੇਤਾ ਵਾਂਗੂ ਲਾਰੇ ਹੀ ਲਾਈ ਜਾਂਦੀ। ਅਸੀਂ ਰੱਬ ਨੂੰ ਤਾਂ ਦੋਵੇਂ ਬੜਾ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਸੀ ਪਰ ਰੱਬ ਗੱਫੇ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਵੰਡ ਜਾਂਦਾ। ਸਮਾਂ ਬੀਤਿਆ, ਲਾਡੀ ਨੂੰ ਗੱਫਾ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਅਸਾਈਲਮ ਕੇਸ ਪਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਹੜਾ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅਜੇ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਵਾਇਆ। ਵਿਆਹ ਤਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਮੁਕਲਾਵਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਆਉਣਾ ਸੀ! ਲਾਡੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਧੀਆਂ ਤੇ ਇਕ ਪੁੱਤ ਤਾਂ ਆ ਗਿਆ ਪਰ ਲਾਡੀ ਦੀ ਬੰਤੀ ਨਾ ਆ ਸਕੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਉਹ ਲਾਡੀ ਦੀ ਘਰਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬੰਤੀ ਨੇ ਬੱਚੇ ਲਾਡੀ ਕੋਲ ਭੇਜ ਕੇ ਖਾਲੀ ਢਿੱਡ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਸਬਰ ਦਾ ਘੁੱਟ ਪੀ ਲਿਆ। ਉਡਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਪੰਡੀਆਂ ਨੂੰ ਚੋਗਾ ਖਵਾਉਣਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਡਣ ਦਾ ਗੁਰ ਦੇਣਾ ਲਾਡੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣ ਗਈ। ਕੰਮ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ, ਮੁਟਿਆਰ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਧੀਆਂ ਦਾ ਫਿਕਰ, ਖੂਹ ‘ਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਖੱਡ ਵਿਚ ਡਿੱਗੇ ਵਾਂਗ ਹੋ ਗਿਆ।

ਮੈਂ ਰੱਬ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ‘ਤੇ ਹੀ ਵਕੀਲ ਦੀ ਉਂਗਲ ਫੜੀ ਤੁਰਦਾ ਗਿਆ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ ਕਦੇ ਤੇਰਾਂ

ਦੀਵਾਲੀਆਂ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਲੰਘਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦੀਆਂ ਵਧਾਈਆਂ ਅਸੀਂ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਦੇਈ ਜਾਂਦੇ, ਦੋਸਤੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਲਾਡੀ ਦਾ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਸਟੋਰ ਵੀ ਲੈ ਲਿਆ। ਇੰਡੀਆ ਜਾ ਆਇਆ ਤੇ ਬੰਤੀ ਨਾਲ ਫਿਰ ਕਾਗਜ਼ੀ ਲਾਵਾਂ ਲੈ ਲਈਆਂ।

ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਸਾਡੇ ਵਾਅਦਿਆਂ ਦੀ ਲਿਖੀ ਚਿੱਠੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ। ਲਾਡੀ ਦੀ ਵੱਡੀ ਧੀ ਵੀਹ ਸਾਲ ਦੀ ਹੋ ਗਈ, ਮੇਰਾ ਲੜਕਾ ਇੱਕੀ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਕੱਠੇ ਬੈਠ ਗਏ ਅਤੇ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਵਾਅਦਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਲਾਡੀ ਕਹਿੰਦਾ, “ਮੈਂ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹਾਂ, ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰ ਆਵਾਂਗੇ।” ਮੈਂ ਲਾਡੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਇਸ ਰਿਸ਼ਤੇ ਬਾਰੇ ਅਮਨ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, “ਅਮਨ ਪਿਤਾ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਉਲਟ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗੀ।” ਪਰ ਮੈਂ ਅਮਨ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀ ਜਾਣਨ ਲਈ ਪੁੱਛਿਆ, “ਅਮਨ, ਤੈਨੂੰ ਬਿੱਕੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੱਗਿਆ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਘਰ, ਆਂਟੀ-ਅੱਕਲ, ਸੱਚੇ-ਸੱਚ ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦੇ।” ਅਮਨ ਸਭ ਕੁਝ ਨੈਟ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਦੇਖ ਚੁੱਕੀ ਸੀ।

ਅੱਕਲ ਸੱਚ ਦੱਸਾਂ, “ਮੈਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਪਸੰਦ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਅਜੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਮੈਂ ਪੜ੍ਹ-ਲਿਖ ਕੇ ਕੁਝ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ, ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ‘ਤੇ ਆਪ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ। ਵਿਆਹ ਲਈ ਮੈਂ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪੰਜ ਸਾਲ ਰੁਕ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ।” ਅਮਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੀ ਰਾਇ ਬਿਆਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

“ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।” ਲਾਡੀ ਨੇ ਤਲਖੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ।

“ਲਾਡੀ ਵੀਰ, ਅਮਨ ਠੀਕ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਅਰਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਧੋਲ ਸਕਦੇ। ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਧੀ ‘ਤੇ ਮਾਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੁਝ ਬਣ ਕੇ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ।”

ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਕਰਮੀਆਂ ਦਾ ‘ਸਰਬਤ ਖਾਲਸਾ’

27 ਸਤੰਬਰ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਸੀ। ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਨਾਟਕਕਾਰ ਦੇ ਤੁਰ ਜਾਣ ਦਾ ਦਿਨ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਮਜ਼ਦੂਰ, ਕਿਸਾਨ, ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਗੀਤ, ਨਾਟਕ ਤੇ ਨਾਅਰੇ ਲੈ ਕੇ ਬਾਲ ਭਵਨ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਕੋਨੇ ਕੋਨੇ ਤੋਂ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਭਵਨ ਦੇ ਬਾਹਰ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਦਰਜਨਾਂ ਬੱਸਾਂ, ਟਰੱਕਾਂ ਟਰਾਲਿਆਂ, ਕਾਰਾਂ, ਗੱਡੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਵਾਹਨਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਸਿਰੇ ਤੱਕ ਭਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਕਿਹੜੀ ਗੱਡੀ ਕਿਸ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੀ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਂ ਦਾ ਬੈਨਰ ਤੇ ਝੰਡੇ ਦੱਸ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਢਾਈ ਤਿੰਨ ਦਰਜਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਰੰਗਕਰਮੀ ਤੇ ਸੰਗ੍ਰਾਮੀ ਹੁਮਹੁਮਾ ਕੇ ਆਏ ਸਨ। ਇਸ ਸਾਂਝੇ ਉਤਸਵ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਰੰਗਮੰਚ ਦਿਹਾੜੇ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਾਲ ਭਵਨ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ, ਰੁੱਖਾਂ ਤੇ ਸੜਕਾਂ ਦੇ ਖੰਭਿਆਂ ਉਤੇ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਗੜੀ ਵਾਲੀ ਤਸਵੀਰ ਛਾਈ ਹੋਈ ਸੀ।

ਸਟੇਜ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਪਾਸੇ ਤਿੰਨ ਦਰਜਨ ਪੁਸਤਕ ਵੇਚਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸਟਾਲ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਭੀੜ ਵੱਡੇ ਜੋੜ ਮੇਲਿਆਂ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਨਾਟਕ ਮੇਲਾ ਵੇਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਬੁੱਢੇ, ਬੱਚੇ, ਗਭਰੂ ਤੇ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸਨ। ਮੋਟੀਆਂ ਐਨਕਾਂ, ਸਿਰਾਂ ਉਤੇ ਪੱਗਾਂ, ਤੇ ਪੱਗਾਂ ਨੂੰ ਖਿਸਕਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਪਟਕੇ ਵੱਡੀ ਖਲਕਤ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੋਈ ਲੰਗਤਾ ਕੇ ਤੁਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪਲਸਤਰ ਵਾਲੀ ਬਾਂਹ ਨੂੰ ਪੱਟੀ ਪਾ ਰੱਖੀ ਸੀ। ਛੋਟੀਆਂ ਤੇ ਵੱਡੀਆਂ ਦਾੜ੍ਹੀਆਂ ਅਤੇ ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਗਾਤਰੇ ਵਾਲੀਆਂ ਕਿਰਪਾਨਾਂ ਵਾਲੇ ਵੀ ਸਨ। ਸਰਬ ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਸਰਬਤ ਖਾਲਸਾ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕ।

ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਯੁਵਕਾਂ ਨੇ ਲੜ ਛੱਡਵੀਆਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘੀ ਪੱਗਾਂ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਬਿਨਾ ਕੰਮ ਤੋਂ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ। ਸਟੇਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਧੁਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਣ ਲਈ ਸੱਤ ਸਕਰੀਨਾਂ ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਲਾਊਡ ਸਪੀਕਰ ਲੱਗੇ

ਮਲਕ ਭਾਗੋਆਂ ਦੀ ਸਾਰ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਭੁਖ ਨੰਗ, ਮਹਿੰਗਾਈ, ਕਰਜ਼ੇ, ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰੀ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾਉਣ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ। ਬੋਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਪਲਸ ਮੰਚ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਡਾ. ਅਰੀਤ ਵੀ ਸੀ ਤੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਕੰਵਲਜੀਤ ਖੰਨਾ ਵੀ। ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਚਾਰ

ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਏਨੇ ਵੱਡੇ ਇੱਕਠ ਲਈ ਜਿਹੜਾ ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਮਿਸਾਲੀ ਸੀ। ਲੰਗਰ ਲਈ 300 ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਆਟਾ, ਦਾਲ, ਚੀਨੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੁਕਤ ਨਾਟ ਮੰਡਲੀਆਂ ਦੇ ਵਰਕਰ ਸਨ। ਖਾਣ ਲਈ ਉਬਾਲੇ ਗਏ ਚੌਲਾਂ ਦਾ ਢੇਰ ਦੇਖ ਕੇ ਕਣਕਾਂ ਦੇ ਬੋਹਲ ਚੇਤੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਅਨੀਤਾ ਸ਼ਬਦੀਸ, ਡਾ. ਸਾਹਬ ਸਿੰਘ, ਟੋਨੀ ਬਾਤਸ, ਬਲਰਾਜ ਸਾਗਰ ਤੇ ਹਰਵਿੰਦਰ ਦੀਵਾਨਾ ਦੀਆਂ ਨਾਟਕ ਮੰਡਲੀਆਂ ਨੇ ਮੋਹਾਲੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਬਠਿੰਡਾ, ਬਰਨਾਲਾ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਨਾਟਕ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਾਲੇ ਮਹਾ ਉਤਸਵ ਵਿਚ ਵੀ ਭਰਵਾਂ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਫਤਾ ਭਰ ਉਤਰੀ ਖੰਡ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਕਾਡਮੀ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਨਾਟਕ, ਸੈਮੀਨਾਰ ਤੇ ਵਰਕਸ਼ਾਪਾਂ ਨੇ ਇਸ ਉਤਸਵ ਦਾ ਮੂੜਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਏਸ ਸਭ ਕੁਝ ਨੇ ਸਿੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਨਾਟਕ ਨਿਰਾ ਮਨਪਰਚਾਵੇ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਸਗੋਂ ਚੰਗੇਰੇ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਭਰੇ ਜੀਵਨ ਲਈ ਯੋਗ ਜਾਗ੍ਰਤੀ ਦੇਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਵੀ ਬਣ ਚੁਕਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਰੰਗ ਕਰਮੀਆਂ ਵਿਚ

ਇਹ ਮਿਸਾਲੀ ਏਕਤਾ ਤੇ ਉਮਾਹ ਬਣਿਆ ਰਹੇ ਤਾਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਾਸੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਲਹਿਰ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮੰਟੋ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਸਆਦਤ ਹਸਨ ਮੰਟੋ ਜਨਮ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਹੋਈ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਮੰਟੋ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਦੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਅੱਧੀ ਦਰਜਨ ਨਾਟਕ ਤੇ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਕਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਮੰਚ ਸਮਰਾਲਾ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, ਪੰਜਾਬ ਕਲਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਇਸ ਖੇਤਰ

ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕ ਨਾਟਕ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼

ਹੋਏ ਸਨ। ਜੋ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਦਿੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਜੋ ਬੋਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਰਾਧਾ ਸੁਆਮੀਆਂ ਦੇ ਸਤਿਸੰਗ ਵਾਲੀ ਪਾਬੰਦੀ ਸੀ। ਮੌਸਮ ਨੇ ਵਾਹਵਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਹਵਾ ਚਲ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਰੁੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਛਣ ਕੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਚੰਨ ਦੀਆਂ ਰਿਸ਼ਮਾਂ ਨੇ ਰੰਗ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਪੰਦਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦਲਿਤ ਵੀ ਸਨ ਤੇ ਉਜਾੜੇ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਆਈ ਕਿਸਾਨੀ ਵੀ।

ਇਨਕਲਾਬੀ ਮੰਚ ਤੋਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਵੀ ਉਤਸ਼ਾਹੀ ਤੇ ਭਾਵਪੂਰਤ ਸਨ। ਅਜੋਕੇ

ਵਜੇ ਤੋਂ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਤੱਕ ਚੱਲੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਮਾਸਟਰ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਫਿਲਮ ‘ਸਦਾ ਸਫਰ’ ਤੇ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸਕੂਲ ਆਫ ਡਰਾਮਾ ਵਲੋਂ ‘ਖੂਹ’, ਅਦਾਕਾਰ ਮੰਚ ਮੁਹਾਲੀ ਵਲੋਂ ‘ਟੁੰਡਾ ਹੌਲਦਾਰ’, ਮੰਚ ਰੰਗਮੰਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਲੋਂ ‘ਧਮਕ ਨਗਾਰੇ ਦੀ’, ਸੁਚੇਤਕ ਮੰਚ ਮੁਹਾਲੀ ਵਲੋਂ ‘ਮਸਾਲਾ ਬਾਲ ਕੇ ਚਲਣ’ ਆਦਿ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਏਕਤਾ ਉਗਰਾਹਾਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ

ਨਿੱਕ ਸੁੱਕ

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
Sandhugulzar@yahoo.com

ਦੇ ਸਿਰ ਕਢ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕਾਂ ਤੇ ਸਮਾਚਾਰ ਸਮੂਹਾਂ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਉਣ ਸਦਕਾ ਆਲਮੀ ਉਰਦੂ ਟਰੱਸਟ ਦਿੱਲੀ ਨੇ ਮੰਟੋ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨੋਂ ਬੋਟੀਆਂ ਨਿਗਹਤ, ਨੁਜ਼ਹਤ ਤੇ ਨੁਸਰਤ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦਾ ਵੀਜ਼ਾ ਦਿਲਵਾਇਆ। ਉਹ ਸਮਰਾਲਾ ਨੇੜੇ ਮੰਟੋ ਦੀ ਜਨਮ ਭੋਇ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀਆਂ ਉਹ ਗਲੀਆਂ ਜਿਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਮੰਟੋ ਨੇ ਆਪਣਾ ਲਿਖਣ ਕਾਰਜ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, ਵੇਖ ਕੇ ਅੰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਲੋਕਗੀਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਲਿਖੇ ਵਿਅਕਤੀ ਚਿੱਤਰਾਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ‘ਗੰਜੇ ਫਰਿਸ਼ਤੇ’ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਛਾਪ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਇਸਮਤ ਚੁਗਤਾਈ, ਆਗਾ ਹਸਰ, ਕਾਇਦੇ ਆਜ਼ਮ, ਨਰਗਿਸ ਤੇ ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਧੁਰ ਅੰਦਰ ਤੱਕ ਜਾਣਾ ਸੌਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੰਟੋ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਲਈ ਮੰਟੋ ਦੇ ਮੱਦਾਹ ਐਡਵੋਕੇਟ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਸਟਿਸ ਐਸ.ਐਸ. ਕੰਗ ਮਾਡੀ ਸਿਹਤ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹੌਲਾਸ਼ੇਰੀ ਤੇ ਉਸਾਰੂ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਵਿਚ ਘੋਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਅੰਤਿਕਾ:
(ਬਾਵਾ ਬਲਵੰਤ)
ਇਸ ਲਈ ਖਾਂਦਾ ਹਾਂ ਦਰ-ਦਰ ਠੋਕਰਾਂ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਪਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ‘ਚ ਹਾਂ। ਹਰ ਪੁਰਾਣੇ ਵਹਿਮ ਤੋਂ ਹੋਵੇਗਾ ਸਾਫ, ਮੈਂ ਨਵੇਂ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ‘ਚ ਹਾਂ।

ਕੰਮ ਨਾਲ ਨੇਹ

ਨੇਹਾ ਧੂਪੀਆ

ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸੈਕਸ ਸਿੰਬਲ ਦੀ ਇਮੇਜ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਵਿਚ ਹੱਥ ਅਜ਼ਮਾ ਰਹੀ ਨੇਹਾ ਧੂਪੀਆ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨੇਹਾ ਨੇ ਫਿਲਮ 'ਜੂਲੀ' ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਕਾਮੁਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਕਾਫੀ ਸੁਰਖੀਆਂ ਬਟੋਰੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਵੇਸਵਾ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਸੀਕੁਏਲ ਬਾਰੇ ਨੇਹਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਦਾ ਸੀਕੁਏਲ ਕਰ ਤਾਂ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਫਿਲਹਾਲ ਅਜੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚ ਰਹੀ। ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੇ ਸੀਕੁਏਲ ਨੂੰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮਿਸ ਇੰਡੀਆ ਰਹਿ ਚੁੱਕੀ ਨੇਹਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫਿਲਮੀ ਕਰੀਅਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੱਖਣ ਭਾਰਤੀ ਫਿਲਮਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਐਂਟਰੀ ਹੈਰੀ ਬਵੇਜਾ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਕਿਆਮਤ: ਸਿਟੀ ਅੰਡਰ ਬ੍ਰੈੱਟ' ਨਾਲ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ 'ਤੇ ਸੈਕਸੀ ਅਦਾਕਾਰਾ ਦਾ ਨੱਪਾ ਲੱਗ ਗਿਆ।

ਆਸਕਰ ਲਈ ਨਾਮਜ਼ਦ ਹੋਈ 'ਬਰਫੀ'

ਅਨੁਰਾਗ ਬਾਸੂ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਤੇ ਰਣਬੀਰ ਕਪੂਰ ਦੀ ਅਭਿਨੈ ਵਾਲੀ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਬਰਫੀ' ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਫਰਵਰੀ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਆਸਕਰ ਐਵਾਰਡ ਲਈ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। 'ਬਰਫੀ' ਨੇ ਇਹ ਮਾਣ 19 ਫਿਲਮਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾੜ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮ ਕਹਾਣੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਰਣਬੀਰ ਕਪੂਰ ਨੇ ਬਹਿਰੇ ਤੇ ਗੁੰਗੇ ਪਾਤਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਚੋਪੜਾ ਨੇ ਇਕ ਮਾਨਿਸ਼ਕ ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਲੜਕੀ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨਾਲ ਦੱਖਣ ਦੀ ਸਟਾਰ ਅਦਾਕਾਰਾ ਈਲੋਨਾ ਡੀ. ਕਰੁਜ਼ ਨੇ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਵਿਚ ਦਸਤਕ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਬਰਫੀ ਨੂੰ 20 ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚੁਣ ਕੇ ਆਸਕਰ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। 14 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਸੰਵਾਦ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹਨ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਆਲੋਚਕਾਂ ਤੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਵਲੋਂ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਤੋਂ ਰਣਬੀਰ ਖੁਸ਼ ਹੈ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਰੇਖਾ ਦੀ ਫਿਲਮ ਇੰਡਸਟਰੀ ਵਿਚ ਬਸ ਐਂਟਰੀ ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਈਸਟ ਅਫਰੀਕਾ ਦੇ ਪਾਲ ਭਰਾ ਕੁਲਜੀਤ ਤੇ ਸ਼ਤਰੁਜੀਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਦਰਾਸ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਫਿਲਮ 'ਅਨਜਾਨਾ ਸਫਰ' ਦੀ ਹੀਰੋਇਨ ਬਣਾ ਕੇ ਲਿਆਏ ਸਨ। ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਸਾਈਨ ਕੀਤੀ ਇਹ ਰੇਖਾ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ ਸੀ ਜਿਸ 'ਚ ਹੀਰੋ ਵਿਸ਼ਵਜੀਤ ਸਨ। ਰੇਖਾ ਦੀ ਉਮਰ ਉਦੋਂ ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲ ਸੀ। ਬਚਪਨਾ ਅਜੇ ਗਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਮਾਂ ਪੁਸ਼ਪਬੱਲੀ ਦੇ ਦਬਾਅ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਪਿਆ।

7 ਅਗਸਤ, 1969 ਨੂੰ ਰੇਖਾ ਦੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਮਹੂਰਤ ਹੋਇਆ। ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਰੇਖਾ ਨਾਲ ਉਹ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਜਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਇਕ ਸੀਨ ਨੇ ਰੇਖਾ ਨੂੰ ਸਟਾਰ ਬਣਾਇਆ

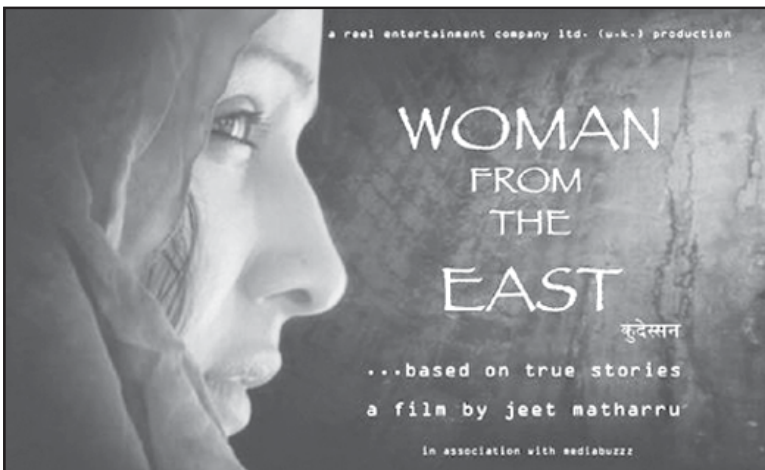
ਨੂੰ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਚਰਚਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ ਪਿੱਛੋਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੈਗਜ਼ੀਨ 'ਲਾਈਫ' ਤੱਕ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਪੈਸ਼ਲ ਫੋਟੋ ਸੈਸ਼ਨ ਕਰਵਾਇਆ। 'ਅਨਜਾਨਾ ਸਫਰ' ਦੀ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਦਾ ਸ਼ੈਡਿਊਲ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਂਦਰਾ ਦੇ ਮਹਿਬੂਬ ਸਟੂਡੀਓ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਨਵੀਆਂ ਹੀਰੋਇਨਾਂ ਨਾਲ ਛੋਟ ਲੈਣਾ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਮ ਗੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਜੋ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਸਕੈਂਡਲ ਤੇ ਸਟੋਰੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਨਿਰਮਾਤਾ ਕੁਲਜੀਤ ਪਾਲ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ

ਕਿ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਇਕ ਜ਼ੋਰਦਾਰ 'ਕਿਸਿੰਗ ਸੀਨ' ਰੱਖਿਆ ਜਾਏ। ਉਦੋਂ ਕਿਸੇ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ 'ਧਮਾਕੇਦਾਰ' ਗੱਲ ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਕੁਲਜੀਤ ਤੇ ਫਿਲਮ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਰਾਜਾ ਨਵਾਬੇ ਨੇ ਹੀਰੋ ਵਿਸ਼ਵਜੀਤ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਕਿ ਰੇਖਾ ਨੂੰ ਦੱਸੇ ਬਿਨਾਂ ਅਚਾਨਕ ਸੀਨ ਫਿਲਮ ਲਿਆ ਜਾਏ। ਕੈਮਰਾ ਯੂਨਿਟ ਨੂੰ ਖਾਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਆਰਡਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸ਼ਾਟ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਜੀਤ ਰੇਖਾ ਵੱਲ ਵਧੇ।

ਅਚਾਨਕ ਵਿਸ਼ਵਜੀਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੁੱਲ੍ਹ ਰੇਖਾ ਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ। ਰੇਖਾ ਅਚਾਨਕ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਘਬਰਾ ਗਈ ਤੇ ਠੰਡੀ ਪੈ ਗਈ। ਬਿਨਾਂ ਦੱਸਿਆਂ ਫਿਲਮਾਏ ਗਏ ਇਸ ਸੀਨ ਨਾਲ ਰੇਖਾ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਸਦਮਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਚੁੱਪ ਧਾਰੀ ਬੈਠੀ ਰਹੀ। ਗੁੱਸਾ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਅੰਦਰ ਉਬਾਲੇ ਖਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਇਸ 'ਕਿੱਸ' ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਫੈਲ ਗਈ ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਰੇਖਾ ਨੂੰ ਇੰਨੀ ਕੁ ਪਬਲੀਸਿਟੀ ਮਿਲੀ ਕਿ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੈਗਜ਼ੀਨ 'ਲਾਈਫ' ਨੇ ਆਪਣੇ ਏਸ਼ੀਆਈ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੁੰਮਣ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ।

ਕੁਦੇਸਣ: 'ਵਿਮੈਨ ਫਰਾਮ ਦਾ ਈਸਟ'

ਜੀਤ ਮਠਾਰੂ ਵੱਲੋਂ ਨਿਰਮਿਤ ਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਬਣੀ ਫਿਲਮ 'ਵਿਮੈਨ ਫਰਾਮ ਦਾ ਈਸਟ' ਪਹਿਲਾਂ ਲੰਦਨ ਏਸ਼ੀਅਨ ਫਿਲਮ ਫੈਸਟੀਵਲ ਲੰਦਨ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਫਿਲਮ ਫੈਸਟੀਵਲ ਟੋਰਾਂਟੋ ਵਿਖੇ ਤਹਿਲਕਾ ਮਚਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਸਾਊਥ ਏਸ਼ੀਆ ਫਿਲਮ ਫੈਸਟੀਵਲ (ਸੈਫ) ਵੈਨਕੂਵਰ ਲਈ ਚੁਣੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ 5 ਨਵੰਬਰ ਤੱਕ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਟਕ 'ਕੁਦੇਸਣ' 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੇ ਕੈਮਰਾਮੈਨ 'ਗਦਰ' ਤੇ 'ਜੋ ਜੀਤਾ ਵਹੀ ਸਿਕੰਦਰ' ਫੇਮ ਨਾਜੀਬ ਖਾਨ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪਾਤਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਰੰਗਮੰਚ, ਰੇਡੀਓ ਤੇ ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਬਿਹਤਰੀਨ ਅਦਾਕਾਰਾ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਕੁਦੇਸਣ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ ਭੋਜਪੁਰੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਚਰਚਿਤ ਅਭਿਨੇਤਰੀ ਪਾਖੀ ਹੇਗਡੇ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਹੋਰ ਕਲਾਕਾਰ ਜੀਤ ਮਠਾਰੂ, ਨਿਰਮਲ ਰਿਸ਼ੀ, ਸੁਖਬੀਰ ਰਜੀਆ, ਸਤਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਸਤਵੰਤ ਬੱਲ, ਪ੍ਰਦੀਪ ਸੰਧੂ, ਮਲਕੀਤ ਰੌਣੀ, ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਸਮਰਾਲਾ, ਜਿਗਰ ਗਿੱਲ, ਸਚਿੰਦਰ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਹਾਰਨੀ ਤੇ ਕੁਲਦੀਪ ਹਨ।

ਅਮਿੱਟ ਪੈੜਾਂ ਛੱਡ ਗਿਆ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੀਆ

ਦੇਵ ਅਨੰਦ ਉਹ ਵਾਹਿਦ ਕਲਾਕਾਰ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਹਿੰਦੀ ਸਿਨੇਮਾ ਦੇ ਕੁੱਲ ਸੌ ਕੁ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਸਫਰ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ ਪੈਂਹੱਤ ਸਾਲ ਬੜੀ ਸ਼ਾਨ ਤੇ ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ ਬਿਤਾਏ ਸਨ। ਸਾਲ 2001 ਵਿਚ 'ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਨ' ਤੇ ਸਾਲ 2003 ਵਿਚ 'ਦਾਦਾ ਸਾਹਿਬ ਫਾਲਕੇ ਪੁਰਸਕਾਰ' ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਸ ਗੁਣਵਾਨ ਫਨਕਾਰ ਨੇ ਸੰਨ 1946 ਵਿਚ ਆਈ 'ਪ੍ਰਭਾਤ ਫਿਲਮਜ਼' ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ 'ਹਮ ਏਕ ਹੈ' ਰਾਹੀਂ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਵਿਚ ਕਦਮ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਸੰਨ 1948 ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਸੁਪਰਹਿੱਟ ਫਿਲਮ 'ਜ਼ਿੰਦੀ' ਨਾਲ ਹਰ ਦਿਲ ਵਿਚ ਥਾਂ ਬਣਾ ਲਈ ਸੀ।

ਬੜੀ ਛੇਤੀ ਹੀ ਆਪਣੀ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਦਾ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ 1949 ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਫਿਲਮ ਕੰਪਨੀ 'ਨਵਕੇਤਨ ਫਿਲਮਜ਼' ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ। ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਚੇਤਨ ਅਨੰਦ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਹੇਠ ਬਣਾਈ ਗਈ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ 'ਅਫਸਰ' ਬੇਹੱਦ ਸਫਲ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਦੇਵ ਅਨੰਦ ਦੇ ਕੈਰੀਅਰ ਨੂੰ ਇਕ ਨਵੀਂ ਦਿਸ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। 'ਬਾਜ਼ੀ', 'ਮੁਨੀਮ ਜੀ', 'ਗਾਈਡ', 'ਪ੍ਰੇਮ ਪੁਜਾਰੀ', 'ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.', 'ਜਿਊਲ ਬੀਫ', 'ਹਰੇ ਰਾਮਾ ਹਰੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ', 'ਅਸਲੀ-ਨਕਲੀ', 'ਹਮ ਦੋਨੋ', 'ਕਾਲਾ ਬਾਜ਼ਾਰ', 'ਅਮਰਦੀਪ', 'ਮੰਜ਼ਿਲ', 'ਲਵ ਮੈਰਿਜ' ਤੇ 'ਜੋਨੀ ਮੇਰਾ ਨਾਮ'

ਦੇਵ ਅਨੰਦ

ਜਿਹੀਆਂ ਸੈਂਕੜੇ ਹਿੱਟ ਫਿਲਮਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਹਾਨ ਫਨਕਾਰ ਦੇਵ ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਵੀ ਕਰਨੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੱਤ, ਜੀਨਤ ਅਮਾਨ, ਸ਼ਤਰੂਘਨ ਸਿਨਹਾ, ਜੈਕੀ ਸ਼ਰਾਫ ਤੇ ਤੱਬੂ ਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਲਈ ਖੋਜ ਕੇ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿੱਟੀ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਦੇਵ ਅਨੰਦ ਦੇ ਪਿਤਾ ਲਾਲਾ ਕਿਸ਼ੋਰੀ ਮੱਲ ਇਕ ਵਕੀਲ ਸਨ ਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸ਼ਕਰਗੜ੍ਹ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਸਨ। 26 ਸਤੰਬਰ, 1923 ਨੂੰ ਜਨਮੇ ਦੇਵ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਂ ਧਰਮ ਦੇਵ ਅਨੰਦ ਸੀ ਤੇ 19 ਜੁਲਾਈ, 1943 ਨੂੰ ਉਹ ਫਰੰਟੀਅਰ ਮੇਲ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਹਕੀਕੀ ਰੂਪ ਦੇਣ ਲਈ ਮੁੰਬਈ ਜਾ ਪੁੱਜਿਆ ਸੀ। ਹਿੰਦੀ ਸਿਨੇਮਾ ਨਾਲ ਪਾਈ ਦਿਲ ਤੇ ਰੂਹ ਦੀ ਸਾਂਝ ਉਸ ਨੇ ਆਖਰੀ ਸਾਹਾਂ ਤੱਕ ਨਿਭਾਈ ਸੀ। 88 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ 4 ਦਸੰਬਰ, 2011 ਨੂੰ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਫਿਲਮਕਾਰ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆ ਤੱਕ ਪਾਉਂਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ ਦੇਵ ਅਨੰਦ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸੁਨੀਲ ਅਨੰਦ ਨੇ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮਨਾਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬੇਲੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਲ ਕੇ ਦੇਵ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ।

ooraa

ਕਰੈਡਿਟ ਕਾਰਡ ਪੇਮੈਂਟਾਂ ਤੋਂ ਬੇਹੱਦ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ?

- ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਡਾਲਰ ਬਚਾਓ, ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਸੁਖਾਲੀ ਕਰੋ
- ਤੁਹਾਡੀ ਰਹਿੰਦੀ ਪੇਮੈਂਟ 60% ਤੱਕ ਘਟ ਸਕਦੀ ਹੈ
- ਆਪਣਾ ਕਰੈਡਿਟ ਬਹਾਲ ਕਰਾਓ
- Bankruptcy ਤੋਂ ਬਚੋ!
- ਸਾਰੇ ਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਇਕੋ Monthly Payment ਬਣਾਓ

- Achieve financial peace of mind
- Get the fast results
- 100% confidential
- Prevent wages garnishment and bank levies

We work in
USA & Canada

Resolve your IRS Tax Debt / Problems

100% SATISFACTION GUARANTEED

ਅੱਜ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਕਾਲ ਕਰੋ

(888) 888-9914

www.ooraa.org

Dhillon Truck Stop Dhillon Road Service

Interstate 40, exit 356, San Jon, NM

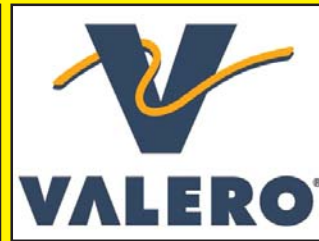
ਡੀਜ਼ਲ ਅਤੇ
ਰੋਡ ਸਰਵਿਸ

New & Used Tires
Oil Change

ਨਿਊ ਮੈਕਸੀਕੋ ਦੀ ਸਕੇਲ ਉੱਤੇ ਵੀ ਸਰਵਿਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ

Ph:575-576-4111, 317-918-6776

For Sale or Lease

ਕੈਨਟਕੀ ਤੇ ਇੰਡੀਆਨਾ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਚਲਦੇ
ਲਿਕਰ ਸਟੋਰ ਅਤੇ ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿਕਾਊ ਹਨ

**Liquor Stores & Gas
Stations For Sale In
Kentucky And Indiana**

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: 502-836-4825

Sukh Bains

Cell: (502) 836-4825

Email: Sbains888@yahoo.com

**Solar Electric
LED Lighting
Energy Solutions**

Be a partner of Green Energy

For canopy

You can replace 455-watt metal halide fixture with just 105 watt LED fixture with 140000 hours life and no maintenance for 90000 hours.

ਕੈਨੋਪੀ ਲਈ ਤੁਸੀਂ 455 ਵਾਟ ਦੀਆਂ ਮੈਟਲ ਹੈਲਾਈਡ ਲਾਈਟਾਂ ਦੀ ਥਾਂ 105 ਵਾਟ ਦੀਆਂ LED ਲਾਈਟਾਂ ਲਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੋ 140000 ਘੰਟੇ ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ 90000 ਘੰਟਿਆਂ ਤੱਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮੈਂਟੀਨੈਂਸ ਖਰਚਾ ਵੀ ਨਹੀਂ।

Alltech Enterprise presents: Energy Solutions for your businesses.

We sell LED lighting for gas station canopy, area and parking lot, building lighting and for cooler/freezer door lighting.

We also sell high quality solar panel, Invertors and all the mounting material.

For More Info., Call Toll Free (855) 292-2800

Case LED lighting fixture replaces 85-watt fluorescent lamps saves average \$90.00 per door per year.

ECM fan motors: By changing fan motors (cooler and freezer) with two speed EC motors by using fan control you can save significant energy and then money. **Example:** For 15 door walk-in cooler when you replace 8 (1/20 HP) fan motors with ECM, install fan control and install **ASH control** for doors, saves up to **\$4200.00** per year.

ਅਸੀਂ ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਕੈਨੋਪੀ, ਏਰੀਆ ਅਤੇ ਪਾਰਕਿੰਗ ਲਾਟ, ਬਿਲਡਿੰਗ ਦੁਆਲੇ ਲਾਈਟਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੂਲਰ/ਫਰੀਜ਼ਰ ਲਈ LED ਲਾਈਟਾਂ ਵੀ ਵੇਚਦੇ ਹਾਂ
We sell best brand of America. Beta LED, GE and LED Power.

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਟੌਲ ਫਰੀ ਕਾਲ ਕਰੋ:

ਬਲਜਿੰਦਰ ਕੈਲੇ (855) 292-2800